CHRISTOPHER WARD

ȘI ORCHESTRA CÂNTA...

DRAGOSTEA CARE A SUPRAVIEȚUIT TITANICULUI

Bestseller

ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C
ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C
ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATEȚ CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEV
RATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • CĂRȚI ADEVĂRATE • C

AND THE BAND PLAYED ON
Christopher Ward
Copyright © Christopher Ward 2011. All rights reserved
First published in the English language by Hodder & Stoughton

ȘI ORCHESTRA CÂNTA...
Christopher Ward
Copyright © 2012 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WARD, CHRISTOPHER
Și orchestra cânta... / Christopher Ward; trad.: Stroie Nicoleta - București: ALLFA, 2012
ISBN 978-973-724-400-0

I. Stroie, Nicoleta (trad.)

821.111-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.
Copyright © 2012 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3, sector 6, cod 060512 – București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactare: Mădălina Vasile
Tehnoredactare: Niculina Ionescu
Corectură: Alina Bogdan
Design copertă: Alexandru Novac

Christopher Ward

ȘI ORCHESTRA CÂNTA...

DRAGOSTEA CARE A SUPRAVIEȚUIT TITANICULUI

Traducere din limba engleză de
Nicoleta Stroie

EDITURA ALLFA

Pentru mama mea, Johnann Law Hume Costin,
cunoscută prietenilor ca Jackie

Și pentru tatăl ei, Jock, pe care nu l-a cunoscut niciodată

Cuprins

Am descoperit o nouă speranţă astăzi în cel mai neaşteptat loc – în cimitirul din Halifax, la mormântul unui om pe nume Jock Law Hume. Oameni ca Jock Hume în zilele noastre s-au remarcat pe 11 septembrie la World Trade Center ajutând mulţimea să-şi păstreze calmul şi să împiedice răspândirea panicii... fără să ceară nimic în schimb. Pentru mine, Hume reprezintă întruchiparea tuturor acestor oameni. Vor apărea din nou atunci când va fi nevoie de ei. Şi pentru mine este suficient să ştiu că ei sunt lângă noi, chiar dacă nu îi vedem întotdeauna. Ei reprezintă speranţa. Ei reprezintă viitorul.

(Charles Pellegrino, despre prăbuşirea turnurilor gemene de la World Trade Center în *Ghosts of Vesuvius.)*

Nimeni nu era mai îndrăgit în şcoală ca Jock. Tuturor celor care l-au cunoscut pe flăcăul mereu vesel, li s-a pus, fără doar şi poate, un nod în gât şi li s-a tăiat respiraţia atunci când au citit că bietul Jock a trecut în lumea odihnei veşnice, asemenea unui pribeag. Totuşi, mândria învinge durerea, căci flăcăul a murit erou, cu îndrăgita lui vioară strânsă la piept, cântând ultimul recviem pentru sufletele efemere ale celorlalţi şi al lui.

(Extras din „Ultimul cânt" – un elogiu anonim la adresa lui Jock Hume, în *Dumfries & Galloway Standard*, 24 aprilie 1912.)

Introducere

În noaptea de 14 spre 15 aprilie 1912, nava de linie Titanic a companiei White Star s-a scufundat în primul său voiaj de la Southampton la New York, în urma unei coliziuni cu un aisberg. Din cei 1 497 de oameni – pasageri şi echipaj – care în acea noapte şi-au găsit sfârşitul în Atlanticul de Nord, au fost recuperate numai 328 de trupuri. Unul dintre acestea a fost al bunicului meu, Jock Hume, violonist în orchestra Titanicului. Avea douăzeci şi unu de ani.

Plata lui a încetat în momentul în care nava s-a scufundat şi, două săptămâni mai târziu, tatăl său a primit o factură pentru nasturii de alamă şi epoleţii White Star de pe uniformă.

S-au scris sute de cărţi despre Titanic. Aproape toate, ca de altfel şi filmele care înfăţişează dezastrul, se încheie cu nava în poziţie verticală dispărând în adâncurile oceanului. Această carte începe acolo unde se sfârşeşte viaţa pasagerilor şi a echipajului : cu ceea ce a urmat. Este o poveste şocantă despre cruzimea şi secretele corporatiste, cu analogii contemporane sugestive. Contextul în care este amplasată povestea este cel al unei clase caustice, a cărei discriminare în moarte a fost la fel de nemiloasă ca cea din viaţă.

Ideea acestei cărţi a demarat la începutul anului 2010, ca un fel de proiect despre istoria familiei, pe modelul *Cine crezi că eşti?* dedicat copiilor, nepoţilor şi familiei surorii mele – nicidecum o carte despre Titanic. Sora mea murise cu patru ani în urmă, iar mama noastră cu zece ani mai devreme. Din ce în ce mai conştient de propria mea apropiere de moarte, mi-am dat seama că am

rămas singurul care mai ştie câte ceva despre familie, singurul în stare să atribuie un nume chipurilor şterse de pe vechile fotografii în sepia abandonate în valiza ponosită din pod.

Este o poveste reală despre urmările catastrofice ale Titanicului, despre două familii obişnuite din Dumfries, oraş situat în sud-vestul Scoţiei, şi despre cum tragedia s-a propagat asupra generaţiilor următoare ale celor implicaţi timp de aproape o sută de ani. Mama mea, care s-a născut la şase luni după moartea lui Jock şi a trăit până la optzeci de ani, nu a putut scăpa niciodată de fantoma Titanicului. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în cazul familiei milionarului american, Colonelul J. J. Astor, care, la fel ca Jock, a murit lăsând în urmă un copil nenăscut. Probabil este şi cazul altor „familii ale Titanicului".

Bunica mea, Mary Costin, era logodită cu Jock Hume şi urmau să se căsătorească după întoarcerea Titanicului din voiajul de debut. Anul trecut, mi-am petrecut multe zile la Dumfries adunând informaţii despre familiile Costin şi Hume, care locuiau la câteva sute de metri distanţă una de cealaltă. La biblioteca Ewart din Dumfries m-am îngropat în paginile îngălbenite ale ziarelor locale şi ale altor documente. La Arhiva Naţioanlă a Scoţiei din Edinburgh am studiat sute de teancuri de mărturii de judecată, fiecare dintre ele prinse cu grijă într-o panglică de mătase roz. Noaptea, mă conectam la internet şi căutam date de naştere, de deces, de căsătorie şi verificam datele de evidenţă a populaţiei. A trebuit să eliberez rafturile biroului pentru a face loc altor cărţi despre Titanic, înălţându-mi biblioteca, deja bogată în cărţi despre acest subiect, cu mai bine de un metru.

Un simplu interes la început s-a transformat într-o obsesie care îmi ocupa tot timpul, iar proiectul meu de cercetare a devenit ancheta unui detectiv. Ce l-a determinat pe Jock, un copil-minune, să plece de acasă la vârsta de paisprezece ani cântând în orchestre de pe navele de linie pentru pasageri ? Violonistul adolescent văzuse cea mai mare parte a lumii înainte să împlinească douăzeci de ani, navigând peste Atlantic numai în anul de dinaintea morţii sale de cel puţin trei ori. Nu ştiusem până atunci

acest lucru. Răspunsul la întrebarea asta – şi la multe altele – stau în personalitatea complexă a lui Andrew Hume, tatăl lui Jock. Toată viaţa m-am considerat un Ward sau un Costin. Editorul a fost cel care mi-a adus în vedere faptul că Andrew Hume a fost străbunicul meu şi că am o parte din ADN-ul lui, o descoperire de altfel nedorită.

O altă surpriză a fost să cunosc o verişoară de care nu ştiam că există: Yvonne Hume, nepoata lui Andrew, fratele mai mic al lui Jock Hume. Yvonne tocmai scrisese *Dinner is Served*, o carte cu reţetele culinare de pe Titanic. Am schimbat amintiri despre familie şi în final am legat o nouă prietenie.

Anul trecut în august am luat avionul către Halifax, Noua Scoţie, unde nava cablier Mackay-Bennet adusese toate trupurile recuperate din apă după scufundarea Titanicului. În frumosul cimitir Fairview Lawn, din Halifax, este înmormântat şi Jock, alături de alte 121 de trupuri de pe Titanic. Arhivele din Noua Scoţie şi evidenţele de la University Avenue din Halifax, conţin rapoarte ale anchetatorilor asupra morţilor. În perioada petrecută în arhivă şi la Muzeul Atlanticului, am găsit răspunsuri la mai multe întrebări incomode, iar la Muzeul Maritim din Noua Scoţie am avut privilegiul să citesc jurnalul de bord al navei Mackay-Bennett, care oferă o descriere detaliată a călătoriei făcute de „Vaporul Morţii", aşa cum a ajuns să fie cunoscut.

Cercetările, dar şi scrierea acestei cărţi, au însemnat pentru mine o călătorie dureroasă şi, cu toate că lucrul la carte este acum încheiat, cred că această călătorie va continua, căci mai sunt încă destule întrebări fără răspuns. Şi simt, în sfârşit, că-l cunosc pe bunicul meu, Jock. Când eram copil îmi era greu să mi-l imaginez, mai ales pentru că nici mama nu l-a cunoscut. Tot ce se ştia despre el erau frânturi de poveşti aflate de la alţii.

Probabil sunt mii de oameni care şi-au pierdut taţii sau bunicii în cele două războaie mondiale şi care îmi împărtăşesc sentimentul de înstrăinare.

Dar acum ştiu ce om bun a fost Jock. Îi pot vedea zâmbetul şi îi pot auzi râsul. Un tânăr încântător. Şi nu în ultimul rând cura-

jos. Curajos nu numai pentru modul în care a murit, dar mai ales, pentru cum a trăit. Pentru că la paisprezece ani a plecat pe mare cu arcuşul său şi a cântat atât de bine, încât la douăzeci şi unu de ani a avut ocazia să cânte pe cea mai mare navă de linie oceanică construită vreodată.

Ghinionul lui a fost că se numea Titanic.

Christopher Ward, ianuarie 2011

1

Orchestra a rămas unită

15 aprilie 1912, 2.05 a.m. : la bordul S.S. Titanic

Multe lucruri curajoase s-au întâmplat în acea noapte, dar niciunul nu a depăşit măreţia acelor câţiva oameni care au cântat fără încetare. în timp ce vaporul se lăsa încet tot mai jos în apa care la fiecare minut urca tot mai sus către ei; muzica a fost pentru ei un recviem şi dreptul de a rămâne pe culmile gloriei nemuritoare.

Lawrence Beesley, supravieţuitor.
Extras din *The Loss of the S.S. Titanic*

În cele din urmă a sosit momentul în care cei opt membri ai orchestrei şi-au dat seama că nu pot cânta mai departe. Nu din cauza frigului sfâşietor, cu toate că erau pe punte de mai bine de o oră, cu paltoane şi fulare luate la repezeală peste uniformă, încât să le ţină cât de cât de cald. Bunicul meu, Jock Hume, la cei douăzeci şi unu de ani era al doilea cel mai tânăr membru al orchestrei. În graba disperată de a se alătura celorlalţi pe punte, nu apucase să pună mâna decât pe o pelerină uşoară de ploaie. A fost plăcut surprins, probabil, să observe că, deşi nu îşi mai simţea mâinile îngheţate, iar vesta de salvare şi fularul îi îngreunau cântatul, reuşise totuşi să termine toate cele cinci versuri din „Mai aproape de Tine, Doamne“ fără să rateze nicio notă. Orchestra nu s-a oprit nici măcar atunci când cei mai mulţi dintre cei care urmăriseră inopinata interpretare plecaseră – ceea ce de obicei dă de înţeles orchestrei că este timpul să îşi strângă instrumentele

şi să se retragă. Femeile şi copiii au fost primii care au plecat cu bărcile de salvare. Asta se întâmplase cu o oră în urmă. Cei 1 500 de pasageri şi echipajul rămas îndeplineau ultimul ordin pe care Căpitanul Smith avea să-l mai dea pe mare – să părăsească vasul. Nu era decât o formalitate, dacă te gândeşti că singurele alternative erau să fii aruncat în apă sau să te îneci sub punte. Unii îşi întârziaseră plecarea pentru a primi pe puntea înclinată ultimele binecuvântări de la părintele Thomas Byles, îngenunchind în faţa lui într-o pornire de căinţă, în timp ce acesta le împărţea iertarea veşnică şi îi trimitea la Dumnezeu. Doar câţiva mai neînduplecaţi au decis să rămână pe navă, retrăgându-se în salonul de la clasa întâi, întâmpinându-şi moartea cu un pahar de coniac în mână.

Orchestra nu s-a lăsat intimidată nici măcar de înaintarea hotărâtă a apelor îngheţate care se ridicau din ce în ce mai mult. Niciunul dintre ei nu se gândise la siguranţa lui atunci când a urcat pe punte, aşa că n-au făcut-o nici acum. Nu se temeau. Aveau să meargă până la capăt.

Orchestra s-a oprit în cele din urmă din cântat pentru că pe măsură ce nava ajungea la punctul maxim de înclinare, nici măcar ei nu se mai puteau auzi cântând, din cauza sunetului asurzitor produs de chinurile morţii prin care trecea Titanicul. „Era un zgomot cum nu mai auzise nimeni înainte şi pe care nimeni nu vrea să-l mai audă vreodată", declarase Colonelul Archibald Gracie, unul dintre supravieţuitorii aflaţi în apă atunci când s-a scufundat nava. „Era stupefiant, copleşitor."

Cacofonia de sunete a început cu zdrăngănitul paharelor sparte, al celor mai frumoase cupe de cristal Waterford alunecând de pe rafturile de mahon lustruit şi zdrobindu-se în milioane de bucăţi şi acoperind podeaua salonelor cu cioburi ca de diamant. Apoi, câteva secunde mai târziu, s-a auzit sunetul de porţelan spart al celor zece mii de farfurii care s-au desprins din punctele de susţinere în bucătăriile şi sălile de masă de la clasa întâi şi a doua: Royal Crown Derby la clasa întâi (White Star negociase săptămâni întregi preţul), şi simplu porţelan alb la clasa a treia. Nu că ar mai fi contat astfel de diferenţieri, sunetul asurzitor

acoperind strigătele de ajutor ale bietelor suflete care erau deja în apă.

Apoi au început să alunece mesele şi scaunele, unele zburând de-a dreptul pe ferestrele salonului, aruncând o ploaie de cioburi în spatele celor din orchestră. În sala de mese de pe puntea D, un pian de concert Steinway – unul dintre cele şase care se aflau pe navă – s-a rupt din punctele de susţinere şi a omorât un ospătar în viteza pe care a căpătat-o de-a lungul ringului de dans, oprindu-se doar atunci când s-a răsturnat, rupt în două, cu toate acordurile îngrămădite într-un ultim fortissimo de fire, lemn şi fildeş.

Dar şi mai înfricoşător a fost horcăitul de moarte al vaporului. Un huruit răsunător, urmat de un geamăt adânc, mai zgomotos decât un tunet şi mai terifiant ca un cutremur, a venit de undeva din inima vasului, pe măsură ce, unul câte unul, cele douăzeci şi nouă de cazane de aburi ale Titanicului au explodat, smulgând bucăţi imense de oţel din balamale. Fochiştii au ars de vii, iar explozia asurzitoare a aburului supraîncălzit care i-a înghiţit le-a acoperit strigătele disperate în faţa morţii.

Cele trei ancore ale Titanicului erau atât de mari şi de grele, încât, cu un an în urmă, fusese nevoie de două atelaje a câte opt cai de tracţiune să le tragă pe fiecare pe remorcile cu platformă joasă şi să le ducă mai departe pe şantierele navale Harland şi Wolff. Acum erau din nou în mişcare, întinzându-şi la maxim lanţurile greoaie, de această dată fară să mai fie nevoie de cai de tracţiune.

Rachetele de avertizare au explodat pe cerul înstelat de deasupra navei; apoi, o altă explozie la fel de zgomotoasă ca un baraj de artilerie a anunţat prăbuşirea coşului din faţă, atunci când cablurile nu au mai putut susţine presiunea şi s-au rupt, iar cele de oţel s-au înşerpuit ameninţătoare pe punte. Întreaga navă s-a zguduit din nou atunci când forţa gravitaţiei a smuls turbina cu abur din suportul de oţel masiv, trimiţând-o cu un zgomot infernal într-o călătorie de neoprit de-a lungul navei şi apoi pe fundul Atlanticului, la o adâncime de peste 3 000 de metri.

Wallace Hartley, dirijorul orchestrei, a făcut un semn muzicienilor însemnând că era timpul să se oprească şi să lase deoparte instrumentele. S-a înclinat apoi într-o reverenţă scurtă la fel ca întotdeauna. Şi-a păstrat cu greu echilibrul în timpul plecăciunii, puntea atingând un unghi prăpăstios. Trupa s-a adunat în jurul liderului ei. „Domnilor, vă mulţumesc. A fost o interpretare lăudabilă. Noapte bună şi mult noroc.“ Asta spunea întotdeauna la sfârşitul unei interpretări, iar acea seară nu era cu nimic diferită. Martorii spun că apoi şi-au dat mâinile. Hartley a lăsat arcuşul viorii, l-a aşezat în cutie alături de instrument şi a închis capacul. Apoi a înfăşurat centura în jurul corpului până a fost bine prinsă de vesta de salvare, legând-o de curea. Astfel va pluti mai uşor şi va avea mai multe şanse, iar dacă totul avea să fie bine, îşi va salva şi instrumentul. Jock Hume a procedat la fel cu vioara lui. A pus mai întâi o cârpă peste coarde ca să apere lemnul lustruit, şi a băgat vioara mută în haină. A ţinut mâna acolo câteva clipe ca să-şi dezmorţească degetele, timp suficient cât să se uite şi la ceas. Era 2.11 a.m. Prora vaporului era complet scufundată, iar apa îngheţată le ajunsese muzicienilor până la coapse. S-au dus în spate, către pupă, pentru a putea sări mai uşor.

Lui Jock i-ar fi stat în fire să sară primul, glumind că apa oceanului ar fi ca o baie în Mediterană, în comparaţie cu temperatura apei unui izvor din Scoţia pe timp de vară. Dar Hartley a dorit să deschidă drumul, ca un adevărat dirijor, îmbrăţişându-şi strâns vioara ca să nu-i alunece. „Noroc, băieţi !“ se spune că ar fi strigat. „Nu vă depărtaţi unii de alţii, vom avea mai multe şanse astfel.“

Desigur, n-au avut nicio şansă. Dar au rămas împreună.

Acum, când curajoasa orchestră s-a alăturat celor 1 500 de pasageri şi echipajului din apă, trebuie să facem o pauză ca să vedem ce se va întâmpla cu ei în ultimele lor clipe de viaţă. Contrar celor

constatate de două anchete oficiale şi a declaraţiilor făcute mai târziu în Halifax, Noua Scoţie, de un anchetator local doctor, pe nume W.D. Finn, foarte puţini oameni s-au înecat în acea noapte. Cei mai mulţi au murit din cauza hipotermiei. Câţiva norocoşi au murit imediat din cauza şocului termic. Charles Lightoller, cel mai în vârstă ofiţer care a supravieţuit, a declarat că a fost ca şi cum „ai fi înjunghiat de 1 000 de cuţite". Nu a stat în apă mult timp, dar este clar că a fost la un pas de moarte din cauza şocului termic.

Cele două războaie mondiale ne-au făcut să înţelegem mai multe despre efectele apei reci asupra corpului uman, oamenii de ştiinţă tot încercând să găsească metode de salvare a marinarilor şi aviatorilor găsiţi în apă. Naziştii au făcut şi ei cercetări cu precizia şi cruzimea caracteristică, construind în lagărele de concentrare cisterne pe care le umpleau cu apă rece pentru a înregistra timpul exact până când un om moare, în funcţie de temperatura apei şi greutatea corporală a victimei. Nu au existat supravieţuitori printre cei selectaţi pentru aceste experimente, doar o moarte înceată şi agonizantă consemnată de un cronometru şi un mic semn făcut cu cerneala pe o foaie cu grafice.

S-au făcut multe cercetări de la război încoace. Speranţa de viaţă în apa rece este acum măsurată cu ajutorul unei benzi împărţite în şase categorii de temperaturi, de la apa cea mai caldă, de 27°C, la cea mai rece, de 0°C, sau mai jos. Temperatura apei din Atlanticul de Nord în acea noapte era la limita nivelului de supravieţuire: 28°F sau –2,2°C. O grilă numită „Speranţa de viaţă în apă rece" furnizează un ghid simplu cu privire la şansele de supravieţuire ale pasagerilor şi ale echipajului de pe Titanic odată ce au luat contact cu apa îngheţată a Atlanticului de Nord. În cincisprezece minute şi-au pierdut cunoştinţa. Zece minute mai târziu, erau morţi.

Supravituitorii accidentelor din apele îngheţate au vorbit despre cum la primul impact cu apa au rămas fără respiraţie. Dacă prima încercare de a respira este sub apă, riscul de a te îneca creşte vertiginos. Dacă, în schimb, reuşeşti să-ţi ţii respiraţia suficient de mult, combinaţia fatală dintre lipsa de oxigen şi scăderea

bruscă a temperaturii supune corpul la un efort considerabil: vasele de sânge se contractă, ritmul cardiac se intensifică, tensiunea creşte şi hiperventilaţia preia comanda. Toate acestea pot declanşa un şoc termic subit – un atac de cord fatal. Este cel mai bun lucru care ţi se poate întâmpla. E ziua ta norocoasă.

Dacă încă mai eşti în viaţă la două minute după ce ai căzut în apă, vei intra în primul dintre cele trei stadii ale morţii prin hipotermie. Pierzi sensibilitatea în mâini şi picioare, temperatura corpului scade brusc şi începi să tremuri atât de violent, încât îţi clănţăne dinţii. Pupilele ţi se dilată. Cel mai neinspirat lucru pe care-l poţi face în acest moment este să începi să înoţi – îţi vei scurta timpul de supravieţuire cu până la 50 la sută, întrucât corpul pierde căldura mult mai repede atunci când te mişti. Toate victimele de pe Titanic au încercat cu disperare să se depărteze cât mai mult de vaporul care se scufunda, de teamă să nu fie traşi în adânc odată cu el, dar, fără să ştie, îşi grăbeau moartea. E posibil să simţi că dintr-odată începi să te încălzeşti. Nu este decât o crudă amăgire. Temperatura corpului este într-o scădere dramatică. Atunci când nu mai poţi uni degetul mare cu cel mic, înseamnă că te apropii de stadiul al doilea.

Acum, mişcarea devine mai lentă şi se instalează confuzia. Vasele de sânge se contractă şi mai mult pe măsură ce corpul încearcă cu ultimele resurse să menţină calde organele vitale. Buzele, urechile, degetele de la mâni şi de la picioare se învineţesc. Pulsul scade şi mai mult, dar ritmul cardiac se intensifică. Respiraţia devine neregulată şi superficială.

Stadiul trei se instalează atunci când temperatura corpului scade sub 32°C (89,6°F). De obicei, în acest punct tremuratul se opreşte. La 30°C (86°F) îţi pierzi cunoştinţa, procesele celulare metabolice, esenţiale pentru supravieţuire, nu mai funcţionează. Principalele organe cedează şi ele. Moartea clinică intervine la 26°C (79°F), dar moartea cerebrală survine mai târziu din cauza activităţii reduse a celulelor. Nimeni din apă nu ar fi supravieţuit mai târziu de ora 2.45 a.m.

E greu să vezi două vieţi atât de diferite, ca cea a milionarului Colonel J.J. Astor şi cea a bunicului meu, Jock Hume, fiul unui profesor de muzică din Dumfries, aduse la un loc. Dar în acea noapte soarta le-a unit destinele, nu numai în ultimele minute din viaţă, dar şi prin ceea ce au lăsat în urmă. Atât Madeleine, tânăra soţie a lui Astor, cât şi Mary Costin, logodnica lui Jock, erau însărcinate şi, în lunile următoare ale aceluiaşi an, aveau să dea naştere unor copii care urmau să crească fără să-şi cunoască vreodată tatăl. Titanicul avea să lase o umbră neagră deasupra ambelor familii timp de un secol.

Mama îşi amintea foarte bine din copilărie o carte poştală a Titanicului, expusă pe poliţa de deasupra căminului de acasă, de pe strada Buccleuch din Dumfries; a stat acolo mulţi ani. Din când în când, era dată jos când se ştergea praful sau când era arătată vreunui oaspete. Jock o trimisese din Southampton în dimineaţa zilei de miercuri 10 aprilie, înainte ca vaporul să plece în larg.

Jock aflase cu numai o săptămână în urmă că Mary urma să-i dăruiască un copil, cu toate că ea bănuise de mai mult timp acest lucru. Mary îi dăduse vestea cu o seară înainte să urce la bordul navei. Strângeau bani de ceva vreme să se căsătorească la Biserica Greyfriars din Dumfries, în mai, după ce Titanicul se întoarcea din primul voiaj, iar ea se gândea emoţionată la felul în care Jock va primi vestea. S-a simţit uşurată să vadă că şi el era la fel de încântat ca ea.

A doua zi, pe 9 aprilie, Mary s-a dus, la prima oră, împreună cu Jock la gara din Dumfries, de unde el trebuia să ia trenul către Carlisle unde urma să schimbe către Liverpool, prima etapă a călătoriei către Southampton, locul de îmbarcare pe Titanic. Au plecat târziu de acasă şi au alergat ultimii treizeci de metri până la gară pentru că auziseră trenul apropiindu-se. Jock s-a urcat în grabă şi a trântit uşa în timp ce şeful de gară dădea semnalul de plecare. S-au sărutat repede prin fereastra deschisă, iar locomotiva a început să scoată aburi şi să se îndepărteze acoperită de o perdea de fum. Atunci s-au văzut pentru ultima oară.

Ajuns la Liverpool, Jock s-a dus direct pe strada Lord unde J.J. Rayner, furnizorul de uniforme maritime, îi luase măsura pentru uniforma orchestrei, şi îi cususe nasturii şi epoleţii de alamă cu însemnul White Star Line. De acolo a mers pe jos până pe strada Castle unde se aflau birourile C.W. şi F.N. Black, agenţii muzicali care îl contractaseră pe el şi pe ceilalţi membri ai orchestrei. De aici a luat o asigurare de drum pentru ultima parte a călătoriei către Southampton, unde urma să se îmbarce. Firma lui Rayner avea o înţelegere cu fraţii Black şi avea să le trimită lor nota de plată pentru uniforma lui Jock. Apoi se întoarse din nou la gara din strada Lime.

Jock a prins trenul de după-amiază către Londra şi a ajuns la timp ca să ia trenul de la Waterloo la Southampton. Era ora 10.00 p.m. atunci când a bătut la uşa de la numărul 140 de pe St. Mary's Road din Southampton, unde a fost primit de gazda sa, doamna King. Avea camere pentru cinci chiriaşi, cei mai mulţi dintre ei fiind membri ai echipajelor de pe navele de linie. Jock era unul dintre cei vechi, iar doamna King era obişnuită cu orele târzii la care acesta ajungea. A doua zi de dimineaţă, s-a îmbarcat pe Titanic la terminalul Berth 44 din Southampton, unde portul roia deja de oameni. Cei din orchestră călătoreau la clasa a doua, iar Jock a urcat dinspre pupă pe puntea D, prin pasajul de la clasa a doua. Două cabine de pe puntea E fuseseră rezervate pentru cei opt muzicieni.

Jock nu avusese până atunci reţineri în a o lăsa pe Mary singură – de fapt, ultimii doi ani îi petrecuse mai mult departe de Dumfries, cântând pe nave de pasageri şi, astfel, se obişnuiseră amândoi cu despărţirea. Dar acum ceva se schimbase. Pentru prima oară în viaţa lui, gândurile lui Jock se îndreptau către ce lăsase în urmă, şi nu înspre ceea ce avea să vină. De obicei aştepta să ajungă la destinţie şi abia apoi trimitea vreo carte poştală sau o scrisoare lui Mary; dar acum trimisese o vedere cu Titanicul înşoţită de câteva cuvinte de încurajare, alese cu grijă.

Cei din familia Astor s-au îmbarcat pe Titanic la Cherbourg, însoţiţi de Victor Robbins, valetul lor, Rosalie Bidois, servitoarea

lui Madeleine, şi sora ei medicală Caroline Endres. Kitty, câinele mult iubit al lui Astor, care îi însoţise în Egipt, i-a însoţit şi el în ultima călătorie.

Astor era nerăbdător să participe la recepţia care îi aştepta pe el şi pe tânăra lui soţie Madeleine la New York. Cuplul era într-o prelungită lună de miere care dura de câteva luni; numele lor erau pe buzele tuturor din cauza divorţului dur dintre Astor şi soţia lui, Ava, care avusese loc cu un an mai devreme, un divorţ care scandalizase societatea şi desfăcuse prietenii. La cei optsprezece ani ai săi, Madeleine Talmage Force era cu douăzeci şi şapte de ani mai tânără decât soţul ei, şi cu un an mai mică decât fiul acestuia, Vincent. Cei de la *New York Times* o descriau ca fiind „o fată înăltuţă şi graţioasă, cu păr castaniu şi trăsături bine definite". Madeleine de-abia terminase şcoala când părinţii ei i l-au prezentat pe Astor; aceştia văzuseră în el un pretendent înstărit şi o partidă bună pentru fiica lor mai mare, Katherine.

Astor a luat înţeleapta decizie de a se depărta de criticii săi arătându-i în schimb lumea lui Madeleine. Petrecuseră mai multe săptămâni în Egipt şi în Franţa, iar acum se instalaseră într-una dintre cele mai luxoase camere de pe vapor. Dar luna de miere se apropia de sfârşit; Madeleine era însărcinată în luna a şasea, iar atunci când Titanicul urma să acosteze la New York, Astor trebuia să înfrunte mânia familiei sale, dezaprobarea detractorilor, dar şi privirea cercetătoare a investitorilor.

Duminică, 14 aprilie, era o noapte frumoasă, luminată de stele, friguroasă, dar liniştită care îi amintea lui Jock de nopţile reci de iarnă de acasă, din Dumfries şi Galloway. Supravieţuitorii şi-au amintit ulterior momentele în care s-au intersectat fie cu Jock, fie cu Astor, care până la finalul nopţii au dovedit că mai aveau ceva în comun – curajul. Violet Jessop, o îngrijitoare de bord, s-a întâlnit prima dată cu Jock în timpul pauzei pe care orchestra a avut-o la cină. În fiecare seară era anunţată la ora 6 p.m., cu un sunet de goarnă emis de gornistul vaporului. „Jock era mereu atât de energic şi plin de viaţă", a spus ea. „Mi-a strigat cu accentul

lui scoțian că în încheiere le va arăta cum se cântă, cum cântă un scoțian adevărat."

Mai târziu, în acea noapte, după ce s-a dat ordinul de părăsire a vasului, ea a trecut pe lângă trupă în timp ce aceștia urcau grăbiți scările ducându-și instrumentele să încheie recitalul pe punte. Jock i s-a părut palid. „Le cântăm să-i mai înveselim un pic", i-a spus el.

Declarațiile cu privire la ultimele momente ale lui Astor sunt contradictorii, pentru că nu au existat păreri comune referitoare la tot ce s-a petrecut în acea noapte. Dar au existat mai mulți martori care spuseseră că l-au văzut sărutând-o pe Madeleine pe obraji înainte s-o ajute să urce în barca de salvare numărul 4, după care s-a dat câțiva pași înapoi și i-a făcut din mână. Cea mai bună mărturie și probabil cea mai apropiată de realitatate aparține Colonelului Archibald Gracie, unul dintre ultimii pasageri care au părăsit nava și care a oferit o descriere dramatică a scufundării vasului, chiar înainte de a muri, un an mai târziu, din cauza timpului petrecut în apa înghețată. Colonelul Gracie l-a ajutat pe Astor să o treacă pe Madeleine peste bara care depășea un metru, pentru a urca în barca de salvare:

> „Soțul ei a ținut-o de brațul stâng în timp ce i-am încredințat-o lui Lightoller (Charles Lightoller, Ofițer Secund) care a așezat-o în barcă. A avut loc un schimb de cuvinte între Colonelul Astor și ofițer, dialog pe care l-am ascultat cu mare interes. Astor era lângă mine, la fereastra de alături, în stânga mea. Aplecat în afară, peste bară, i-a cerut permisiunea lui Lightoller să urce în barcă ca să aibă grijă de soția sa – o cerere de bun simț având în vedere starea ei delicată. Dar ofițerul, care își lua datoria în serios, supunându-se ordinelor, și care nu făcea nicio diferențiere între milionari și ceilalți pasageri de pe vas, a răspuns: *Nu, domnule, niciun bărbat nu are voie în barcă până nu sunt îmbarcate mai întâi femeile.* Colonelul Astor nu a obiectat. A primit refuzul cu demnitate și a întrebat cu resemnare

First Class Passenger List

PER

ROYAL AND U.S. MAIL

S.S. "Titanic."

FROM SOUTHAMPTON AND CHERBOURG

TO NEW YORK

(Via QUEENSTOWN).

Wednesday, 10th April, 1912.

Captain, E. J. Smith, R.D. (Commr. R.N.R.)

Surgeon, W. F. N. O'Loughlin.

Asst. Surgeon, J. E. Simpson.

Pursers { H. W. McElroy
R. L. Barker

Chief Steward, A. Latimer.

Allen, Miss Elizabeth Walton

Allison, Mr. H. J.

Allison, Mrs. H. J. and Maid

Allison, Miss

Allison, Master and Nurse

Anderson, Mr. Harry

Andrews, Miss Cornelia I.

Andrews, Mr. Thomas

Appleton, Mrs. E. D.

Artagaveytia, Mr. Ramon

Astor, Colonel J. J. and Manservant

Astor, Mrs. J. J. and Maid

Aubert, Mrs. N. and Maid

numărul bărcii în care se afla soţia lui pentru a o putea găsi mai târziu, în cazul în care va fi salvat. *Numărul 4*, a fost răspunsul lui Lightoller. Niciun cuvânt nu a mai fost rostit."

Se pare că unul dintre ultimele lucruri pe care le-a făcut Colonelul Astor a fost să meargă sub punte pentru a-şi recupera câinele, Kitty, din locul special amenajat. Madeleine n-a vorbit niciodată în public despre ce s-a întâmplat în acea noapte. Singurul lucru pe care l-a spus a fost că în timp ce barca de salvare numărul 4 se îndepărta de vaporul care se scufunda, orchestra încă mai cânta şi ultimul lucru pe care l-a văzut a fost Kitty care alerga pe punte.

Dintre membrii echipajului şi cei 1 497 de pasageri care au murit în acea noapte, mai mult de 1 000 nu au mai fost niciodată recuperaţi. Familiile lor, cei dragi şi prietenii au rămas doar cu sentimentul neştiinţei, fără un trup pe care să-l jelească.

Totuşi, trupurile a trei dintre cei opt membri ai orchestrei *au fost* recuperate şi – cel mai surprinzător lucru – au fost găsite împreună. Timp de opt zile şi opt nopţi, fuseseră ţinuţi la suprafaţă de vestele de salvare – iar carcasa viorii lui Hartley era încă strâns ţinută la pieptul lui – şi au fost purtaţi de vânt şi de curenţi la mai bine de 64 de kilometri de locul de odihnă veşnică a Titanicului.

Nu vom şti niciodată cum, în ultimele minute din viaţa lor, amorţiti de frig, au reuşit să rămână împreună sau cum şi când ceilalţi cinci s-au despărţit de grup. Dar pe 23 aprilie, cei trei membri găsiţi au avut parte de o întâlnire cu un vapor cel puţin la fel de remarcabil ca Titanicul: cablierul Mackay-Bennett. Unul dintre cei trei membri a fost bunicul meu, Jock.

2
Agonia necunoscutului
16 aprilie, Strada Buccleuch 35, Dumfries

La 3200 de kilometri depărtare, în Dumfries, familiile Hume şi Costin aşteptau cu nerăbdare veşti despre Jock. În lipsa oricărei declaraţii din partea White Star Line, ştirile contradictorii din ziare îi umpleau pe oameni de speranţă, dar şi de disperare. De exemplu, *Daily Mirror* îşi asigura cititorii că toţi cei 2209 pasageri şi echipajul de la bordul Titanicului au fost salvaţi şi că „uriaşul nefericit" era remorcat în siguranţă spre New York. *Liverpool Courier*, ale cărui birouri erau chiar lângă sediul White Star Liner pe strada James, a mers şi mai departe, publicând o fotografie a vaporului Virgian, aparţinând companiei Allan, care remorca Titanicul într-un port din New York – un miracol al montajului şi al măiestriei retuşului. Sub titlul „TOŢI PASAGERII SALVAŢI" era un raport al „salvării remarcabile" a celor de la bord. „Vestea coliziunii cu un aisberg a fost primită cu consternare", cita *Courier.*

Toată povestea n-ar fi apărut dacă White Star Line nu şi-ar fi dat acordul tacit. Am lucrat în Liverpool pentru *Daily Mirror* în anii 1960 şi m-am bucurat, alături de toţi ceilalţi jurnalişti din oraş, de o relaţie foarte apropiată cu companiile navale. În 1912, când Liverpool era liderul porturilor din Imperiu, presa şi vapoarele de linie trebuie să fi fost mână-n mână.

Alte ziare şi-au pus încrederea în serviciile de cablu din SUA şi Canada, bazându-se pe interceptările Marconi din Cape Race. *Daily Sketch* a oferit cu acurateţe ştirea că vaporul de linie s-a scufundat cu „nefericita pierdere a 1 700 de vieţi în mijlocul Atlanticului".

Bunica mea, Mary Costin, care se trezise devreme, a aşteptat în faţa magazinului de ziare McMillan din Friar Vennel, până a deschis cu puţin înainte de ora 6 a.m., şi a ştiut imediat căreia dintre cele două ştiri contradictorii să dea crezare. De când se ştia, toţi cei pe care Mary îi iubise muriseră: cele două surori mai mici, Margaret şi Elizabeth, atunci când aveau cinci ani, amândouă din cauza meningitei; tatăl ei din cauza unei hemoragii, un an mai târziu; iar cu un an în urmă îşi pierduse şi mult iubitul frate William, din cauza apendicitei, la doar douăzeci şi patru de ani, lăsând în urmă alţi trei copii fără tată în familia Costin. Acum Jock fu cel luat de lângă ea.

Poate cele două familii şi-ar fi găsit consolarea dacă ar fi putut să-şi împărtăşească suferinţa, să schimbe informaţii şi să se ajute reciproc. Că familiile Hume şi Costin nu şi-au vorbit, ar fi puţin spus. Din momentul în care bunicii mei, Jock şi Mary, se îndrăgostiseră cu doi ani în urmă, s-a iscat un conflict demn de războiul dintre familiile Montague şi Capulet. Andrew Hume a fost cel care a iniţiat ostilităţile, interzicându-i fiului său să o mai vadă pe Mary, pe motiv că Jock „poate găsi ceva mai bun". De atunci încolo, Susan, mama lui Mary, o femeie mândră şi hotărâtă, care-l plăcea pe Jock şi ţinea ca fiica ei să fie fericită, a făcut tot posibilul pentru a încuraja relaţia şi chiar l-a invitat pe Jock să locuiască în casa ei împreună cu Mary, ceea ce s-a şi întâmplat între călătoriile din ultimul an de viaţă.

Pentru cei din familia Costin, trebuie să fi părut că Andrew, tatăl lui Jock, şi Alice, mama lui vitregă, deţineau controlul, părinţii lui Jock fiind cele mai apropiate rude cu care cei de la White Star Line ar fi putut comunica. Dar cu supravieţuitorii încă pe mare, îmbarcaţi pe SS Carpathia, şi compania care nu dădea curs liber veştilor, ambele familii erau la fel de neştiutoare.

Cu toate că Mary nu se putea odihni, nu se punea problema să nu lucreze la fabrica de mănuşi la fel ca înainte. Se hotărâse totuşi să plece acasă mai devreme, astfel încât să sune la uşa familiei Hume în drum spre fabrică şi să vadă dacă ei au primit vreo veste despre Jock. Mama ei a sfătuit-o să nu facă acest lucru, dar Mary nu a luat în seamă sfaturile. A mers cei 360 de metri până pe strada George la numărul 42, a urcat cele şase trepte de piatră până la uşa familiei Hume, a prins gheara grea de leu de la uşă şi a bătut de două ori. A văzut mişcarea scurtă a unei perdele de la una dintre camerele de la etaj. După două minute, a auzit paşii unei femei urmaţi de sunetul metalic al unei chei mari întorcându-se în broască.

Mama vitregă a lui Jock, Alice, a fost cea care a deschis uşa. A măsurat-o pe Mary din cap până-n picioare şi înainte chiar ca aceasta să aibă timp să rostească vreun cuvânt, i-a spus: „Domnişoară Costin, vă rog să nu mai sunaţi aici“, şi i-a închis uşa în faţă. Mary a coborât scările gândindu-se la reacţia pe care ar trebui să o aştepte din partea lor atunci când le va spune că aşteaptă copilul lui Jock.

3

Mackay-Bennett pornește în larg

17 aprilie, Halifax, Noua Scoție

Miercuri, 17 aprilie 1912, la ora 12.45 p.m., cablierul Mackay-Bennett a părăsit debarcaderul de pe strada Upper Water din Halifax, Noua Scoție. Pe puntea vasului de 1731 de tone, Căpitanul Frederick Larnder, un englez chipeș și înalt, cu o barbă stufoasă și „ochi de o agerime nefirească“ a început să scrie o nouă pagină în jurnalul de bord al navei, prins în copertă de piele. El a scris cu creionul și cu majuscule: „Am plecat pe mare către epava SS Titanic“ menționând și condițiile meteorologice – „ceață, briză ușoară“ – după care s-a îndreptat ușor către sud-est, direcție care îl va purta 1 095 de kilometri, către ultima poziție cunoscută a Titanicului.

Ordinele primite de Larnder erau să recupereze și să aducă trupurile neînsuflețite înapoi în Halifax, cel mai apropiat țărm de locul unde vaporul se scufundase. Nu i se spusese nimic de supraviețuitori și nimeni, cu atât mai puțin el, nu își făcea iluzii să mai găsească pe cineva în viață. Văzuse oameni murind de hipotermie la numai câteva minute după ce căzuseră în apa cu temperatură sub zero grade. Chiar și într-o barcă de salvare ai noroc dacă supraviețuiești mai mult de câteva ore, iar Mackay-Bennett avea să ajungă în vreo patru zile, aproape o săptămână după ce marele vas de linie se scufundase. Nu i se spusese nici la câți morți să se aștepte. Avea 103 sicrie la bord, dar tot nu avea habar de-

spre infernul peste care urma să dea. Robert Hunston, tânărul operator care se ocupa de noua staţie de control Marconi de la Cape Race a păstrat o înregistrare a tuturor mesajelor trimise duminică noaptea în timp ce operatorul de pe Titanic a cerut ajutor navelor din zonă. Hunston a decodificat de trei ori cuvântul „S-C-U-F-U-N-D-A-R-E" pentru a se asigura că a înţeles bine. Apoi a pierdut semnalul Titanicului.

Cineva ştia însă exact câţi oameni muriseră: Bruce Ismay, preşedintele White Star Line. Dar el păstra tăcerea. De două zile, Ismay era îmbarcat în siguranţă pe vasul de linie SS Carpathia care se îndrepta spre New York cu cei 712 supravieţuitori la bord. Calcularea numărului celor decedaţi era atât de simplă că şi un copil ar fi putut-o face: 2 209 pasageri şi echipaj, minus 712 supravieţuitori şi îţi rămân... da, 1 497 este răspunsul corect.

În apă erau 1 497 de pasageri şi membri ai echipajului morţi în apă, undeva în Atlanticul de Nord. Ar fi fost 1 498 dacă Ismay nu s-ar fi alăturat femeilor şi copiilor într-una din bărcile de salvare ale Titanicului, de unde auzea ţipetele şi privea chinurile disperate ale morţii prin care au trecut sute de bărbaţi, femei şi copii, a căror siguranţă îi fusese încredinţată. Nu e de mirare că nu a avut puterea să spună lumii întregi ce s-a întâmplat. Problemele de transmisie au împiedicat încercările făcute de ofiţerul de pe SS Carpathia de a trimite prin codul Morse o listă completă a celor care fuseseră salvaţi, aşa că nu trebuie să ne surprindă faptul că nume precum Bruce Ismay şi doamna Astor erau printre acei câţiva care răzbiseră.

Ziua de ieri i se părea lui Larnder la un an distanţă. Doar cu o zi în urmă pregătise vasul Mackay-Bernnett, de 82 de metri, ca să-şi îndeplinească scopul pentru care fusese construit: să repare o ruptură de cablu de lângă Cape Cod dintr-o legătură transatlantică, ce lega Europa de Statele Unite.

Toată ziua, echipajul a muncit pe rupte; au umplut rezervoarele cu cărbune, încărcând kilometri de cablu de telegraf pe cei trei suporţi ai vaporului, vopsind grinzile, făcând aprovizionarea

No.	Words	Origin Station	Time handed in	Via	Remarks
To		Titanic	___h___m / 12		

CQ SOS SOS CQD CQD – MGY

We are sinking fast passengers are being put into boats

MGY

J. L. Cannon

C. J. G. Webb

cu apă şi mâncare şi frecând podelele în timp ce tâmplarul vaporului făcea ultimele reparaţii.

Apoi, cu puţin timp înainte de amiază, Larnder a fost chemat de angajatorii lui de la Compania de Cablu Comercial, unde i-a fost prezentat domnului A.G. Jones, agentul White Star Line din Halifax. Jones l-a informat că White Star Line a solicitat serviciile Mackay-Bennett pentru a recupera cadavrele de pe Titanic. Ordinele lui Larnder erau ca a doua zi să se pregătească de plecare. Jones i-a înmânat o bucată de hârtie cu ultima poziţie cunoscută a epavei, pe care Jack Phillips, operatorul de pe Titanic o transmisese prin radio cu puţin timp înainte ca nava să se scufunde. Poziţia era 41.46 N, 50.14 V, dar Larnder trebuia să calculeze cu atenţie, luând în considerare vântul şi curenţii oceanici, pentru a determina locul exact în care s-ar fi putut afla trupurile duminică, cea mai apropiată zi în care Mackay-Bennett putea ajunge la faţa locului.

White Star Line plătea Compania de Cablu Comercial cu 550 de dolari americani pentru a le închiria nava şi urma să plătească echipajul, inclusiv pe Larnder, cu un salariu dublu după ce neplăcuta misiune lua sfârşit. Tot ceea ce Mackay-Bennett a solicitat avea să fie în debarcader gata de îmbarcare a doua zi dimineaţă. Larnder treabuia să mărească echipajul – cam cu zece oameni. Mai mult, aveau să fie însoţiţi la bord şi de Canon Kenneth Cameron Hind, de la Catedrala All Saints din Halifax şi de John R. Snow Jr. îmbălsămător şef la firma tatălui său, John Snow & Co., cei mai buni antreprenori de pompe funebre din Noua Scoţie. Larnder îi cunoştea bine. Amândoi erau cei mai buni în profesia lor în care tratau eficient moartea: domnul Snow avea să se ocupe de cadavre aşa cum ştie mai bine un îmbălsămător, iar Hind trebuia să le trimită sufletele către cel Atotputernic. Niciunul dintre ei nu se gândea la priveliştea îngrozitoare care îi aştepta: domnul Snow va rămâne fără sicrie şi lichid de îmbălsămare, Hind va sta în veşmântul preoţesc pe puntea îngheţată cântând „Doamne miluieşte“ fără oprire trimiţând sufletele celor decedaţi la Bunul Dumnezeu.

Larnder s-a întors pe Mackay-Bennett, unde au început imediat pregătirile pentru înspăimântătoarea misiune. S-au descotorosit de surplusul de echipament de care nu aveau nevoie, chiar dacă Larnder trebuie să nu fi fost foarte încântat de desfacerea cablului submarin de pe suporturi. Era căpitan al vasului de cinci ani şi întinsese sute de kilometri de cabluri de telegraf pe fundul oceanului, de cele mai multe ori în cele mai ostile condiţii meteorologice pe care Atlanticul de Nord le putea oferi. Ajunsese să creadă că este menirea lui să ajute trecerea de la revoluţia industrială la noua eră a tehnologiei şi comunicaţiei, făcând legătura dintre Europa şi America de Nord. Acum se trezise în postura de comandant de vas mortuar, „Vaporul Morţii", aşa cum avea să fie numit în scurt timp. Dar în acea zi, White Star Line era cea care plătea şi până la ora 5 p.m. fusese înlăturată şi ultima bucată de cablu, iar Larnder s-a retras în cabina lui după ce a scris în jurnalul de bord ultima consemnare pe acea zi: „5 p.m., Încărcătura este aşezată."

Larnder n-a putut să doarmă prea mult între zdrăngănitul cailor de tracţiune şi strigătele cu instrucţiuni apărute la fiecare transport nou din timpul nopţii. Cele 103 sicrie, de calitate diferită – atâtea câte au putut să facă directorii şi tâmplarii caselor funerare din Halifax într-un timp atât de scurt – erau puse pe punte unul peste altul, formând o grămadă atât de mare, încât păreau că o să se răstoarne. Suluri de pânză de vele, pregătite pentru a înfăşura cadavrele, erau puse teanc. Pe punte se aflau şi zece tone de grilaj de fier pe care urmau să fie aşezate trupurile ce vor fi îngropate în mare. La miezul nopţii, comisarul de bord l-a trezit pe Larnder să-l întrebe unde să depoziteze în siguranţă cutiile de lemn ale domnului Snow, care conţineau flacoanele cu soluţia de îmbălsămare. În tot acest timp, şeful de echipaj căuta cu disperare prin hanurile din Halifax oameni care să fie suficient de treji pentru a putea pleca pe mare de dimineaţă, şi care să fie destul de puternici şi să aibă stomacurile destul de tari încât să poată face faţă celor ce vor urma.

Încărcătura a fost depozitată a doua zi dis-de-dimineaţă. Larnder a notat în jurnalul de bord: „Încărcătura este pusă la rece, fierul vechi şi sicriele sunt la bord." Gheaţa fusese ideea lui. În tinereţe, lucrase pe vase pescăreşti şi ştia că asta e singura modalitate să păstrezi prada proaspătă până la întoarcere. Mackay-Bennett avea trei containere goale sub punte, unde, până ieri, fuseseră depozitate trei suporturi imense de cablu pentru submarine. Acum, containerele depozitau 20000 de tone de gheaţă zdrobită, care nu avea să păstreze la rece codul din Newfoundland, ci cadavrele oamenilor de pe Titanic. Mulţi dintre pasagerii şi membrii echipajului de pe Titanic aveau să sfârşească aici, unii lângă alţii ca nişte peşti morţi, exceptând, desigur, pasagerii de la clasa întâi şi ofiţerii White Star Line. Va fi ca o zonă de tranzit pentru oamenii de rând atunci când Mackay-Bennett va rămâne fără sicrie şi pânză.

Încă zece membri ai echipajului trebuia să mai fie cazaţi – şi să se găsească cabine pentru oaspeţii de seamă ai lui Larnder. Din fericire, proprietarii Companiei de Cablu Comercial, John William Mackay şi James Gordon Bennett Jr. insistaseră în 1884, când fusese construit de John Elder & Co. din Glasgow, ca Mackay-Bennett să primească cele mai bune dotări.

Era extrem de confortabil şi echipamentul era de ultimă generaţie. Faptul că a rezistat primului voiaj a contat foarte mult. Pe 17 februarie 1885, Mackay-Bennett a plecat din Londra, unde fusese echipat pentru Halifax, pentru a fi înmânat proprietarilor. A doua zi, a navigat înfruntând o serie de furtuni şi uragane „cum nu se mai văzuseră". După patru zile în larg, a trecut printr-un „uragan îngrozitor" care a durat şase ore, conform unei ştiri publicate de *New York Times*. Două săptămâni mai târziu, când a ajuns în Halifax, cei patru ofiţeri care luptaseră cu furtunile, uşuraţi că au supravieţuit grelelor încercări, au declarat că „Mackay-Bennett este o ambarcţiune minunată... Un vapor magnific şi unul dintre cele mai bune exemplare ale arhitecturii navale moderne."

Doamna Mackay, soţia cunoscutului milionar şi preşedinte al companiei, botezase nava cu un an înainte, la Glasgow, atunci când fusese lansată, şi s-a arătat interesată în mod deosebit de

designul interior atunci când a fost echipată. Cabina căpitanului, situată în ruf, înaintea pupei, era neobişnuit de confortabilă şi de fiecare parte a salonului de pe puntea principală se aflau cabine de lux pentru inginerii de cablu, electricieni şi pasageri. Una dintre acestea, o cabină încăpătoare şi capitonată elegant cu mahon, era destinată domnului Mackay şi domnului Bennett. Aici a fost cazat Canon Hind după îmbarcare – spre uşurarea lui, fară îndoială.

Mackay-Bennet şi-a datorat numele şi existenţa parteneriatului extraordinar dintre Mackay şi Bennett, care au înfiinţat Compania de Cablu Comercial în 1884, pentru a concura cu monopolul virtual al celor de la Western Union care activau în domeniul telegrafiei transatlantice. Bennett era un antreprenor excentric care finanţase expediţia lui Henry Stanley în Africa, în încercarea de a-l descoperi pe doctorul Livingstone. După ce a preluat de la tatăl său conducerea lui *New York Herald*, s-a mutat în Europa construind acolo un imperiu ziaristic, tipărind la Londra şi Paris ediţii ale ziarului *Herald* cu ajutorul tehnologiei de cabluri subacvatice recent dezvoltată. Mackay-Bennett a fost construit în special ca o navă de reparaţii de cablu, pentru a întreţine cablurile submarine ale Companiei de Cablu Comercial, care a continuat să funcţioneze transmiţând telegrafic traficul până în 1962.

În Halifax, Mackay-Bennett era privit cu admiraţie, iar căpitanul lui era la fel de îndrăgit pe cât era de respectat. O asemenea reputaţie nu se câştiga uşor în comunitatea dură a vapoarelor din Halifax. Reporterii s-au îmbarcat înainte de plecare, iar *Evening Echo* a publicat o fotografie de mari dimensiuni a vaporului făcută cu puţin timp înainte de ieşirea în larg. Articolul care o însoţea spunea că:

> „...White Star Line a găsit în Mackay-Bennett o navă extrem de bine pregătită pentru sarcina care i-a fost încredinţată. Comandantul său, F.H. Larnder este un marinar foarte bine pregătit, atent şi ingenios, şi are sub comanda sa un echipaj de ofiţeri şi oameni aleşi pe sprânceană."

White Star Line a avut, într-adevăr, noroc – la fel şi rudele celor decedaţi şi ale căror trupuri au fost recuperate – că Mackay-Bennett a fost disponibilă pentru închiriere. Conceptul care stătea la originea sa, acela de a întinde cabluri, precum şi echipamentul profesionist erau exact ceea ce trebuia pentru această sarcină: adică, recuperarea cadavrelor din apă. Echipamentul care includea

ancore cu patru braţe şi cârlige de prindere mânuite de un echipaj care ştia cum să le arunce făcea ca recuperarea să dureze foarte puţin. Pentru greutăţi mai mari exista un cabestan şi două vinciuri orizontale pe abur. Dată fiind natura activităţii sale, era un vapor menit să plutească în derivă, cu câte o cârmă la fiecare capăt al său pentru manevrare, şi două bacuri mari pentru munca în afara navei. Două generatoare gemene alimentau lămpile puternice care permiteau echipajului să lucreze pe timpul nopţii.

Larnder navigase cu Mackay-Bennett în afara portului din Helifax de sute de ori înainte. Ca de fiecare dată, a luat-o pe canalul din est, dincolo de insula George, trecând de insula McNab pe aceeaşi parte cu portul. Chiar dacă ceaţa devenea tot mai densă, putea distinge forma ţărmurilor cunoscute pe care le lăsa în urmă, cu nume care reflectau istoria bogată a Helifaxului: Golful Ferguson, Golful Sleepy, Sandwich Point, apoi Golful Herring unde un grup de delfini li s-a alăturat, întrecându-se de-a lungul prorei, sărind şi scufundându-se, cu strigătele lor de bun venit care acopereau chiar şi pufăitul zgomotos al motoarelor.

Graţioasa escortă l-a binedispus pe Larnder. Vederea sicrielor pe punte îi aduseseră în minte tot felul de gânduri negre cu privire la îngrozitoarea sarcină care îl aştepta. Delfinii i-au amintit că, cel puţin pentru moment, prioritatea lui trebuie să fie cei vii, nu morţii, siguranţa echipajului său fiind mai importantă decât orice altceva. Mackay-Bennett naviga de mai puţin de o oră, dar operatorul îi avertiza deja cu privire la trei pericole spre care se îndreptau: aisberguri, banchize şi gheţari – aisberguri mici purtate de apă la suprafaţă, dar nu mai puţin periculoase şi aproape imposibil de văzut.

Larnder hotărâse deja că vor exista ture permanente de veghe, de câte o oră, pentru gheaţă şi mai târziu pentru cadavre. Bouderot a fost primul, iar Larnder a notat ordinea în jurnalul de bord – Bouderot de la prânz la 1 p.m., Sampson 1-2, Stratford 2-3, Carter 3-4, Patterson 4-5, Abbott 5-6 şi 6-7, Carr 7-8 – şi apoi Bouderot urmat din nou de Sampson.

Forma himerică a farului de pe Insula Diavolului se întrezărea, marcând pasajul de sud-est din afara portului Halifax. Prin ceaţă de-abia putea zări Plaja Maugher, cunoscută mai degrabă ca „Plaja spânzuraţilor“, locul în care răzvrătiţii erau spânzuraţi şi lăsaţi ca un avertisment pentru viitoarele echipaje care treceau pe-acolo. De aici drumul mergea drept către largul mării, dincolo de Golful Portughez şi farul de la Capul Chebucto.

Acum erau deja în larg, lăsând în urma lor o fâşie de pământ şi farul de pe Insula Sambro, cel mai vechi far din America de Nord, care arsese strălucitor ani la rând alimentat cu ulei de balenă, dar pentru care în jurul anului 1 900 a început să fie folosit kerosenul. Cu o vară mai înainte fusese vopsit cu dungi roşii ca să fie mai vizibil în condiţii de iarnă.

Mackay-Bennett mai avea trei zile de navigat până la destinaţie, dar mai erau încă multe de făcut şi echipajul nu avea timp de pierdut. Tâmplarul vaporului a făcut o masă de lucru pentru antreprenorul de pompe funebre, suficient de puternică „încât să ţină un om de 127 de kilograme“, conform instrucţiunilor domnului Snow. Tot el i-a cerut tâmplarului să facă trei paravane pentru a putea lucra în linişte, departe de ochii curioşilor.

Alte mâini au fost şi ele puse la muncă, să taie bucăţi de pânză din care să se facă apoi saci. Aceasta fusese ideea lui Frank Higginson, comisarul de bord. Atunci când trupurile vor fi aduse la bord, fiecare cadavru va primi un număr de serie, notat pe o etichetă prinsă de corp. O descriere a fiecărei persoane şi identitatea ei, dacă era cunoscută, aveau să fie înregistrate într-o carte alături de număr. Orice obiect găsit asupra trupurilor va fi pus într-un sac, numerotat pe o tăbliţă, astfel încât să fie cât mai uşor de restituit rudelor. Cel puţin doi membri ai echipajului ajutau la acest proces, fie în prezenţa domnului Snow, fie a comisarului de bord, domnul Higginson, sau a medicului de pe vapor, doctorul Thomas Armstrong, pentru a evita tentativele de furt sau apariţia altor nereguli. Hainele decedaţilor erau înlăturate, împachetate separat şi depozitate la infirmeria vaporului. Atunci când Mackay-Bennett s-a întors în Halifax, hainele au fost duse

la morgă pentru a confirma identificarea, şi apoi au fost arse, să nu ajungă în mâinile vânătorilor de suveniruri morbide. Acest sistem de numerotare a morţilor s-a dovedit a fi atât de eficient, încât a fost adoptat pentru a constata pagubele – aproape 2 000 – de după explozia catastrofică a unui vas de muniţie care a zguduit oraşul Halifax în 1917.

În următoarele două zile, căpitanul Larnder a înregistrat în jurnalul de bord foarte puţine lucruri: vântul, vremea, temperatura apei, numele observatorilor, sarcinile întreprinse – „punţi spălate cu mâna etc.“ Vremea era din ce în ce mai capricioasă, iar temperatura în scădere. Când au început să se apropie de zona în care fuseseră anunţaţi gheţari, Larnder a dublat paza – patru ochi fiind mai buni decât doi. În acelaşi timp a dat ordin ca oamenilor să le fie dublată porţia zilnică de rom. Aveau nevoie de el pentru a-şi menţine o stare de spirit bună. Atunci când vaporul era în larg, se obişnuia ca ospătarul-şef să aducă un vas mare plin de rom englezesc la ora 6 p.m., în fiecare seară, şi să toarne aproape 100 ml în ceaşca fiecăruia. Începând din acea zi aveau să primească 200 ml. Larnder era un căpitan care ştia cum să scoată ce-i mai bun din echipajul său.

Sâmbătă, pe 20 aprilie, Larnder a notat în jurnalul său de bord că o vestă de salvare a fost zărită şi un bac a fost trimis pentru a o recupera; dar vesta s-a dovedit a fi de pe un vapor aparţinând Allan Line. În aceeaşi zi, au fost trimise către Ismay două mesaje de pe Mackay-Bennett prin staţia radio de la Cape Race, la birourile White Star Line din New York. Primul mesaj spunea: „Vaporul cu aburi Rhein raportează că a trecut pe lângă o epavă şi cadavre la 42.10 N, 49.13 V, 13 kilometri la vest de trei aisberguri mari. Ne îndreptăm într-acolo. Preconizăm să ajungem la ora 8 în această seară.“ Al doilea mesaj îi spunea lui Ismay că „am primit informaţii suplimentare de la (vaporul) Bremen şi am ajuns la ora 8 p.m. Mâine începem operaţiunea. Am avut întârzieri foarte mari din cauza ceţii dense.“ Mackay-Bennett a poposit pe timpul nopţii pentru începe operaţiunile la răsăritul soarelui.

Dar nu există nicio notă în jurnalul de bord al căpitanului Larnder în care să se menţioneze că a ţinut legătura cu Bruce Ismay, care se afla acum în siguranţă la New York, unde nava Carpathia acostase cu trei zile în urmă. După ce a primit aceste mesaje, domnul Ismay a trimis următorul mesaj prin intermediul biroului White Star Line de la New York:

„Cablierul Mackay-Bennett a fost închiriat de compania White Star Line şi a primit instrucţiuni să se deplaseze la locul dezastrului, să facă tot ce-i stă în putinţă pentru recuperarea cadavrelor şi pentru a aduna toate informaţiile posibile. Se vor depune toate eforturile pentru identificarea trupurile recuperate şi toate veştile vor fi trimise imediat prin staţie. Pe lângă acestea, Mackay-Bennett va oferi prin staţie în fiecare dimineaţă un raport al activităţii sale, iar aceste rapoarte vor fi făcute publice la birourile White Star Line.

Cablierul a primit ordine să rămână la locul scufundării cel puţin o săptămână, dar dacă în acest interval numărul de trupuri recuperate va fi foarte mare, se va întoarce cu acestea la Halifax. Căutarea cadavrelor nu va fi abandonată atâta timp cât mai rămâne o fărâmă de speranţă că se pot face şi alte recuperări."

Sub punte, unul dintre inginerii de cablu, Frederick Hamilton, a ţinut un jurnal oferind detalii şi mai interesante, printre care şi convorbirile radio cu mai multe nave aflate în trecere. Jurnalul în original se află la Muzeul Naţional Maritim din Greenwich:

„19 aprilie: Astăzi am vorbit prin staţie cu Royal Edward; se află la est de noi şi a anunţat că urmează aisberguri şi gheţari...

20 aprilie: Vaporul de linie francez Rochambeau s-a aflat în apropiere de noi noaptea trecută şi a anunţat că urmează aisberguri, iar Royal Edward a anunţat că se

află unul la 48 de kilometri est faţă de poziţia Titanicului. Rhine a trecut pe lângă noi în această după-amiază şi ne-a avertizat că a văzut aisberguri, epave şi cadavre la ora 5.50 p.m. Bremen a trecut pe lângă noi şi ne-au informat că au văzut cadavre cu o oră şi jumătate în urmă. Asta înseamnă aproximativ 40 de kilometri spre est. 7 p.m. La nord de noi un aisberg de mari dimensiuni abia vizibil. Ne aflăm în apropierea zonei unde zac speranţele şi rugăciunile năruite ale atâtor oameni. Îmbălsămătorul devine din ce în ce mai entuziast, pe măsură ce ne apropiem de locul în care îşi va desfăşura activitatea; mâine va avea o zi profitabilă."

A doua zi de dimineaţă, duminică, 21 aprilie, Mackay-Bennett care străbătuse deja 1 076 de kilometri din Halifax până în acest punct a dat peste o întindere de rămăşiţe, incluzând bărci de salvare răsturnate şi cadavre. Larnder a oprit toate motoarele şi a ordonat să fie coborât un bac. Evenimentul este înregistrat în jurnalul său de bord, fără emoţii şi cu puţine detalii: „Plutim în derivă. Vânt dinspre VSV, intensitate 4. Lat. N 41.59, 49.25 V. Adunăm cadavre. Viteza aisbergurilor, destul de mare." Mai târziu a descris scena ca „un stol de pescăruşi care se odihnesc pe mare... la început nu se vedeau decât vestele de salvare. Toţi pluteau cu faţa în jos, de parcă ar fi aparţinut apei."

Jurnalul lui Hamilton oferă o imagine la fel de dramatică:

„21 aprilie: Două aisberguri pe care le vedem clar acum, cel mai apropiat are o înălţime impresionantă de mai bine de 30 de metri şi este o masă solidă de gheaţă, de care apa se loveşte violent aruncând gheizere precum nişte coloane de spumă, mai sus decât cel mai înalt vârf, nivelând din când în când marea masă într-o cascadă de spumă care curge peste zăpadă, şi se răsfrânge uşor în creste pe suprafaţa şlefuită a gheţarului, făcând ca întregul munte de gheaţă care străluceşte precum o clădire fermecată, să oscileze între şase şi nouă metri de la poziţia verticală. Oceanul este

presărat cu resturi de lemn, scaune şi cadavre şi mai sunt şi câţiva gheţari în jur, mai mult sau mai puţin periculoşi, ascunşi în această adunătură. Bacul a fost coborât şi munca a ţinut toată ziua, adunând cadavre. Remorcarea rămăşiţelor îmbibate cu apă peste marginea bacului nu e muncă uşoară. Astăzi am adus la bord cincizeci şi unu de trupuri, doi copii, trei femei şi patruzeci şi şase de bărbaţi, iar marea încă mai e presărată. Cu excepţia noastră, singurele fiinţe vii de-aici sunt păsările."

Atunci când echipa de pe bac recupera cinci sau şase cadavre, se întorcea înapoi la vapor, se ridica bacul şi trupurile erau preluate de marinarii de pe punte. Apoi bacul era din nou coborât şi căutările continuau. Al patrulea trup scos din apă a fost al celui mai tânăr dintre cei recuperaţi: un băieţel de numai doi ani, plutind fără vestă de salvare, indicând faptul că fusese ţinut de mama sa şi îl scăpase din braţe. Se spune că imaginea copilului mort a impresionat atât de mult marinarii, încât ulterior au plătit înmormântarea acestuia şi o piatră de mormânt specială, un monument pentru „Copilul necunoscut" de pe Titanic, a cărui identitate continuă să fie şi astăzi sursă de controverse. În fiecare an mii de oameni depun flori la mormântul lui în cimitirul Fairview Lawn din Halifax.

Echipajul de pe Mackay-Bennett se pregătise pentru neplăcuta sarcină pe care o aveau de îndeplinit, dar şocul de a găsi femei şi copii i-a luat pe nepregătite. Imaginea bărbaţilor morţi era mai uşor de îndurat. Marinarii trăiau şi mureau pe mare, iar cadavrul unui bărbat nu era ceva neobişnuit. Mulţi dintre oamenii lui Larnder lucraseră pe baleniere sau luaseră parte la ample vânători de foci. Cum a spus şi unul dintre ei: „Cu primii zece a fost mai greu, după aceea, a fost doar muncă." Nu au mai privit cadavrele ca pe nişte oameni – era doar o încărcătură care trebuia mutată dintr-un loc în altul.

Ajunse pe punte, trupurile erau dezbrăcate de antreprenorul de pompe funebre pentru ca semnele distinctive de pe corp, precum

cicatricele, să fie consemnate de Frank Higgison, comisarul de bord, care era asistat de medicul vaporului, doctorul Armstrong. Se făcea de asemenea şi o descriere generală care să ajute la identificarea persoanei. White Star Line nu a recunoscut niciodată că trupurile recuperate au fost împărţite în funcţie de clasa socială, iar acesta a fost întotdeauna un subiect sensibil. Important e că aşa s-au petrecut lucrurile, fie că a fost intenţionat sau nu. În moarte, ca şi în viaţă, pasagerii şi echipajul au fost trataţi într-un mod corespunzător cu „poziţia" în societate.

Nimeni nu ştia câte cadavre avea să găsească Mackay-Bennett odată ajuns la locul epavei. Puteau fi cincizeci. Sau o mie. Ulterior s-a dovedit că s-au recuperat 306, de trei ori mai multe decât numărul de sicrie pe care îl aveau pregătit.

De asemenea, au rămas fără lichid de îmbălsămare şi pânze în care să înfăşoare trupurile pentru care n-au mai rămas sicrie. Trebuia luate decizii şi făcute alegeri. Regulile societăţii spuneau că oamenii cu poziţie vor avea întotdeauna prioritate. Căpitanul Larnder va recunoaşte acest lucru, mai târziu, în timp ce se va apăra de acuzaţiile că prea multe trupuri au fost îngropate în apă.

Toate dovezile indică faptul că trupurile celor care erau pasageri la clasa întâi, au fost îmbălsămate de domnul Snow şi aşezate în sicrie. Pasagerii de la clasa a doua şi ofiţerii au fost şi ei îmbălsămaţi înainte de a fi legaţi în pânze şi înşiraţi pe punte. Atunci când rezervele de lichid pentru îmbălsămare şi pânze s-au terminat, pasagerii de rând şi echipajul au fost depuşi fără îmbălsămare pe gheaţa din depozit – în cele trei containere în care se aflau imensele role de cablu ale vaporului. În cazul celor care nu au putut fi identificaţi, s-au luat deciziile de depozitare în funcţie de hainele persoanei şi după înfăţişare, tatuajele punând capăt oricăror dileme.

Nu s-a făcut nicio greşeală în identificarea cadavrului cu numărul 124, aparţinând lui John Jacob Astor, care avea cusute cu mătase iniţialele în interiorul gulerului. Astor purta un ceas de aur, butoni de aur cu diamante, un inel de diamant cu trei pietre – şi

avea 3 000 de dolari bani gheaţă. Dacă sicriele ar fi fost distribuite după principiul „primul venit, primul servit“, John Snow ar fi rămas fără ele cu douăzeci şi unu de cadavre în urmă. Dar păstrase un sicriu deoparte pentru acest moment şi a salvat mai mult lichid de îmbălsămare decât ar fi fost necesar.

Familia Astor promisese o recompensă de 10.000 de dolari pentru recuperarea trupului şi aveau să se ţină de cuvânt mai târziu. Deşi căpitanul Larnder a primit partea leului din recompensă, era un stimulent enorm pentru moralul echipajului de pe Mackay-Bennett, care a folosit cu generozitate o sumă consistentă din aceşti bani pentru a plăti mormântul copilului necunoscut.

La numai o zi după sosirea la locul scufundării, era clar că numărul cadavrelor recuperate va fi cu mult mai mare decât acela pe care vaporul l-ar fi putut susţine pe punte. Astfel, aruncarea trupurilor în apă a devenit soluţia potrivită. „Marinarii au legat 24 de cadavre neindentificate, ataşând fiecăruia o greutate de 22 de kilograme jumătate“, a notat căpitanul Larnder, luni, 22 aprilie, în jurnalul său de bord. Această acţiune avea să producă mai târziu o durere covârşitoare în rândul rudelor celor decedaţi. Din 306 cadavre recuperate de Mackay-Bennett, 116 au fost aruncate în apă, adică mai mult de o treime. Toate trupurile aduse la bord au fost imediat verificate de Canon Hind şi de domnul Snow. Cei care urmau să fie aruncaţi în apă, erau înfăşuraţi în pânze şi depozitaţi separat pe punte, unde aşteptau ceremonia de înmormântare din acea noapte. Momentul e consemnat în jurnalul lui Frederick Hamilton:

„Sunetul clopotului i-a adunat pe toţi la provă unde treizeci de trupuri erau pregătite să fie încredinţate adâncului, fiecare dintre ele fiind cântărit cu atenţie şi legat în pânză. E un tablou ciudat această adunare. Luna în creştere aruncă asupra noastră o lumină palidă, în timp ce nava se bălăceşte în valurile înalte. Serviciul funerar este condus de pastorul Canon Hind, care de aproape o oră rosteşte cuvintele *Fie-ţi milă, Doamne, de acest trup pe care îl încredinţăm*

adâncului. După fiecare rugăminte repetată urmează un *pleosc!*, în timp ce trupul greu cade în apă pentru a se scufunda la mai bine de trei kilometri adâncime. *Pleosc, pleosc, pleosc.*"

Se hotărâse încă din Halifax că trupurile mult prea descompuse pentru a mai putea fi identificate vor fi lăsate în urmă în acest mod. Acesta era rostul marelui grilaj de fier aflat la bord. Au existat, într-adevăr, câteva cadavre atât de zdrobite sau înnegrite de funingine, încât s-a crezut că trebuie să fi nimerit în apă chiar sub unul dintre marile furnale ale Titanicului atunci când s-a răsturnat. Alții fuseseră îngrozitor de desfigurați de pescăruşi în timp ce pluteau pe apă, în derivă, cu fața în sus, în vestele lor de salvare. Dar, pe lângă aceste trupuri atât de desfigurate, încât cu greu ar mai fi putut fi identificate, Larnder a fost nevoit să renunțe şi la alte trupuri.

Încă o dată, împărțirea pe clase sociale a oferit soluția la o problemă care altfel ar fi fost greu de rezolvat. Analizând lista cu „Aşezarea cadavrelor" disponibilă în Arhivele din Halifax, Noua Scoție, reiese clar că probabilitățile celor care aveau tatuaje de a fi înmormântați în apă creşteau substanțial. La fel au stat lucrurile şi pentru cei care purtau haină de ospătar, păreau străini, sau şi mai rău, *erau* străini. Orice combinație între aceste criterii devenea o certitudine. Dublul ghinion pentru trupul cu numărul 58, identificat ca fiind Catavelas Vassillios, a fost acela de a fi străin şi pasager la clasa a treia. Cadavrul cu numărul 36 – un ospătar cu tatuaje – a fost şi el aruncat în adâncuri în acea noapte, în ciuda faptului că a fost printre primii recuperați. Cineva a spus că Madge ar fi ştiut clar cine este din notițele comisarului de bord: „Bărbat neindentificat. Uniformă de ospătar. Brațul stâng tatuat în întregime; brațul drept, mâini încleştate şi inimă, pe piept, evantai japonez. Inel de aur inscripționat cu *Madge.*"

Nici femeile n-au scăpat de aruncarea aleatorie a trupurilor peste bord. Mary Mangan, douăzeci şi doi de ani, din Carrowkehine, ținutul Mayo, a fost înmormântată în apă în cea de-a doua noapte.

Raportul oficial o descrie simplu: „Clasa a treia, îmbarcată la Queenstown“, indicând faptul că a fost respinsă ca fiind o altă imigrantă irlandeză. Cu toate acestea, purta un ceas de aur cu numele ei înscripționat pe spate şi ar fi putut fi identificată cu uşurință de pe lista de pasageri a White Star Line. Mary locuise în America timp de câțiva ani şi acum mergea la Chicago pentru a se căsători cu logodnicul ei, nu înainte de a-şi vizita părinții. În 2002, la nouăzeci de ani de la moartea lui Mary, ceasul ei a ajuns la nepotul său, Anthony Mangan din ținutul Mayo, deşi trupul ei nu s-a mai întors niciodată acasă.

La un moment dat, cineva trebuie să fi oprit acest mijloc de a scăpa de cadavre, întrucât niciun trup nu a mai fost aruncat în apă după recuperarea cadavrului cu numărul 201. Nu vom şti niciodată dacă această decizie a fost luată la bordul Mackay-Bennett de către Larnder, Canon Hind sau John Snow pentru că putea face față încărcăturii mai bine. Cel mai probabil a fost un ordin venit de la New York pe 24 aprilie Larnder ținând, se pare, în mod constant legătura cu White Star Line prin Cape Race. Dar această decizie trebuie să fi fost luată pe neaşteptate pentru că atunci când Mackay-Bennett a acostat în Halifax, o săptămână mai târziu, greutățile de fier încă mai erau ataşate de picioarele mai multor trupuri înfăşurate în pânză, şi au fost înlăturate în grabă înainte ca trupurile să fie duse la mal. Controversa legată de aruncarea cadavrelor în apă a continuat timp de mai multe luni după întoarcerea vaporului.

Atunci când misiunea cu care Mackay-Bennett a fost însărcinat a devenit limpede, Larnder a solicitat prin radio provizii şi asistență. White Star Line a trimis un al doilea cablier, vaporul Minia, în ajutor. Marți, 23 aprilie, după ce alte 128 de cadavre fuseseră aduse la bord, trupurile erau puse unul peste altul peste tot, fără să fie înfăşurate în pânză pentru că se terminase. În seara aceea a fost stabilită o întâlnire cu vasul de linie Sardinian, în timpul căreia Mackay-Bennett a adus la bord toate proviziile pe care cel dintâi vas le-a putut da.

Având atâtea cadavre de care trebuia să se ocupe, nimeni n-a acordat o importanţă deosebită cadavrului cu numărul 193, un tânăr care purta o pelerină de ploaie uşoară peste o tunică de orchestră şi un fular mov legat sub bărbie. La fel ca la toţi ceilalţi morţi, atunci când a venit rândul lui, numărul 193 a fost dezbrăcat pentru ca domnul Snow să poată vedea dacă are vreun semn distinctiv care mai târziu ar fi putut facilita identificarea. În timp ce tânărul zăcea fără viaţă, pe masă, în lenjeria intimă îmbibată cu apă, comisarul de bord a notat această scurtă descriere în registrul său: „193: Bărbat, 175 cm, 65 kg, aproximativ 28 de ani; părul uşor ondulat, proaspăt bărbierit." Pe măsură ce a golit buzunarele tânărului în geantă, el a înregistrat fiecare obiect cu atenţie: „Tabacheră, ceas de buzunar, portofel gol, briceag cu mâner de sidef gravat." Comisarul de bord a pus obiectele tânărului în săculeţul numerotat, care a fost legat cu grijă. Tunica omului din orchestră şi fularul mov au fost împachetate şi date deoparte. Doi marinari l-au dus la gheaţa din depozit.

Nu a trecut mult timp până când Jock Hume, care încă mai era în lenjeria intimă, s-a aflat din nou printre prieteni. În mai puţin de o oră, i s-a alăturat şi amicul său, John „Cochetul" Clarke, numărul 202, cel care cânta la bas. Liderul trupei, Wallace Hartley, fusese în apă cu ei timp de opt zile şi nu se afla nici acum prea departe, dar în acele momente Mackay-Bennett trebuia să se descurce cu mai multe cadavre decât putea duce. Căpitanul Larnder a dat ordinul ca nava să fie lăsată să meargă în derivă printre rămăşiţele navei distruse şi ca trupurile să fie lăsate în apă, dar ca echipajul să nu le scape din vedere în vreme ce se ocupă de trupurile deja recuperate. Joi dimineaţa, bacurile au fost trimise din nou şi Wallace Hartley a fost adus la bord, trupul lui având numărul 224. A fost pus alături de Jock şi de Cochetul, pe gheaţă, aceasta fiind prima şi ultima reuniune a orchestrei de pe Titanic.

O coincidenţă extraordinară, nu-i aşa? După zece zile petrecute în Atlanticul de Nord, în ciuda curenţilor şi a vântului, cei trei bărbaţi au plutit în derivă, dar totuşi au rămas împreună; trei dintre cei opt membri ai trupei au fost găsiţi, în timp ce decât

unul din cinci cadavre ale celorlalţi pasageri au fost recuperate. Sau poate că nu este deloc o coincidenţă. Poate înseamnă că trupa a rămas împreună în apă, la fel cum au cântat – până în cea din urmă clipă.

Până sâmbătă, 27 aprilie, Mackay-Bennett recuperase 306 trupuri, lăsând aproape 1 200 de pasageri şi membri ai echipajului de pe Titanic încă neînregistraţi. Minia preluase căutarea, aducând mai multă pânză şi lichid de îmbălsămare pentru Mackay-Bennett, dar fluxul golfului ducea deja cadvrele şi epava înspre est şi nord-est, departe de locul coliziunii. Căutarea avea să continue timp de alte trei săptămâni, dar Minia nu avea să găsească decât alte 17 trupuri înainte să fie chemată pe 3 mai. Au fost trimise alte două vase, Montmagny şi Algerine, să se alăture căutării, care n-au găsit decât 5 trupuri, unul dintre ele fiind Thomas Mullin, un vechi coleg de şcoală de-al lui Jock, care se îmbarcase pe vapor ca ospătar.

Având deja 190 de cadavre depozitate pe puntea din faţă sau pe gheaţa din depozit, Mackay-Bennett nu mai avea loc şi pentru altele, iar în dimineaţa următoare Larnder s-a îndreptat către port. Cu această ocazie, a început o nouă pagină în jurnalul său de bord, pe care a scris cu litere mari: „CĂTRE HALIFAX." Dedesubt a notat: „Vânt moderat. Echipajul aranjează cadavrele pe punte şi asigură sicriele pe pupă."

4

White Star Line sub asediu

17 aprilie, Liverpool

Andrew Hume era un om care prefera să-ţi ţină emoţiile pentru sine. Nu vărsase nicio lacrimă la înmormântarea soţiei sale, Grace, cu şase ani înainte. Moartea mamei sale, la un an după moartea soţiei, îl afectase la fel de puţin şi, cu toate că nu recunoscuse faţă de nimeni, se simţise chiar oarecum uşurat. Într-adevăr, Andrew Hume nu-şi amintea când a fost ultima oară emoţionat de ceva, poate doar de o interpretare din Edinburgh a operei „Variaţiunile Enigma“ de Elgar[1], dirijată chiar de compozitor.

Dar *dispariţia* lui Jock – încă nu putea accepta ideea morţii – l-a zdruncinat foarte mult, mai ales prin valul de ştiri contradictorii care veneau şi care îl umpleau de speranţe, doar pentru a i le zdrobi mai târziu.

La două zile după scufundarea Titanicului, Andrew Hume încă nu primise nicio veste despre ce se întâmplase cu fiul său. Telegramele trimise către birourile White Star Line din Liverpool, Southampton, Londra şi New York rămăseseră fără niciun răspuns. Poliţia locală îl orientase către Biroul Legalizării din cadrul Ministerului Afacerilor Externe Britanic, care îl trimiseseră

[1] Edward William Elgar, compozitor englez care a devenit cunoscut pentru opere precum „Enigma Variations“, „Pomp and Circumstance Marches“ sau „The Dream of Gerontius“. (N. tr.)

înapoi la White Star Line. Vizita pe care o făcuse la birourile *Dumfries & Galloway Standard & Advertiser* nu-i adusese nicio informaţie, dar l-a făcut pe editorul Dickie să ceară detalii despre viaţa lui Jock pentru un necrolog al ediţiei din săptămâna următoare.

Între timp, pastorul Bisericii Congregaţionale din Waterloo Place, James Strachan, unde Jock cântase, şi-a exprimat condoleanţele. Aceste presupuneri premature asupra morţii fiului său, l-au supărat şi l-au deprimat pe Andrew. Din punctul lui de vedere, Jock era în viaţă până la proba contrarie.

În momentul în care şi-a dat seamă că nu va obţine nimic în Dumfries, Andrew a decis să meargă personal la White Star Line. Nu a fost singurul. Peste tot în Anglia, rude nerăbdătoare şi prieteni asediau birourile White Star Line din Liverpool, Londra şi Southampton, solicitând informaţii despre cei dragi. Mai mult de 700 de oameni din echipajul de pe Titanic veniseră din Southampton şi acum alte câteva sute de familii disperate ale acestora protestaseră în faţa birourilor în zilele care au urmat tragediei. În Londra, mulţimile au năvălit înspre sediul White Star Line de pe strada Cockspur, strigând: „Criminalilor!" chiar lângă Leicester Square.

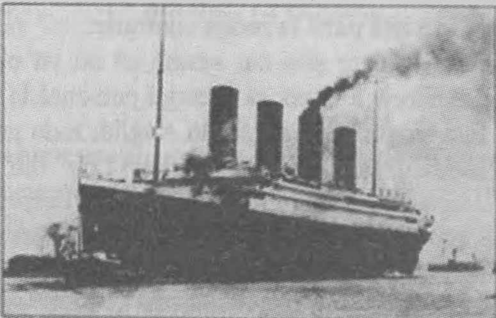
Cu toate că Titanicul fusese construit în Belfast şi plecase din Southampton, el era înregistrat la Liverpool – încă principalul port al Imperiului Britanic – şi purta numele oraşului pe întreaga lăţime a pupei.

La început, Andrew vruse să-l vadă pe preşedinte, bogatul şi celebrul J. Bruce Ismay, dar ştirile din ziare anunţaseră că şi acesta fusese pasager pe Titanic şi la rândul lui era dat dispărut. Acest lucru îl consola oarecum pe Andrew: în cazul în care căutau în Atlanticul de Nord trupul preşedintelui lor, erau mai multe şanse să-l găsească şi pe Jock.

În drum spre gara din Dumfries, Andrew a trecut pe la McMillan, chioşcul de ziare din Friar Vennel. Întâi a răsfoit toate ziarele căutând orice referire la trupă, apoi a cumpărat *Dumfries & Gallaway Standard.* Pentru că era un ziar local, iar miercurea era

The New York Times.

TITANIC SINKS FOUR HOURS AFTER HITTING ICEBERG; 866 RESCUED BY CARPATHIA, PROBABLY 1250 PERISH; ISMAY SAFE, MRS. ASTOR MAYBE, NOTED NAMES MISSING

The Lost Titanic Being Towed Out of Belfast Harbor.

PARTIAL LIST OF THE SAVED.

CAPT. E. J. SMITH

una dintre cele două zile de apariţie, Andrew spera că *Standard* va avea cele mai recente informaţii.

> „Un dezastru care implică pierderi de vieţi omeneşti fără precedent în istoria maritimă a Marii Britanii a avut loc în noaptea de Sabat, când cel mai nou şi mai măreţ vas care ar fi traversat Atlanticul de Nord a plecat în primul său voiaj. Numai minunea lui Marconi[1] a fost cea care a împiedicat ca acest dezastru să se adauge unei lungi liste de mistere inexplicabile ale adâncului."

Andrew a fost cuprins de mânie la citirea articolului. Totuşi, pe o altă pagină, *Standard* nota că Jock se număra printre dispăruţi şi că „nu a fost primită nicio ştire conform căreia domnul Hume s-ar afla printre supravieţuitori".

Ziarele naţionale au confirmat, oferind mai multe detalii, rapoartele pesimiste referitoare la tragedie apărute în ziua precedentă: aproape 1 500 de oameni şi-au pierdut viaţa şi „numai 868 de persoane au fost salvate". Ştirea că „domnul Bruce Ismay se află printre supravieţuitori" nu i-a mai lăsat lui Andrew Hume nicio speranţă. L-ar fi vrut mort.

Andrew n-avea de unde să ştie, pentru că luase trenul din Dumfries, dar oficialii White Star Line din Anglia, şi într-o oarecare măsură chiar şi cei din New York, nu ştiau cu nimic mai mult decât ceea ce citeau la rândul lor în ziare. Vasul Carpathia nu ajunsese încă la New York cu supravieţuitorii, şi nu fusese făcută nicio declaraţie oficială din partea navei, Bruce Ismay dând ordinul să fie oferite cât mai puţine informaţii. O neînţelegere legată de destinaţia vasului Carpathia i-a făcut pe oficialii White Star Line din New York să trimită de urgenţă un tren către Halifax, unde credeau că erau duşi supravieţuitorii, pentru a-i transporta înapoi la New York.

---

[1] Guglielmo Marconi, fost inginer şi fizician italian, inventatorul telegrafiei fără fir şi al antenei de emisie legate de pământ. (N. tr.)

Andrew a cumpărat *Daily Sketch* să-l citească în tren, pentru că prima pagină părea să conţină cele mai recente şi mai detaliate informaţii. A citit despre mulţimea care aştepta în faţa sediului White Star Line din Southampton: „Femei cu copii în braţe, cu obrajii palizi şi feţe trase, cu ochii înroşiţi de lacrimi, au stat ore întregi citind şi recitind mesaje ambigue despre dezastru pe care compania le-a făcut publice." Primarul din Southampton şi-a exprimat părerea că „numai doi la sută" din cei salvaţi sunt membri ai echipajului.

De la Dumfries la Liverpool, Andrew a luat aceleaşi legături de tren pe care le luase şi Jock cu o săptămână mai devreme. Cunoştea foarte bine străzile din Liverpool şi de pe Lime Street s-a îndreptat direct către Church Street, care îl ducea spre sediul impunător al White Star Line de pe James Street, nr. 30, pe colţ cu Strand.

Oriunde privea, Andrew nu vedea decât steaguri coborâte în bernă, şi pe măsură ce se apropia de clădire, cerul părea că se întunecă din ce în ce mai mult, adâncindu-l în sentimentul de tristeţe şi presimţiri rele. Se întrebă la un moment dat dacă e pe cale să o ia razna sau să leşine. Păsările zburau în cercuri, lovindu-se, în zborul lor spiralat, unele de altele. Oamenii stăteau grupaţi, arătând spre cer şi strigând unul la altul, unii ţinându-şi mâinile la ochi ca pe nişte binocluri, alţii punându-şi pe cap cutii de carton. Un grup de elevi se holbau la cer prin bucăţi de sticlă fumurie. Un alt grup de vreo doisprezece orbi stăteau cu privirea aţintită în pământ ascultându-l cu atenţie pe însoţitorul care li se adresa în timp ce arăta către cer. Lui Andrew i-a trecut de câteva ori pe la ureche cuvântul „fenomen" şi orbii au dat din cap indicând că au înţeles ceea ce nu puteau vedea.

Mai târziu le-a povestit celor din familie că această scenă i-a amintit de Bedlam sau, mai precis, de spitalul de nebuni Crichton Royal din Dumfries, unde tatăl său lucrase ca îngrijitor în ultimii ani de viaţă. Era ca şi cum se apropia sfârşitul lumii şi pe măsură ce Hume se apropia de clădirea White Star Line, cerul se întuneca din ce în ce mai mult.

Într-un fel, lumea lui Andrew Hume chiar se apropia de sfârşit. Pentru prima dată, se confrunta cu realitatea că fiul său este mai mult ca sigur mort. Nu era de mirare că uitase complet de evenimentul pe care astronomii îl aşteptau cu nerăbdare – o eclipsă solară la ora 11.17 a.m., pe 17 aprilie 1912, exact ora la care Andrew a ajuns la destinaţie. Nu era un om superstiţios, dar, pe bună dreptate, a luat cerul întunecat ca fiind un semn rău. Ziarele de a doua zi numeau acest eveniment „eclipsa Titanicului", un nume care avea să fie consemnat şi să rămână în cărţile de referinţă ale astronomilor.

Albion House, sediul central al White Star Line din Liverpool, este pentru arhitectură ceea ce Titanicul a fost pentru navele de linie transatlantice: un monument grandios pe măsura egoului preşedintelui Thomas H. Ismay, fondatorul White Star Line. Ca şi cum lansarea de nave extravagante cu aburi nu era de ajuns, lui Thomas Ismay îi plăcea să folosească inclusiv cărămizile şi mortarul pentru a impresiona. În 1882, magnatul l-a însărcinat pe Richard Norman Shaw, un arhitect din Londra, să-i construiască la Thurstaston, în peninsula Wirral din Cheshire, o vilă imensă chiar şi pentru standardele victoriene, numită Dawpool. Casa era „un amestec nefericit de gresie, iederă şi arhitectură engleză", conform biografului Paul Louden-Brown, autorul cărţii despre White Star Line. Dawpool s-a dovedit greu de întreţinut, pentru că „nu avea apă caldă curentă şi era friguroasă din cauza şemineelor care scoteau fum după cum bătea vântul". Lipsa apei calde a fost mai degrabă una dintre josniciile lui Ismay, decât o greşeală a inginerilor: nu vedea rostul să investească în ţevi scumpe când servitorii puteau să urce şi să coboare din bucătărie cu vasele cu apă caldă. Mai târziu, casa nici nu a putut fi vândută şi după mai multe încercări eşuate de demolare manuală, Consiliul din Liverpool a fost nevoit să folosească explozivi puternici ca s-o dărâme.

În ciuda problemelor ivite la casă, Ismay l-a răsplătit pe Shaw cu contractul prin care construia noul sediu central al White Star

Line din Liverpool, doisprezece ani mai târziu. Fără nicio jenă, Shaw a copiat modelul de cărămidă roşie şi granit pe care îl folosise pentru a transforma o casă a operei în ceea ce a devenit New Scotland Yard, fostul sediu al poliţiei metropolitane, în Debarcaderul Londrei. Asemenea vapoarelor de linie cu aburi, Casa Albion a fost construită pentru a impresiona; şi chiar şi astăzi, când este nefolosită, a rămas un simbol al oraşului, aşezată pe colţul din spate al James Street, lângă Strand, cu faţa spre râul Mersey.

Oricât de impunătoare părea din afară, înăuntru avea un aer auster, chiar şi pentru directori. Thomas Ismay şi cei doi fii ai săi, J. Bruce Ismay şi James Ismay aveau birouri învecinate la parter, iar domnul Imrie, partenerul lui Ismay încă de la început, ocupa unul dintre birourile principale. Margaret Ismay, care şi-a vizitat soţul la birou la câteva săptămâni după ce acesta s-a instalat, nu a fost încântată, chiar dacă focul făcut cu cărbune ardea în toate cele patru birouri ale directorilor. „Birourile arată foarte profesional, dar îmi lipseşte confortul celor vechi", a scris ea în jurnal.

Până în 1912, J. Bruce Ismay a fost cel care s-a ocupat de afacere. Moştenise zgârcenia tatălui său, care întotdeauna venea la birou cu tramvaiul şi îşi impunea propriile valori în faţa celorlalţi. Unul dintre colegii săi directori, colonelul Henry Concanon, căruia îi plăcea să meargă la serviciu într-o caruţă trasă de câini, cobora după colţ şi parcurgea pe jos distanţa până la James Street, pentru ca Ismay să-l vadă venind pe jos.

Când Andrew Hume ajunse chiar înainte de prânz în faţa clădirii White Star Line, pe James Street, nr. 30, aceasta părea un templu sub asediu, măreţia arhitecturii contrastând puternic cu oamenii care o înconjurau. În lipsa oricărei informaţii de la companie, rudele şi prietenii care aşteptau cu disperare veşti despre cei dragi, au decis, asemeni lui Andrew, să se năpustească asupra White Star Line. Erau acolo „bărbaţi şi femei din toate clasele sociale", după cum a descris *Liverpool Post & Mercury*

în ediţia de a doua zi. Unii dormiseră în faţa sediului toată noaptea. Femeile aşteptau înlăcrimate. Bărbaţii ameninţau cu pumnii cerând informaţii. În mijlocul mulţimii se afla şi pastorul Latimer Davies, paroh la St. James, Toxteth, care venise să afle veşti despre trei enoriaşi care făcuseră parte din echipajul de pe navă. Un panou de informare a fost pus pe trotuar, lângă intrarea în clădire şi ar fi trebuit să conţină numele supravieţuitorilor, dar de fapt era gol.

Intrarea în clădire era la o înălţime de cinci trepte de granit şi se făcea prin două porţi mari de fier. Cabina portarului se afla în dreapta, iar un bărbat în uniformă White Star Line era pregătit să intervină la cel mai mic semn de revoltă. Înăuntru, se aflau două postamente mari, ridicate în grabă; pe unul scria „Pasageri", iar pe celălalt „Echipaj". Cu toate că muzicienii de pe Titanic făceau parte din echipaj, ei călătoreau ca pasageri cu bilet la clasa a doua. De aceea, Andrew a stat la coadă la ambele birouri pentru a cere informaţii, dar fără folos, căci niciunul nu l-a putut ajuta. Până la urmă, însă, i-au notat numele şi l-au asigurat că îi vor trimite o telegramă în cazul în care vor afla ceva când va ajunge Carpathia la New York.

Astăzi, cele două plăci ovale înălţate de Primăria Liverpool de fiecare parte a intrării, sunt pentru trecători singura mărturie asupra istoriei clădirii. Pe una dintre ele scrie „Sediul central al Companiei de navigaţie oceanică (White Star Line). Fondată de T.H. Ismay 1869". Pe cealaltă scrie: „Fosta clădire White Star 1896-1898, R. Norman Shaw, arhitect."

Nicio menţiune despre Titanic, care a adus ruşine şi ură familiei Ismay şi lui White Star Line, ducând în cele din urmă la ruinarea lor.

De la clădirea White Star Line, Andrew a traversat Strand către Brunswick Street, unde a cotit la dreapta şi a luat-o către Castle Street. Când a ajuns la numărul 14, a urcat scările în spirală până la atriumul clădirii, apoi a urcat până la etajul trei, unde a dat

peste o uşă de sticlă pe care era trecută firma lui C.W. & F.N. Black, Agenţi muzicali.

Cu doi ani înainte, fraţii Charles şi Frederick Black propuseseră tuturor vapoarelor de linie să încheie un contract exclusiv prin care cei doi furnizau şi angajau muzicieni pentru orchestrele de pe vas, uşurând astfel sarcina industriei maritime de a negocia individual cu muzicienii ale căror aptitudini oricum nu le puteau evalua.

Cei doi fraţi promiseseră vaselor de linie o „afacere mai profitabilă“, ceea ce au şi reuşit prin micşorarea salariilor muzicienilor de la 6,10 lire cu cât erau plătiţi de proprietarii navelor, la 4 lire pe lună. În acelaşi timp, au retras alocaţia lunară de 10 peni pentru uniformă, şi astfel muzicienii erau responsabili de tunicile şi epoleţii care trebuia schimbate de fiecare dată când lucrau pe un alt vas, iar costul pentru partituri era reţinut din salarii. Uniunea muzicienilor s-a împotrivit acestor măsuri, dar membrii ei şi-au dat seama în scurt timp că n-aveau altă soluţie decât să le accepte.

Jock, alături de ceilalţi şapte muzicieni din orchestra Titanicului, fusese angajat de fraţii Black şi nu de White Star Line. Toţi călătoreau cu biletul cu numărul 250 654. Mai târziu, pentru a scăpa de responsabilităţi, acest detaliu avea să fie exploatat de ambele companii.

Andrew începea să regrete că a venit la Liverpool, pentru că nu aflase încă nimic. Dar poate că fraţii Black aveau să fie mai bine informaţi – sau mai deschişi – decât cei de la White Star Line. Şi aşa a şi fost. Înainte să ia trenul înapoi către Dumfries de pe Line Street, Andrew a avut suficient timp să trimită o telegramă acasă, pe George Street. Nu a spus decât atât: „Orchestra s-a scufundat cântând *Domnul fie cu tine.*“

5

Jock şi Mary

Un trăsnet la Rood Fair

La începutul secolului trecut, pe când Jock şi Mary erau încă la şcoală, Dumfries se bucura de o perioadă de înflorire. Educaţia devenise obligatorie dar şi gratuită, iar situaţiile în care erau mai mult de cincisprezece elevi într-o clasă erau destul de rare. Filantropul Andrew Carnegie finanţase ridicarea unei clădiri în care luase naştere o vastă şi frumoasă bibliotecă publică, cunoscută ca Ewart. Theatre Royal, cel mai vechi şi mai mic teatru din Marea Britanie, unde Robert Burns şi J.M. Barrie jucau în mod regulat, îşi deschisese porţile pentru noua lume a cinematografiei şi turna filme mute. Tot atunci s-a construit podul care pentru prima dată făcea legătura între cele două comunităţi: Dumfries şi Maxwelltown. Deşi maşinile erau rareori văzute pe străzile pietruite ale oraşului, o turnătorie de fontă a început să producă vehicule, iar un constructor de căruţe trase de câini a speculat momentul pentru a produce componente de maşini. Principala ramură a industriei din oraş – lâna – a găsit peste mări noi pieţe de desfacere.

Oportunităţile de călătorie creşteau şi îi ajutau pe majoritatea să-şi lărgească orizonturile. Liniile de cale ferată s-au extins, şi într-o singură zi se putea ajunge în Dumfries din orice punct al Marii Britanii. Pe mare, cabotierele care plecau din Dumfries încărcate cu pietriş şi lână reprezentau o legătură rapidă şi accesibilă către

marile porturi din Liverpool şi Glasgow – şi de acolo către restul lumii, aşa cum însuşi Jock avea să descopere peste puţin timp. Până în 1910, marile linii navale ocupau paginile de publicitate din *Dumfries & Galloway Standard*, oferind călătorii accesibile către aproape orice destinaţie din lume: Statele Unite, Canada, America de Sud, Africa de Sud, Egipt şi Australia.

Cu toate acestea, Dumfries, care comercializa în primul rând lână şi saboţi, a rămas ancorat în trecut, păstrându-şi valorile şi obiceiurile tradiţionale. Religia a continuat să aibă o mare influenţă asupra vieţii oamenilor, cu douăzeci de biserici pentru opt confesiuni – Jock frecventa capela congregaţională din Waterloo Place, unde s-a alăturat Şcolii Sabatului. Superstiţiile, unele cu rădăcini chiar din Evul Mediu, nu şi-au pierdut puterea asupra oamenilor – o pasăre căzută pe horn anunţând o moarte iminentă în familie. Mulţi copii alergau încă desculţi, chiar dacă majoritatea, exceptându-i pe cei foarte săraci, aveau acum pantofi. Tradiţiile vechi de secole au continuat ca înainte, în special târgurile regulate care se ţineau în zile bine stabilite. Printre acestea se numărau târgurile „de angajare" care se ţineau de două ori pe an, ocazie cu care muncitorii din agricultură îşi ofereau mâna de lucru; dar şi desele târguri de cai şi vite care se ţineau săptămânal pe întinderea de pământ din faţa râului Nith la Whitesands, unde ţiganii veneau de la o distanţă de 160 de kilometri sau chiar mai mult pentru comerţul cu ponei.

Cel mai important eveniment dintre toate era Rood Fair, care se ţinea în ultima miercuri din septembrie. Acest târg începuse încă din secolul al XVI-lea ca o sărbătoare agricolă unde animale domestice şi produse agricole erau vândute sau schimbate. Până la începutul secolului al XX-lea devenise pentru Dumfries un eveniment social important şi fusese desemnat ca sărbătoare legală. Tineri şi bătrâni deopotrivă veneau de la kilometri distanţă, gătiţi special pentru această ocazie. Se mai puteau cumpăra oi, cartofi de sământă sau vin de Bordeaux. Dar acum se şi dansa şi se bea, existau prăvălii şi spectacole. Restricţiile legate de comerţ erau suspendate în acea zi, asemeni altor constrângeri şi inhibiţii.

De obicei, circul Pinden se instala pentru toată săptămâna, aducând acrobaţi, jongleri, ghicitoare şi urşi care dansau. Întotdeauna era foarte distractiv, şi se petreceau întâmplări care le păstra oamenilor buna dispoziţie până la Crăciun. În 1904, un poliţist a mers să investigheze o spargere ce avusese loc la un comerciant de grâne pe Brewery Street. S-a retras grăbit după ce a dat peste un elefant pe nume Jumbo care avea trompa într-un sac de orz.

Din cele spuse de mama mea, la un astfel de târg, în anul 1909, sora mai mare a lui Jock, Nellie, i-a făcut cunoştinţă acestuia cu prietena ei de la fabrica de mănuşi, Mary Costin, care avea optsprezece ani. Jock se întorsese de curând din primul voiaj al vasului de linie Megantic care aparţinea White Star Line, şi care navigase de la Liverpool la Montreal, astfel încât, nu e de mirare că era cam înfumurat. Îşi luase vioara cu el la târg şi chiar acolo i-a cântat un scurt refren lui Mary. „Şi asta a fost destul, pentru amândoi", le-a spus mai târziu străbunica mea, Susan, tuturor. „A fost ca un trăsnet. Păreau făcuţi unul pentru celălalt."

Faptul că Mary a reuşit să cucerească inima tânărului Jock şi să i-o păstreze timp de doi ani, spune multe despre Mary Costin. El era tot timpul pe drumuri, călătorind prin lume pe vase de lux, unde întâlnea oameni bogaţi şi celebri şi se bucura de viaţa furtunoasă a echipajului. Emoţional, Jock lăsase deja Dumfries în urma lui, dar la târgul Rood Fair din acea zi, Mary a reuşit cumva să-l tragă înapoi.

Singura fotografie care a rezistat în timp a bunicii mele, Mary Costin, a fost făcută câţiva ani mai târziu, pe la vreo 25 de ani, la patru, cinci ani după moartea lui. Era o tânără frumoasă, uşor de remarcat, dar care afişa o răceală intimidantă. Poate de asta a şi avut nevoie Jock pentru a rămâne cu picioarele pe pământ. Ceea ce face să fie şi mai greu de înţeles de ce tatăl lui Jock, Andrew Hume, s-a opus cu atâta îndârjire relaţiei lor.

John („Jock") Law Hume s-a născut în 9 august 1890 în casa familiei, pe Nith Place, nr. 5, Dumfries. Numele de fată al mamei sale Grace era „Law". Jock a fost cel de-al doilea copil al cu-

plului Andrew şi Grace – după ce cu doi ani înainte se născuse prima dintre cele trei fiice, Nellie. În ciuda neobositelor acţiuni de autopromovare ale tatălui ca profesor de muzică şi cântăreţ, familia Hume era o familie obişnuită care se străduia să-şi ducă traiul. Andrew era fiul unui muncitor de fermă care acum lucra ca infirmier la azilul de nebuni din Dumfries; Grace era fostă spălătoreasă, fiică a unui fierar. Astăzi, pe Nith Place, nr. 5, se află un restaurant de tip fast-food de unde se cumpără kebab şi, la fel ca şi atunci, strada este predispusă la inundaţii când râul Nith iese din matcă. Dar nu ai ghici niciunul dintre aceste lucruri când ai privi portretul lui Andrew Hume, spilcuit, cu o mustaţă tunsă în stil Edwardian, pozând cu vioara lui şi purtând o cravată albă.

Cele două surori mai mici ale lui Jock, Grace şi Catherine (Kate), s-au născut în 1892, respectiv 1897, de unde putem trage concluzia că e posibil să fi existat şi o sarcină pierdută între naşterea celor două fete, restul copiilor fiind născuţi în ani consecutivi. Naşterea ultimului lor fiu, Andrew, i-a luat în mod clar prin surprindere. S-a născut în 1901, când Jock avea unsprezece ani. Mama lui avea probleme de sănătate încă dinainte să rămână însărcinată, dar după naşterea lui starea ei s-a înrăutăţit, stând în următorii cinci ani ţintuită la pat şi murind de cancer esofagian în 1906, la vârsta de patruzeci de ani.

Ar fi drăguţ să-ţi imaginezi familia Hume ca şi când ar fi familia Scottish von Trapp, care trezeau la viaţă dealurile din Dumfries şi Galloway prin muzica lor. Cu siguranţă se auzeau multe „do, re, mi-uri" prin casă: în timpul zilei era un flux constant de oameni, tineri şi bătrâni deopotrivă, venind să ia lecţii de vioară, chitară, banjo sau pian. Mai târziu, după şcoală, erau copiii lui Andrew cei care îşi exersau instrumentele, Kate şi Andrew ajungând muzicieni la fel de talentaţi ca tatăl şi fratele lor Jock. Nici urmă însă de râsete de fericire. Andrew Hume era un tiran care-şi conducea familia cu o mână de fier, cu un amestec neplăcut de iritare faţă de soţie şi copii atunci când era acasă şi indiferenţă atunci când era plecat în desele lui călătorii legate de muncă.

Cel mai greu le era celor doi copii mai mari, Jock şi Nellie, care îşi urau tatăl pentru că nu le era alături, pentru ca ura să devină şi mai mare atunci când se întorcea şi o făcea pe mama lor să plângă. Cei doi deveniseră un fel de amortizor între tatăl lor şi restul familiei. Familia Hume ar fi avut nevoie de o guvernantă cu inima de aur, dar după moartea lui Grace, în loc de Julie Andrews[1] au primit o mamă vitregă stereotipă în persoana lui Alice Mary Alston.

Înainte, dar şi după moartea lui Jock, Andrew Hume şi-a asumat toate meritele pentru calităţile deosebite de violonist ale fiului său. Spunea că ceea ce nu a reuşit să-l înveţe pe Jock, i-a fost transmis prin gene. La fel ca multe alte pretenţii la celebritate, şi aceasta era o exagerare. Jock era un violonist talentat şi în formare, iar în viaţa lui a mai existat o persoană care a jucat un rol la fel de important în educaţia sa muzicală: John Hendrie, directorul de la şcoala St. Michael unde a studiat.

John Hendrie era deja director la St. Michael de douăzeci şi cinci de ani atunci când, în 1895, Jock i-a devenit elev, perioadă în care şcoala era cunoscută tuturor din Dumfries ca fiind „şcoala lui Hendrie", atât de mare îi era popularitatea în oraş. Hendrie ştia cum să scoată ce-i mai bun din fiecare elev, făcându-i să-şi forţeze limitele abilităţilor. De asemenea, era o sursă de inspiraţie pentru profesorii care lucrau sub conducerea lui. Marea pasiune a lui Hendrie era muzica, şi a devenit o misiune ca fiecare copil din şcoală să înveţe să cânte la un instrument şi să fie încurajat în acest sens. A format un cor şi organiza petreceri în şcoală, unde se ţineau concerte. A cumpărat unul dintre primele gramofoane, „His Master's Voice" 78 rpm, şi l-a dus la şcoală pentru a le prezenta copiilor compozitori şi opere noi. Pentru că deja reuşise să convingă comitetul şcolii să achiziţioneze un pian, a fost nespus de încântat atunci când tânărul Jock a venit la şcoală cu o vioară. St. Michael avea un cor, iar acum era pe cale să aibă şi un cvartet

---

[1] Actriţă cunoscută pentru rolul de guvernantă din celebrul musical *Sunetul muzicii.* (N. tr.)

de coarde. Evident, Hendrie l-a plăcut pe Jock, pe care mai târziu l-a descris ca fiind „un băiat zâmbăreț, fericit și isteț“ și de care își amintea „cu plăcere“.

Registrul comitetului de la St. Michael are înregistrată o decizie luată de comitetul Școlii Burgh din Dumfries în 1 iunie 1896, la un an după ce Jock, atunci în vârstă de cinci ani, a început școala. Angajarea domnișoarei Nellie Lockerbie, care era justificată prin „oferirea de instruire muzicală copiilor din departamentul ei pentru un salariu de 70 de lire pe an“. Sosirea unui al doilea educator în școală trebuie să fi fost un motiv de bucurie pentru Jock, care era mai motivat de încurajările domnului Hendrie și ale domnișoarei Lockerbie, decât de dezaprobarea enervantă a tatălui său, profesor de muzică neînduplecat. Până la vârsta de treisprezece ani, când Jock a părăsit școala, cei doi l-au ajutat pe micul geniu să devină un muzician complet. Lecțiile domnișoarei Lockerbie s-au dovedit a avea un asemenea succes încât, în 1906 Hendrie s-a adresat din nou comitetului școlii solicitând folosirea unei săli pentru a da lecții de vioară unei clase formate în acest sens. Cererea lui a fost aprobată.

Hendrie avea să devină un susținător înflăcărat al ideii de a-i onora pe ambii săi vechi elevi, Jock Hume și Thomas Mullin, cu o placă de marmură înălțată la școală, dar și printr-un monument comemorativ în parc. Chiar și astăzi, copiii care intră și ies din St. Michael, trec pe lângă tributul plin de afecțiune închinat de director celor doi tineri.

Hendrie a fost director la St. Michael patruzeci și trei de ani, înainte să se retragă împreună cu gramofonul și colecția sa de discuri în căsuța din Cassalands, Dumfries, unde a și murit în 1939, la vârsta de optzeci și opt de ani. Moartea lui a fost anunțată de directorul de la vremea respectivă, domnul L. Grainger în fața tuturor elevilor reuniți pentru ceremonia de premiere de a doua zi. El s-a adresat celor prezenți: „Voi nu l-ați cunoscut, dar părinții și bunicii voștri l-au respectat și l-au stimat foarte mult. El a făcut această școală celebră în ținutul nostru... A fost iubit de

miile de oameni care i-au trecut prin mâini, mulţi dintre aceştia ocupând mai târziu poziţii importante."

Cât timp a frecventat „Şcoala lui Hendrie" şi mai apoi în anii adolescenţei, Jock mergea în mod regulat la Şcoala Sabatului de la Biserica Congregaţională din Waterloo Place, unde s-a alăturat trupei numite Band of Hope, un grup paşnic înfiinţat la Leeds în 1847, care se adresa copiilor din clasa muncitoare pentru înlăturarea tentaţiei alcoolului în rândurile acestora. Toţi membrii au depus un jurământ de abstinenţă totală şi erau învăţaţi despre „păcatele băuturii". Muzica juca un rol important în activităţile din această comunitate şi se organizau excursii regulate la mare. Pentru Jock, muzica mai mult decât abstinenţa reprezenta principala atracţie şi era, aşa cum pastorul James Strachan şi-l amintea: „Un flăcău cu sânge rece cum nu mai cunoscusem. Îşi arăta această răceală în modul în care îşi ducea vioara la bărbie atunci când trebuia să cânte în public... Nu m-a surprins deloc că şi-a încheiat viaţa într-un mod atât de lăudabil."

Jock ar fi putut – şi ar fi trebuit – să mergă după terminarea şcolii St. Michael la Academia din Dumfries pentru a-şi desăvârşi educaţia. În schimb, a părăsit St. Michael la vârsta de treisprezece ani, pentru a lucra pentru un comerciant local, James Geddes. Pare o decizie incredibilă, date fiind aspiraţiile tatălui său către clasa mijlocie, dar toţi copiii din familia Hume aveau să părăsească şcoala la aceeaşi vârstă şi, cel mai probabil, Andrew Hume adoptase pur si simplu valorile propriului tată de a-i „lăsa în plata Domnului". Şi-a trimis copiii la muncă cât s-a putut de repede, pentru ca aceştia să-şi poată plăti cheltuielile şi să contribuie la cele ale casei.

Un alt factor care l-ar fi putut face pe Jock să părăsească şcoala la o vârstă atât de fragedă era starea de sănătate precară a mamei sale. Grace Hume era deja ţintuită la pat după naşterea celui de-al cincilea copil, Andrew, şi avea să moară înainte ca Jock să împlinească şaisprezece ani. Boala ei trebuie să fi afectat destul de serios situaţia financiară a familiei şi e posibil ca Jock să fi renunţat la educaţie în favoarea intereselor financiare.

Dacă Geddes l-a angajat pe Jock ca o favoare pentru tatăl său, avea să fie plăcut surprins. A descoperit în băiat „un flăcău muncitor, inteligent şi politicos... de încredere şi migălos în tot ceea ce face, şi are un caracter care îi va permite să îşi construiască o carieră în orice domeniu ar alege. Nu îi pot aduce decât cuvinte de laudă pentru ceea ce face."

Cu toate că reuşise să câştige aprecierea şefului său, Jock ura să fie legat de scaunul biroului de dimineaţa până seara. Aşa că a demisionat după un an. „Asemenea marilor oameni, şi-a dat seama că rostul lui nu era să fie ţinut între cei patru pereţi ai unui birou", avea să declare Geddes cu delicateţe după moartea lui Jock. Acesta „îşi câştigase un nume şi o distincţie pe care nu le-ar fi obţinut în Dumfries în niciun alt domeniu".

Oricare ar fi fost motivul – că s-a dus la Geddes de bunăvoie sau constrâns – Jock nu a irosit acel an. Eliberat de obligaţia zilnică de a-şi face temele pentru şcoală, Jock a descoperit că putea câştiga bani în plus seara şi la sfârşit de săptămână, făcând ceea ce-i plăcea cel mai mult: să cânte la vioară. La fel ca tatăl lui, era un cântăreţ flexibil, cu un repertoriu vast, putând să treacă de la muzica populară la cea de salon, precum valsuri sau cunoscute opere clasice. Pe lângă talentul de a mânui vioara, devenise şi un tânăr irezistibil de fermecător şi mereu pus pe glume.

La scurt timp, Jock cânta în mod regulat la Theatre Royal din Shakespeare Street, o „încălzire" înainte să se ridice cortina şi în timpul pauzelor. De asemenea, şi-a dat seama cât este de căutat un tânar cu o vioară. A început să primească invitaţii pentru a cânta la serate, la nunţi sau alte evenimente.

În familie, părerile sunt contradictorii despre cum şi de ce a ajuns Jock să petreacă o mare parte din următorii şase ani – inclusiv ultimele zile din viaţă – pe mare. După părerea lui Mary Costin, Jock voia să plece „cât mai departe cu putinţă" de Dumfries pentru că atmosfera de acasă devenise foarte apăsătoare.

La paisprezece ani relaţia dintre Jock şi tatăl său începuse să se destrame. Aveau dispute legate de muzică, bani şi nevoia tot

mai mare a lui Jock de independenţă, iar aceste certuri deveneau tot mai înverşunate.

Nellie, Grace şi Kate erau şi ele în război cu tatăl lor, considerând că acesta nu fusese suficient de atent cu mama lor cât timp stătuse bolnavă. Apariţia prematură a lui Alice Alston, cu care Andrew avea să se căsătorescă la doar paisprezece luni după moartea lui Grace, a fost picătura care a umplut paharul.

O interpretare mai indulgentă a plecării lui Jock pe mare este aceea că ideea a venit din partea tatălui – sau, cel puţin, o idee căreia Andrew nu s-a opus. Un lucru foarte probabil pentru că Andrew în mod sigur şi-ar fi dorit să facă acelaşi lucru atunci când era de vârsta lui Jock. Andrew avea legături strânse în industria muzicii, cunoscând agenţi şi impresari şi ar fi putut astfel să facă prezentările necesare. Fără îndoială, Andrew a întrevăzut în talentul fiului său o viitoare contribuţie la bugetul familiei şi se baza pe Jock că-l va ajuta la plata ipotecii pentru noua casă de pe George Street.

Când a murit, la vârsta de douăzeci şi unu de ani, vioara sa îl purtase deja pe Jock prin jumătate de lume de zeci de ori. Navigase la New York şi înapoi de cel puţin cinci ori şi cântase pe vase de linie cu destinaţia America de Sud, Jamaica şi Montreal. Cu doar câteva luni înainte să moară pe Titanic, Jock navigase pe Marea Mediterană, cântând în orchestra de pe vasul de linie Carmania al companiei Cunard. În anul de dinainte cântase în călătoria inaugurală a vasului aparţinând aceleiaşi companii ca Titanicul, pe nume Olympic. Aceasta avusese destinaţia către New York. La fel de remarcabile erau drumurile pe care Jock le făcea aparent fără niciun efort din Dumfries către porturile din Southampton, Bristol sau Liverpool, unde îşi începea şi îşi încheia cele mai multe dintre voiaje. Dar acest lucru nu era total neobişnuit: Wallace Hartley, liderul orchestrei de pe Titanic, susţinuse că a făcut pentru Cunard mai mult de optzeci de călătorii transatlantice în mai puţin de trei ani. Navele de pasageri nu erau precum vasele de croazieră de azi. Erau un mod rapid şi eficient –

singurul mod – de a face legătura între Europa şi America, cu un timp de întoarcere rapid după ce ajungea la destinaţie.

În 1905, anul în care Jock a plecat pentru prima dată pe mare la vârsta de paisprezece ani, un adolescent nu avea atât de multe de pierdut, cât avea de câştigat din a fi un aventurier. Singurul paşaport de care avea nevoie era vioara sa. Dumfries era încă un port deschis şi puteai să mergi pe un vas către Liverpool sau Glasgow, ambele fiind la o distanţă de mai puţin de o zi sau două pe mare. Oricum, existau şi căi ferate din Dumfries către ambele oraşe. Cele mai multe nave de linie aveau sediile în Glasgow şi Liverpool şi pentru a găsi de lucru nu era nevoie decât să te prezinţi, să iei parte la o audiţie – şi să ai curajul să şi participi.

„Jock Hume era un suflet liber într-o eră a opresiunii victoriene / edwardiene“, mi-a spus John Eaton, co-autor al cărţii *Titanic Triumph and Tragedy*, într-un schimb de e-mailuri despre bunicul meu. „Jock este de mult timp unul dintre preferaţii mei.“ Pe lista de îmbarcare a Titanicului, Jock este trecut ca având douăzeci şi opt de ani. Mult timp am considerat acest lucru ca fiind o greşeală de redactare, neexistând nicio îndoială că Jock avea de fapt douăzeci şi unu de ani atunci când s-a urcat la bordul navei. Dar dacă a minţit în legătură cu vârsta lui atunci când a plecat prima dată pe mare, spunând că are douăzeci şi unu de ani când avea de fapt paisprezece, vârsta lui exagerată avea să devină în cele din urmă un fapt evident, pentru că atât White Star Line, cât şi fraţii Black, agenţii de muzică, credeau că Jock avea douăzeci şi opt de ani atunci când s-a îmbarcat pe Titanic.

Cel mai probabil, Jock a început să lucreze pe vase mai mici ale unor companii necunoscute, avansând uşor la vasele de linie ale companiilor Cunard şi White Star Line pe măsură ce reputaţia lui a crescut. Dar corelarea datelor exacte cu destinaţiile şi numele vaselor pe care a cântat Jock s-a dovedit o muncă istovitoare şi fără sorţi de izbândă.

Mama îşi amintea de când era copil că o vedea pe bunica ţinând o cutie de carton plină cu scrisorile şi cărţile poştale trimise de Jock din străinătate, ilustrând imagini cu porturi pe care le-a

vizitat şi vapoare cu care a navigat. Dar niciuna dintre acestea nu a supravieţuit, pentru că după moartea lui Mary, Menzies Costin, unchiul mamei mele, le-a ars în spatele casei din Buccleuch Street.

Accesarea informaţiilor prin intermediul arhivelor publice s-a dovedit foarte dificilă. În 1966, Arhivele Publice din Londra a aruncat o parte dintre rapoartele navelor britanice din perioada 1861-1913. Arhivarii şi istoricii maritimi s-au opus vehement deciziei, acestea reprezentând o sursă valoroasă de informaţii despre industria maritimă din secolul al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. În cele din urmă, o parte din acte au fost transferate la Arhiva de Istorie Maritimă din St. John, Noua Scoţie, cu un număr de liste şi înţelegeri ale echipajului care au rămas la Arhiva Naţională din Marea Britanie. Multe dintre ele s-au pierdut ori s-au rătăcit pe drum.

Cu toate acestea, unele rapoarte încă mai există, astfel încât se poate crea o imagine despre viaţa lui Jock pe mare pe baza declaraţiilor care au rezistat şi a interviurilor date după moartea sa de colegii muzicieni sau membri ai echipajului cu care a lucrat. Muzicienii călătoreau uneori ca „echipaj“, iar alteori ca pasageri, în fiecare dintre cazuri existând declaraţii de expediţie diferite. De exemplu, pe Titanic toţi cei opt membri ai orchestrei au călătorit ca pasageri. Muzicienii din orchestrele de pe nave lucrau cam la fel ca însoţitorii de zbor din zilele noastre – niciodată nu ştiau sigur cu cine aveau să călătorească în jurul lumii, până în ultimul minut. Se legau prietenii, se dezlegau, doar pentru a fi reluate data viitoare când aveau să cânte împreună. Doi muzicieni americani, violoncelistul John Carr şi basistul Louis Cross, care îl cunoscuseră pe Jock prima oară la bordul vasului Cedric, legaseră o astfel de prietenie.

Într-un interviu acordat pentru *New York Times*, după moartea lui Jock, Louis Cross l-a descris pe acesta ca fiind „un tânăr vesel, cu un temperament aşezat, părul blond şi ondulat, ten deschis şi un zâmbet plăcut. Întreţinea atmosfera pe orice vas pe care călătorea şi îi plăcea să se distreze“, a spus Cross. Dintre cele

declarate de el şi de Carr, reieşea că Jock a cântat pe vasul Majestic al White Star Line, pe California al Anchor Line, şi pe Megantic în prima călătorie a vasului spre Montreal aparținând tot White Star Line. Pe lângă faptul că a cântat pe vasul Olympic în prima sa călătorie către New York, în mai 1911, Jock s-a îmbarcat din nou pe navă în septembrie, când a fost nevoit să se întoarcă la Southampton după ce s-a lovit de nava de război HMS Hawke. Faptul că a fost ales să cânte pe Titanic, cel mai mare şi mai celebru vas de linie al lumii în călătoria de debut, a fost ultima recunoaştere adusă tânărului muzician.

Din 1910 cele mai multe angajamente ale lui Jock au fost făcute prin agenţii muzicali C.W. şi F.N. Black din Liverpool, care aveau contracte exclusive cu toate marile companii navale, pentru a furniza orchestre pentru navele de pasageri. Deşi plata muzicienilor era de doar 4 lire pe lună, bacşişurile erau consistente, iar mâncarea şi cazarea erau gratuite.

Doar câteva călătorii l-au ţinut pe Jock departe de Dumfries mai mult de o lună, incluzând şi timpul necesar pentru a călători de la şi către portul de îmbarcare. Înainte ca nava să plece se făceau repetiţii pentru că de cele mai multe ori membrii orchestrelor nu mai cântaseră împreună până atunci, cu toate că mulţi dintre muzicieni se cunoşteau deja. Cea mai lungă perioadă în care Jock a stat departe de casă a fost de patru luni, în iarna dintre 1910-1911, la scurtă vreme după ce a cunoscut-o pe Mary. Era angajat să cânte pe timpul iernii la hotelul Constant Spring din Jamaica, un hotel de lux de trei etaje aşezat la poalele Munţilor Albaştri. Constant Spring, care se afla în mijlocul unei proprietăţi îngrijite de 165 de acri, era primul hotel jamaican dotat cu apă curentă şi electricitate. Promitea oaspeţilor un bucătar-şef francez, o sală de concerte, dans la lumina lunii, dormitoare îmbietoare, salon de coafură, o piscină imensă şi un teren de golf cu 9 găuri. Se pare că şi acest angajament a fost făcut tot prin agenţia din Liverpool a fraţilor Black, care fuseseră contractaţi de hotel să recruteze muzicieni europeni pentru iarnă. Muzicienii, printre care şi Jock, au călătorit spre Jamaica pe Port Royal, una dintre

cele trei nave cu aburi de mare viteză, construite cu zece ani mai devreme pentru Elder, Dempster & Co., o companie navală din Liverpool, pentru dezvoltarea comerţului şi a călătoriilor dintre Marea Britanie şi Insulele Antile. Compania a primit 40000 de lire anual de la guvernul britanic şi cel jamaican pentru a duce turişti în Jamaica, şi înapoi să aducă fructe tropicale, în special banane. Elder, Dempster & Co. avea propriul interes în ceea ce priveşte hotelul Constant Spring, angajându-l pe Eugene Smith, un cultivator de ananas din Florida, să producă acolo fructe tropicale.

Jock şi ceilalţi muzicieni s-au îmbarcat pe Port Royal la Bristol şi trebuia să ajungă în Kingston în Ajunul Crăciunului, dar au fost întârziaţi de furtuni în Marea Caraibelor, ajungând astfel târziu, epuizaţi şi cu rău de mare, în ziua de Crăciun. Pe vas, Jock l-a cunoscut pe violoncelistul John Wesley Woodward; acesta se va alătura în călătoria de debut a navei Olympic, în mai, anul următor. La mai puţin de un an după aceea, aveau să moară împreună pe Titanic.

Sosirea muzicienilor era aşteptată cu nerăbdare de conducerea hotelului şi de oaspeţi. În ajunul Craciunului din 1910, managerul a făcut un anunţ remarcabil în *Daily Gleaner* pentru a anunţa „Reprezentaţiile sezonului“:

O orchestră de primă clasă formată din cinci
profesionişti a fost contractată în Anglia
pentru a cânta la toate seratele.
Se vor organiza concerte selecte în fiecare zi
de la 1.00 la 3.00 p.m.
şi în fiecare seară de la 7.00 la 11.00 p.m.
Orchestra aduce un program complet
de muzică clasică dar şi ultimele dansuri apărute.

Orchestra s-a dovedit a avea un succes imens, cântând pentru dansurile Cenuşăresei, la balurile cu rochii pretenţioase şi turneele de golf, dar oferind în acelaşi timp şi concerte „geniale“

de muzică clasică. „Toţi cei care au ascultat această orchestră superbă spun că nu are egal în ţară. Repertoriul ei nu este numai vast dar inclusiv interpretarea nu lasă nimic de dorit," a declarat Lady Olivier, Preşedintele clubului de golf al hotelului. John Woodward a avut succes în mod deosebit cu violoncelul său, un instrument „rar auzit în Jamaica", şi a oferit numeroase reprezentaţii solo, care au fost „aplaudate cu căldură".

La două săptămâni după scufundarea Titanicului, *Daily Gleaner* a publicat pe prima pagină un tribut plin de afecţiune la adresa lui Jock şi a lui John Woodward, cu titlul „Muzicieni care aici au fost cunoscuţi". Se spunea că orchestra „a fost votată ca fiind cea mai bună dintre cele care au vizitat Jamaica". Ambii muzicieni erau „cunoscuţi printre angajaţii hotelului, dar şi printre cei care stăteau acolo". În acelaşi timp violoncelistul John Carr şi basistul Louis Cross se aflau la Constant Spring şi la fel îşi aminteau şi ei. Jock se împrietenise cu o familie de americani care îşi petrecea iarna la hotelul Constant Spring. L-au plăcut pe tânărul scoţian şi l-au rugat să-i viziteze data viitoare când avea să vină la New York.

Trebuie să fi fost o experienţă minunată pentru tânărul Jock. Era pentru prima dată când pielea lui de scoţian simţea căldura soarelui din Caraibe, era pentru prima dată când înota în mare fără să i se facă pielea ca de găină când ieşea din apă. De asemenea, era pentru prima dată în şase ani când stătea într-un singur loc, lucrând cu aceiaşi muzicieni. Din spusele lui Cross, lui Jock îi plăcea continuitatea şi cânta cu mai multă plăcere muzica clasică. S-a întors acasă în Dumfries bronzat şi odihnit, promiţându-i lui Mary că o va duce într-o zi în Jamaica. Jock îi dusese dorul mai mult decât ar fi crezut, şi după şase ani în care tot schimbase trenuri şi vapoare, aştepta cu nerăbdare ziua în care să înceapă o viaţă mai liniştită.

Există foarte puţine fotografii cu Jock. Cea mai cunoscută dintre ele este portretul distribuit presei de cei de la White Star Line imediat după moartea lui, iar aceasta nu e cea mai reuşită fotografie, ilustrându-l pe tânărul Jock ca fiind o îmbinare între

Micul Lord Fauntleroy şi un iepure speriat. Cel mai probabil este un portret făcut într-un studio din Dumfries şi este greu de stabilit data la care a fost realizat. În iulie 1912 *New York Times* a publicat un articol despre o strângere de fonduri pentru familiile muzicienilor de pe Titanic însoţit de o fotografie a lui „John“ Law Hume. În ea, se vede un tânăr vesel, încrezător şi chipeş care stă rezemat de un pilon, cu degetul mare sprijinit nonşalant în curea. Poartă ghete de gangster în stilul Bugsy Malone şi haine de sărbătoare. În spatele lui, întinsă pe iarbă, este o fată care îl priveşte insistent. Nu există niciun indiciu referitor la data sau locul unde a fost făcută fotografia, dar cred că a fost realizată la hotelul Constant Spring în perioada petrecută acolo.

Orchestra a plecat din Kingston către Southampton în 8 aprilie 1911 pe vasul SS Oruba, printre pasageri numărându-se şi patru membri ai echipei engleze de cricket care se întorceau acasă după un turneu cu un rezultat dezamăgitor în Indiile de Vest, unde au pierdut două dintre ultimele lor meciuri. Oruba a ajuns înapoi în Southampton la data de 1 mai, în timp ce debarcau lui Jock şi lui John Woodward fiindu-le înmânate telegramele de la C.W. & F.N. Black care îi informau că au fost angajaţi pentru voiajul de debut al navei Olympic către New York în luna mai.

Jock a petrecut foarte puţin timp în Dumfries în ultimele şase luni ale vieţii. Se poate ca acest fapt să-l fi făcut pe Andrew Hume să creadă că fiul său şi-a pierdut interesul pentru Mary. De fapt, lucrurile stăteau exact invers. Asemeni multor tineri care plănuiesc să se aşeze la casa lor, Jock muncea din greu pentru a strânge suficienţi bani încât să-şi permită să cumpere o casă pentru el şi Mary.

Jock îi împărtăşise o parte din aceste planuri lui Louis Cross, în special intenţia de a-şi canaliza atenţia către muzica clasică. După moartea lui Jock, Cross i-a vorbit cu afecţiune despre tânărul său prieten scoţian unui reporter de la *New York Times.* „Era un tânăr cu abilităţi muzicale excepţionale... Putea interpreta fără probleme compoziţii dificile, care altora le-ar fi luat mult timp să le înveţe.“ Cross a adăugat: „Dacă ar fi trăit, nu cred că

ar mai fi rămas pentru multă vreme un membru într-o orchestră de pe vapor. Ştiu că în Dumfries se află o fată drăguţă care speră, în ciuda şanselor... Jock trebuia să fie căsătorit data viitoare când traversa oceanul."

Dacă Jock Hume a avut parte de o copilărie dificilă, nici cea a lui Mary Costin nu a fost prea diferită. În Scoţia, viaţa celor din clasa muncitoare a fost mereu o luptă constantă cu sărăcia, boala şi moartea, iar familia Costin a simţit acest lucru mai mult decât majoritatea. Ambii părinţi proveneau din familii sărace, dar vechi, de pe la jumătatea secolului al XVIII-lea. Tatăl lui Mary, William, era fiu de plugar; mama ei, Susan, era fiica unui comerciant de peşte, pe nume Menzies Kennedy. Cuplul a avut şase copii, dintre care două fete au murit la o vârstă fragedă. La zece ani după căsătorie, William, care era şofer de camion, a murit în urma unei hemoragii cerebrale, lăsând-o pe Susan să crescă singură cei patru copii: Mary şi cei trei fraţi ai ei – William, Jock şi Menzies. Susan Costin, care era o femeie puternică şi incredibil de frumoasă – după cum reiese din singura ei fotografie –, a găsit puterea să facă faţă vieţii nemiloase. Era o fire deosebit de bună, primindu-l pe Jock în viaţa ei ca pe propriul fiu.

După moartea tatălui, familia nu şi-a mai putut permite să locuiască în casa familiei de pe Bank Street, aşa că Susan s-a angajat ca îngrijitoare la o firmă de avocaţi şi s-au mutat într-o locuinţă mai ieftină în Buccleuch Street. William, cel mai mare dintre copii, a renunţat la şcoală în anul următor la vârsta de paisprezece ani şi a început să lucreze ca asistent al unui negustor de peşte pentru a contribui la cheltuielile casei.

Pe vremea când era tânără, Susan Costin fusese luată de bunicul ei la fabrica de ciorapi unde acesta lucra. Familia reuşise întotdeauna să treacă peste momentele grele ţesând acasă, aşa că Susan a încurajat-o pe Mary să facă acelaşi lucru pentru a obţine un venit modest în timpul liber, pe perioada cât încă mai era la şcoală. Comerţul cu lână era principala ramură a industriei din Dumfries încă din Evul Mediu – în 1527, un călător a descris

„Dunfrese" ca fiind „celebru pentru lâna fină". Două sute de ani mai târziu, un alt călător care a trecut prin Dumfries a declarat că „mănuşile le fac mai bine şi sunt mai ieftine aici decât în Anglia, exportând cantităţi importante acolo". Acest lucru nu mai era valabil la începutul secolului al XX-lea, până când economia producţiei de tricotaje din Dumfries a fost revoluţionată dintr-o dată prin introducerea maşinii de împletit. Inventată în 1863 de americanul Isaac Lamb, maşina manuală a facilitat producţia rapidă de material împletit folosind mâna de lucru ieftină a femeilor. James McGeorge, fiul producătorului de tricotaje din Dumfries, auzise despre această maşină şi a mers la Ghent pentru a vedea cum funcţionează. McGeorge a instalat mai mult de 100 de astfel de maşinării în diferite centre de producţie din Dumfries şi Dalbeattie, şi a angajat 800 de oameni la Nithsdale Mills, o fabrică victoriană care producea „mănuşi de lână, ciorapi şi cravate de mătase si bumbac". Aici avea să lucreze Mary timp de şapte ani după ce la vârsta de treisprezece ani a părăsit şcoala.

„Trăsnetul" pe care l-au experimentat Jock şi Mary atunci când s-au cunoscut s-a bazat în mod clar pe atracţia fizică. Dar nu după mult timp, au descoperit că au multe lucruri în comun, în ciuda mediilor diferite din care proveneau. Ambii pierduseră câte un părinte la o vârsta fragedă : Mary pe tatăl ei ; Jock pe mama sa. Jock crescuse înconjurat de surori şi se simţea în largul lui printre fete. Mary crescuse cu cei trei fraţi şi se simţea la fel de bine printre băieţi. Era un punct bun de pornire a unei relaţii, iar vulnerabilităţile lor emoţionale i-au apropiat, fără doar şi poate, pe cei doi adolescenţi, conferindu-le o siguranţă şi un confort de care nu mai avuseseră parte până atunci. Plecările lui Jock pe mare, departe de a-i înstrăina, le-au intensificat sentimentele pe care le aveau unul pentru celălalt, cu declaraţii de dragoste scrise şi cuprinse între urări lungi de rămas-bun şi reîntâlniri pasionale.

Mama lui Mary, Susan, l-a plăcut pe Jock din prima clipă, atunci când a însoţit-o pe Mary acasă de la târgul Rood Fair.

L-a poftit în casă la un ceai, iar el a cântat la vioară. Chiar a făcut-o să râdă. Dar Susan şi-a avertizat fiica să nu se implice prea tare în relaţia cu tânărul muzician: lungile lui călătorii departe de casă, tentaţiile de pe vas în compania echipajului tânăr, atracţiile oraşului New York şi cele din Jamaica în comparaţie cu cele din Dumfries... toate acestea i se păreau lui Susan că stau în drumul unei relaţii de lungă durată. Dar Jock se întorcea din fiecare călătorie şi mai interesat de Mary decât atunci când plecase. Cărţile poştale şi scrisorile din ţări străine continuau să sosească în cutia poştală din Buccleuch Street la mult timp după întoarcerea lui acasă. Mai mult, Jock era cel gelos pe Mary. Era o fată frumoasă, care nu ducea lipsă de admiratori, dar care, după ce l-a cunoscut pe Jock, nu s-a mai uitat niciodată la vreun alt bărbat, conform spuselor mamei mele.

În Scoţia acelor vremuri, fetelor li se făcea de obicei curte pe ascuns sau cel puţin la începutul relaţiei când proaspătul cuplu nu era văzut împreună decât în zilele de târg. Dar Jock petrecuse suficient timp departe de Dumfries pentru a renunţa la tradiţiile locale, iar Mary nu dădea prea multă importanţă la ceea ce credeau oamenii. La numai câteva luni de când se cunoscuseră, deveniseră de nedespărţit, iar la sfârşit de săptămână luau o trăsură pentru a evada în frumoasa coastă aflată de-a lungul Solway Firth. Mama mea a aflat aceste poveşti mulţi ani mai târziu, de la un vechi prieten din Dumfries.

Devotamentul lui Jock pentru Mary îl deranja şi îl preocupa pe tatăl acestuia, Andrew. Îl considera pe fiul său prea tânăr pentru a se aşeza la casa lui şi credea că acesta „poate găsi ceva mai bun" decât Mary – de exemplu, să găsească o fată care să aducă la momentul potrivit o mică contribuţie financiară la căsătorie, şi nu povara bănească şi emoţională a unei mame văduvite. Răceala lui Mary i se părea tulburătoare; nu-i plăcea ideea de a-şi pierde fiul exact în momentul în care acesta se putea întreţine singur şi în plus îl putea ajuta şi pe el cu propriile cheltuieli casnice.

Greşeala lui Andrew Hume, care era un om cu temperament nestatornic şi care nu ştia să-şi ţină gura, a fost aceea că nu a

păstrat aceste păreri doar pentru el. I-a interzis lui Jock să o aducă pe Mary acasă şi i-a făcut viaţa fiului său cât se poate de dificilă sperând că munca pe mare îl va ţine ocupat şi departe de Mary. Dar împotrivindu-se relaţiei dintre cei doi, nu a reuşit decât să îi apropie şi mai mult.

Această confruntare deloc neobişnuită dintre tată şi fiu a dus la o şi mai mare înstrăinare în familia Hume, şi aşa divizată. Timp de mai mulţi ani s-a purtat un război – un război de gherilă cu atacuri de tip loveşte şi fugi – între cele trei fete adolescente ale lui Andrew şi mama lor vitregă, Alice. Fetele acţionau prin dublă învăluire. Alice punea la cale ambuscade. Acum, Andrew introdusese pe scena acestui război domestic o nouă distanţare: o dispută continuă între el şi fiul său. Nellie i-o prezentase pe Mary lui Jock şi a continuat să le încurajeze relaţia; Kate, sora lui mai mică, venera pământul pe care călca Jock. Aşadar, fetele se aliaseră atât împotriva mamei lor vitrege, cât şi a tatălui.

Era o situaţie greu de suportat pentru un tânăr, dar oricât i-ar fi displăcut lui Jock să meargă acasă pe George Street, acum se îndrăgostise de Mary. Mama lui Mary, o femeie cu concepţii surprinzător de moderne şi deschise, a fost cea care a propus soluţia salvatoare: ar fi fost mai bine ca Jock să vină şi să locuiască la ei. Sugestia nu era atât de ieşită din comun aşa cum ar părea la prima vedere, rezumându-ne la percepţia pe care o avem despre perioada edwardiană, sau cel puţin nu în Scoţia. Aici, până în 1923, orice fată mai mare de doisprezece ani se putea căsători cu un băiat de paisprezece ani fără a avea nevoie de aprobarea părinţilor. Iar Gretna Green, precursorul oraşului Las Vegas, era doar la câţiva kilometri de Dumfries. Exista un obicei celtic antic al „legării de mână“, care era de fapt un fel de căsătorie de probă. La o astfel de ceremonie, cuplurile îşi luau mâinile şi jurau să trăiască împreună timp de un an. Dacă la sfârşitul anului ambii erau fericiţi cu acest aranjament, puteau trăi împreună în continuare în calitate de cuplu căsătorit. Copiii născuţi în această perioadă de probă erau consideraţi legitimi.

Susan le-a spus lui Jock şi lui Mary că se pot considera „legaţi" şi că din acel moment au permisiunea de a împărţi un pat sub acoperişul ei. Era o decizie care avea să pună distanţă foarte mare între Jock şi tatăl lui şi care avea să-l transforme pe Andrew Hume într-un duşman neînduplecat al celor din familia Costin.

În mai 1911, la întoarcerea din Jamaica, Jock avea încă douăzeci de ani şi era extrem de mândru că fusese ales să se alăture orchestrei de pe noul vas de linie Olympic, cel mai important vas al flotei White Star Line, pentru voiajul acestuia de debut cu destinaţia New York. Era o confirmare a faptului că Jock îşi făcuse o reputaţie atât ca muzician, cât şi ca un bun coechipier. S-a întors în Dumfries în glorie, iar Mary s-a bucurat nespus de mult să-l revadă, dar nu era la fel de încântată de faptul că trebuia să plece într-un alt voiaj peste Atlantic.

Cam în această perioadă Jock s-a întâlnit şi cu vechiul coleg de şcoală, Thomas Mullin, şi i-a dat un sfat care avea să-i schimbe viaţa. Tom călcase pe urmele tatălui său şi devenise ţesător la fabrica de confecţii. La fel ca tatăl lui, se făcea plăcut şi era un om muncitor dar după douăzeci de ani vederea începuse să-i slăbească, şi după o operaţie eşuată la cabinetul din Dumfries, i s-a spus că nu va mai vedea niciodată suficient de bine pentru a se întoarce la munca din fabrică. Jock i-a sugerat să-şi caute de lucru pe vapoarele de călători ca ospătar, unde spre deosebire de fabrică nu trebuia să aibă o vedere perfectă pentru a-şi îndeplini sarcinile. Jock l-a sfătuit pe Tom să meargă la Liverpool, iar acesta a fost acceptat de American Line pentru a lucra ca ospătar pe vaporul St. Louis care făcea drumuri săptămânale între Southampton şi New York. Tom a închiriat o cameră pentru marinari în Southampton şi a făcut cinci sau şase drumuri transatlantice ca ospătar pentru clasa a treia, începând din vara lui 1911 până în martie 1912. Este foarte probabil ca Jock şi Tom să se fi întâlnit în Southampton, unde şi Jock închiriase o cameră temporar. Succesul lui Tom la noua slujbă la care a obţinut două promovări a fost cel care l-a recomandat pentru un loc de muncă pe

Titanic, la bordul căruia s-a îmbarcat împreună cu Jock în luna aprilie a anului următor.

Înainte ca Olympic să plece în voiajul de debut în mai 1911, White Star Line avea să dea o lovitură de teatru magnifică în aceeaşi lună prin lansarea Titanicului, în aceeaşi zi în care sora lui, Olympic, pleca din portul Harland & Wolff pentru a se pregăti de voiaj. Mai mult de 100 000 de personalităţi, jurnalişti şi demnitari care se adunaseră în port pentru lansarea Titanicului, au putut vedea aceste măreţe vase de linie unul lângă altul pentru prima şi singura dată. Cele mai imporante persoane au fost alese pentru a vizita bordul vasului Olympic înainte de a porni spre Liverpool şi de acolo către Southampton. Pe vas se afla şi căpitanul Edward J. Smith, care avea să preia Titanicul.

Olympic a stabilit noi puncte de referinţă pentru viteză şi lux, câştigând aprecierea pasagerilor de ambele părţi ale Atlanticului. Lista pasagerilor de clasa întâi era o înşiruire de nume a celor mai bogate şi cunoscute personalităţi ale vremii. Când nava s-a întors în Southampton pe 4 iulie, pe Jock îl aştepta un mesaj în care i se cerea să se pregătească pentru al patrulea drum transatlantic al navei Olympic, care avea să înceapă pe 20 septembrie.

Pe 7 septembrie, în timp ce Jock se pregătea pentru călătoria la sud de Dumfries, familia Costin a primit veşti îngrozitoare: fratele cel mai mare a lui Mary, William, de douăzeci şi trei de ani, se îmbolnăvise la măcelăria unde lucra şi fusese dus la spital. Se plângea de dureri de stomac de câteva zile şi până să fie internat, apendicele îi explodase. A murit în seara următoare, cu soţia lui, Maria, şi John, fratele său, alături.

Mary era copleşită de durere. Îl iubea pe William care îi fusese reazăm atunci când tatăl lor murise. Acum murise şi el, lăsând în urmă o văduvă şi trei copii sub patru ani. Pentru a patra oară în viaţă, Mary era nevoită să meargă în acelaşi cimitir şi la acelaşi mormânt unde erau îngropaţi şi tatăl ei împreună cu cele două surori. Pentru Susan Costin, moartea celui de-al treilea copil din cei şase pe care îi avea trebuie să fi fost şi mai dureroasă, dar erau prea mulţi oameni uşor de rănit, care depindeau de ea, pentru a

arăta această durere. Când s-au întors în Buccleuch Street, Susan a făcut pregătirile pentru ca Maria şi copiii să se mute acolo.

La aflarea morţii lui William, Jock a fost dispus să renunţe la călătoria cu Olympic, dar Mary s-a împotrivit şi astfel, o săptămână mai târziu, a plecat către Southampton. La zece zile de la plecare, era din nou acasă. În apropiere de portul din Southampton, Olympic se ciocnise cu o navă de război, HMS Hawke. Olympic s-a ales cu o crestătură de doisprezece metri, iar Hawke cu prora zdrobită şi în pericol de răsturanare. În timp ce Hawke s-a întors la Portsmouth, Olympic a ancorat în afara insulei Wight, astfel încât navele auxiliare să-i poată transporta pe pasageri şi pe membrii echipajului în siguranţă pe uscat. Reparaţiile făcute în portul din Harland & Wolff aveau să întârzie pregătirile pentru Titanic şi să-i amâne plecarea cu câteva zile.

Niciun căpitan nu a fost găsit vinovat, şi departe de a fi mustrat sau demis, căpitanul Smith a fost informat că va prelua comanda vasului SS Titanic, dat fiind că reparaţiile la Olympic vor dura câteva luni. Deşi nu existaseră pierderi de vieţi omeneşti sau pagube materiale semnificative, incidentul acesta a zdruncinat încrederea publicului în vasele de linie. Înainte erau văzute ca fiind sigure şi imposibil de scufundat, dar acum erau privite ca un risc asumat. Alice, mama vitregă a lui Jock, a primit vestea acestui accident foarte rău, susţinând că avusese o „premoniţie" despre o catastrofă în vis. L-a implorat pe Jock să nu se întoarcă pe mare. Şi Mary, care tocmai îşi îngropase alt membru al familiei, era extrem de neliniştită. Dar Jock nu a ţinut seama de grijile şi de avertismentele lor. Nu îşi putea permite să facă asta. Anularea drumului pe care Olympic trebuia să-l facă la New York îl lăsase cu buzunarele goale, pentru că nu mai avea de unde să primească salariu sau bacşişuri. Putea să recupereze ceva din banii pierduţi printr-o călătorie pe Mediterana la bordul vasului Carmania şi exista posibilitatea să i se ofere un loc în orchestra de pe Titanic în primăvara următoare. La întoarcere aveau să aibă suficienţi bani pentru a se căsători la biserica Greyfriars.

Susan, mama lui Mary, femeie cu inima mare şi minte deschisă, bănuia de ceva vreme că fiica ei ar putea fi însărcinată. De mai bine de un an, între călătorii, Jock locuia la ei. Luându-şi rămas-bun pasional de atâtea ori, urmate apoi de primirile drăgăstoase, nu era de mirare că Jock şi Mary nu fuseseră prevăzători. Susan şi-ar fi dorit ca tânărul cuplu să aştepte mai mult până să întemeieze o familie, dar cum aceştia aveau de gând să se căsătorească după întoarcerea lui Jock de pe Titanic, era încântată de ideea unui alt nepot.

Şi poate chiar era nevoie de un nepot pentru ca Andrew Hume să-şi vină în simţiri şi s-o accepte pe Mary ca soţie a lui Jock.

6
Comemorarea lui Jock
21 aprilie, Dumfries

Ne-am adunat aici pentru a vărsa o lacrimă pe mormântul de apă al cuiva care a petrecut ani la rând între aceste ziduri ca membru al Şcolii Sabatului şi ca membru al orchestrei noastre. L-am cunoscut de când era copil, apoi adolescent şi tânăr. Până să plece pe mare prezenţa lui aici era una obişnuită. Il întâlnim din nou cu vioara sa în ceremonia de slăvire din biserică. Vedem pe buzele şi în ochii lui zâmbetul care a fost o caracteristică a prezenţei sale. Prin ochii înlăcrimaţi îl vedem cum îşi conduce tovarăşii de trupă pe ultimul drum al vieţii, în dulcile şi sfintele acorduri ale binecunoscutului cântec de slavă „Mai aproape de Tine, Doamne". Astfel s-a stins. Să-l plângem alături de prietenii lui.

Aflată în primul rând din faţă al Bisericii Congregaţionale Waterloo Place, Kate, sora lui Jock, începu să suspine. Reverendul James Strachan scrisese şi repetase predica pentru a obţine un efect dramatic maxim, iar lacrimile lui Kate erau dovada clară că reuşise. Fusese chiar destul de încrezător încât să trimită o copie a predicii ziarului *Standard* în după-amiaza de dinaintea ceremoniei, pentru a se asigura că i se va acorda suficientă atenţie în ediţia de miercuri. După o scurtă pauză – ca şi cum s-ar fi chinuit să-şi controleze propriile emoţii – pastorul se sprijini pe marginea amvonului şi anunţă următoarea cântare : „Mai aproape de Tine..."

Domnişoara Muir de la orgă nu avusese intenţia să înceapă să cânte înainte ca pastorul să termine ce avea de spus, dar, la fel ca Kate, era copleşită de emoţie şi din greşeală a apăsat pe claviatură, aşa că nu mai era cale de întoarcere. Din fericire, enoriaşii au prins-o repede din urmă. Pastorul insistase să fie cântată versiunea „Propior Deo“ a cântecului compus de Sir Arthur Sullivan şi nu cea a lui Lowell Mason pe care domnişoara Muir o cunoştea mai bine şi pe care, după părerea ei, Jock ar fi preferat-o. Jock o acompaniase de multe ori cu vioara la serile cu muzică de la biserică şi la concertele de colinde, împărţind de fiecare dată acelaşi entuziasm. Dar, ca întotdeauna, reverendul Strachan nu s-a abătut de la planurile sale.

Alături de Kate, pe ultimul scaun din primul rând, Andrew Hume îşi ţinea cartea de cântece în faţă, încercând să pară mai degrabă demn decât furios, aşa cum se simţea de fapt. Strachan îl puse la curent cu funeraliile când l-a sunat acasă pentru a-i transmite condoleanţe. Lui Andrew i se părea încă devreme pentru o astfel de ceremonie, dar când Strachan i-a spus că reverendul Slesser ţine o slujbă de comemorare la parohia din Maxwelltown pentru tânărul Thomas Mullin, care îşi pierduse şi el viaţa când s-a scufundat nava, Andrew acceptă fără tragere de inimă.

Mai era un motiv pentru care Andrew încercase să îl convingă pe reverendul Strachan să amâne această ceremonie: ideea unei întâlniri cu Mary Costin. Venise mai devreme pentru a evita întâlnirea, el şi Alice aşezându-se de-o parte şi de alta a lui Kate şi a tânărului Andrew. De mai bine de un an Nell şi Grace locuiau şi lucrau departe de casă şi nu au dorit să revină în Dumfries pentru ceremonie. Planul lui Hume era ca la sfârşitul slujbei să-l folosească pe Strachan drept acoperire, pretinzând că aşteaptă lângă uşă să primească condoleanţe şi astfel să se facă nevăzut. Cu puţin noroc, nici nu avea să o întâlnească pe Mary, cu atât mai puţin să vorbească cu ea.

Pentru o clipă a crezut că Mary n-a venit, dar pe la mijlocul primului cântec aruncând o privire peste umărul stâng o văzu stând în spate. Mary şi mama sa, Susan, se strecuraseră în

biserică la începutul slujbei, alăturându-se fraţilor lui Mary, Jock şi Menzies, care veniseră cu câteva minute mai devreme pentru a le păstra locuri. Mary nu avea niciun interes să vorbească cu Andrew Hume, mai ales după ce îşi dăduse seama că nu ştia nimic în plus faţă de ea, din ce citeau în ziare. Îl dispreţuia, iar sentimentul devenea astfel reciproc. Venise doar pentru că dorea să îi vadă pe prietenii lui Jock, să le spună cât de rău îi pare şi pentru a le arăta că ea este în regulă.

În ciuda încercărilor de a dramatiza ale pastorului, lui Mary i-a plăcut ce a spus acesta despre Jock, mai ales partea despre buzele, ochii şi zâmbetul lui. De aceste lucruri îşi amintea şi ea cel mai bine aminte – şi tot de ele îi era dor. Dar i se făcu ruşine auzind că Jock *îşi conducea* trupa. Era doar încă una din minciunile tatălui său, pe care pastorul o scrisese în predica sa. De asemenea, Andrew le spusese celor de la *Standard* că Jock fusese conducătorul trupei şi cântase numai la clasa întâi, niciunul dintre aceste lucruri nefiind adevărate. Minţise chiar şi în anunţul decesului:

> „Domnul şi doamna Hume, precum şi întreaga familie ţin să transmită recunoştinţa lor sinceră către toţi prietenii pentru biletele şi telegramele lor de compasiune faţă de pierderea lui John Law Hume, dirijorul orchestrei de la clasa întâi a Titanicului.“

Erau doar nişte minciuni prosteşti căci ziarele naţionale publicaseră deja fotografii cu Wallace Hartley, care era de fapt dirijorul orchestrei. Jock nu ar fi pretins niciodată că este altcineva decât cine era în realitate. De ce oare modifica Andrew întotdeauna adevărul?

Spre sfârşitul ceremoniei, domnişoara Muir începu să pompeze aer în orgă, apăsând pe pedale de parcă ar fi urcat cu bicicleta pe un deal. Ultima parte a tragediei în trei acte susţinută de pastor era pe cale să înceapă, iar ea avea rolul principal, cântând „Marşul Morţii“ din *Saul* de Handel. Dacă totul mergea bine, nu

avea să mai fie nimeni cu ochii uscaţi până la final. „Vă rog să vă ridicaţi", le-a spus pastorul enoriaşilor. Sunetul mobilierului a scos alte suspine de la Kate Hume, care îşi ţinuse faţa ascunsă într-o batistă pe parcursul întregii slujbe. Când domnişoara Muir a ajuns la finalul „Marşului Morţii", reverendul Strachan s-a întors cu faţa la oameni binecuvântându-i.

Cei din familia Costin care erau cel mai aproape de uşă, au părăsit primii biserica, îndreptându-se hotărâţi către Buccleuch Street. Susan Costin se gândea la cât de mândru ar fi fost Jock de Mary – demnă, elegantă, stăpână pe sine. Când au ajuns în capătul străzii, Susan a întrebat-o pe fiica ei:

— Când îi vei spune?

— Cui să-i spun?

— Când îi vei spune lui Andrew Hume că va deveni bunic?

7
Al doilea erou al Titanicului
29 aprilie, Dumfries

Pe 24 aprilie, cei de la *Dumfries & Galloway Standard* au publicat o scrisoare cu titlul „Eroul din Dumfries“. Era scrisă de un personaj pe nume Robert MacKenna, un poet local de renume care „își abandonase muza“ cu câțiva ani mai devreme pentru a-și dedica viața medicinei. Acum, devenise un dermatolog la fel de cunoscut în Liverpool, își ținuse muza în viață scriind permanent scrisori către ziare și reviste, în special pentru *Standard*, unde editor era cel mai mare fan al său, domnul John Dickie.

Fiul unui pastor din Dumfries, doctorul MacKenna era încă respectat și admirat în oraș, iar scrisoarea lui din Liverpool, orașul al cărui nume îl purta Titanicul pe pupă, a atras atenția tuturor, în special pe cea a domnului Dickie care a scris un articol recomandând scrisoarea către cititorii săi.

Scrisoarea lui MacKenna începea astfel: „În suita de fapte mărețe asociate cu dezastrul Titaniclui, niciuna nu se ridică la înălțimea eroismului de care a dat dovadă orchestra vaporului.“ Textul continua în același stil până la:

> „În acea trupă mică de oameni curajoși, Dumfries a avut un reprezentant de seamă...
>
> Cred că se cuvine ca toți concetățenii săi să facă ceva pentru a păstra vie memoria domnului J. Hume și a-i come-

mora glorioasa moarte. Mă încumet, aşadar, să sugerez ca un comitet să fie format..."

A doua zi, s-a format un comitet, iar în seara zilei de luni, 29 aprilie, a avut loc o şedinţă la primărie, întrunită de Provost Thomson pentru a se discuta despre slujba de comemorare a Titanicului. La această şedinţă au luat parte toţi oamenii de seamă ai oraşului. Domnul McKenna, cel care avusese ideea, fusese şi el invitat, dar se scuzase. Andrew Hume a fost invitat, dar a refuzat să participe pe motiv că nimeni nu l-a informat că fiul său este mort, şi deci este prematur să ridice monumente în memoria lui.

Propunerea lui MacKenna pentru monument a fost destul de modestă – o placă albastră pe zidul casei familiei Hume de pe George Street. Dar Provost Thomson a deschis întâlnirea menţionând că nu doar unul, ci doi fii ai oraşului Dumfries au murit pe Titanic. A propus ca monumentul să îl includă şi pe Thomas Mullin, prietenul lui Jock de la şcoala St. Michael.

Valul de regret care-i cuprinse pe toţi şi slava pentru eroismul orchestrei, făcuse ca moartea lui Tom să fie trecută cu vederea de mulţi oameni, mai ales pentru că locuia în Maxwelltown – la câteva sute de metri de cealaltă parte a râului care îl despărţea de Dumfries, şi de aceea se considerase că nu avea nimic de-a face cu acest oraş. Provost Thomson a spus că existase „o reţinere de a intra peste îndatoririle oraşului Maxwelltown" şi de-al include pe Mullin în planurile de comemorare ale oraşului Dumfries. Dar acum se recunoscuse faptul că Tom se născuse şi crescuse în Dumfries şi că „cei doi flăcăi fuseseră colegi". Această sugestie a fost primită cu un ropot de aplauze.

Doctorul MacKenna nu-l menţionase nici el pe Tom în scrisoarea lui către *Standard*, dar cei care îl cunoşteau pe Tom şi familia lui – care erau „oameni admirabili" – au venit de la mari depărtări pentru a se asigura că acesta primeşte recunoştinţa cuvenită şi nu doar un monument. În acea noapte au fost plătite multe tribute de afecţiune, atât pentru Jock cât şi pentru Tom, dar întâlnirea din camera primăriei s-a concentrat pe celălalt tânăr

curajos al oraşului care avusese parte de cel mai mare ghinion – acela de a pierde totul pe Titanic.

Fostul director al lui Jock şi Tom, John Hendrie, a fost primul care a subliniat faptul că situaţia familiei nu era una bună. Părinţii lui Tom muriseră la scurtă vreme unul după altul, lăsând în urmă trei copii mici de care acum se ocupa bunica lor. Atât Tom cât şi Jock „erau oameni iubitori şi apreciaţi" şi era bucuros că vor rămâne împreună în „trista şi tragica lor moarte".

Bailie Hastie a spus că Tom trimisese acasă o liră cu puţin timp înainte să se îmbarce pe Titanic. Judecătorul Macaulay a adăugat că Tom trimitea regulat bani acasă şi a propus să se facă ceva pentru cei trei copii şi pentru bunica lor. A mai spus că Tom „a fost un erou la fel de mare ca oricare" de pe Titanic.

Domnul S. Charteries a spus că atât Tom cât şi tatăl lui lucraseră pentru el la Rosefields Mills. Tatăl lui era un om extraordinar de capabil iar tânărul Thomas, care lucrase la ţesătorie, renunţase la lucru doar pentru că vederea nu-l mai ajuta. Era sigur că toate „clasele muncitoare" aveau să răspundă cu generozitate la ridicarea unui monument.

Un alt vorbitor a făcut referire la „viaţa de familie remarcabilă" a celor din familia Mullins şi la bunică, doamna Gunyeon. Tom plecase pe mare după ce ieşise din infirmerie unde nu se putuse face nimic pentru vederea lui, dar se descurcase foarte bine şi promovarea nu ar fi întâziat să apară.

Provost Thomson a propus să se stabilească un fond pentru comemorare şi „a sperat foarte mult ca şi clasele muncitoare să răspundă cu generozitate", „banii lor fiind cea mai sinceră mărturie pe care o puteau depune".

8

Factura pentru uniforma fiului mort

30 aprilie, George Street, Dumfries

Trecuseră cincisprezece zile de la scufundarea Titanicului, dar încă nu apăruse nicio veste clară despre soarta lui Jock. Conform celor de la *Dumfries & Galloway Standard*, vasul Mackay-Bennett fusese întârziat de furtuni şi nu avea să sosească în Halifax până târziu în acea zi. Deşi până atunci aşteptase cu nerăbdare întoarcerea sa, Andrew Hume începuse acum să o deteste: cum vasul transporta numai cadavre, şi-a dat seama că nu avea să aducă decât veşti proaste; fie trupul lui Jock avea să fie la bord, fie nu. În oricare dintre situaţii, Jock era mort.

Dintre cei 2209 pasageri şi membri ai echipajului, numai despre câteva sute se ştia că au supravieţuit, cei mai mulţi dintre ei fiind salvaţi de Carpathia la scurt timp după coliziune. Aceştia fuseseră duşi la New York, unde dădeau interviuri pentru toate ziarele din lume. Ceea ce povesteau – despre cum orchestra cântase încontinuu în timp ce vasul se scufunda – nu făcea decât să crească disperarea lui Andrew. Lawrence Beesley, profesor şi jurnalist englez care fusese la bordul Titanicului şi se număra printre supravieţuitori, a scris o mărturie dramatică pentru *New York Times*, care a fost republicată în întregime în ziarele de pe 30 aprilie. Începea astfel: „Multe acte de curaj au avut loc în acea noapte, dar niciunul nu a depăşit măreţia acelor câţiva oameni

care au cântat în fiece minut în care vaporul se lăsa încet tot mai jos în mare..."

Andrew se întreba dacă şi taţii celorlalţi membri ai trupei simţeau atingerea caldă a mândriei când citeau aceste rânduri. El nu simţea decât o mânie puternică pentru domnul Beesley, ale cărui observaţii despre atrocităţile morţii de pe vapor erau făcute în siguranţa oferită de o barcă de salvare la trei kilometri depărtare, observaţii care îl făceau deja bogat şi celebru.

Andrew era sătul şi de prietenii şi cunoştinţele bine intenţionate care îi spuneau cât de mândru ar trebui să fie de fiul său erou. Andrew nu-şi dorea un fiu erou, chiar dacă era un titlu bun de ziar. Voia un fiu viu. De ce nu înţelegeau oamenii atâta lucru?

Mai mulţi prieteni făcuseră referire în scrisorile lor de condoleanţe la „bunul exemplu dat de Jock", lucru care nu era decât un clişeu, pentru că exemplul dat de Jock era statul pe puntea unui vapor care se scufunda în mijlocul Atlanticului de Nord cântând la vioară. Câţi oameni ar aspira să facă asta? Nu-l consola deloc faptul că cel puţin 100 de oameni „se gândeau" la el şi la copiii lui. Motiv pentru care Andrew a încetat, cu câteva zile în urmă, să mai deschidă scrisorile, dar îşi arunca privirea peste plicuri căutând vreunul cu ştampila de Liverpool care ar putea conţine informaţii despre Jock din partea celor de la White Star Line.

Poşta de pe George Street era livrată întotdeauna la ora 8 a.m. cu o exactitate după care puteai să-ţi potriveşti ceasul. Stricteţea lui Andrew pentru rutină, făcea ca el să fie în sufragerie la această oră, luând micul dejun cu Alice, soţia lui, fiul său Andrew şi fiica sa Kate. Fiecare zi aducea noi dezamăgiri, pentru că Alice, după ce auzea clinchetul cutiei poştale, aducea la masă un teanc nou de zece, doisprezece scrisori, dar niciuna din Liverpool. Astăzi, erau trei plicuri albe cu margini negre scrise de mână, un plic maro scris şi el de mână, pe care l-a recunoscut ca fiind o circulară din partea Dumfries Music Society şi un plic tipărit cu ştampilă de Liverpool.

Andrew înşfăcă plicul de la Alice şi-l deschise cu repeziciune. Scrisoarea nu era de la White Star Line, aşa cum sperase. Era de la C.W. & F.N. Black şi spunea:

„Stimate Domn,

V-am fi recunoscători dacă ne-aţi expedia suma de 5 şilingi şi 8 peni, pe care ne-o datoraţi conform facturii alăturate. De asemenea, v-am rămâne îndatoraţi dacă vă veţi ocupa de plata uniformei.

Cu stimă,
C.W. & F.N. Black“

Andrew a citit scrisoarea şi factura de trei ori, de fiecare dată cu tot mai multă deznădejde. La început a crezut că trebuie să fie o greşeală sau o glumă de prost gust. Fără să spună niciun cuvânt, i-a dat scrisoarea lui Alice, care a citit-o şi a izbucnit în lacrimi.

Din factură reieşea faptul că Jock trebuia să fie plătit cu 4 lire la întoarcerea din voiajul de pe Titanic. Dar cum nava se scufundase înainte să ajungă la New York, firma Black încheiase contractul la ora 2.20 a.m., pe 15 aprilie – momentul din care orchestra nu a mai cântat. Salariul lui Jock, redus pro rata, era acum insuficient pentru a acoperi cheltuielile pe care firma le făcuse în numele lui prin furnizorii de uniforme de la Rayner. Acestea includeau insignele White Star pentru uniforma de orchestră, coaserea nasturilor White Star pe uniformă (un şiling) şi partitura lui Jock, care acum plutea undeva în Atlanticul de Nord. Suma totală pe care Andrew trebuia să o plătească era de 14 şilingi şi 14 peni, mai puţin de o liră, dar care astăzi ar echivala cu 40 de lire. Factura nu era însoţită de nicio scrisoare de condoleanţe, niciun cuvânt de compasiune.

Andrew simţise cum l-a cuprins ameţeala. Pentru o clipă a crezut că va leşina şi s-a aşezat repede. Să-şi tragă sufletul. Îi era foarte frig şi se întreba dacă nu cumva va face un atac de

cord. Apoi auzi vocea lui Alice spunând printre suspine: „Cum au putut, Andrew? Cum au putut?“

Dintr-o dată Andrew s-a trezit că trăieşte într-o lume în care oamenii îţi pot trimite fiul la moarte şi apoi te taxează pentru nasturii care zac pe fundul oceanului. Avea să se răzbune şi nu conta cine va plăti pentru asta.

A fost ghinion, dar şi o sincronizare nefericită, faptul că Mary s-a hotărât chiar în acel moment să îi dea de ştire lui Andrew Hume că aştepta copilul lui Jock. Se gândise că 8.45 a.m. este cea mai bună oră la care să ajungă, când îl va găsi între micul dejun şi prima lecţie pe care o avea de la ora 9, evitând astfel o scenă în faţa elevilor săi.

Oricât de mult s-a împotrivit relaţiei dintre ea şi Jock – s-a gândit – nu putea să fie decât încântat că Jock a lăsat în urmă un fiu sau o fiică, primul nepot al lui Andrew. Ar da un oarecare sens morţii lui. Acesta era argumentul pe care Mary îl repetase în faţa oglinzii în acea dimineaţă, punându-şi cea mai bună rochie şi prinzându-şi părul într-un coc la spate.

Alice a răspuns la uşă. Când a văzut-o pe Mary, a spus:

— Credeam că ţi-am spus...

— Este important, a răspuns Mary. Este vorba despre Jock.

Alice a poftit-o înăuntru şi a condus-o în salon, unde Andrew stătea cu spatele la şemineul în care fusese deja aprins focul. Nu îl văzuse decât de la spate la slujba de comemorare şi arăta mult mai bătrân decât ultima oară când îl văzuse, cu un an în urmă, când venise la ea acasă, o făcuse curvă în faţa mamei sale şi îi spusese să nu se mai apropie de fiul său. Fusese în ziua de dinainte ca Jock să se mute definitiv la ea.

Evenimentele din ultimele două săptămâni îşi lăsaseră amprenta pe chipul lui. Avea sub ochi dungi negre de nesomn, iar colţul gurii era lăsat ca şi cum ar fi suferit un atac cerebral. Părul îi era neîngrijit. În schimb, părul lui Alice, prins într-un coc ca de guvernantă îi dădea acesteia un aer arogant, însă gura şi ochii îi erau blânzi. Şi ea era foarte palidă. Mary îi era recunoscătoare că

se afla acolo. Conversaţia doar cu Andrew ar fi decurs mult mai dificil.

— Am venit să vă spun că aştept copilul lui. M-am gândit că ar trebui să ştiţi.

Alice a izbucnit în lacrimi. Andrew a făcut un pas ameninţător către Mary, roşu de furie. Pentru o clipă, Mary a crezut că o va lovi sau o va strânge de gât. Dar nu a făcut decât să se apropie de faţa ei şi să-i spună printre dinţi :

— Pleacă de-aici, curvă, cu minciunile tale despre copilul tău bastard. Mă-ndoiesc că ştii cine e tatăl, dar în mod sigur nu este fiul meu.

Alice a luat-o de braţ cu blândeţe şi a condus-o către uşă.

— Îmi pare rău. Trebuie să înţelegi... a spus ea.

Mary era înapoi acasă pe Buccleuch Street în mai puţin de trei minute. Nu mersese deloc bine, dar, în mod curios, Mary era foarte liniştită şi se întreba dacă Andrew îşi dădea seama ce duşman incredibil tocmai îşi făcuse.

9

„Vaporul Morții“

30 aprilie, Halifax, Noua Scoţie

Culmea dealului Citadel din Halifax oferă o privelişte impresionantă a coastei din Noua Scoţie, un punct strategic care pe vremuri a apărat oraşul Halifax de inamici şi dat oraşului porecla de „Paznicul Nordului“. Pe o vreme senină se poate vedea vechea staţie de semnal Marconi de la Camperdown, aflată la mai bine de şaisprezece kilometri depărtare. Dar în dimineaţa zilei de 30 aprilie 1912, o ceaţă rece plutea deasupra apei, şi semnalizatorul care fusese de gardă de dinainte de ivirea zorilor nu reuşea nici măcar cu telescopul să zărească gura portului. La scurt timp după ora 8 a văzut ceea ce căuta: două catarge, un singur coş, şi contururile inconfundabile al cablierului Mackay-Bennett. Semnalizatorul a fluturat un steag negru, semnalul stabilit pentru a-i alerta pe cei care aşteptau. A auzit că îi sunt strigate nişte comenzi, iar câteva secunde mai târziu, cinci oameni alergau spre locurile stabilite dinainte şi o trăsură trasă de un cal plecă în grabă.

Primul care a sunat a fost clopotul catedralei, urmat apoi unul după altul de clopotele a mai mult de patruzeci de biserici din Halifax, un ecou asurzitor al durerii care a acoperit oraşul jelind morţii care se apropiau, în sfârşit, de finalul lungii lor călătorii. Peste tot în lume, cei care pierduseră persoane dragi pe Titanic aşteptau acest moment. Dar Mackay-Bennett nu avea să aducă nimănui veşti bune, nu în Halifax – „Oraşul durerii“ – şi nici în

Dumfries, unde familiile Hume şi Costin aşteptau cu nerăbdare veşti, şi niciunde în altă parte. Cei îndureraţi nu puteau spera decât să identifice cadavrele şi să aranjeze un loc de veci. Cea mai proastă veste era să nu ştii – timp de zile, săptămâni sau chiar luni. Dar cel mai probabil să nu afli niciodată ce s-a întâmplat cu persoana pe care o iubeşti şi pe care nu ai s-o mai vezi niciodată.

Pe puntea vasului Mackay-Bennett, căpitanul Larnder putea auzi clopotele bisericilor în timp ce vaporul trecea de insula McNab. În ultimele trei zile, în drum spre Halifax, Larnder s-a simţit extrem de uşurat că neplăcuta lui misiune avea să se termine. El şi echipajul navei reuşiseră să se distanţeze de oroarea umană a sarcinii concentrându-se pe partea logistică şi pe provocările fizice ale muncii. Acum, înconjurat de sicrie şi cadavre, bântuit de sunetul purtat de vânt al clopotelor, Larnder s-a confruntat pentru prima dată cu realitatea emoţională a misiunii şi s-a pregătit pentru tot ce avea să urmeze mai rău. În depărtare putea să vadă sute, chiar mii de oameni care aşteptau în tăcere, înghesuiţi unul în celălalt pe toată lungimea cheiului, cu pălăriile în mână. Alţii, mai departe de marginea apei, stăteau pe acoperişuri. Vapoarele din port s-au oprit şi aşteptau cu steagurile în bernă în semn de respect.

Această ultimă parte a călătoriei i s-a părut lui Larnder că durează o viaţă sau, mai bine zis, 306 vieţi dacă ţii cont de numărul de cadavre scoase din apă. Larnder se grăbea să pună punct cât mai repede acestei misiuni. Furtuna din noaptea precedentă se potolise, lăsând apa din port liniştită, aşa că a dat comandă ca vasul să înainteze la viteză maximă, notând acest lucru în jurnalul său de bord. Spre neplăcerea lui, a văzut barca pilot numărul 2 îndreptându-se către ei dinspre Herring Cove. Cârmaciul, Frank Mickie, voia să se îmbarce, aşa că a încetinit suficient cât să-i strige acestuia, că nu e nevoie de el şi a continuat să înainteze spre port. La ora 8.50 a.m. au trecut de farul Maugher Beach către Insula McNabs. La 9 a.m., pe măsură ce se apropiau de zona de carantină, Mackay-Bennett a fost interceptat de barca de carantină Monica şi de remorcherul Scotsman. Larnder nu avea

de ales decât să-i ridice. Doctorul N.E. Mackay urcă pe navă din barca Monica, aşa cum prevede legea atunci când un vas intră în port cu un cadavru la bord. Larnder l-a recunoscut imediat pe Rudland, şeful poliţiei, la bordul Scotsman. Rudland a urcat la bord însoţit de detectivii Kenny şi Hanrahan. Cu ei, se afla şi un reprezentant al White Star Line, P.V.G. Mitchell. Căpitanul Larnder i-a salutat cu o strângere fermă de mână, în timp ce aceştia din urmă erau vizibil afectaţi că numărul lor este depăşit de numărul morţilor.

Cei ce aşteptau la mal puteau să vadă limpede, pentru prima dată, vaporul Mackay-Bennett. I-au văzut „puntea din spate încărcată cu sicrie şi puntea din faţă cu o sută de trupuri dezvelite", a scris New York Times a doua zi. Unii s-au prăbuşit leşinaţi. Alţii şi-au ascuns privirea în lacrimi.

Din acest punct, Larnder ar fi navigat în mod normal către Compania de Cablu Comercial de pe cheiul din dreptul străzii Upper Water, numărul 155, locul obişnuit de ancorare al Mackay-Bennett, dar în loc de asta, a ordonat să se îndrepte către Flagship Pier, locul de ancorare al Marinei Canadiene de la Coaling Jetty nr. 4. Douăzeci de marinari de pe vasul de croazieră HMCS Niobe păzeau deja porţile pentru a-i ţine la distanţă pe intruşi, şi permiţând astfel navei să ancoreze în linişte şi să descarce cadavrele, departe de privirile mulţimii şi ale aparatelor de fotografiat ale jurnaliştilor. Treizeci de dricuri trase de cai aşteptau înşirate, iar geamurile lustruite şi costumele de înmormântare ale antreprenorilor de pompe funebre ofereau garanţia că cei morţi vor fi trataţi cu respect.

La ora 9.40 a.m. Mackay-Bennett a ancorat de-a lungul cheilor. Dintr-odată, ca un semn de la Dumnezeu, norii s-au împrăştiat şi soarele a început să strălucească cu putere, apa plumburie din port devenind argintie. Asta nu i-a adus nicio consolare Căpitanului Larnder care bătea puntea vaporului în lung şi-n lat, cu mâinile la spate, în timp ce echipajul pregătea schelele de coborâre. În mod normal, nu era o persoană agitată – dimpotrivă – dar acum era evident că era extrem de nervos. Avea toate motivele din lume să

fie mulţumit. Reuşise să facă tot ce îşi propusese. Asumându-şi riscuri considerabile, navigase mai mult de 2 400 de kilometri în condiţii de vreme nefavorabilă, prin câmpuri de gheaţă, fără să piardă nicio viaţă. Recuperase mai multe cadavre de pe epava Titanicului decât se aşteptase oricine. Cu toate astea, era neliniştit şi pe bună dreptate. La 11.30 a.m., când a fost descărcat şi ultimul cadavru, Căpitanul Larnder, „înalt şi bine făcut" a invitat presa la bord navei. În salonul de mese al Mackay-Bennett, a deschis jurnalul de bord şi trecând uşor cu degetele peste titluri, a rememorat evenimentele din ultimele zece zile. Totuşi, nu anticipase vâlva care urma referitoare la numărul mare de cadavre care au fost îngropate în mare, şi nici nu a înţeles durerea şi frustrarea celor care, deşi trupurile celor dragi fuseseră recuperate, nu le puteau lua acasă.

„În primul rând, daţi-mi voie să spun că am fost însărcinat să iau la bord toate trupurile pe care le găseam plutind", le-a spus el reporterilor adunaţi în jurul lui. „Dar, dat fiind numărul extrem de mare de cadavre, şi vremea nefavorabilă, precum şi alte împrejurări, mi-a fost imposibil să respect întocmai instrucţiunile, aşadar unele trupuri au fost aruncate în adâncuri după o slujbă religioasă oficiată de Canon Hind."

Apoi a urmat partea controversată:

> „Nicio figură importantă nu a fost aruncată în apă. Cea mai bună soluţie în acel moment a fost să fie îmbălsămaţi cât mai repede cu putinţă, în cazurile în care era vorba de o avere semnificativă. Cel mai bine era să aducem înapoi decedatul în cazul căruia puteau apărea probleme legate de moşteniri şi bunuri semnificative.
>
> Majoritatea celor care au fost aruncaţi în apă era formată din membri ai echipajului de pe Titanic. Cei care trăiesc pe mare merită să îşi găsească odihna în mare. Cred că este cel mai potrivit loc. În ceea ce mă priveşte, aş fi mulţumit să fiu încredinţat adâncului."

Remarcile lui Larnder nu i-au consolat de niciun fel pe cei ai căror apropiaţi au fost recuperaţi de Mackay-Bennett dar nu au fost aduşi înapoi în Halifax. *New York Times* a scris a doua zi că „întreaga colonie este tulburată de păreri de rău şi de întrebarea dacă chiar aşa trebuia procedat, discuţiile fiind alimentate de spusele câtorva dintre cei care au făcut îmbălsămările... Majoritatea – cei aruncaţi în apă – erau fie membri ai echipajului de pe Titanic, fie pasageri de la clasa a treia." Cei care au publicat *The Casket*, serviciul oficial de pompe funebre din America de Nord, a condamnat într-un număr apărut câteva luni mai târziu „modul barbar în care a fost folosit adâncul Oceanului pe post de cimitir".

Larnder nu a spus că intenţia lui fusese să arunce mult mai mulţi oameni în apă. Chiar şi în timp ce Mackay-Bennett se apropia de Halifax, echipajul desfăcea sacii de pânză cu cadavre şi înlăturau barele de fier din ei.

Mai târziu în acea după-amiază, Căpitanul Larnder, care îşi recăpătase stăpânirea de sine, a scris ultimele rânduri în jurnalul de bord al vaporului Mackay-Bennnett.

> 10 a.m. Am început descărcarea cadavrelor, 201 în total.
> 1.35 p.m. Patrula de poliţie a luat bunurile personale.
> Plecăm şi ne îndreptăm cu viteză către portul companiei CC.
> 2.00 p.m Atât pentru astăzi.

Operaţiunea de descărcare a cadavrelor nu a decurs chiar aşa de repede precum reiese din jurnalul de bord al căpitanului Larnder. Ar fi putut adăuga şi faptul că şi pe uscat a avut parte de furtună.

Chiar înainte ca Mackay-Bennett să pornească în misiunea sa morbidă, în Halifax se făceau aranjamente de mare amploare pentru a-i primi pe morţi. White Star Line, care anticipase numărul mare de cadavre, a comandat 500 de sicrie de la Ontario şi îi însărcinase pe cei de la Snow să se ocupe de îngrijirea trupurilor.

Snow a recrutat nouă antreprenori de pompe funebre şi patruzeci de îmbălsămatori din Noua Scoţie, New Brunswick şi insula Prince Edward, printre care şi două surori care aveau să îmbălsămeze trupurile femeilor şi copiilor. Patinoarul de curling Mayflower de pe Agricola Street a fost considerată cea mai bună clădire din oraş care putea temporar servi drept morgă. Gheaţa păstra clădirea rece iar patinoarul oferea spaţiu mai mult decât suficient pentru a aşeza cadavrele în vederea identificării şi îmbălsămării. Voluntarii s-au pus pe lucru improvizând mese suficient de largi pe care să încapă trei sicrie sau cadavre puse unul lângă altul. Studioul de fotografie Gauvin & Gentzell a fost angajat pentru a fotografia morţii, fotografii care ar putea ajuta la identificare, iar George Gauvin s-a oferit să facă el însuşi pozele. White Star Line a negociat şi cu autorităţile oraşului pentru a cumpăra un număr mare de locuri de veci în cimitirele Fairview Lawn, Mount Olivet şi Baron De Hirsch.

Totul fusese luat în calcul... mai puţin nevoile şi sentimentele rudelor, ale apropiaţilor şi prietenilor celor morţi. Mulţi dintre ei – cei care îşi permiteau, cei care locuiau destul de aproape pentru a veni – călătoriseră spre Halifax pentru a aştepta sosirea vasului Mackay-Bennett. Printre aceştia se numărau şi supravieţuitorii de pe Titanic care încă mai aveau degerături şi care veniseră cu trenul din New York pentru a identifica trupurile tovarăşilor pierduţi. Aceştia au găsit un oraş în doliu, steaguri lăsate în bernă, vitrinele magazinelor acoperite cu negru şi căruţe încărcate cu sicrie. Durerea lor era alimentată de ştirile care veneau, despre vapoare de linie care îşi croiau drum printre cadavre şi resturi ale epavei. Navele de corespondeţă fuseseră sfătuite să ocolească cu grijă zona, dar ele continuau să aducă veşti despre întinderea de cadavre. Un grup de imigranţi scandinavi aflaţi în drum spre Minnesota au povestit un incident „atât de dureros şi îngrozitor" încât a fost adus în atenţia preşedintelui Taft. „În mai multe ocazii", imigranţii au povestit că „trupurile erau lovite de barca noastră şi aruncate din apă la mai bine de un metru în aer."

Ziarul *Lurid* a inclus interviul unui pasager de la clasa întâi de pe Bremen, care a povestit că a văzut cadavrul unei femei în rochie de seară, strângând la piept un bebeluş. Aproape de ea se afla trupul unei alte femei, care avea braţele strânse în jurul unui câine mort. Alţi pasageri au văzut cadavrele a trei bărbaţi grupaţi, toţi agăţaţi de un scaun. În jurul lor erau zeci de trupuri care pluteau purtând veste de salvare şi agăţaţi unii de alţii ca şi cum s-ar fi luptat pentru viaţă. Întreaga suprafaţă a oceanului din jurul lor forma „o coroană de scaune de pe punte şi alte resturi".

Expresia „este imposibil de imaginat..." era des folosită de cei care au supravieţuit scufundării Titanicului sau de cei care s-au implicat în operaţiunile de recuperare. New Yorkul i-a primit pe supravieţuitori şi a văzut multe scene de bucurie, reuniuni şi alinare în săptămâna de după scufundare. Dar umbra morții a căzut asupra Halifaxului şi s-a întunecat tot mai mult în cele două săptămâni dintre scufundarea Titanicului şi întoarcerea vasului Mackay-Bennett. Este imposibil de apreciat durerea care a cuprins „Oraşul durerii".

În timp ce Mackay-Bennett se afla încă în larg, White Star Line a prelungit şi a intensificat agonia prin refuzul de a oferi informaţii referitoare la identitatea celor morţi ale căror trupuri fuseseră recuperate, cu toate că acest lucru nu a fost valabil şi pentru persoanele importante de la clasa întâi, precum Jacob Astor. Scuza oficială a fost dificultatea transmiterii atâtor nume prin codul Morse, dar adevărul este că White Star Line s-a ferit să recunoască faptul că aproape jumătate dintre cadavrele care fuseseră indentificate fuseseră deja aruncate în apă şi nu aveau să ajungă în Halifax. Dintre cei 1 497 de morţi, numai 306 trupuri au fost recuperate de Mackay-Bennett şi o treime dintre ele au fost aruncate în apă.

La o zi după ce Mackay-Bennett a ajuns la locul scufundării, ziarele din Halifax strecurau informaţii despre numărul celor care au fost recuperaţi şi se făceau speculaţii referitoare la indentitatea lor, însă nicio informaţie oficială nu venea din partea White Star Line. Presat de cei care veniseră în Halifax – majoritatea

americani – cu speranţa să se întoarcă acasă cu trupul celui drag, primarul a acceptat să organizeze o întâlnire în cadrul căreia s-a format un „comitet al îndoliaţilor“, condus de James Ragsdale, fost consul al Statelor Unite,.

Agenţii White Star Line au răspuns prin deschiderea unui „birou de informaţii“ la hotelul Halifax de pe Hollis Street cu trei zile înainte de sosirea Mackay-Bennett. Primul şi singurul buletin de ştiri al zilei a fost un mesaj primit prin radio de pe Mackay-Bennett. Acesta spunea: „Confirmăm că trupurile lui Astor şi Strauss sunt la bord. Ajungem luni cu 189 de cadavre.“ Aceasta era prima confirmare că mai mult de 100 de cadavre fuseseră îngropate în apă. Mulţi dintre cei ce au citit mesajul au izbucnit în plâns iar faptul că cele două trupuri care fuseseră identificate aparţineau unor multimilionari, i-a supărat şi le-a intensificat durerea. Sistemul claselor sociale din viaţă fusese înlocuit un cu sistem al super-claselor în moarte.

Al doilea buletin al White Star Line a provocat şi mai multă mânie:

> „Când trupurile vor fi gata de expediere, prietenii le pot transporta în vagonul de bagaje al trenului, contra cost, la preţul obişnuit al unui bilet pentru clasa întâi... Cadavrele pot fi trimise şi cu trenul express la preţul a două bilete de clasa întâi. Biroul Companiei Canadiene Express este pregătită pentru a oferi orice ajutor solicitat.“

Familiile din Europa care se interesaseră despre transportul celor dragi înapoi acasă, au fost anunţate de White Star Line că „se aplică taxele normale pentru mărfuri“. Sarah Gill, văduva lui John Gill, pasager la clasa a doua, al cărui trup a fost recuperat de Mackay-Bennett, a primit pe data de 3 mai o scrisoare de la departamentul pentru călători al White Star Line, în care scria:

> „Regretăm că nu putem aduce acasă trupurile celor recuperati fără niciun fel de taxă, iar în cazurile în care se

solicită acest lucru, nu se poate face decât dacă trupul se află într-o stare bună pentru a fi transportat, şi în urma primirii unui avans de 20 de lire pentru cheltuielile necesare."

White Star Line i-a transmis doamnei Gill „sincere condoleanţe" pentru „îngrozitoarea nenorocire", dar îşi exprima regretul că nu-şi poate asuma responsabilitatea pentru urmările „nefericitului accident". După cum s-a dovedit mai târziu, acest răspuns insensibil pe care White Star Line l-a trimis văduvei, nu avea justificare, pentru că domnul Gill, care era şoferul unui pastor, fusese îngropat în mare cu o săptămână mai devreme. În anul 2002 scrisoarea a fost vândută la o licitaţie pentru 5.500 de lire.

Din fericire, familia Astor şi-a permis să îşi facă propriile aranjamente. Vincent, fiul colonelului Astor, fusese avertizat de White Star Line cu o săptămână înainte că trupul tatălui său fusese recuperat. Acesta ajunsese deja în Halifax cu trenul privat al tatălui, care în mod ironic, se numea Oceanic. Era însoţit de avocatul familiei, Nicholas Biddle, şi de căpitanul vasului tatălui său, Richard Roberts. Cele trei vagoane de lux ale trenului au staţionat în fosta gara din Halifax de pe North Street, iar Vincent a locuit în ele până în momentul în care sicriul tatălui său a fost gata să fie transportat la New York, unde avea să fie depus în cavoul familiei. Alături de Oceanic se afla un alt tren privat, trimis de compania căilor ferate Grand Trunk, pentru a prelua trupul preşedintelui său, Charles Melville Hays cu destinaţia Montreal.

Prima vizită a lui Vincent când a ajuns în Halifax, a fost la casa funerară de pe Argyle Street, nr. 90, care aparţinea lui John Snow, tatăl lui John R. Snow Jr., antreprenorul de pompe funebre de pe Mackay-Bennett. Vincent a ales un sicriu adecvat şi un aranjament floral pentru a fi depus pe coşciug în timpul călătoriei spre New York. La o întâlnire a îndoliaţilor care a avut loc a doua zi la hotelul Halifax, reprezentantul White Star Line, domnul Jines, a spus că a primit informaţii conform cărora „anumiţi domni" au încercat să-i mituiască pe îngrijitorii de pompe funebre şi că White Star Line „nu va tolera acest lucru". În ciuda acestor

asigurări, primele certificate de deces eliberate erau pe numele colonelului J. J. Astor şi Isidor Strauss, milionarul şi fondatorul companiei Macy de pe Fifth Avenue. Trupurile lor au fost, de asemenea, primele care au părăsit oraşul Halifax.

Dar milionarii americani nu au fost primii care au părăsit bordul Mackay-Bennett. Această onoare a fost acordată celor care zăceau în containerele cu gheaţă – cei mai mulţi, dacă nu toţi, erau pasageri de la clasa a treia sau făceau parte din echipaj. Printre ei se afla şi bunicul meu Jock, şi prietenii lui, liderul trupei, Wallace Hartley şi Nobby Clarke. „Ofereau o imagine atât de înspăimântătoare că este greu de imaginat“, a scris un reporter pentru *Daily Echo*. Mulţi dintre ei erau goi, ceilalţi erau în lenjerie intimă şi aveau braţele şi picioarele îngheţate în poziţii groteşti, încât păreau că în momentul morţii gesticulau sau loveau. Au fost coborâţi de pe navă, aşezaţi pe tărgi, acoperiţi cu pânză impermeabilă şi transportaţi în grabă şi cu ruşine către patinoarul de curling Mayflower. Se spune că la unii dintre aceşti morţi a fost nevoie ca umerii şi şoldurile să fie rupte sau dislocate pentru a le face loc în sicriele înguste.

În timp ce treizeci de dricuri se aliniau pentru a duce cadavrele la patinoar, în rândul celor veniţi din partea familiei Astor s-a instalat panica.

White Star Line oferise mai devreme asigurări familiei omului de afaceri milionar George D. Widener, că domnul Widener fusese identificat, în ciuda faptului că suferise răni serioase la nivelul feţei, şi că trupul lui era adus în Halifax. Dar ulterior, în vreme ce Mackay-Bennett era încă în larg, devenise clar că trupul îi aparţinea de fapt lui Edward Keating, servitorul domnului Widener, care avea în buzunar o scrisoare adresată angajatorului său, fapt ce a dus la greşeala de indentificare. Suspiciunile legate de adevărata identitate au fost înlăturate de lenjeria intimă a bărbatului, care avea „o textură sărăcăcioasă în comparaţie cu cea pe care ar purta-o domnul Widener“. În urma unei examinări mai atente a hainelor, a reieşit că avea cusut pe haină iniţialele EK, cusătură care era, de asemenea, „de o calitate inferioară“. Când

a fost indentificat corect, ca simplu slujitor, Keating a fost cusut rapid în pânză, legat de bare de fier și aruncat peste bord. Trupul lui Widener, angajatorul său, nu a fost niciodată recuperat.

Vincent Astor se temea ca nu cumva ceva asemănător să se fi întâmplat și cu tatăl său, al cărui slujitor lipsea și el. Cât timp trupul lui Astor se afla încă la bordul Mackay-Bennett, Căpitanul Roberts a fost solicitat la navă pentru a-l identifica. Capacul sicriului lui Astor a fost ridicat și Roberts și-a aruncat privirea înăuntru. Trupul îi aparținea în mod clar fostului său angajator, a spus el. „Trăsăturile erau perfecte, chipul fiind numai ușor palid, efect al apelor înghețate din Atlantic." Roberts a fost și mai sigur după ce i-au fost arătate lucrurile găsite asupra cadavrului : cureaua cu cataramă de aur pe care Astor o purta întotdeauna, butonii cu diamante, „cei 3.000 de dolari găsiți în buzunare fiind cei care au înlăturat orice urmă de îndoială", conform unui reporter de la *New York Times*. Roberts a fost apoi văzut „grăbindu-se prin mulțime către cel mai apropiat telefon" pentru a-i da de știre lui Vincent, fiul lui Astor. Descrierea pe care a făcut-o fostului său angajator a fost un tribut adus îmbălsămătorului John R. Snow Jr.

La scurt timp după ora 11 a.m. a fost descărcat și ultimul trup de pe Mackay-Bennett la patinoarul de curling Mayflower, cu toate că unele declarații spun că Astor și Strauss au fost duși direct la firma Snow. Rudelor care se adunaseră în afara patinoarului în speranța că cei dragi se numără printre trupurile aduse li s-a spus că nimeni nu va fi primit până a doua zi, pentru că trupurile erau încă în curs de îmbălsămare și pregătite pentru identificare.

Interviul cu John R. Snow publicat a doua zi în *Halifax Evening Mail* a produs și mai multă neliniște în rândul rudelor. Acesta a dat detalii îngrozitoare despre cum a fost găsit băiețelul de doi ani, sau trupuri mutilate... „brațe și picioare împrăștiate, chipuri și trupuri amestecate, multe dintre femei purtau încă rochiile de seară, iar ceasurile erau oprite la ora două și zece minute". Tot el a spus că au fost găsite trupurile a douăsprezece femei la o distanță de 64 de kilometri de locul scufundării. O fustă roșie a fost găsită legată de vâsla unei bărci de salvare răsturnate. Modul în care

muriseră cei dragi era ceea ce îi durea cel mai mult pe apropiaţi. Snow a declarat: „Existau dovezi îngrozitoare a luptei lor aprige pentru viaţă, mâini agăţate strâns de haine, chipuri desfigurate de teroare... misiunea noastră a fost una înfiorătoare."

Această imagine s-ar putea să fi fost accentuată de priveliştea înspăimântătoare a trupurilor încredinţate gheţii din depozit, şi de priveliştea de coşmar care i-a întâmpinat pe cei care trebuiau să descarce trupurile când Mackay-Bennett s-a întors în Halifax. Mai târziu, Snow nu a recunoscut această declaraţie iar doctorul de pe vas, Thomas Armstrong, a oferit o cu totul altă descriere în *Morning Chronicle* în ziua de joi, 2 mai. „Cu excepţia a zece trupuri care suferiseră răni serioase, ceilalţi arătau calmi şi liniştiţi", a spus el. „De fapt, păreau atât de liniştiţi, că era greu să-ţi dai seama că sunt morţi." Interviurile care au urmat cu membrii echipajului au confirmat cele spuse de doctorul Armstrong: poate că este o încercare târzie de a consola rudele îndurerate, dar toate cercetările care s-au făcut referitoare la moartea prin hipotermie, sugerează că este un mod de a muri mai bun decât înecul.

Când Mackay-Bennett a ancorat, durerea era deja amestecată cu mânie şi acuzaţii printre „îndoliaţii" din Halifax, aşa cum i-a numit presa, în ciuda faptului că încă nu aveau pe cine jeli. White Star Line era trasă la răspundere pentru cauzele dezastrului: erori de navigare, sistem defectuos de închidere a uşilor împotriva apei şi bărci de salvare insuficiente. Chiar şi ordinul dat, acela cu „femeile şi copiii mai întâi" era pus la îndoială. Astăzi, suntem de acord că acesta este modul „adecvat" de a acţiona într-o asemenea situaţie, dar acest lucru se datorează în parte Titanicului, unde acest ordin a hotărât cine trăieşte şi cine moare. Dar în 1912, regula „femeile şi copiii mai întâi" avea doar un singur precedent în dezastrele maritime, care se petrecuse cu mulţi ani înainte. Şi totuşi, nimeni de la bordul Titanicului – membri ai echipajului sau pasageri – nu a încălcat comanda, cu toate că însemna să-şi rişte propria viaţă.

Niciuna dintre cercetările făcute de americani sau de englezi în legătură cu acest dezastru nu a găsit răspunsuri mulţumitoare.

Cine a dat ordinul? Căpitanul Smith a fost auzit strigând la megafon, „Fiţi britanici!" dar nu altceva. Charles Lightoller, al doilea ofiţer, a susţinut că Smith a dat ordinul, dar dacă a făcut-o, a fost ca un răspuns la o întrebare pe care însuşi Lightoller a adresat-o atunci când Smith i-a ordonat să încarce bărcile de salvare. „Să luăm mai întâi femeile şi copiii?" întrebare la care Smith a răspuns: „Da." La babordul Titanicului, unde Lightoller era responsabil de coborârea bărcilor de salvare, ordinul a fost întărit, dar la tribord, mult mai mulţi bărbaţi şi-au făcut loc în bărci. Se pare că angajamentul lui Lightoller a fost cel care dat prioritate femeilor.

La două zile după ce Titanicul s-a scufundat, pe 17 aprilie 1912, *Halifax Daily Echo* a publicat un articol care punea la îndoială comanda, şi care avea titlul „Bărbaţi curajoşi au ales moartea pentru ca femei de doi bani să fie salvate". Se scria că, colonelul Astor şi Charles M. Hays, preşedintele Companiei de căi ferate Grand Trunk, „au stat deoparte pentru ţărăncile analfabete ale Europei", sugerând că de fapt ar fi trebuit să fie invers. Dar până pe data de 30 aprilie, *Echo* şi-a schimbat atitudinea. Sub titlul, „O moarte onorabilă", se scria:

> „Pasagerii şi angajaţii care au fost lăsaţi în urmă, trebuie să fi sfârşit cu un sentiment de extremă satisfacţie că şi-au îndeplinit datoria într-un mod nobil. Niciodată femeile şi bărbaţii nu au acţionat mai bine în condiţii de încercări supreme, decât cei de pe Titanic. Toţi au fost pentru unul şi unul pentru toţi. Şi au aflat recompensa, nu numai în ceea ce au făcut unii pentru alţii, nu numai în admiraţia de nedescris a întregii lumi, ci mai presus de orice, în consolarea pe care sângele rece, înfruntarea morţii cu demnitate şi gândurile pentru celălalt o aduc rudelor şi prietenilor care au supravieţuit."

Halifax Evening Mail a continuat pe această temă în ziua următoare (fără să-şi dea seama că Titanicul zăcea la aproape 3 kilometri adâncime pe fundul oceanului):

> „Căpitanii industriei, Lorzii banilor, intelectualii, marinarii neînfricaţi s-au stins încet în 360 de metri de apă pentru ca femeile ale căror vieţi le aveau în grijă să ajungă în siguranţă. Aşa se explică civilizaţia noastră."

Tema „morţii eroice" a fost preluată de ziarele din întreaga lume. *Daily Sketch* din Londra a scris despre „minunata scenă de pe Titanic când orchestra a coborât la locul ei". La o slujbă de comemorare din Halifax, oficiată în cinstea celor decedaţi, directorul Clarence MacKinnon a spus în discursul său omagial: „Tot ce ştim este că au auzit ordinul *Toţi bărbaţii să se depărteze de bărci!*, l-au respectat şi se vor odihni într-un mormânt de erou." În Dumfries, Jock Hume şi Thomas Mullin nu au murit, „s-au întors acasă, chiar dacă nu în vechiul cartier de lângă chei, ci într-un tărâm mai fericit şi mai bun".

În ceea ce-l priveşte pe căpitanul Smith, departe de a fi acuzat că a trimis 1 500 de oameni la moarte, şi el a murit „ca un erou, aşa cum ar trebui să moară un căpitan englez". Aceleaşi sentimente aveau să întărească naţiunea mai târziu, în timpul catastrofelor Primului Război Mondial, când o generaţie de tineri şi-au dat viaţa pentru ţara lor.

Trupul lui Jock Hume a ajuns la patinoarul de curling Mayflower la scurt timp după ora 11 a.m. Era doar una dintre cele 125 de victime neidentificate aduse în Halifax şi, astfel, nu era o prioritate pentru cei ce se ocupau de îmbălsămare, care au început lucrul cu trupurile celor şaizeci şi cinci de persoane cunoscute. Printre aceştia se numărau şi Wallace Hartley şi Nobby Clarke, colegii de trupă ai lui Jock, care aveau acte de identitate ce au putut fi rapid verificate. Îmbălsămările au durat toată noaptea, pentru ca rudele să poată face identificările oficiale a doua zi şi să

ia trupurile sau să facă aranjamentele necesare pentru transportul lor. Familia lui Hartley a cerut ca trupul lui Wallace să fie trimis acasă pentru înmormântare. Familia lui Clarke a solicitat să fie înmormântat în Halifax, în cimitirul romano-catolic Mount Olivet. Din cele 190 de trupuri aduse în Helifax de Mackay-Bennett, 59 au fost îngropate în afara oraşului, iar colonelul Astor a fost primul; acesta a plecat cu Oceanicul la ora 8 a.m. în data de 1 mai, a doua zi după ce Mackay-Bennett a ancorat. Vincent Astor şi avocatul familiei, domnul Biddell, au însoţit sicriul lăsându-l pe căpitanul Roberts în urmă pentru a vedea dacă Victor Robbins, valetul lui J. J. poate fi identificat printre morţi.

În dimineaţa de joi, 2 mai, 60 de cadavre „păstrau încă secretul identităţii lor ferecat în trupurile rigide", scria *Daily Echo*. Pentru a-şi cruţa cititorii, ziarul nu a adăugat informaţia că unele trupuri care fuseseră lăsate în gheaţă începuseră să se dezgheţe şi să se descompună. Mulţi dintre ei deja nu mai puteau fi îmbălsămaţi, şi erau aşezaţi în sicrie în această stare de descompunere.

George Gauvin şi asistentul său şi-au petrecut ziua făcând fotografii trupurilor pentru ca procesul de identificare să poată continua şi după înmormântare. Negativele de sticlă au fost mai târziu distruse de Gauvin & Gentzell, deşi se spune că au fost două sau trei care au supravieţuit în colecţiile private. Cei care le-au văzut spun că nu sunt o privelişte plăcută. Cu toate astea, deşi cadavrele trebuia îngropate cât mai repede posibil, nu era nicio grabă în a începe procesul identificării, pentru că nu se făcuse niciun fel de aranjament pentru pietrele de mormânt şi toţi morţii purtau numere cărora mai târziu aveau să le fie repartizate numele. Se tăiau cruci simple de lemn pe care se picta numărul. În cimitirele Fairview, Mount Olivet şi Baron De Hirsch au fost săpate şanţuri lungi iar înmormântările au început vineri, 3 mai. Singura înmormântare care a avut loc sâmbătă a fost cea a copilului necunoscut. Canon Kenneth Hind a oficiat o slujbă specială, la care au luat parte ofiţerii şi cei şaptezeci şi cinci de membri ai echipajului de pe Mackay-Bennett. Alte sute de oameni au venit

să vadă micul coşciug purtat de şase bărbaţi până la un dric tras de cai care l-a dus mai departe la cimitirul Fairview Lawn.

Luni, 4 mai, alte 33 de trupuri neidentificate, care zăceau la patinoarul Mayflower au fost trimise la Fairview pentru a fi înmormântate. Se pare că trupul lui Jock s-a numărat printre acestea, dar certificatul de înmormântare ridică îndoieli, pentru că zece zile mai târziu, pe 10 mai, alte 33 de cadavre au fost înhumate la Fairview, iar unele dintre ele fuseseră aduse la Halifax de Minia care a recuperat 17 trupuri, dintre care două au fost îngropate în apă.

La catedrala All Saints a fost oficiată o slujbă de comemorare duminică, 5 mai. Directorul Clarence MacKinnon a adus un omagiu celor „neidentificaţi... ale căror morminte vor fi păstrate verzi pentru totdeauna". El a spus : „Se vor odihni în pace în mijlocul nostru sub freamătul pinilor şi trifoiului, iar povestea lor va fi spusă copiilor şi nepoţilor noştri."

Printre enoriaşi era şi căpitanul Larnder şi o mare parte din echipajul său. Niciunul dintre ei nu avusese timp să se odihnească de când se întorseseră în Halifax, pe 30 aprilie. La o zi după ce au descărcat trupurile au primit ordin să se pregătească pentru următorul voiaj. Jurnalul de bord al lui Larnder pentru ziua de miercuri, 1 mai, începea cu „În port", şi descria activităţile zilei :

Plătit echipajul
Verificat veste de salvare
Echipajul de pe uscat încarcă nava cu cărbuni
Tâmplarul a reparat puntea
Umplerea bazinelor cu apă proaspătă

Când au fost făcute publice aranjamentele pentru slujba de comemorare, Larnder i-a întrebat pe superiorii săi de la Compania de Cablu Comercial dacă Mackay-Bennett nu îşi poate amâna plecarea pentru ca oamenii săi să poată lua parte la slujbă. Li s-a acordat permisiunea şi luni, 6 mai, a doua dimineaţă după ceremonie, vaporul a plecat din nou. Cele trei containere, care au

servit pe post de morgă, erau încărcate acum cu roţi imense de cablu. De data aceasta, misiunea lui Larnder era una care avea să-i facă plăcere, una pe care o înţelegea şi pentru care fusese instruit, cu toate că nu era mai puţin periculoasă. Trebuia să găsească şi să repare o ruptură la cel mai lung cablu subacvatic din lume, care se întindea pe o distanţă de 5 876 de kilometri şi lega Brest şi St. Pierre, două insule franceze de lângă Peninsula Burin aflate la sud-vest de coasta Newfoundland. Cablul fusese instalat în 1898, dar extensiile ulterioare l-au dus spre Cape Cod şi New York, mărindu-i importanţa şi valoarea, devenind o legătură telegrafică rapidă între Europa şi SUA. Larnder ar fi mulţumit să ştie că o sută de ani mai târziu, internetul avea să depindă de un cablu similar făcut din fibră optică, care leagă cele două continente.

Când au trecut de Insula George, Larnder a început o nouă pagină în jurnalul său de bord. A numit-o „Brest – St. Pierre" şi a adăugat dedesubt, „Către Cape Cod apoi New York". Îi aştepta o furtună, dar pentru prima dată în trei săptămâni, căpitanul Frederick Larnder simţea că deţine controlul asupra vieţii sale.

10
Revoltă pe Olympic
4 mai, Southampton

În timp ce de pe Mackay-Bennett erau date jos de echipaj cadavrele recuperate, cincizeci şi patru de membri ai echipajului de pe Olympic, nava soră a Titanicului, erau în sala de judecată din Southampton, acuzaţi de revoltă. Acest episod trebuie să fie unul dintre cele mai ruşinoase şi acuzaţia cel mai greu de judecat în vreo curte de judecată britanică, şi dacă nu ar fi atât de şocant, ar fi doar o glumă proastă în care este implicat un căpitan pe nume Haddock.

Olympic, sub comanda căpitanului Haddock, trebuia să plece din Southampton către New York pe 24 aprilie 1912, la prânz. Asemeni Titanicului, Olympic fusese prevăzut cu un număr insuficient de bărci de salvare pentru pasageri şi membri ai echipajului, iar în săptămâna de după dezastrul Titanicului, White Star Line s-a zbătut să facă rost de alte patruzeci de bărci de salvare, înainte ca Olympic să plece în larg. Harland & Wolff, firma din Belfast care construise ambele nave, nu a putut furniza bărci de lemn în timp util şi astfel, White Star Line a împrumutat patruzeci de bărci pliabile luate de la navele militare din portul Portsmouth şi le-a încărcat la bordul navei Olympicului.

Southampton încă deplângea moartea a 500 dintre taţii şi fii săi decedaţi pe Titanic, şi e de înţeles că membrii echipajului de pe Olympic, care pierduseră rude şi prieteni s-au interesat mai în

detaliu de bărcile pliabile de care putea depinde viaţa lor. După ce le-au examinat, au ajuns la concluzia că sunt putrezite, nu pot fi lăsate la apă şi sunt neadecvate scopului lor. Cu numai trei excepţii, întregul echipaj de fochişti, gresori şi oameni de serviciu au încetat să mai lucreze, şi-au adunat sculele şi au părăsit nava cântând „Cu toţii mergem pe acelaşi drum acasă", acompaniaţi de o orchestră care cânta din fluiere de tinichea condusă de un lider care s-a autoproclamat.

Pentru că pasagerii începuseră deja să se îmbarce, situaţia nu arăta prea roz pentru White Star Line – şi asta era înainte de intervenţia domnului Curry, directorul din Southampton, care le-a spus oamenilor că refuzul lor de a respecta ordinele era considerat „revoltă" şi căpitanul Haddock poate cere poliţiei să-i aresteze pentru dezertare. Greviştii au improvizat o şedinţă pe chei. Secretarul Uniunii Marinarilor, domnul Cannon, le-a spus oamenilor că nu doreşte să le influenţeze decizia şi se va ghida în funcţie de votul lor. „Niciun bărbat nu a votat pentru a se întoarce pe navă", a scris un reporter de la *New York Times*, care a urmărit desfăşurarea evenimentului cu mare interes, mai mult de jumătate dintre pasagerii de pe Olympic fiind americani. Domnul Cannon i-a spus reporterului de la *Times*: „Oamenii au inspectat bărcile de dimineaţă, când au fost chemaţi, şi au găsit multe dintre aceastea în stare defectuoasă. Se spune că unul dintre ei a putut băga mâna prin pânza uneia din bărci. Toate bărcile au între şase şi zece ani vechime, iar când oamenii au încercat să le deschidă, a fost imposibil."

White Star Line a început o căutare disperată de fochişti şi îngrijitori care să-i înlocuiască pe cei plecaţi, uitând probabil că în urmă cu doar două săptămâni se înecase practic un întreg echipaj de navă din oraş. Neputând să găsească pe nimeni doritor în Southampton, şi-a reorientat căutarea şi a reuşit să angajeze 100 de oameni din Portsmouth, aducând alţi 150 cu un tren special din Liverpool şi Sheffield. În timpul căutării de spărgători de grevă, Olympic era ancorat la Solent, în apropiere de Spithead, care în 1797 fusese scena unei revolte de succes în Marina Regală. În

acest timp, un număr dintre cei 1 400 de pasageri ai Olympicului se gândeau şi ei la o revoltă, îngrijoraţi pentru siguranţa lor şi iritaţi de faptul că aşteptau de două zile să plece. Încercările făcute de White Star Line de a-i întreţine prin distribuirea unor zmee care să fie ridicate pe punte, nu au avut succes.

La o întâlnire a pasagerilor de la clasa întâi în fumoarul de pe navă, Ducele de Sutherland a decis că această criză are nevoie de o mai bună manevrare din partea căpitanului Haddock. Pufăind un trabuc cubanez, Ducele a venit cu ideea de „fochişti voluntari“ care să lucreze în ture, pentru a duce vaporul la Queenstown unde căpitanul ar putea strânge un echipaj irlandez mai de încredere. În mod surprinzător, şaptesprezece pasageri de la clasa întâi şi-au oferit serviciile, unul dintre ei fiind Ralph A. Sweet care l-a însoţit pe Sutherland să-i prezinte planul căpitanului Haddock. „Ne-a mulţumit cu amabilitate,“ a spus Sweet mai târziu. „Am crezut că ne va pune la treabă imediat, dar ne-a zis că nu va apela la serviciile noastre.“

În noaptea de 25 aprilie, înlocuitorii fochiştilor şi a oamenilor de serviciu care ajunseseră la Southampton, au fost duşi pe Olympic cu un remorcher. Sosirea lor nu le-a picat deloc bine celor patruzeci şi patru de fochişti şi îngrijitori care rămăseseră pe navă, şi care s-au împotrivit primirii nou-veniţilor pe motiv că nu făceau parte din Uniune şi nu erau calificaţi să ducă vaporul peste Atlantic. De îndată ce înlocuitorii au început să întindă scara pentru a urca pe Olympic, au fost întâmpinaţi de cei patruzeci şi patru de marinari care au solicitat ca remorcherul să-i ducă înapoi la mal.

Marina Regală s-a implicat în conflict. Căpitanul Haddock a cerut ajutor navei de croazieră Cochrane, al cărei căpitan, William Goodenough, a urcat la bordul remorcherului pentru a-i avertiza pe oameni că se fac vinovaţi de revoltă şi riscă pedepse majore. Oamenii au refuzat în continuare să se întoarcă pe navă. Remorcherul s-a întors în Southampton cu ei la bord, unde a fost întâmpinat de poliţie, care i-a arestat pentru „nerespectarea comenzilor date de căpitanul vaporului“.

White Star Line a anulat călătoria Olympicului şi a returnat banii pasagerilor. Unii dintre aceştia „şi-au manifestat mâhnirea faţă de acţiunile marinarilor şi au declarat că vor încerca să recupereze cecurile date ca ajutor pentru fondul deschis în urma dezastrului de pe Titanic", conform conducerii White Star Line. Compania a trimis apoi o telegramă Preşedintelui Serviciului Poştal (Olympic era o navă de corespondenţă regală) după cum urmează:

> „Sperăm cu sinceritate că veţi asigura pedeapsa cuvenită pentru comportamentul revoltător al echipajului, pentru că dacă nu se dă acum dovadă de fermitate, nu putem reinstaura disciplina şi menţine călătoriile."

Dimineaţa, „revoltaţii" s-au prezentat în faţa magistraţilor din Southampton. La început au fost puşi să stea în picioare, aşezaţi pe două rânduri, cu faţa la magistraţi, dar apoi li s-au oferit scaune. Domnul C. Hiscock „s-a prezentat din partea White Star Line". A explicat că oamenii au fost angajaţi prin Actul de Îmbarcare Comercială, care stipula că, în cazul în care un marinar se face vinovat de insubordonare voită, poate fi închis pentru o perioadă de maxim patru săptămâni. Curţii i s-a adus la cunoştinţă faptul că din cei 200 de oameni luaţi la bord pentru a pune capăt grevei, numai trei au putut dovedi că mai fuseseră până la acea dată pe mare. Bărbaţii au fost reţinuţi până pe 30 aprilie, când aveau să apară din nou în faţa magistraţilor pentru a fi din nou reţinuţi. Cazului i s-a acordat foarte puţină atenţie, suprapunându-se cu sosirea unora dintre supravieţuitorii de pe Titanic, şi cu sosirea în Halifax a navei Mackay-Bennett care aducea cadavrele, printre care şi cel al lui Jock.

Pe 4 mai, cei patruzeci şi patru de marinari au fost aduşi din nou în sala de judecată, unde au pledat nevinovaţi de revoltă. Un fost ofiţer timonier, George Martell, a fost unul dintre martorii apărării. El a declarat că „a fost dezgustat cu desăvârşire de modul în care s-au prezentat bărbaţii îmbarcaţi pentru a înlocui

fochiştii aflaţi în grevă... Nu erau genul meu de marinari", a spus el. Erau „vagabonzii din Portsmouth".

Magistraţii au decis că acuzaţiile sunt întemeiate, dar au fost de părere că ar fi „inoportun" să închidă sau să amendeze bărbaţii, luând în considerare circumstanţele apărute înainte de refuzul lor de a respecta ordinele. Magistraţii i-au eliberat pe toţi şi au sperat că se vor întoarce la datorie, ceea ce au şi făcut pe 15 mai, mulţumiţi de priveliştea a patruzeci de bărci de salvare noi, făcute din lemn de Harland & Wolff, instalate pe puntea Olympicului la timp pentru călătoria lui întârziată spre New York.

„Niciun incident de nesubordonare nu a anulat plecarea Olympicului din Southampton", a scris *New York Times* a doua zi. „Cei mai mulţi dintre cei implicaţi în recenta dispută s-au alăturat vasului." Ziarul a adăugat că liderul fochiştilor de pe vaporul cu destinaţia New York a fost un bărbat pe nume Barret, care ştia câte ceva despre bărcile de salvare pentru că doar ce îşi petrecuse o noapte într-una. Fiind unul dintre puţinii membri ai echipajului de pe Titanic care au supravieţuit, Barret tocmai se întorsese de la New York unde ajunsese la bordul Carpathia împreună cu ceilalţi supravieţuitori. Înainte să urce la bordul Olympicului, a fost invitat la un ceai de investigatorul accidentului, care era „nerăbdător să audă povestea lui însufleţită despre experienţa inginerilor în momentul coliziunii cu aisbergul".

11
Omagierea dirijorului de pe Titanic
18 mai, Colne, Lancashire

Spre deosebire de Jock şi Nobby Clarke, care nu aveau mai nimic asupra lor care ar fi putut indica cine sunt atunci când au fost recuperaţi de Mackay-Bennett, Wallace Hartley, liderul orchestrei, a fost identificat rapid. Carcasa viorii sale era încă strâns ţinută la piept; iniţialele lui, WHH, erau trecute pe un stilou de aur şi pe o cutie de chibrituri de argint găsită în buzunar; avea asupra lui mai multe scrisori şi o telegramă adresată lui „Wallace Hotley, liderul orchestrei de pe Titanic".

Deşi nu a fost trecut corect pe listă de comisarul de bord de pe Mackay-Bennett, ca „W. Hotley", greşeala a fost repede depistată, iar trupul cu numărul 224 a fost identificat ca aparţinând lui Hartley la sosirea în Halifax. Familia lui din Colne, Lancashire, a fost informată în aceeaşi zi, pe 1 mai, printr-o telegramă în urma căreia aceasta a cerut ca trupul lui să fie trimis acasă.

Înainte ca Mackay-Bennett să ajungă, conducătorii de la White Star Line au susţinut că „se vor aplica taxele de transport normale" dacă cineva va cere ca vreun sicriu să fie trimis înapoi în Europa. Nu se ştie dacă familia lui Wallace a fost făcută să plătească sau nu, dar în dimineaţa zilei de vineri, 17 mai, coşciugul lui a ajuns la Liverpool pe nava de linie a White Star Line RMS Arabic, care a adus acasă şi trupurile a altor două victime făcute de Titanic. Tatăl lui Wallace, Albion, a întâmpinat vaporul cu un dric tras de

cai care parcursese cei aproape 100 de kilometri de la Colne cu o zi mai devreme. Trebuia completate documente înainte de a porni în călătoria de întoarcere. Mai întâi, Albion Hartley avea sarcina neplăcută de a-şi identifica fiul. Sicriul făcut în stil american permitea ca o parte din capac să fie ridicat şi astfel să poată fi văzută faţa printr-un geam de sticlă. Apoi, Albion a trebuit să semneze pentru primirea bunurilor fiului său. Printre acestea se aflau şi epoleţii lui pe care cineva de pe Mackay-Bennett s-a gândit să-i dea jos de pe uniformă înainte de a arunca hainele.

Călătoria de întoarcere avea să dureze zece ore, dricul ajungând în Colne în toiul nopţii. Sicriul lui Hartley a fost dus direct la capela Bethel unde fusese corist, iar tatăl lui liderul corului. O placă de alamă fusese înscripţionată dinainte, iar acum fusese alipită coşciugului. Era scris simplu:

WALLACE H. HARTLEY
A decedat pe 15 aprilie 1912
la vârsta de 33 de ani
„Domnul fie cu tine"

Toată dimineaţa următoare, cei îndureraţi de dispariţia lui s-au adunat în jurul sicriului. Mai mult de o mie de oameni au luat parte la slujbă, mult mai mulţi decât încăpeau în capelă. Dar scenele extraordinare de după aceea, durerea celor veniţi, au fost cele care au arătat emoţia pe care Titanicul, şi mai ales orchestra, au stârnit-o în rândul oamenilor obişnuiţi din Marea Britanie. Treizeci de mii de oameni, mai mult decât populaţia oraşului, s-au aliniat de-a lungul străzilor pentru a-şi arăta compasiunea, în timp ce dricul purta sicriul lui Hartley de la capelă la cimitirul din vârful dealului. Au venit de peste tot: muncitori de la moară, mineri, muzicieni. Trei poliţişti călare au condus cortegiul, iar alţi treizeci de poliţişti i-au urmat pe jos. Orchestra din Colne a fost acompaniată de mai multe orchestre din Yorkshire şi Lancashire.

Declarațiile și fotografiile de la înmormântarea lui Hartley au acaparat ziarele timp de două zile. Mary Costin i-a dat ziarul mamei sale după ce l-a citit. „Știu că ar trebui să fiu mândră", i-a spus ea mamei, „dar nu simt decât invidie că cei din familia Hartley au pe cine să înmormânteze". Nu avea nici cea mai mică idee că Jock fusese găsit, cu atât mai puțin că acesta fusese îngropat cu două săptămâni în urmă.

12

Mary „denigrează“ un mort

28 iunie, Buccleuch Street, Dumfries

Şuvoiul de durere care a însoţit scufundarea Titanicului a fost urmat imediat de dorinţa oamenilor obişnuiţi de a ajuta văduvele şi orfanii celor care muriseră. Multe familii se confruntau cu greutăţi majore, pierzându-şi taţii, fiii şi fraţii. Southampton furnizase un echipaj de 724 de membri, dintre care numai 175 s-au întors acasă la familiile lor.

De ambele părţi ale Atlanticului oamenii au răspuns cu generozitate atunci când a fost nevoie. În Marea Britanie, Regele George al V-lea a dat un exemplu extraordinar oferind 5.000 de guinee. Consiliile bisericeşti, trupele de cercetaşi şi cutiile milei ad hoc au depăşit cu mult această sumă, pentru că oamenii au oferit atât cât şi-au putut permite şi în unele cazuri chiar mai mult. La castelul Douglas de lângă Dumfries, trupele de cercetaşi au strâns 47 de lire, o sumă demnă de luat în seamă pentru aceşti băieţi – echivalentul a aproximativ 2.000 de lire astăzi.

În mai, o orchestră formată din cinci sute de oameni a pus în scenă cel mai mare concert ţinut vreodată la Royal Albert Hall, întru ajutorarea familiilor. Zece mii de oameni au venit să-i vadă pe Sir Henry Wood şi pe Edward Elgar dirijând un program încărcat de emoţie. *Daily Sketch* a scris a doua zi:

„Momentul suprem al zilei a fost atunci când Sir Henry Wood a condus orchestra prin primele opt bare ale imnului

Domnul fie cu tine întorcându-se apoi spre audienţă, şi dirijând orchestra spre final. Zece mii de oameni, ale căror gânduri se îndreptau către una dintre cele mai mari tragedii maritime petrecute vreodată, au cântat imnul cuprinşi de emoţie."

Imnul a impresionat în mod deosebit „două doamne din separeul de lângă familia regală", conform ziarului *Sketch*. Ultima oară când auziseră „Domnul fie cu tine" erau într-o barcă de salvare în timp ce orchestra cânta imnul de pe puntea Titanicului.

Mai multe fonduri oficiale au fost înfiinţate după tragedie pentru a asigura distribuţia egală şi corectă a donaţiilor, cele mai mari fonduri fiind cele al primarului Londrei şi cel al publicaţiei *Daily Telegraph Titanic*. Alte centre de colectare au fost deschise în Southampton, Glasgow şi Liverpool. Cu timpul, acestea s-au unit într-un singur fond numit Fondul de ajutorare Titanic, cu sediul în Liveerpool.

La sfârşitul lunii iunie, acest fond acumulase 307.000 de lire – echivalentul a 15 milioane de lire astăzi – şi era destul de bine organizat pentru a publica reclame în ziarele locale, prin care se făceau invitaţii de burse pentru cei rămaşi fără venituri în urma morţii celor dragi. Mary Costin a trimis o scrisoare vineri, 28 iunie, prin care aplica pentru o bursă, explicând că este logodnica lui Jock Law Hume, violonist în orchestra de pe Titanic şi că aşteaptă copilul acestuia în luna octombrie. A făcut acest lucru în urma sfatului primit de la domnul Hendrie, un avocat consultant în biroul de legislatură unde Susan, mama ei, lucra ca îngrijitoare.

După moartea lui Jock din aprilie, Hendrie i-a spus lui Mary şi mamei ei că le va ajuta atât cât îi stă în putinţă fără niciun fel de contracost. Îi făcea plăcere să poată fi de folos.

De când murise Jock, Mary fusese copleşită de bunătatea care i se arăta acasă şi la locul de muncă. Jock era cunoscut şi îndrăgit în Dumfries, iar oamenii şi-au exprimat compasiunea revărsându-şi bunătatea asupra ei. Departe de a se ruşina de situaţia în care se afla – la sfârşitul lui iunie era evident că aşteaptă un copil –

ROYAL ALBERT HALL.

Manager ... HILTON CARTER.

FRIDAY, 24th MAY, 1912 (EMPIRE DAY),

at 3 p.m.

The

"Titanic" Band Memorial Concert

Under the Auspices of

THE ORCHESTRAL ASSOCIATION.

S. FERGUSSON McCONNELL,
19, Newman St., Oxford St., W.

Associated Programme
. . SIXPENCE . . .

toţi se bucurau sincer pentru ea. Susan, mama ei, înlesnise foarte mult lucrurile în ceea ce-i privea pe vecini, vorbind cu fiecare ocazie ivită de noul nepot care era pe drum şi referindu-se la el întotdeauna cu „al lui Jock şi al lui Mary". Nimeni nu avea nicio îndoială că mama şi fiica erau de aceeaşi parte a baricadei.

Dar în spatele chipului semeţ pe care îl arăta lumii, Mary era tristă, singură şi îngrijorată. Era obişnuită ca Jock să nu fie lângă ea – de când îl cunoscuse era plecat pe mare săptămâni sau luni întregi – dar îi era greu să se obişnuiască cu ideea că nu se va mai întoarce niciodată. Îi era dor şi de fratele ei, William, mai mult ca niciodată. Şi mai era îngrijorată şi în privinţa banilor. În octombrie avea să fie nevoită să plece de la serviciu pentru că se apropia momentul naşterii şi nu avea nicio garanţie că slujba de la fabrică o va aştepta până când se va întoarce.

Răspunsul pe care Fondul de Ajutorare Titanic l-a trimis la aplicaţia lui Mary a venit două săptămâni mai târziu, mult mai repede decât sperase. Dar nu a fost încântată de ceea ce a citit. Fondul era dispus să îşi arate compasiunea pentru cererea ei dar „nu cu costul de a denigra familia celui decedat". Era sfătuită să aplice din nou după naşterea copilului furnizând „dovada paternităţii". Mary i-a arătat înlăcrimată scrisoarea domnului Hendrie. Acesta nu a fost deloc surprins de răspunsul primit şi a încercat să o încurajeze. „Aceasta este procedura. Sunt obligaţi prin lege să fie precauţi. După ce se va naşte copilul vom cere curţii un ordin de paternitate. Nu este un proces uşor, dar în cazul tău va fi. Nu ai de ce să îţi faci griji, te asigur." Mary a fost consolată de cuvintele domnului Hendrie.

Dar nu era nimic întâmplător în răspunsul primit de la fond. Ceea ce nu ştia nici unul, nici altul era că însuşi Andrew Hume scrisese Fondului de Ajutorare Titanic solicitând o alocaţie ca „urmaş" al răposatului Jock Hume. A adăugat faptul că are „dovezi explicite" că fiul său nu este tatăl copilului purtat de domnişoara Mary Costin de pe Buccleuch Street, din Dumfries.

13
Andrew Hume
O lume ireală

Întreaga sa viaţă, Andrew Hume a profitat de orice oportunitate, iar moartea fiului său nu avea să fie o excepţie. A privit cu speranţă Fondul de Ajutorare Titanic, ca la o moştenire pe care nu avea de gând să o împartă cu Mary sau cu fiul ei bastard. Fondul putea aduce schimbări majore în stilul său de viaţă şi s-a grăbit să aplice indiferent de ce ar fi primit, în timp ce era atent în jurul său la orice alt ajutor care i-ar fi putut pica. Şi erau destule.

La câteva săptămâni de la tragedie, prin Uniunea Muzicienilor din care făcea parte, Andrew Hume a auzit de diferite strângeri de fonduri iniţiate în Marea Britanie şi în Statele Unite pentru familiile muzicienilor decedaţi. Toţi cei care au pierit pe Titanic au murit ca nişte eroi, dar cei opt muzicieni au dobândit titlul de supereroi cântând până în ultimul moment. Muzicienii, la fel ca actorii, au fost întotdeauna atenţi cu cei din breasla lor, şi astfel, au fost organizate o serie de concerte de comemorare în Marea Britanie, dar şi în Statele Unite. La New York şi Boston au fost promovate cu entuziasm de americanii înstăriţi care au supravieţuit dezastrului, toţi dintre ei aducând un omagiu rolului pe care orchestra l-a jucat în păstrarea calmului în clipele de dinaintea scufundării. Aceştia erau experimentaţi în strângerea de fonduri şi aveau un cuvânt greu de spus; printre ei s-a numărat şi Madeleine Astor, care a ajutat la organizarea unui concert oferit

de cinci sute de muzicieni la Moulin Rouge, pe Broadway, în cinstea orchestrei de pe Titanic. Oaspetele ei de onoare la masa organizată pentru strângerea de fonduri a fost Căpitanul Rostron, căpitanul vasului Carpathia, care transportase supraviețuitorii de pe Titanic la New York.

Niciunul dintre oaspeții de seamă nu știa de existența lui Mary, sau că Jock lăsase în urma sa un fiu nenăscut. Drept urmare, tatăl lui Jock, care era și el muzician, a părut un destinatar potrivit al donațiilor oferite cu generozitate. Ceea ce nu știa Mary, și nici alte multe persoane, nici chiar familia lui, a fost faptul că Andrew a strâns din donații mai mult de 250 de lire în lunile care au urmat dezastrului. De asemenea, a pus la cale un plan care i-ar fi adus un venit mai mult decât dublul sumei pe care avea s-o primească de pe urma morții lui Jock.

Până în 1912, Andrew Hume își clădise o reputație tot mai mare în industria muzicii din Marea Britanie ca muzician complet. Cânta la fel de bine la banjo și la chitară, precum cânta la pian și la vioară și cânta cu la fel de mare ușurință precum Rachmaninov. Cânta în mod regulat în concerte și a condus o orchestră formată din patruzeci de membri la deschiderea unui nou West End Pier în Morecambe, Lancashire, în timpul sezonului de vară, petrecând zece săptămâni departe de casă. Preda muzică, oferind acasă lecții private, dar ținea ore și la școala locală și la academii. Era dirijor și putea fi văzut, în cele multe după-amiezi de duminică, cu bagheta sa în estrada pentru orchestră în parcul din Dumfries. Pretindea, de asemenea, că face viori.

Andrew Hume era un om ocupat. În privința muzicii, părea că nu este nimic ce nu putea face. Pentru cei care-l urmăreau în domeniul muzicii, nimic din toate astea nu era surprinzător, pentru că Andrew Hume avea o pregătire impecabilă. Se spunea că studiase muzica sub îndrumarea marelui Prosper Philippe Sainton, profesor la Academia Regală de Muzică. Ajunsese să stăpânească arta viorii ca învățăcel la celebrele ateliere de lucru ale Saxoniei în Erlbach, Schönbach și Markneukirchen. De ase-

menea se spunea şi că moştenise tot acest talent pentru muzică de la bunicul său, Alexander Hume, un compozitor scoţian foarte îndrăgit, poet şi erou al locului. Alexander Hume era un om de referinţă în Scoţia, un compozitor de geniu care a dobândit faimă peste tot după ce a scris „The Scottish Emigrant's Farewell" şi mult îndrăgita melodie la versurile lui Robert Burns, „Afton Water". Alexander Hume, care era fiul unui lumânărar, s-a născut în Edinburgh în 1811 şi a lucrat ca tâmplar toată viaţa, dedicându-şi timpul liber cântecului şi compunerii de muzică şi poezie, în care a fost autodidact. În 1829 s-a căsătorit cu Ann Lees, cu care a avut şapte copii. În 1855 familia s-a stabilit la Glasgow, unde Hume a continuat să câştige bani din tâmplărie, compunând în continuare muzică şi poezii şi lucrând ca editor la *The Lyric Gems of Scotland.* A murit sărac în 1859, „tentaţiile anturajului şi petrecerile dovedindu-se a fi prea mult pentru el". Nu a fost foarte precaut nici cu strângerea banilor care îi erau datoraţi. Într-un necrolog din *New York Times* – căci faima lui se răspândise până departe – era scris că nu a primit „nici măcar guineea tradiţională" pentru minunata sa melodie făcută pentru „Afton Water".

Andrew Hume s-a lăfăit în gloria celebrului său bunic, care i-a dat credibilitate artistică şi statut social. „Talentul muzical a sărit peste o generaţie", le spunea el oamenilor, făcând referire la tatăl său, un fost lucrător de fermă care a devenit îngrijitor la azilul de nebuni din Dumfries. Dar Alexander Hume *nu* era bunicul lui Andrew Hume şi Andrew *nu* frecventase Academia Regală de Muzică. Nu fusese elevul lui Prosper Phillippe Sainton. Nici nu făcea toate viorile care îi purtau numele, multe dintre ele fiind instrumente bune, care încă se mai vând la preţuri măricele la licitaţiile de astăzi. David Rattray, custode al instrumentelor de la Academia Regală de Muzică, pune şi el la îndoială vorbele lui Andrew Hume care pretinde că fost învăţăcel la atelierele de lucru din Saxonia. „Ar fi trebuit să fie vorbitor de germană", mi-a spus Rattray. „Un stagiu de pregătire dura între şase şi opt ani, iar la sfârşitul lui, nu ai fi sfârşit cântând la banjo şi predând muzică în Dumfries."

Acestea erau doar primele dintre multele invenţii pe baza cărora Andrew Hume şi-a clădit viaţa, împletind o pânză a înşelăciunii atât de complicată, încât la fel ca mulţi alţii care trăiesc într-o lume ireală, a ajuns, în cele din urmă, să creadă în propriile minciuni. Era mândru că scăpase de originile modeste şi totuşi îi era ruşine de trecutul lui, astfel încât şi-a petrecut viaţa deformând realitatea şi reinventând-o.

Cu toate că oamenii, în general, asociază Scoţia cu cimpoiul, sunetul viorii a fost cel care i-a binedispus pe locuitori mai bine de 500 de ani. Instrumentul a oferit plăcere şi a conturat viaţa culturală a ţării mai mult ca orice altceva. Spre deosebire de cimpoi, vioara este mică, uşoară, portabilă şi, pusă în mâinile unui bun violonist, poate întreţine cântatul, dansul şi râsul oriunde s-ar duce. Până în ziua de azi, un violonist nu rămâne niciodată fără prieteni sau o invitaţie să călătorească.

Unul dintre primii fabricanţi de instrumente cu coardă din Marea Britanie se numea tot Hume. Richard Hume, „un fabricant de vioară" din Edinburgh, a vândut un set de instrumente lui James al V-lea în 1535 pentru suma, importantă pe vremea aceea, de 20 de lire. Nu are nicio legătură cu familia Hume despre care vorbim, cu toate că, fără îndoială, Andrew Hume ar fi vrut să credem altceva. Trebuie să mai aşteptăm alţi douăzeci şi şase de ani pentru următoarea referire istorică a viorii, când Regina Mary a Scoţiei a fost întâmpinată la intrarea în Palatul Holyrood de un mic grup de muzicieni cântând la vioară, după ce a venit în Scoţia în 1561 pentru a lua în primire coroana. „Melodia", a spus regina, „mi-a plăcut mult" şi conform lui John Knox a cerut ca muzicienii să cânte „şi în următoarele seri". Din păcate, supuşii ei scoţieni, dornici să o impresioneze pe noua regină, şi-au ţinut performanţele la fereastra camerei acesteia, care era la parter. Brentome, un cronicar al vremii, a scris: „Au venit sub fereastra ei cinci sau şase sute de localnici care i-au oferit un concert cu cele mai vulgare viori, execrabil de neacordate... ce cântec de leagăn pentru noapte." A doua zi, regina „şi-a exprimat dorinţa în

legătură cu acest lucru“ şi s-a mutat împreună cu întreaga suită în cealaltă parte a palatului.

Popularitatea viorii a crescut rapid în următoarele sute de ani, alimentată şi de entuziasmul scoţienilor pentru dans. Mulţi violonişti care cunoşteau puţină tâmplărie au descoperit că nu este greu să îşi facă propriul instrument, cu toate că preţul unei viori era echivalentul a doi iepuri. În secolul al XVIII-lea devenise o parte componentă a vieţii sociale şi culturale din Scoţia, fiecare comunitate de aici avea un violonist, şi cele mai multe gospodării, sărace sau bogate, deţineau o vioară. Aptitudinea pentru cântatul la vioară – şi fabricarea lor – era transmisă de la o generaţie la alta şi împărtăşită cu prietenii. Vioara a alimentat dragostea scoţienilor pentru eroi, legende şi poveşti de dragoste şi nu mai exista niciun prilej la care vioara să nu fie folosită – inclusiv la execuţii.

Sir Walter Scott a consemnat spânzurarea unui personaj celebru, un fel de Robin Hood, pe nume James Macpherson în 1700. Când Macpherson – care era la fel de cunoscut atât pentru cântaul la vioară cât şi pentru furt – a ajuns la „copacul fatal“ unde avea să fie spânzurat, a cântat „Plânsetul lui Macpherson“ la vioara sa preferată, oferind „instrumentul său iubit“ oricui ar fi cântat această piesă la priveghiul său. „Cum nimeni nu a răspuns“, a scris Scott, „Macpherson a zdrobit-o în bucăţi de capul executorului şi s-a aruncat singur de pe scară“. Rămăşiţele viorii sale au fost aruncate cu el în mormânt, iar vărul său Donald a oprit gâtul viorii şi câteva fragmente ca amintire.

Un emigrant scoţian în Noua Zeelandă a avut mai mult noroc un secol mai târziu, când a fost condamnat la moarte pentru furt de oi. Condamnatul, pe nume Sandy, era cunoscut ca un violonist excelent, iar judecătorii care erau scoţieni, l-au întrebat dacă nu ar vrea să le cânte un cântec de rămas bun. Sandy „şi-a acordat coardele cu o vigoare neobişnuită“ în vreme ce juriştii care ţineau ritmul cu picioarele, „au început să dănţuiască“, oferindu-i lui Sandy o amânare pe motiv că ar fi păcat „să piară“ cu o asemenea vioară.

Poetul „plugar“ al Scoţiei, Robert Burns, a vorbit în scrierile sale despre vioară, creionând un poem pentru prietenul său violonist, maiorul Logan, care se termina astfel:

„Lăudat fie-ţi sufletul, lăudată fie-ţi vioara,
Mult timp să-ţi dănţuiască mâna.“

Burns a călătorit sute de kilometri pentru a-i aduce un omagiu celui mai iubit violonist scoţian al generaţiei lui, Neil Gow, care s-a născut la Inver, Perthshire în 1727, şi i-a lăudat în jurnalul său „inima largă a acestuia“. Gow, asemenea multor altor violonişti, învăţase singur cam tot ce ştia. Avea un braţ neobişnuit de puternic, care i-a permis să mişte arcuşul într-un mod care „a dat un nou suflu câlcâielor dansatorilor... încingând şi cele mai insensibile spirite“. Odată, când era urmărit de un taur pe un câmp, Gow l-a împietrit pe acesta scoţându-şi vioara şi cântând câteva acorduri ascuţite. Timp de aproape jumătate de secol Gow a primit permanent invitaţii la cele mai somptuoase baluri de peste tot din Scoţia.

Mijlocul secolului al XVIII-lea a adus cu el renaşterea perioadei de glorie în viaţa culturală a Scoţiei, lucru datorat în parte şi popularităţii de care se bucura vioara, care a atras după ea explozia interesului pentru muzică în general. Violoniştii îşi făceau propria muzică pe care o cântau la instrumente făcute tot de ei. Centrele de fabricare a viorilor s-au răspândit în Edinburgh, Glasgow şi Aberdeen, mulţi dintre cei care le făceau fiind ei înşişi violonişti profesionişti. Au fost deschise şcoli de muzică peste tot în ţară şi pentru prima oară, interpreţii europeni au început să fie interesaţi de Scoţia. Acest lucru s-a simţit în ambele direcţii, fabricanţii de viori scoţieni călătorind în Europa.

În secolul urmăror, Edinburgh şi Glasgow au devenit importante centre europene de excelenţă în muzică, Edinburgh găzduind mai mult de douăzeci de ateliere de lucru la vioară, şase dintre ele fiind doar de-a lungul Royal Mile. Până în 1864, când s-a născut Andrew Hume, Dumfriesshire dobândise reputaţie pentru talentul

muzical al locuitorilor. „Annandale se poate lăuda cu muzicieni care şi-au câştigat celebritatea dincolo de graniţele ţării, iar modul lor de a manevra vioara a fermecat până şi pe cele mai înalte cercuri ale ţinutului", a scris Alexander Murdoch, care era şi el un celebru fabricant de viori, a cărui carte *The Fiddle in Scotland*, a fost publicată în 1888. Conform acestuia, cel mai faimos dintre violonişti era un bărbat pe nume Johnstone din Turnmuir, lângă Lockerbie, care fusese crescut ca plugar la ferma tatălui său. „Atât de mare era setea lui pentru excelenţă, încât atunci când ara, dacă avea inspiraţie pentru vreo nouă melodie, îşi lăsa caii în câmp, alerga acasă la vioară şi ducea cântecul la bun sfârşit pentru ca abia apoi să se întoarcă", a scris Murdoch. Turnmuir, aşa cum era cunoscut Johnstone, a devenit „cel mai nobil maestru al viorii care a apărut vreodată prin aceste părţi". Mai târziu a călătorit cu vioara sa în jurul Marii Britanii, bucurându-se de un mare succes în Liverpool unde a fost aclamat ca fiind „Paganini scoţian". Pentru tânărul Andrew Hume, care învăţase despre Turnmuir la şcoală, povestea acestui erou local care scăpase de plug, a devenit o sursă de inspiraţie şi de speranţă. Pasul de la plug la podium nu era imposibil de făcut, aşa cum marele Robert Burns, care a locuit în Dumfries, a demonstrat pentru prima oară, şi aşa cum însuşi Turnmuir a dovedit-o. Acum Andrew Hume avea s-o demonstreze şi el.

Andrew Hume s-a născut pe 7 mai 1864 la Lochfoot, Lochrutton, lângă Dumfries, un mic cătun înconjurat de dealuri joase, lângă un mic lac. A fost al cincilea dintre cei nouă copii ai lui John Hume, lucrător la fermă, şi ai soţiei sale Ellen, născută Halliday, fiica unui lucrător de fermă local. Adevăratul bunic al lui Andrew era Robert Hume, şi el lucrător de fermă, care locuia la numai câţiva kilometri depărtare, la Kippford, lângă Dalbeattie.

Timp de patru generaţii, această zonă, la sud-vest de Dumfries, lângă râul Urr a fost casa familiei Hume şi, până în momentul în care Andrew a rupt tradiţia devenind muzician, familia şi-a câştigat întotdeauna traiul lucrând pământul. Cei mai mulţi dintre

membri ei sunt îngropaţi în curtea bisericii locale, lângă familia Haugh ai parohiei Urr, din Kirkcudbright.

Arborele genealogic începe cu un personaj interesant pe nume Ebenezer Hume, născut în 1768. Şi el era lucrător de fermă şi încă unul cu mai multe aptitudini: în consemnările parohiei ocupaţia lui este descrisă ca „ajutor al bisericii, zidar, tâmplar, proiectant, căruţaş, torcător, ţesător, croitor, meşter de pompă de apă şi fermier". Lochrutton, locul unde Andrew Hume s-a născut, era la fel de mic şi de sărac ca orice comunitate care trăia din agricultură în 1864. Nici astăzi nu este cu mult diferită. Adresa familiei Hume era pur şi simplu „Nr. 5". Douăzeci de ani de muncă asiduă i-a lăsat pe toţi cu nimic: „nimic de tăiat, nimic de mâncat şi nimic din care să plătească moşierul", aşa cum a spus unul dintre scriitorii contemporani. Toţi copiii din familia Hume dormeau într-o singură cameră şi mergeau la şcoala locală, unde profesorul i-a învăţat să citească, să scrie şi să socotească. Aproape toţi elevii erau copii de ţărani care lipseau de la şcoală zile la rând când napii erau gata de recoltat.

Chiar dacă erau sărace, astfel de comunităţi erau formate din familii cu frică de Dumnezeu şi educate, majoritatea gospodăriilor având biblioteci bine dotate cu volume de istorie şi biografii care rămâneau copiilor. Familia Hume urca în mod sigur în fiecare duminică dealul către biserica Lochrutton, o biserică întunecată, dar frumoasă, unde cincisprezece pietre de mormânt purtau numele Halliday, care era numele de fată al mamei lor. Trebuie să fost cineva în comunitate care cânta la vioară sau le fabrica, dacă nu ambele.

În 1871, tatăl lui Andrew abandonase munca pământului pentru o slujbă la azilul de nebuni din Dumfries, unde lucra ca „îngrijitor". Recensământul din acel an arată că familia locuia în Cherrytrees Hamlet, Dumfries, iar cel mai mare băiat, Ebenezer, care avea paisprezece ani, lucra deja ca arendaş la fabrica de ţesături din apropiere. Andrew avea atunci şapte ani, iar Lily, cel de-al nouălea copil al lui John şi Ellen, încă nu era pe drum. Din acest moment, timp de şaisprezece ani, nu mai există nicio dovadă despre viaţa

lui Andrew Hume. Multe dintre rezultatele recensământului din Dumfries din 1881 au fost pierdute sau distruse, iar viaţa familiei Hume a dispărut împreună cu ele. Orice urmă este pierdută.

Aşadar, ce s-a întâmplat cu Andrew Hume în aceşti ani? Este foarte probabil ca la o vârstă fragedă să fi făcut cunoştinţă cu vioara iar el să se fi dovedit un talent înnăscut pentru acest instrument. Nu este prea greu de crezut ca acest lucru să-l fi făcut pe Andrew să meargă la Glasgow, unde a devenit student al tizului său, William Hume, profesor de muzică şi fiul celebrului Alexander Hume.

William Hume era „un compozitor cu multe merite... un om cu o cultură şi o educaţie vastă şi un excelent lingvist... un om cu un caracter fără pată şi de o atractivitate unică", după cum spunea cel care i-a scris necrologul. La fel ca şi Alexander, celebrul său tată, William a fost la început tâmplar şi a lucrat pentru o vreme ca negustor, după care a devenit profesor de muzică. De asemenea făcea şi viori. Cred că Andrew Hume a devenit unul dintre elevii săi şi William l-a luat pe tizul său sub aripa protectoare. William care era lingvist şi negustor de viori, făcea vizite frecvente în Europa şi l-a încurajat pe Andrew să procedeze la fel.

Mulţi ani mai târziu, necrologul lui Andrew din revista *The Strad* – revistă respectată şi cumpărată pentru cei care cântau la instrumente cu coarde sau le vindeau – spunea că Andrew învăţase să facă viori în Germania între anii 1880 şi 1888, perioadă care ar fi acoperit ultimii ani ai adolescenţei sale până la douăzeci şi ceva de ani. Celelalte referiri la Andrew Hume (care este de multe ori numit „Alexander Hume" în bibliografiile muzicale) vorbesc despre vizitele lui din timpul verii la Centrele de vioară din Saxonia şi Boemia, unde a devenit „profesionist în fabricarea viorilor". Dar toate aceste lucruri sunt doar speculaţii, în primul rând pentru că cele mai multe se bazează pe informaţiile furnizare de însuşi Andrew Hume – un om căruia aşa cum ştim îi era mai uşor să mintă decât să spună adevărul.

Ceea ce ştim cu siguranţă este că pe 21 iulie 1887, în Glasgow, la vârsta de douăzeci şi trei de ani, Andrew s-a căsătorit cu Grace

Law, o spălătoreasă, el declarând că este „muzician“. Între timp, tatăl său s-a reinventat, iar în certificatul de căsătorie apare ca „apicultor“.

Şi familia Law pare să aibă aceleaşi origini modeste ca familia Hume. John Law, tatăl lui Grace, era fiul unui fierar; Catherine, mama ei, înainte de căsătorie fusese servitoare. Soţii Law au avut patru fiice, printre care şi Grace, şi din câte se pare familia îşi câştiga existenţa din spălătorie. La recensământul din 1881 John Law a declarat că este supraveghetor la spălătorie. Grace, care atunci avea cincisprezece ani, lucra ca spălătoreasă iar Jane, sora ei de treisprezece ani, este declarată „fată de corespondenţă la spălătorie“. Dar până la nuntă, John Law, tatăl lui Grace, murise şi ultima lui ocupaţie fusese turnător de fier.

În vara anului 1887, când Andrew Hume s-a întors în Dumfries cu mireasa lui, Grace, Mare Britanie trecea printr-o perioadă care mai târziu a rămas cunoscută ca „nebunia viorii“. Pentru ambiţiosul şi tânărul violonist, care dorea să se intergreze în acest domeniu predând muzica, nici că ar fi putut fi o perioadă mai bună. Clasa de mijloc din ce în ce mai prosperă privea acest instrument cu coarde ca un nou mod de auto-progres, înlăturând tabuurile care înainte descurajau femeile să cânte la vioară sau la violoncel. „Fiecare fată pe care o vezi în ziua de azi pe stradă poartă un toc de vioară“, a spus un personaj fictiv dintr-o nouă revistă numită *Strings*, una dintre cele şase reviste lansate în această perioadă pentru a alimenta fascinaţia nou-descoperită pentru instrumentele cu coarde. Povestea de dragoste victoriană a pianului se terminase, cel puţin pentru moment.

Nebunia viorii nu s-a limitat numai la clasa de mijloc. În 1882, Birmingham şi Institutul Midland au introdus o „clasă a viorii de un peni“, pentru a încuraja clasa muncitoare să îndrăgească muzica. Scheme similare au apărut şi în alte părţi ale ţării. Instrumentele cu coarde erau tot mai căutate şi mai accesibile, iar viorile erau folosite „de la cei mai entuziasmaţi oameni din ţinut, până la cei mai umili locuitori din sate“, conform revistei *The Fiddler*, o publicaţie concurentă a lui *Strings*. În Scoţia, desigur,

acest lucru se petrecuse dintotdeauna, dar chiar şi aici, vioara se bucura de o renaştere care ilustra interesul tot mai mare acordat muzicii clasice. Se deschideau noi săli de concerte, iar Scoţia producea mai multe viori decât orice altă ţară din lume.

Andrew Hume era un bărbat înalt şi chipeş, cu o autoritate victoriană şi o putere de convingere care îi făcea pe oameni să-l placă şi să aibă încredere. În următorii câţiva ani, mulţi dintre cei care aveau de-a face cu Andrew Hume – inclusiv Grace, soţia sa – aveau să regrete faptul că i-au dat crezare, dar farmecul şi înfăţişarea plăcută i-au fost de folos pentru a se amesteca printre cei din domeniul muzicii.

Prima casă a tinerilor căsătoriţi a fost un apartament modest în Dumfries, cu două camere, pe care l-au închiriat într-o casă etajată de pe Academy Street, aflată în mod convenabil la mică distanţă de Academia Dumfries, unde Andrew avea să lucreze ca îndrumător cu jumătate de normă. Andrew nu a ratat ocazia de a se face cunoscut în oraş ca profesor de muzică. Astfel, a publicat un text publicitar în *Dumfries & Galloway Standard* cu titlul: LECŢII DE VIOARĂ, BANJO ŞI CHITARĂ. În scurt timp a primit mai multe răspunsuri de la posibili elevi tineri şi mai bătrâni deopotrivă, mulţi dintre ei femei, pentru că nebunia viorii ajunsese şi în Dumfries. Grace a introdus şi un contract de încredere, căci nicio tânără femeie – soţie sau fiică – nu s-ar fi expus unui posibil scandal petrecându-şi timpul singură, cu un tânăr străin şi chipeş în casa acestuia. Grace nu numai că deschidea uşa elevilor săi, ţinea evidenţa programărilor şi prelua mesajele, dar se asigura şi ca soţul său să aibă o cămaşă curată şi un guler apretat în fiecare zi.

Anunţul a atras mulţi agenţi şi impresari care i-au oferit contracte de muncă. Unul dintre aceste contracte venea din partea unui director de la Theatre Royal de pe Shakespeare Street, care atunci, ca şi acum, era cel mai vechi teatru funcţional, a cărui faimă eclipsa dimensiunile lui. Robert Burns a scris prologuri pentru teatru, iar J. M. Barrie, care învăţase la Academia din Dumfries, a devenit patronul teatrului şi a jucat acolo. Barrie i-a dedicat

mai târziu un întreg capitol numit „Cel mai mic teatru", în volumul său de memorii, *The Greenwood Hat*, în care descria efortul major de a pune în scenă într-o singură noapte, cu aceiaşi actori, patru piese de-ale lui Shakespeare. „Am iubit acel mic teatru", scria el. „Am avut norocul de a-l frecventa în cei mai buni ani ai lui [probabil 1877]. Întotdeauna am încercat să ocup ultimul loc din primul rând, care era şi primul rând al casei, neexistând separeuri." Andrew avea să cânte constant acolo în următorii cincisprezece ani, la fel ca şi fiul său, Jock, care a avut interpretări solo pe scenă, înainte de ridicarea cortinei şi în pauze.

Andrew a stabilit o întâlnire şi cu directorul Academiei, pentru a vedea dacă există vreo posibilitate să predea muzica acolo cu jumătate de normă. Exista. S-a prezentat apoi la domnul Hannary, proprietarul magazinului de viori de pe High Street, oferindu-se să repare viorile clienţilor în numele său. Şi acolo era foarte mult de lucru.

Andrew Hume avea în faţă o carieră promiţătoare şi profitabilă, atât ca interpret cât şi ca profesor. La vârsta de douăzeci şi cinci de ani, era deja un violonist talentat, pianist, chitarist şi putea cânta şi la banjo. În această perioadă de glorie, am putea ierta mândria de care dădea dovadă. Parcursese un drum lung plecând de la câmpurile arate ale înaintaşilor săi şi câştigase tot ce avea prin muncă şi talent. Totuşi, era evident că îi este ruşine de familia lui şi mai ales de tatăl său, care acum lucra ca îngrijitor la azilul de nebuni din Dumfries, şi escorta grupuri de pacienţi „nepericuloşi" la vizitele lunare de la Theatre Royal. Lui Andrew i se părea îngrozitor de jenant atunci când cânta acolo. Familia Hume nu era o familie pe care Andrew ar fi ales-o pentru el.

Se pare că Andrew se simţea mai bine pretinzând că este altcineva – nepotul lui Alexander Hume, de exemplu – aşa cum se simţea mai bine spunând minciuni în locul adevărului. Dacă era cunoscut drept nepotul lui Alexander Hume, putea avea mai multă credibilitate, dar era o minciună neruşinată având în vedere că ambii săi părinţi erau în viaţă şi locuiau în Dumfries, iar cei opt fraţi şi surori locuiau şi ei în apropiere. Dar tot ce spunea Andrew

nu erau decât minciuni. Mai târziu, după cum vom vedea, avea să repete aceeaşi minciună şi într-o curte de justiţie, sub jurământ. Ştim deja că şi-a minţit copiii, pentru că Jock le-a spus mai târziu tovarăşilor săi muzicieni de la bordul vapoarelor că provine dintr-o „familie celebră“ şi că străbunicul său scrisese „The Scottish Emigrant's Farewell“. Oare o minţise şi pe Grace sau ea ştia adevărul despre el?

Nellie, primul copil al soţilor Hume, s-a născut în noiembrie 1888, la cincisprezece luni de la căsătorie. Venirea ei pe lume l-a împiedicat pe Andrew să mai dea lecţii acasă, dar cum acum câştiga suficient de mult din lecţii şi din interpretări, îşi permitea să închirieze un apartament mai mare. Astfel, s-au mutat pe Nith Place la numărul 5. Era la distanţă scurtă de Theatre Royal, iar Jock s-a născut acolo pe 9 august 1890.

Cam în această perioadă, Andrew a găsit o nouă oportunitate de afaceri. În perioada nebuniei după viori se deschisese la Londra un Colegiu de violonişti, ca răspuns la cererea tot mai mare de lecţii de vioară, colegiu ce oferea studenţilor cursuri şi şansa de a obţine o diplomă. Pentru studenţii violonişti, diploma era dovada puternică a aptitudinilor lor, putând astfel să aplice pentru diverse locuri de muncă. Dar colegiul avea un număr limitat de locuri, depăşit cu mult de numărul de cereri. Andrew şi-a dat seama că lecţiile de vioară pot fi date oriunde în ţară – în Dumfries, de exemplu – cu condiţia să fie la aceleaşi standarde ca cele oferite de colegiu şi să urmeze aceeaşi programă pentru examinări.

Hume a trimis o scrisoare colegiului, prin care le cerea programa şi oportunitatea de a se întâlni cu comitetul de conducere pentru a aduce dovada pregătirii sale. Sugestia lui a fost primită cu braţele deschise şi o săptămână mai târziu a plecat spre Londra. A doua zi s-a întors în Dumfries cu un avantaj major în faţa competitorilor săi, ceilalţi şase sau opt profesori de muzică din oraş care publicau şi ei anunţuri în *Dumfries & Galloway Standard* în fiecare săptămână.

Afacerile erau în floare pentru Andrew Hume. Primea tot mai multe cereri pentru meditaţii şi spectacole. În Dumfries, a fost solicitat ca în serile de duminică să dirijeze concerte în Dock Park, propunere ce nu putea fi trecută cu vederea. În timpul verii aveau să apară şi alte oportunităţi. Partea mai grea era să facă faţă acestor şanse fără să-şi neglijeze familia: în august 1892, Grace l-a născut pe cel de-al treilea copil, Grace. Tot în această perioadă, Andrew a primit nişte veşti bune: avea să fie inclus în volumul de prestigiu *Musical Scotland* – un fel de catalog al muzicienilor scoţieni din anul 1400 până în prezent. În dreptul lui scria:

> HUME, ANDREW, născut la Dumfries pe 7 mai 1864. Violonist, fagotist, cântăreţ de banjo şi compozitor. Elevul domnului Sainton. Stabilit în oraşul natal ca profesor de muzică şi instructor pentru instrumentele de mai sus.

Poziţia lui Andrew în catalog se afla imedit după cea a lui Alexander Hume şi cea a fiului său, William, lucru ce nu putea decât să-l bucure pe Jock, mai ales că numele lui era urmat de un alt Hume, Richard, celebrul meşteşugar de viori care în 1530 i-a vândut scripci regelui James. Unii ar putea crede că cei patru sunt înrudiţi, o mare familie de violonişti celebri. Andrew s-a felicitat şi pentru faptul că a putut include în descriere că a fost elevul lui Prosper Sainton, ca o confirmare a minciunii că a studiat la Academia Regală de Muzică. Sainton, care murise cu doi ani mai devreme, e posibil să-i fi oferit lui Andrew o lecţie, dar în mod sigur nu s-a desfăşurat la Academia Regală de Muzică.

Hume devenise cunoscut în Dumfries ca fiind un „om cu poziţie". Cel puţin, aşa l-a descris avocatul său când, pe 1 noiembrie 1892, Hume a fost arestat pentru „pescuit ilegal de somon" în râul Nith şi a fost escortat acasă, ud până la piele de doi poliţişti. Grace nu a fost deloc încântată. Atunci când cazul a ajuns la Curtea de Judecată a Şerifului, două săptămâni mai târziu, avocatul i-a cerut acestuia să ţină cont, atunci când va stabili pedeapsa, de „poziţia clientului" în oraş. Aceasta a fost prima apariţie dintre

multe altele pe care Andrew le-a avut în această sală de judecată şi, la fel ca şi în celelalte, a minţit, spunând neadevăruri atât de mari, încât a provocat râsete în sală. Titlul consemnărilor făcute pe seama cazului publicat în *Dumfries&Galloway Standard* a fost „Conflict extraordinar al dovezilor".

A fost, cum se spune, un caz deschis doar pentru a fi închis. Un flagrant. Andrew şi un prieten, John Bell, un lucrător, s-au dus la râu cu undiţe, aţă şi momeală agăţate în cârlige. Inspectorul Pool l-a văzut pe Hume pescuind într-un ochi al râului în partea îndepărtată a insulei în centrul râului. Nu era prima dată când îl vedea, dar de data aceasta s-a hotărât să ia măsuri. L-a privit pe Hume cum îşi aruncă cârligele de mai multe ori. L-a văzut cum a prins un somon. L-a văzut cum a aruncat peştele pe malul dinspre Dumfries şi cum i-a dat undiţa lui Bell în timp ce el trăgea peştele. S-au adunat mai mulţi oameni, iar martorii au confirmat povestea lui Pool. Peştele care era în cârlig a fost recuperat.

Totuşi Andrew Hume a pledat nevinovat. S-a zbătut ca peştele pe uscat, disperat să scape din cârlig. A spus că n-a făcut nimic. A spus că inspectorul nu ar fi putut să-i vadă pentru că hainele care atârnau pe sârmă îi blocau vederea. Apoi a spus că este de părere că are dreptul să pescuiască acolo cu cârligul. Departe de a lua în considerare „poziţia în oraş" pe care o avea Hume, şeriful l-a amendat pe Hume cu 3 lire – de trei ori mai mult decât pe Bell, tovarăşul lui – pentru „agravarea culpei" minţind.

În ciuda acestui moment ruşinos, oportunităţile au continuat să apară pentru Andrew. În 1896, a fost deschis un nou debarcader în Morecambe, Lancashire, o destinaţie maritimă căutată, a doua după Blackpool. Edward de Jong, celebru în toată Marea Britanie pentru „Concertele Populare", a fost cap de afiş întreg sezonul estival şi l-a invitat pe Andrew să-i dirijeze orchestra formată din patruzeci de oameni. Concertele lui De Jong aveau loc de două ori pe zi şi erau extravaganţe muzicale care promovau opera, cântecele orchestrale şi alte forme de divertisment exotic. În spectacol aveau un număr şi familia Condos, o familie de acrobaţi japonezi, dansatoare de cancan din Paris împodo-

bite cu pene de struţ şi paiete sclipitoare şi „Madame Paula“. Conform Cronicii Morecambe, „Madame Paula“, „regina aligatorilor, crocodililor şi şerpilor“ punea în scenă o reprezentare periculoasă cu aceste animale... riscul pe care şi-l asuma avea un efect puternic asupra audienței“. Anunțul angajamentului lui Andrew apărut în *Dumfries & Galloway Standard* a fost urmat a doua zi de un şuvoi de scrisori de felicitare.

Pentru Andrew, un seson estival departe de casă, pe coasta Lancashire, a fost o pauză binevenită de la elevii recalcitranţi şi de la presiunea vieţii de familie. Era plăcut şi în acelaşi timp îi aducea multă publicitate şi faimă. La întoarcere, Andrew a rezervat un spaţiu publicitar mai mare în *Standard*, în care era scris:

Domnul Hume a renunțat la PREDAT.
Acum Reprezentantul local al Colegiului de Violonişti.
Pregătirea elevilor
pentru examinarea de mai sus în următorul decembrie.
Programa şi condiţiile la înscriere.

Reputaţia lui Andrew era în continuă creştere. In ianuarie 1897, *Standard* scria: „Domnul A. Hume, binecunoscutul violonist din Dumfries, a cântat joi noaptea la un mare eveniment din Cumnock – unul dintre cele mai muzicale oraşe din vestul Scoţiei – unde şi-a captivat numeroasa şi critica audienţă. Interpretările lui solo au fost doar din muzică clasică.“

Patru ani trecuseră de la naşterea lui Grace, cel mai mic copil al soţilor Hume. Soţia lui Andrew nu se bucura de sănătate – ba chiar Andrew le spunea oamenilor cu plăcere că se bucură de o sănătate precară – şi suferise două avorturi spontane. Deşi cele două pierderi o ţintuiseră pe Grace la pat timp de o lună de fiecare dată, şi au lăsat în urmă o depresie severă, pentru Andrew au fost o uşurare căruia i se părea că şi cei trei copii îl distrag de la muncă. Iar gândul că ar trebui să schimbe casa din nou nu îl încânta deloc.

Dar plecarea pe timpul verii la Morecambe se pare că i-a reîmprospătat dragostea pentru Grace, care la scurt timp după Crăciun a aflat că este din nou însărcinată. Grace s-a întors la pat de teamă să nu piardă un alt copil, iar Andrew – furios pe soţia lui, dar şi pe sine – a plecat în căutarea unei case mai mari. Pe 28 iunie 1897 s-a născut Catherine („Kate") Hume în noul lor apartament dintr-o linie lungă de clădiri etajate din Whitesands, cu privire spre râul Nith. Plângea mult, dar nu atât de mult şi de des pe cât avea să povestească fără delicateţe tatăl său, atunci când suspina în adolescenţă.

Cu patru femei în casă care concurau pentru atenţia lui, Andrew a început să lege o relaţie cu singurul alt bărbat din casă, fiul său, Jock care avea acum şapte ani. Andrew decisese că Nellie este afonă. Grace arătase puţin interes pentru muzică, dar a abandonat după ce a fost lovită de mai multe ori cu putere peste degete de tatăl ei, atunci când scotea un sunet greşit în timp ce exersa la pian. Dar Jock moştenise talentul natural al tatălui său pentru muzică, şi acum cânta atât la pian cât şi la vioară. Atunci când Andrew era acasă, îl instruia pe fiul său timp de oră în fiecare zi şi îl punea să repete timp de o altă oră singur înainte de culcare la ora 7 p.m.

În ciuda spaţiului în plus de care se bucurau la Whitesands, Andrew a detestat perioada cât a locuit acolo din momentul în care s-au mutat, şi o învinovăţea pe Grace, cu toate că el fusese cel care alesese apartamentul. Priveliştea plăcută pe care o oferea râul Nith nu compensa daunele făcute de inundaţiile iscate de fiecare dată când râul ieşea din matcă, ceea ce se întâmpla de două ori pe an, când apa intra în casă şi urca până la jumătatea scărilor. Andrew îşi dorea să fi acordat mai mulă atenţie acestui detaliu atunci când a ales casa. Nici când a înconjurat clădirea înainte de închiriere, nu şi-a dat seama că fereastra de la dormitorul său are vedere spre locul unde a fost arestat pentru braconaj. Amintirea acestui episod încă îl chinuia. Şi, atunci când vântul bătea într-o anumită direcţie, venea un miros neplăcut de la cele şase tăbăcării care se aflau în apropiere. Dar mai mult decât orice,

Andrew simţea că această stradă nu este potrivită pentru cineva de talia lui.

Spaţiul larg deschis dintre şirul de case etajate şi râu făceau din Whitesands un loc pentru adunări publice, printre care şi târgul Rood Fair. Cu toate că târgul avea loc doar o dată pe an, existau multe alte ocazii când populaţia din Dumfries părea că se instalează la poarta lui Andrew Hume. De exemplu se desfăşurau târguri de animale în fiecare lună. Andrew le ura pe acestea în mod special, pentru că mirosul de bălegar, mugetul vitelor dis-de-dimineaţă şi behăitul oilor îi aminteau de copilăria petrecută la ferma din Lochfoot, o perioadă din viaţa sa pe care ar fi preferat s-o dea uitării. Din când în când, ţiganii veneau în masă cu corturile lor pentru a vinde ponei şi uneori rămâneau zile în şir. Deranjul provocat de aceste evenimente, ca să nu mai vorbim de sunetul gâştelor şi al potcoavelor de cai, făceau din casă un loc nepotrivit pentru un profesor de muzică.

Una dintre atracţiile originale ale Whitesands-ului pentru Andrew fusese apropierea de hanul Coach and Horses, care fusese foarte lăudat de Burns, acesta dându-i o reputaţie literară. Dar lucrurile se schimbaseră în rău de când fusese Burns ultima oară pe aici şi acum era cunoscut mai degrabă ca locul de muncă al celebrei prostituate Margaret Hoh şi un loc de întâlnire pentru beţivi. Câteodată vomitau pe scările lui Andrew strigând blasfemii sub fereastră.

Din păcate, Andrew închiriase casa pe termen lung şi aveau să mai stea trei ani aici până să se poată muta înapoi pe Nith Place, o stradă mult mai atractivă, într-un apartament de la etajul întâi la nr. 9, care se afla între o măcelărie şi un magazin de haine pentru copii. Aici s-a născut Andrew, al cincilea şi ultimul copil al soţilor Hume, pe 4 noiembrie 1901.

Andrew senior avea să spună mai târziu că Grace a stat la pat înainte de naşterea fiului lor Andrew şi rareori s-a mai dat jos până în ziua când a murit, patru ani şi jumătate mai târziu. A pus abandonul ei familial pe seama „nervilor“ şi a „problemelor femeieşti“ şi şi-a continuat viaţa ca şi cum Grace n-ar mai fi existat,

angajând o infirmieră care să aibă grijă de ea şi o dădacă care să aibă grijă de copii astfel încât el să fie liber să-şi poată respecta angajamentele muzicale.

Reputaţia muzicală a lui Andrew a continuat să crească. În 1902 s-a ocupat de alcătuirea unei orchestre pentru a cânta în Dock Park. *Dumfries & Galloway Standard* a scris:

> „Miercuri seara orchestra organizată de domnul Hume, de pe Nith Place, şi-a făcut apariţia în estrada pentru fanfară unde au prezentat un program muzical de înaltă clasă. A asistat un număr mare de spectatori iar eforturile depuse de orchestră au fost apreciate pe măsură...
>
> O seară din fiecare săptămână va fi dedicată punerii în scenă a unui repertoriu de primă mână. Oricare alţi instrumentişti vor fi bineveniţi şi vor primi partiturile pentru a exersa acasă. Intenţia este de a oferi un concert în sezonul de iarnă venind în sprijinul acţiunilor de binefacere locală."

Între timp, starea de sănătate a lui Grace se deteriora. „Nervii" ei erau în mod sigur datoraţi depresiei post-natale iar slăbiciunea fizică avea la bază semnele bolii care a ucis-o după ce i-a luat vocea: cancer esofagian. Copiii şi-au petrecut următorii patru ani văzând cum mama lor devine tot mai slabită, în timp ce Andrew, ca întotdeauna, urmărea alte interese. Avea treizeci şi şapte de ani şi era un muzician de succes, atrăgător pentru sexul opus şi căsătorit cu o femeie care nu putea pune întrebări stânjenitoare. Nu o singură dată, i-a văzut pe cei cinci copii – Andrew, cel mai mic, doar un bebeluş şi Nellie, cea mai mare, de treisprezece ani – ca un impediment serios în faţa ambiţiilor sale. De asemenea, nu doar o dată a început să caute o femeie care să umple golul lăsat de suferinda sa soţie.

Soluţia pentru ambele probleme a venit în persoana lui Alice Mary Alston, o femeie atrăgătoare de treizeci şi şapte de ani care conducea magazinul de haine pentru copii şi femei de alături – magazin de unde Grace a cumpărat întotdeauna hainele copiilor – şi

era aşadar cunoscută de întreaga familie. Alice, care nu mai fusese căsătorită şi nu avea copii, era fiica lui Thomas Alton, un filator de lână din Peebles. Familia se mutase la Troqueer, Dumfries, la scurt timp după naşterea fetei.

Alice, căreia îi părea rău pentru muzicianul chipeş, s-a oferit să aibă grijă de copii dacă Andrew ar fi avut vreodată nevoie de ajutor. În mod convenabil, locuia la numai câteva sute de metri depărtare de Castle Street. N-a trecut mult timp până când copiii au început să i se adreseze cu „mătuşa Alice“, în loc de „domnişoara Alston“. „Eşti atât de amabilă, Alice“, şoptea Grace Hume înainte ca glasul să îi fie luat de cancer.

Încă de la naşterea celui mai mic dintre copii, toate responsabilităţile au fost trecute pe umerii lui Nellie, cea mai mare dintre fraţi. Timp de aproape doi ani, a avut o dădacă fără plată pe care, în mod surprinzător, a plăcut-o. Acum, la vârsta de paisprezece ani, era infirmieră voluntară pentru mama ei muribundă şi nu era de acord cu relaţia dintre tatăl ei şi Alice. Poate că ar fi suportat totul cu mai mult curaj dacă tatăl ei n-ar fi tratat-o ca pe un copil, criticând-o pentru înfăţişare şi comportament şi zdrobindu-i astfel încrederea în sine, făcând-o, totodată, să-şi dorească cu disperare libertatea. La fel ca ceilalţi copii, Nellie trebuia să fie în pat la ora 7 p.m. şi să se trezească la 6 a.m. pentru a ajuta la treburile casnice. N-avea voie să-şi invite prietenii acasă şi nici să se vadă cu ei în afara orelor de la şcoală, nici măcar în vacanţe.

Toată copilăria, copiii au fost aspru pedepsiţi cu cureaua de tatăl lor pentru neascultare. Cureaua a fost singurul mod în care şi tatăl acestuia a păstrat ordinea şi disciplina, sau cel puţin aşa s-a justificat. Când Nellie a ajuns la pubertate, părea că vânează ocaziile de a o bate, după cum avea să povestească chiar ea mai târziu. Uneori aceste pedepse erau aplicate cu biciul.

În cele din urmă, Nellie a plecat de-acasă găsindu-şi de lucru ca slujitoare într-un hotel din localitate. Era o slujbă singuratică şi umilitoare, dar o prefera în locul casei părinteşti. Ce o durea cel mai mult era că niciunul dintre părinţi nu a încercat s-o oprească. „Probabil este mai bine aşa“, spusese mama ei, dându-şi seama

că n-o mai poate proteja. „E timpul să te întreţii singură, fătucă“, spusese tatăl. Dar „societatea secretă“ – legătura dintre cei patru copii mai mari : Nellie, Jock, Grace şi Kate – i-a ţinut împreună timp de încă un an când Nellie a plecat să lucreze la o fabrică de mănuşi, unde s-a împrietenit cu Mary Costin pe care i-a prezentat-o lui Jock.

În ciuda aspiraţiilor şi pretenţiilor pentru cultură ale lui Andrew Hume, atitudinea lui faţă de copii şi educaţia lor a rămas la nivelul celei pe care ar avea-o un tată din clasa muncitoare victoriană, îngheţată într-o perioadă când săracii erau nevoiţi să-şi trimită copiii la muncă cât mai curând posibil pentru a contribui la cheltuielile familiei. Nu se obişnuia că elevii de la St. Michael din Dumfries să plece de la şcoală la vârsta de treisprezece ani : părinţii erau încurajaţi să-şi ţină copiii acolo până la cel puţin cincisprezece ani. Dar, asemeni surorilor sale, Jock a părăsit şcoala la treisprezece ani, când a găsit o slujbă temporară în biroul unui avocat, în timp ce încă mai locuia acasă, unde a continuat să primească lecţii intensive de muzică de la tatăl său care a văzut în talentul acestuia pentru muzică o sursă de venit pe viitor. Spre deosebire de surorile lui, Jock avea mai multă libertate de mişcare şi-şi folosea vioara ca o evadare temporară din atmosfera tensionată de acasă şi câştiga câţiva peni cântând în hanuri şi la sărbătorile din Dumfries, apărând din când în când şi la Theatre Royal.

Grace Hume a murit pe 4 mai 1906, iar Helen Hume, mama lui Andrew a murit şi ea de pneumonie câteva luni mai târziu, la scurt timp după Crăciun. Trebuie să fi fost greu pentru copii să-şi piardă mama şi bunica într-un interval atât de scurt. Dar se pare că n-a fost la fel de greu pentru tatăl lor să-şi piardă soţia şi mama. Nu se ştie exact când şi-au consumat relaţia Andrew Hume şi Alice Alston, dar când Grace a murit, Alice plecase deja din casa părinţilor şi locuia alături de Andrew în Nith Place. Pe 19 iulie 1907, la paisprezece luni de la moartea lui Grace, Andrew şi Alice s-au căsătorit. Amândoi aveau patruzeci şi trei de ani. Câteva luni mai târziu, s-au mutat într-o casă mult mai mare, pe

George Street la nr. 42, pe colţ cu Castle Street, unde, după cum spunea Andrew, familia „o poate lua de la capăt".

Numai că n-au făcut-o. Nellie plecase deja de acasă; Jock petrecea tot mai mult timp departe de casă cântând la bordul navelor de pasageri; Grace, care avea cincisprezece ani, îşi făcea propriile planuri de mutare, după o serie de conflicte cu mama ei vitregă. Astfel, au rămas acasă doar cei mai mici copii, Kate şi Andrew.

Alice şi-a impus repede propriile reguli în casa din George Street. Acum era teritoriul ei, nu al mamei copiilor. Copiii, spunea ea, „au dus lipsa disciplinei" cât timp mama lor fusese bolnavă, şi scăpaseră de sub control. Pe viitor aveau să fie în pat la ora 8 p.m. în fiecare seară, indiferent de vârstă, după ce timp de o oră vor exersa la pian şi vioară. Orice act de neascultare va fi adus la cunoştinţă tatălui pentru a fi pedepsit după vechea metodă.

Din clipa în care s-au mutat, locuinţa de pe George Street de la nr. 42 n-a fost o casă fericită pentru familie aşa cum sperase Andrew Hume că va fi.

14
John Jacob Astor al VI-lea
14 august, New York

În seara zilei de marţi, 13 august 1912, jurnaliştii şi fotografii au început să se adune în faţa clădirii de la nr. 840 de pe Fifth Avenue din New York, cunoscută mai bine pentru cititorii ziarelor sub nume de „Casa Astor". Aşteptarea în faţa casei era o lungă tradiţie printre oamenii de presă din New York care vânau subiecte spumoase – venirea şi plecarea celor bogaţi, aceştia furnizând invariabil o poveste interesantă sau o fotografie demnă de prima pagină.

Ultima oară când presa se aflase acolo în număr aşa de mare fusese în mai, când trupul colonelului J.J. Astor fusese adus acasă din Halifax. Sute de coloane fuseseră umplute de reporterii care n-au reuşit să treacă dincolo de trotuar şi să se apropie de familie, reuşind totuşi să relateze cititorilor tragedia care se petrecea în casă. În seara aceasta era o ocazie mai fericită, dar nu mai puţin provocatoare: presa primise informaţii că naşterea fiului lui Astor era „iminentă". Imensul interes al publicului pentru subiect a dus la înfiinţarea unei noi ramure a presei care funcţionează şi astăzi şi este cunoscută cu numele de „urmărirea naşterilor". Am experimentat şi eu acest sentiment când eram editor la *Daily Express* şi Diana, Prinţesa de Wales, a intrat în travaliu. Am publicat două prime pagini înaintea vreunui anunţ de la Palatul Buckingham: una spunea: „Este băiat", iar cealaltă, „Este fată". Am fost prima publicaţie care a scris despre varianta unui băiat.

Reporterii şi fotografii au continuat să supravegheze rezidenţa Astor toată noaptea, păstrându-şi calmul cu ajutorul cafelei fierbinţi şi sticluţei cu băutură; din când în când mai ieşea câte un servitor al familiei care le spunea în schimbul a un dolar că nu mai este mult.

În dimineaţa zilei de miercuri, 14 august, veghea lor a fost răsplătită. Majordomul familiei Astor „care avea un zâmbet larg" a venit la uşă şi a citit o declaraţie scrisă de doctorul Edwin B. Cragin, cel care se ocupase de Madeleine Astor. Spunea: „Doamna Astor are un fiu, născut la ora 8.15. Numele lui este John Jacob Astor. Mama şi fiul sunt în stare bună." O oră mai târziu, doctorul Cragin a emis un alt buletin în care spunea: „Copilul a cântărit trei kilograme şi jumătate. N-a mai fost niciun alt doctor prezent. Asistentele care au participat la naştere au fost Helen Nesbit şi domnişoara McLean." Trecuseră o sută douăzeci şi unu de zile de când Madeleine îşi luase la revedere de la soţul ei pe puntea Titanicului, înainte să fie ajutată să urce în barca de salvare cu numărul 4 de către soţ şi colonelul Gracie.

Pe parcursul zilei presa a mai primit şi alte ştiri din casa Astor. Se spunea că băieţelul este „puternic, bine făcut şi seamănă izbitor de mult cu tatăl lui". Mama şi sora lui Madeleine au fost alături de ea, iar tatăl a venit s-o viziteze la scurt timp după ce-a născut. Servitorii vechi ai casei aveau voie „să arunce o privire" către copil. *New York Times* a scris a doua zi:

> „Aseară ne-a fost comunicat că doamna Astor şi fiul ei se simt excelent. A primit multe mesaje de felicitare de la prieteni şi rude, printre care şi o telegramă de la Vincent Astor, care este momentan cu mama sa, doamna Ava Willing Astor, într-o călătorie cu maşina în Europa. La scurtă vreme de la primirea telegramei, a sosit şi o cutie imensă cu trandafiri pentru doamna Astor de la o florărie de pe Fifth Avenue din partea lui Vincent Astor."

Interesul covârşitor al publicului pentru naşterea copilului a fost depăşit numai de speculaţiile făcute cu referire la moştenirea lăsată fiului de către colonelul Astor. Avocaţii familiei au dat de

ştire că în ceea ce priveşte testamentul, Madeleine este beneficiarul unui fond de 5 milioane de dolari până la moartea ei sau până la un alt mariaj. Dar clauza care interzicea unei tinere văduve să se recăsătorească pentru a nu pierde moştenirea, era privită de mulţi avocaţi ca fiind nedreaptă şi împotriva politicii publice.

Copilul avea să beneficieze de un alt fond de 3 milioane de dolari „până la majorat" – adică până la vârsta de douăzeci şi unu de ani. Era cea mai mică sumă pe care o lăsase Astor prin testament cuiva. Totuşi, prietenii de familie şi persoanele de încredere au dat de înţeles că valoarea fondului va creşte până la cel puţin 10 milioane de dolari cu timpul şi poate ajunge să valoreze chiar de două-trei ori mai mult. *New York Times* a evidenţiat faptul că:

> „Naşterea copilului Astor, contrar unor speculaţii, nu reprezintă niciun avantaj financiar pentru mama lui. Testamentul colonelului Astor stipulează că în cazul vreunui copil care moare fără a lăsa urmaşi, fondul lui va fi acordat moştenitorului rămas, adică lui William Vincent Astor."

O altă complicaţie care i-a pus în încurcătură pe avocaţi a fost numirea unor tutori care să-i protejeze pe beneficiarii „minori". Când a murit Astor, nici Madeleine, nici fiul său, Vincent şi nici fiica sa Muriel „nu ajunseseră la vârsta majoratului" – toţi aveau sub douăzeci şi unu de ani. Astfel, în ochii legii, copilul nou-născut a devenit al patrulea minor al familiei Astor.

Colonelul J.J. Astor n-ar fi putut să facă aranjamente mai generoase de atât pentru a-i întreţine pe membrii familiei lui. Dar banii nu aveau să le aducă prea multă fericire şi, la fel ca în multe alte cazuri, Madeleine şi primul ei născut aveau să-şi trăiască restul vieţii sub umbra Titanicului.

15

Bunurile lumeşti ale lui Jock

22 august, Dumfries

În iunie 1912, albumul cu fotografiile trupurilor neidentificate făcut de George Gauvin la patinoarul de curling Mayflower, a fost trimis de la Halifax birourilor White Star Line din Southampton. În el se afla şi o fotografie de-a lui Jock, pe masa antreprenorului de pompe funebre, purtând eticheta cu numărul „193". Conţinutul albumului era de genul filmelor de groază şi pentru a le cruţa pe rude, s-a decis ca prietenii şi colegii celor morţi să fie întrebaţi mai întâi dacă pot identifica pe cineva din colecţia morbidă. Numărul 193 a fost recunoscut imediat ca fiind Jock, care era cunoscut la sediul White Star Line de pe Canute Road din Southampton. Imaginea feţei sale palide, lipsită de viaţă şi o şuviţă de păr blond care părea că îi cade peste frunte, l-a înfiorat pe un ofiţer care-l cunoscuse în timpul călătoriei de iniţiere a Olympicului.

Identificarea n-a fost o surpriză pentru Andrew Hume, care îşi identificase şi el fiul – spre satisfacţia lui, cel puţin – cu o lună mai devreme. White Star Line i-a trimis o scrisoare în care îşi exprima „părerea" că trupul cu numărul 193 este cel al lui Jock Law Hume. Cu toate că îi dăduseră o vârstă greşită, aceea de douăzeci şi opt de ani în loc de douăzeci şi unu, descrierea trupului notată de comisarul de bord de pe puntea Mackay-Bennett, uniforma orchestrei, inventarul mărunţişurilor din buzunarele lui

Jock... toate îi confirmau lui Andrew Hume că este vorba despre fiul său. Vioara a înlăturat orice urmă de dubiu. Hume i-a sunat pe cei de la White Star Line cerând să-i fie trimise bunurile lui Jock cât mai repede posibil, dar i s-a răspuns că va fi nevoie să aştepte o confirmare „oficială" din parte conducerii.

Pe 16 iulie, Harold Wingate, oficialul la New York al White Star Line, responsabil pentru administrarea cazului pasagerilor decedaţi, i-a scris lui Frederick Mathers, delegatul Secretarului Local din Halifax.

> „Stimate Domn: --
> Nr. 193, neidentificat
> Biroul nostru din Southampton ne-a anunţat că au putut identifica Nr. 193 ca fiind John Law Hume, un membru al orchestrei de pe Titanic, pe baza fotografiei. Ne aşteptam ca acest trup să fie identificat, uniforma şi bunurile sale indicând faptul că face parte din orchestră.
> Părinţii domnului Hume au solicitat bunurile, care sunt de o valoare neglijabilă şi v-am fi extrem de recunoscători dacă ni le-aţi putea trimite."

Cumva lipsit de compasiune, scrisoarea era scrisă pe hârtie White Star Line, care fusese imprimată cu o fotografie a Titanicului în partea de sus şi cu un avertisment: „N.B. Locurile pot fi rezervate numai în conformitate cu termenii şi condiţiile înscrise pe biletele de călătorie."

Pe 31 mai, Mathers i-a scris din nou lui Wingate spunându-i că bunurile lui Jock îi vor fi trimise prin curier la New York pentru a fi date familiei. „În vederea taxelor de transport", a scris Mathers, „am estimat pachetul la 5 dolari." Lui Wingate i se cerea să confirme primirea. Inventarul bunurilor era listat după cum urmează:

Ceas de argint
Tabacheră de piele
Cutie de piele

WHITE STAR LINE

9 BROADWAY

DEPARTMENT

NEW YORK, July 18, 1912.

4/2

RECEIVED
Provincial Secretary's
Office

Fredk. F. Mathers, Esq.,

Deputy Provincial Secretary,

Halifax, Nova Scotia.

Dear Sir:-

No. 193, Unidentified.

Our Southampton Office has advised us that they have been able to identify No. 193 as John Law Hume, a bandsman of the "Titanic", from the photograph. We expected this body to be identified, as the uniform and effects indicated that it was that of one of the bandsmen.

The parents of Mr. Hume have asked for the effects, which are of trifling value, and we hope that you may see your way to let us have them, which we will greatly appreciate.

Yours very truly,

For the White Star Line,

Inventory of property found on the body alleged to be that of the late John Law Hume, Number 193.

xxxxxxxxxx

- ✓ Silver watch
- ✓ Leather cigarette case
- ✓ Leather case
- ✓ Leather pocket marked "W"
- ✓ 2 half pennies and American ✓ cent in leather bag
- ✓ Brass button, African Royal Mail
- ✓ Four studs
- ✓ Pocket knife
- ✓ Two lead pencils
- ✓ Note

Received from the Provincial Secretary for Nova Scotia by the White Star Line the above mentioned property which was taken from the body alleged to be that of the late John Law Hume, who lost his life in the wreck of the S. S. "Titanic", the same being all the property of the said John Law Hume that came into the hands of the Provincial Secretary and for which he is to account, and which the White Star Line is to deliver to the person or persons entitled to the custody or possession thereof.

For the White Star Line.

....

Portofel de piele marcat cu „W“
3 peni şi jumătate şi un cent american într-un săculeţ de piele
Nasture de alamă, African Royal Mail
Patru butoni
Briceag
Două creioane
O surdină

Pe 9 august, Wingate (care încă mai folosea hârtie de scris imprimată cu Titanicul) i-a scris înapoi lui Mathers confirmând primirea şi informându-l că pachetul va fi trimis la Southampton cu Oceanic, vaporul White Star Line. Treisprezece zile mai târziu, pe 22 august, pachetul a fost trimis la casa familiei Hume la nr. 42 de pe George Street. Andrew Hume era la Academia din Dumfries pentru o lecţie de muzică, astfel că Alice, mama vitregă a lui Jock a fost cea care a semnat pentru primire, având-o ca martor pe Annie Kellochan, prietena ei care locuia după colţ şi care venise în vizită. Avocaţii de la White Star Line nu îşi asumau niciun fel de riscuri. Semnând primirea pachetului, Alice şi Annie erau de acord „să nu ceară despăgubiri şi să nu tragă la răspundere White Star Line pentru nicio reclamaţie făcută la adresa bunurilor menţionate”.

Când Alice a deschis cutia de carton, se aştepta să găsească un plic cu câteva bunuri care fuseseră recuperate din buzunarele lui Jock. În schimb, s-a trezit în mână cu un mic „sac mortuar” legat în grabă pe puntea vaporului Mackay-Bennett purtând numărul 193. Arăta de parcă fusese trimis din închisoare sau dintr-un magazin de arme. La scurt timp, când a venit şi Andrew acasă, înainte de ora 6 p.m., sacul mortuar cu numărul 193 zăcea încă nedeschis acolo unde îl pusese Alice, pe masa de mahon din camera de lucru. Andrew l-a tăiat cu briceagul şi a răsturnat conţinutul care s-a împrăştiat pe suprafaţa lucioasă a mesei.

Ceasul de buzunar al lui Jock ruginise prea mult pentru a mai putea fi reparat sau restaurat; suprafaţa era spălăcită, limbile negre erau dislocate de pe axă după zece zile petrecute în apă şi de-abia se vedeau prin geamul fumuriu. Tabachera de piele arăta

WHITE STAR LINE

[illegible] AUG 19 1912

DEPARTMENT

August 8, 1912.

Prof. F. Wa[illegible], Esquire,

[illegible],

[illegible]

"TITANIC."

Dear Sir:-

[illegible]

We have your favor of July 31, and beg to advise that the package of [illegible] from this passenger arrived in due course, and we are forwarding same to Southampton by the "Oceanic."

We thank you for your courtesy in the matter.

Yours very truly,

For White Star Line,

[illegible signature]

ca o cutie veche de carton, ruptă şi sfâşiată, briceagul era şi el ruginit, iar creioanele probabil că nu mai puteau fi folosite dinainte ca vaporul să se scufunde. Surdina de lemn pentru vioară avea să o păstreze. Era un obiect drăguţ şi util. Nu avea sens să arunce pe geam nici cei trei peni şi jumătate. I-a pus pus în buzunarul lui, împreună cu surdina. Nasturele de aramă African Royal Mail l-a pus pe Andrew în dificultate atunci când i s-au rostogolit în mână. De unde apăruse?

Cu siguranţă era de pe unul din vapoarele pe care mersese Jock sau dintr-una din călătoriile lui. Dar care din ele? Şi de ce îl păstrase? Şi de ce numai unul?

Şi eu mi-am pus aceleaşi întrebări anul trecut şi am cumpărat unul la fel pentru o liră de la un colecţionar de pe eBay. Este un nasture important. Are o margine şerpuită în interior cu care sunt ştanţate cuvintele AFRICAN ROYAL MAIL. În mijloc este steagul St George fluturând şi o coroană în centrul lui. Toate acestea erau ca o invitaţie la mai multe cercetări. Linia African Royal Mail era deţinută de Elder, Dempster & Co, care conduceau vapoare cu aburi, printre care şi Scot Union şi Calabar cu rutaLiverpool – Cameron via Madeira. Exista o cursă săptămânală, în fiecare vineri, de la Southampton la Cape şi aceasta prin Madeira. Elder, Dempster & Co deţineau şi Port Royal, cu care Jock navigase spre Jamaica. Atunci a apărut o altă coincidenţă: Charles Lightoller, ofţer secund pe Titanic (care a supravieţuit) lucrase pentru African Royal Mail în Africa de Vest timp de trei ani. Oare era Africa de Vest una din celelalte curse „regulate" ale lui Jock?

Anul următor, prin intermediul avocaţilor, Mary l-a întrebat pe Andrew Hume dacă ar putea avea ceva „personal" de-a lui Jock pentru a-şi aminti de el. I s-a spus că nu exista nimic – şi că oricum, îl are pe fiul lui.

16
Viorile dispărute
10 septembrie, New York

Andrew Hume fusese umilit de factura pe care o primise de la C. W. şi F. N. Black pentru uniforma lui Jock. Acum cei de la White Star Line îl insultaseră când i-au trimis pachetul lui Jock pe care l-au catalogat ca fiind de o „valoare neglijabilă". O altă problemă îngrijorătoare era sfatul pe care îl primise în privinţa unei reclamaţii facute de familiile altor muzicieni împotriva White Star Line. Li se spusese că orice acţiune împotriva companiei nu are prea mari şanse de izbândă pentru că membrii orchestrei nu făceau parte din echipajul care beneficia de acoperire prin Actul de despăgubire a lucrătorilor (1906) – erau angajaţi de agenţia fraţilor Black din Liverpool. Iar aceştia, din punct de vedere legal, nu puteau fi traşi la răspundere pentru un accident pe mare.

Între timp, în ziare începuseră să apară poveşti despre reclamaţiile adresate companiei White Star Line pentru pierderea de vieţi omeneşti şi bunuri materiale, fapt care accentua şi mai mult sentimentul lui Hume de nedreptate. Se spunea despre un pasager de la clasa întâi care supravieţuise, pe nume Charlotte Cardeza, că cerea 177.352 de dolari pentru paisprezece cufere, patruzeci şi trei de genţi, o casetă de bijuterii şi un geamantan. Un altul, Hakan Bjornstrom-Steffanson, fiul unui milionar suedez, cerea 100.000 de dolari pentru un tablou de Blondel, care se scufundase odată cu vaporul.

Toate aceste ştiri au făcut să-i încolţească lui Andrew Hume ideea de a solicita despăgubiri de la White Star Line, plan la care avea să ticluiască multe luni pentru a-l pune în aplicare. În ceea ce priveşte fraudele legate de asigurări, era un plan greu de îndeplinit şi totul depindea de expertiza lui Andrew în singurul domeniu la care se pricepea : valoarea viorilor.

Erlbach, locul unde se întâlnesc Tringia, Bavaria, Boemia şi Saxonia, este cunoscut ca „inima verde a Europei". Aici, în pădurile alpine de la mare înălţime, cresc arţari şi molizi de cea mai bună calitate care stau la baza bogăţiei de sunete ce fac diferenţa între o minunăţie de vioară şi un instrument obişnuit. La poalele munţilor se află atelierele de lucru ale unora dintre cei mai buni meşteşugari de viori din Germania. Aici spunea Andrew că şi-a însuşit arta de a face viori pe vremea când era adolescent. Şi tot aici s-a întors mai târziu, sau cel puţin aşa susţine el, ca să-şi facă provizii de lemn, lipici şi lac cu care să facă viori. Mai mult ca sigur a cumpărat viori „în alb" – instrumente nelustruite şi uneori neansamblate, dar tăiate perfect după tiparele meşteşugarilor de elită din Boemia. Mulţi fabricanţi de viori preferau această scurtătură, punându-şi apoi semnătura pe produsul finit.

Hume a lansat atât de multe piste false despre trecutul lui, încât e greu să ştii pe care să o urmezi. E limpede că în timpul adolescenţei a dobândit ceva cunoştinţe despre fabricarea viorilor şi a profitat de aceste cunoştinţe pentru a produce şi a vinde viori de calitate. Pe strada principală din Dumfries, domnul Hannary vindea viori pentru mai puţin de o liră, în vreme ce Andrew Hume ştia că oamenii înstăriţi plăteau sute de lire pentru un instrument frumos. Dacă la acea vreme se gândea sau nu la o înşelăciune, nu putem şti, dar cu siguranţă Hume şi-a dezvoltat în acea perioadă aptitudini care aveau să îi ajute mai târziu când va vinde instrumente care nu erau întotdeauna ceea ce păreau, multe dintre acestea purtând iniţialele lui. A studiat modelele Stradivarius, Guarnerius (modelul preferat al lui Paganini), Guadagnini, Amati

şi Maggini, lansându-şi în presă teoriile conform cărora un instrument mai mic are de multe ori o tonalitate mai bună decât unul de dimensiuni mari. Susţinea ideea că viorile moderne pot capta sunetul plin şi delicat al celor vechi dacă se folosea lacul şi lipiciul potrivit. Le-a arătat cu mândrie elevilor stocul lui de lemn luat în timpul vizitelor din Boemia.

Tot în această perioadă, Andrew devenise un colaborator de bază al publicaţiei *The Strad*, un ziar respectat pe piaţa muzicii şi a comerţului cu viori, unde scria în cunoştinţă de cauză şi în detaliu despre tehnici, lipiciuri şi lacuri. Subiectul lui preferat era prejudecata împotriva instrumentelor noi faţă de cele vechi, cum era cazul celor făcute de marii maeştri italieni, printre care se număra şi Antonio Stradivari. „Îmi rezerv dreptul de a nu fi de acord cu afirmaţia că arta producerii de sunete la înălţimea vechilor viori italiene este o artă pierdută", scria el.

Hume a început să se folosească fără ruşine de articole pentru a-şi promova propriile instrumente, pe care mai târziu le scotea la vânzare în *The Strad*. Dar constanta lui tendinţă de a fi rezervat în privinţa adevărului l-a băgat în probleme cu distinsul violonist şi compozitor John Dunn, autorul volumului *Manual on Violin Playing*. În ediţia din februarie 1910 a *The Strad*, Andrew Hume a scris:

> „I-am trimis de curând domnului John Dunn două viori făcute din cele mai bune lemne din câte se găsesc... şi părerea lui este că *ambele tale viori sunt extrem de bune... în comparaţie cu vioara mea Strad, iar dacă există vreo diferenţă, cu siguranţă nu poate fi percepută decât de o ureche extrem de bine antrenată.*"

În următorul număr al aceluiaşi ziar, domnul Dunn i-a atras atenţia lui Hume că îi interpretase greşit remarcile şi îşi manifesta nemulţumirea că l-a citat fără să-i ceară permisiunea: „Exista o diferenţă în comparaţie cu sunetul unei viori vechi cum este

Strad-ul pe care îl am; în privința bogăției și a puterii de redare... viorile domnului Hume au lipsuri“, a scris Dunn.

Andrew a oferit o replică, în care își cerea succint scuze, pentru ca apoi să treacă ușor în a-l contrazice pe Dunn și a-și lăuda din nou viorile. Scrisoarea lui Hume publicată luna următoare în *The Strad* amintește de discursul de apărare folosit când a fost prins la braconaj pe râul Nith, pescuind somon:

> „Regret nespus că am folosit numele domnului Dunn și i-am trimis o notă personală pentru a-mi cere iertare... dar nu pot fi de acord cu una dintre afirmațiile sale: în ceea ce privește bogăția și puterea de redare (a viorilor mele) am cea mai incontestabilă dovadă că lucrurile stau exact invers.“

Își continuă scrisoarea cu ceea ce avea să devină plânsetul unei autojustificări: „Sunt cântăreț profesionist și profesor de douăzeci și unu de ani, iar fabricarea viorilor și prepararea uleiului pentru lustruit a fost pasiunea și ocupația mea... și nu din cauza beneficiilor bănești pe care le pot avea.“ Departe de a avea vreo justificare bănească, Andrew Hume vindea deja viori în mod profesionist și într-un an, avea să folosească paginile de reclame din *The Strad* ca vitrină a magazinului său de instrumente „proprii“.

Andrew Hume s-a gândit că dacă White Star Line a considerat lipsită de valoare viața fiului său, poate vor recunoaște măcar valoarea viorii sale care acum era doar o bucată plutitoare de lemn undeva în Atlanticul de Nord. Ce-ar fi dacă ar exagera valoarea viorii pe care Jock o luase cu el pe vapor? Nu mai era nimeni în viață care să știe că vioara lui Jock era un instrument pe care chiar el îl făcuse. Totul se scufundase odată cu Titanicul, așa că nu exista niciun risc să-i fie descoperită minciuna. Dar cât de mare putea fi minciuna? O vioară semnată Antonio Stradivari? Nu, ar însemna să-și pună prea mult norocul la încercare: exis-

tau puţine modele şi erau mult prea valoroase. În plus, era puţin probabil ca un tânăr de douăzeci şi unu de ani, oricât de bun ar fi fost, cântăreţ într-o orchestră pe un vapor, să aibă un Strad. Cum şi l-ar fi permis? I s-ar fi cerut hârtii cu care să dovedească cumpărarea ei. Mai bine să reclame ceva aproape la fel de valoros, dar mai puţin cunoscut. O vioară de categorie inferioară ar fi avut mai multe şanse. Una de Nicolo Amati, poate? Nu, prea ambiţios. Şi prea scumpă. Andrew şi-a amintit de o săptămână petrecută la Milano în adolescenţă când a ţinut în mână – pentru scurt timp – o vioară făcută de marele meşteşugar de viori din secolul al optsprezecelea, Giovanni Battista Gaudagnini. Da, e o alegere mai potrivită. O astfel de vioara ar putea ajunge pe fundul oceanului şi nimeni nu i-ar sesiza lipsa. Andrew avea prieteni care-l puteau ajuta făcându-i rost de actele necesare. Foarte multe generaţii din familia Guadagnini fabricasera astfel de viori şi nu şi-au pierdut din valoare – 200 de lire ar fi fost o sumă modestă pe care ar propune-o pentru răscumpărare.

Andrew Hume şi-a mai luat puţin timp de gândire. Cine l-ar fi putut contrazice că Jock a luat pe Titanic nu una, ci *două* viori? Nu trebuia însă să fie prea lacom. Mai bine să nu reclame două Gaudagnini. Dar dacă ar reclama o vioară Thomaso Eberle, rivalul contemporan din Napoli a lui Gaudagnini? Tot un instrument bun, scump, dar nu de acelaşi nivel. Valora, să zicem 125 de lire şi ar fi fost chiar mai uşor să facă rost de dovada cumpărării. Ar fi spus că el, Andrew, le împrumutase şi Jock le luase cu el pe Titanic pentru a alege una dintre ele ca „instrument pe viaţă". Un instrument pe viaţă avea o aură specială, se gândi Andrew, mai ales în mâinile unui om care murise cu el. Nu l-ar fi adus pe Jock înapoi, dar ar fi îndreptat răul făcut.

După ce a ales viorile, Andrew Hume a trimis o scrisoare către White Star Line în care solicita 625 de lire: 325 de lire pentru viori şi 300 de lire pentru pierderea vieţii fiului său. Din păcate nicio dovadă a acestei corespondenţe nu a supravieţuit, White Star Line distrugând cea mai mare parte din documente atunci când s-a unit cu Cunard în 1934. Dar la Arhivele Naţionale

ale Statelor Unite a supraviețuit o scrisoare trimisă ulterior de Hume, în care își motiva solicitarea. De aici rezultă în mod clar că cererea lui Hume de compensare a fost refuzată de White Star Line și că nici încercările de a ajunge la o înțelegere cu Bruce Ismay, președintele companiei, ajuns în siguranță în biroul lui din Liverpool, nu au dus la niciun rezultat.

În ianuarie 1913, Hume a apelat la stat pentru a-și cere răscumpărarea, scriindu-i lui Alexander Gilchrist Jr., un funcționar al judecătoriei circumscripției New York, care fusese pus în funcție pentru a se ocupa de cererile de răscumpărare apărute în urma pierderii SS Titanic. Și această srisoare este scrisă de mână.

„Stimate Domn,

Citez dintr-un exemplar al *Evening World* din 16 ianuarie trimis de domnul R. Paul, din 215 East 122 Street, New York în care mi spune că solicitările pentru pierderile suferite trebuie înaintate către dumneavoastră. Prin prezenta scrisoare, doresc să vă adresez o cerere pentru 2.500 de dolari pentru pierderea fiului meu și a două viori de calitate pe care le avea cu el, una semnată de G.B Gaudagnini în valoare de 200 de lire și una de Thomaso Eberle în valoare de 125 de lire.

Fiul meu nu avea decât douăzeci și unu de ani și avea aceste viori la el cu intenția de a alege una dintre ele ca instrument pe viață. Din păcate, niciuna nu era asigurată și cu toate că am dat în judecată contractorii la Judecătoria din Liverpool, nu am primit niciun răspuns. Primăria mi-a dat 92 de lire refuzând să-și asume orice responsabilitate, iar scrisoarea trimisă lui Bruce Ismay de la White Star Line a rămas fără răspuns.

Fiul meu, Jock Law Hume ar fi trăit acum aici, alături de noi și ar fi valorat cel puțin 100 de lire pe an pentru noi. În această idee am cumpărat și această proprietate în urmă

cu patru ani pentru 500 de lire cu o datorie de 400 de lire şi o dobândă de 4%. În prezent trebuie să plătesc singur cele 300 de lire rămase şi cum am deja 50 de ani, nu am prea multe speranţe că voi putea achita datoria fără niciun ajutor, cele 92 de lire primite fiind doar o mică parte. Vă voi fi recunoscător dacă veţi înainta această scrisoare împotriva companiei White Star Line.

Cu stimă,
Hume (Tatăl)"

Reclamaţia lui Andrew Hume conform căreia Jock luase cu el pe Titanic două viori italiene de calitate a atras atât neîncrederea celor din jur cât şi admiraţia amatorilor de fraudă. Chiar credea Andrew Hume că există cineva care să dea crezare faptului că un cântăreţ la vioară de douăzeci şi unu de ani, care câştiga 4 lire pe lună ar fi primit nu una, ci două viori scumpe pentru a le lua cu el într-un voiaj? În noiembrie 2006, „o vioară Giovanni Battista Guadagnini, din Milan, 1753" a fost scoasă la licitaţie în Londra şi luată de familia Bromptons. Preţul estimat a fost între 150.000 de lire şi 200.000 de lire, iar preţul adjudecat a fost de 317.250 de lire. Viorile Eberle au un preţ apropiat acum, ca şi atunci, şi ambele ar fi fost mult prea scumpe pentru ca Andrew Hume să şi le fi putut permite.

În plus lupta constantă pentru viorile moderne pe care Andrew o ducea pe paginile publicaţiei *The Strad* făcea ca solicitarea lui să ridice suspiciuni. Este mult mai probabil ca Jock să fi plecat pe mare cu una din viorile tatălui său făcute „în alb" şi purtând iniţialele A. H., în 1912 Andrew Hume încercând deja să-şi facă un nume printre meşteşugarii de viori.

Dar în ultima perioadă, chiar şi atunci când Jock a plecat din Dumfries către Liverpool şi Southampton, tatăl şi fiul de-abia îşi mai vorbeau. Jock locuise cea mai mare parte din an cu Mary Costin şi plănuia să se căsătorească cu ea în ciuda dorinţelor tatălui său.

White Star Line a refuzat să-i plătească lui Andrew Hume vreun ban, atât pentru viori, cât şi pentru fiul său. Delegatul Gilchrist i-a refuzat şi el solicitarea. Dar acest lucru nu l-a oprit din planurile sale pe Andrew Hume. Acum avea o altă ţintă: Mary Costin.

EXTRACT OF AN ENTRY IN A REGISTER OF BIRTHS

kept under the Registration of Births, Deaths and Marriages (Scotland) Act 1965

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]			[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]		[illegible]		[illegible]
						[illegible]
		[illegible]				[illegible]
		[illegible]				

EXTRACTED from the Register of Births for the [illegible] of [illegible]

in the [illegible] of [illegible]

Given at the General Register Office, New Register House, Edinburgh,

under the Seal of the said Office, this [illegible] day of [illegible] 19[illegible]

[illegible]

17
Johnann Law Hume Costin
18 octombrie, Dumfries

Mama mea, Johnann Law Hume Costin, s-a născut pe 18 octombrie 1912, la ora 11 a.m. în casa familiei Costin de pe Buccleuch Street, nr. 35, din Dumfries. Din câte se pare, totul a decurs mult mai repede şi uşor decât la naşterea lui John Jacob Astor al VI-lea, în New York, cu două luni înainte. Moaşa care a ajutat la naşterea mamei mele s-a spălat pe mâini imediat ce s-a asigurat că Mary şi copilul sunt bine şi a plecat cu cei 15 şilingi pe care i-a dat Susan Costin, mama lui Mary.

În ciuda epuizării şi neliniştii prin care trecuse, Mary era încântată de copilul pentru al cărui nume s-au purtat discuţii intense. Lui Mary îi intrase în cap ideea că va avea un băiat şi era hotărâtă să-l numească John Law Hume Costin, acest nume fiind mai mult un mesaj pentru familia Hume decât pentru cei Dumfries, care cunoşteau şi înţelegeau relaţia dintre Jock şi Mary.

Naşterea unei fete impunea alegerea unui alt nume. Ca un compromis, Susan a sugerat ca fata să fie numită Susan Kennedy Law Hume Costin, Susan Kennedy fiind numele ei de fată. Dar Mary nu voia să renunţe la ideea sa. Numele trebuia să fie „John“, iar „Johnann“ a fost varianta asupra căreia au căzut de acord. Acesta nu era un nume neobişnuit pentru o fată în Scoţia secolului al XIX-lea, deşi era probabil o variantă scrisă greşit a numelui

Johanna. Mama avea să renunţe la el mai târziu pentru „Johanna“ şi în cele din urmă pentru „Jacqueline“.

Susan Costin, mama lui Mary, îşi dusese viaţa cu demnitate şi decenţă, cu toate că trecuse prin multe încercări. În jurul vârstei de treizeci de ani îngropase deja două fiice şi pe soţul ei. Acum, la cincizeci de ani, Susan îşi dădea seama că toate aceste greutăţi o ajutaseră să treacă cu bine de încercările anului trecut: îngrijirea fiului muribund, William; pierderea unui ginere – căci asta era Jock pentru ea – pe care îl iubea; şi alinarea fiicei sale Mary, îndoliată, însărcinată şi necăsătorită.

După fiecare catastrofă din viaţa ei, Susan Costin s-a adunat, şi-a adunat lângă ea membrii familiei rămaşi în viaţă şi a continuat să-i îngrijească şi să-i hrănească chiar dacă asta însemna să rămână ea nemâncată. Niciodată nu l-a învinuit pe Dumnezeu atunci când lucrurile nu au mers cum trebuie, dar i-a mulţumit întotdeauna în rarele ocazii când totul mergea bine. Naşterea nepoatei ei, Johnann, era una dintre aceste ocazii şi o mare sursă de bucurie pentru ea.

Acest lucru ar putea explica de ce Susan a decis să fie ea – şi nu Mary – cea care să-l anunţe pe Andrew Hume că a devenit bunic. Nu se aştepta la o primire caldă, dar probabil s-a gândit – în mod greşit, după cum au stat ulterior lucrurile – că naşterea copilului îl poate face pe Andrew să accepte măcar puţin ceea se întâmplase; o asumare a situaţiei în care se aflau; un pic de compasiune şi înţelegere pentru toate prin câte trecuse Mary; şi ceva ce ar fi putut clădi împreună de dragul copilului, şi pentru a onora amintirea lui Jock.

Nu se aştepta să i se spună că fiica ei este o curvă şi să i se trântească uşa în faţă.

Susan Costin nu era o femeie care să-şi manifeste emoţiile. Crescută spre sfârşitul domniei reginei Victoria, înţelegea puterea reprimării: privirea aruncată în zare pentru a exprima amuzamentul sau ridicarea unei sprâncene când nu erai de acord cu ceva. Copiii şi răposatul ei soţ, William, priveau adesea spre chipul încordat încercând să-şi dea seama în ce ape se scaldă.

Susan era o femeie care îşi trăgea puterea din necazuri şi care avea un puternic simţ al binelui şi al răului. Timp de doi ani tot mai sperase că Andrew Hume se va schimba, dar lipsa lui de bunătate şi de respect o făcuseră să se răzgândească. Fără să îi mai adreseze vreun cuvânt, a coborât treptele casei de pe George Street, nr. 42, şi a traversat podul Maxwelltown până a ajuns la biroul angajatorilor ei, Messrs Walker & Sharpe, funcţionari în biroul secretarului de stat.

18

Un nume şi o piatră de mormânt pentru Jock

Noiembrie 1912, Halifax, Noua Scoţie

De îndată ce White Star Line a ştiut care este numărul de cadavre recuperate de Mackay-Bennett, compania a cumpărat un teren de aproximativ un kilometru pătrat în cimitirul Fairview Lawn din Halifax, pentru 846 de dolari şi l-a angajat pe F. W. Christie să-l împartă în 121 de locuri de veci. S-a cumpărat teren şi în cimitirul Mount Olivet pentru a îngropa nouăsprezece morţi de religie catolică, iar cei zece evrei găsiţi au fost înmormântaţi în cimitirul Baron de Hirsch.

La Fairview, Christie a hotărât să fie patru rânduri de morminte aşezate în curbă care, intenţionat sau nu, seamănă cu prora unei nave cu o spintecătură pe-o parte. Numărul mare de trupuri neidentificate erau o problemă care trebuia rezolvată rapid, deoarece cadavrele începuseră să se descompună. Se săpase o groapă comună adâncă care putea adăposti treizeci şi şapte de sicrie la o distanţă de treizeci de centimetri unul de celălalt. În această groapă a fost îngropat bunicul meu, Jock Hume, la câţiva metri de „copilul necunoscut“, cea mai tânără victimă recuperată în urma dezastrului.

Achiziţionarea pietrelor de morminte şi prelucrarea lor pentru aproape 150 de persoane într-un timp atât de scurt era o altă problemă care trebuia rezolvată. White Star Line a încheiat un contract în

acest sens cu Frederick Bishop, de la Fabrica de Marmură din Halifax, iar pietrele au fost scrise de Frank Fitzgerald, care a făcut în aşa fel încât numele să poată fi adăugat în orice moment.

În timp ce lucrătorii de la Bishop se ocupau de sarcina primită, trupurile neidentificate au primit cruci de lemn în locul pietrelor. Probabil bunicul meu a fost identificat la timp pentru ca numele lui să fie scris pe piatra de mormânt, înainte ca Fitzgerald să înceapă scrierea. Până la Crăciunul anului 1912, toată treaba fusese terminată iar morţii se puteau odihni în pace. White Star Line a plătit pentru toate înmormântările şi a înfiinţat un fond de ajutorare de 7.500 de dolari pentru a îngriji mormintele celor de pe Titanic, din toate cele trei cimitire. Această sumă s-a dovedit a fi insuficientă pentru întreţinerea mormintelor şi zeci de ani au apărut discuţii despre tăierea ierbii şi plantarea lalelelor. În 1944 Primăria din Halifax a preluat responsabilităţile pentru cimitrul Fairview Lawn.

Este un cimitir frumos şi bine întreţinut şi este imposibil să nu te impresioneze. Oameni din întreaga lume – nu numai rudele – vin aici să-şi prezinte omagiile celor 121 de bărbaţi curajoşi, femei şi copii care au fost trădaţi de indiferenţa şi aroganţa celor de la White Star Line.

Am vizitat mormântul bunicului meu pentru prima dată la începutul anilor nouăzeci şi m-am întors acolo în anul 2010. La aproape un secol de la dezastru, 40 de persoane dintre cei decedaţi încă nu au fost identificate. La stânga lui Jock se află cadavrul numărul 257, care conform arhivelor era un bărbat proaspăt bărbierit, în vârstă de aproximativ treizeci şi opt de ani, cu o înălţime de 170 cm, 84 de kilograme şi „o frunte lată“. Purta un tricou verde cu dungi, un costum de lucrător de la cazane şi pe deasupra o jachetă dublă. „Probabil un inginer“, scrie în raport. La dreapta lui Jock se află cadavrul cu numărul 179, „probabil un fochist“, cu o mustaţă mică şi care cântărea 86 de kilograme. Se estimează că avea „în jur de 26 de ani“, dar nu a fost găsit nimic asupra lui care să-i indice identitatea şi nimeni nu a venit să îi revendice trupul.

Nu sunt flori pe aceste morminte, dar la câţiva metri în partea stângă se află o construcţie din granit care marchează mormântul celui mai tânăr trup recuperat, cel al băiatului de doi ani a cărui identitate este un mister de mai bine de un secol. Când am vizitat cimitirul în 2010 mormântul lui era acoperit de flori, ursuleţi de pluş şi un miel de jucărie, forma modernă de exprimare a compasiunii. Spre deosebire de toţi ceilalţi din cimitir, copilul nu purta vestă de salvare atunci când a fost găsit, ci fusese ţinut strâns în braţele mamei sale până când apele i-au despărţit. Imaginea copilului plutind cu faţa în sus „a adus lacrimi în ochii marinarilor curajoşi" de pe Mackay-Bennett.

William Harrison, secretarul lui Bruce Ismay, este îngropat aici, la fel ca şi Ernest Freeman, asistentul lui Ismay, care este cadavrul cu numărul 239. Ismay a plătit „pentru ceva mai scump" să marcheze mormintele bărbaţilor, fără îndoială doar de ruşine şi din vinovăţie. Pe mormântul lui Freeman scrie: „A rămas la datorie, încercând să-i salveze pe alţii neţinând cont de propria viaţă şi astfel s-a scufundat cu nava." Se pune întrebarea dacă Ismay, atunci când a dictat aceste cuvinte noului secretar şi-a dat seama de ironia epitafului pe care l-a ales pentru Freeman, ale cărui „servicii de încredere şi lungă durată" au fost răsplătite în acest fel.

19
Stabilirea paternităţii
2 decembrie, Judecătoria din Dumfries

Faptul că mama lui Mary Costin lucra pentru o firmă de avocaţi nu avea să-i aducă lui Andrew Hume decât ghinion. Hume credea în mod greşit că familia Costin nu este una prea deşteaptă, ci una extrem de umilă, fără iniţiativă sau resurse. Mary Costin îi punea beţe-n roate dar niciodată nu s-a gândit că va reprezenta o ameninţare pentru un om cu poziţia lui. Bănuia că Mary lucrează într-o fabrică de mănuşi – după moartea lui Jock găsise în ocupaţia ei o altă formă de insultă – dar nu s-a sinchisit niciodată să întrebe cu se ocupă mama ei, pentru că nu prezenta niciun fel de interes pentru el.

Dacă Susan Costin ar fi lucrat pentru nişte negustori de grâne, lucrurile s-ar fi terminat altfel. Dar Messrs Walker & Sharpe erau cunoscuţi pentru grija pe care o aveau faţă de oamenii lor, iar printre aceştia se număra şi Susan Costin, îngrijitoarea de la firmă. Atunci când domnul Hendrie, care o ajutase pe Mary să redacteze scrisoarea pentru Fondul de Ajutorare Titanic, a discutat cazul cu partenerii lui, aceştia au fost revoltaţi de situaţia ei şi au decis să se ocupe de cazul ei pro bono.

Înainte de toate, trebuia să facă o cerere pentru un test de paternitate fără de care Fondul de Ajutorare nu i-ar fi acordat nicio recompensă. Argumentele legale aveau să se bazeze pe intenţiile

tânărului cuplu, pe natura relaţiei dintre ei şi pe caracterul lui Mary.

Domnul Hendrie nu a pierdut timpul şi a luat declaraţii martorilor, a adunat dovezi relevante, printre care şi scrisorile trimise de Jock. Cartea poştală cu Titanicul pe care o trimisese din Southampton a fost şi ea luată ca probă. Pastorul de la Greyfriars Kirk a confirmat că Jock şi Mary se rugau acolo şi îi împărtăşiseră planurile de căsătorie. Nellie, sora lui Jock a confirmat că ea le-a făcut cunoştinţă şi faptul că fratele ei îi era foarte dedicat lui Mary. Nellie nu i-a spus tatălui ei despre această declaraţie. Angajatorul lui Mary de la fabrică i-a făcut acesteia o caracterizare şi s-a oferit să aducă personal dovezi, dacă va fi nevoie. Însuşi domnul Walker a jurat că ştie această familie de mai bine de zece ani şi poate garanta pentru decenţa şi onestitatea lor.

Mary a petrecut ore întregi recitind scrisorile lui Jock şi încercând să găsească pagini care să o poată ajuta să-şi susţină cauza fără să o pună în situaţii stânjenitoare. Dar proba care avea să conteze cel mai mult aveau să fie declaraţiile ei şi ale mamei sale odată ajunse în boxa martorilor. Domnul Hendrie a avertizat-o că dacă Andrew Hume va hotărî să se opună cererii în calitatea lui de executor al lui Jock, să se aştepte să răspundă la unele întrebări ofensive şi provocatoare din partea avocatului lui Hume.

Viteza cu care Mary trebuia să furnizeze celor de la Fondul de Ajutorare Titanic dovada paternităţii era esenţială. Domnul Hendrie fusese asigurat de funcţionarul judecătoriei că la trei săptămâni de la primirea cererii va avea loc o audiere. Dar apărea o problemă. Domnul Hendrie o sfătuise pe Mary să nu înregistreze naşterea lui Johnann înainte de judecarea cazului, pentru că atunci când tatăl era mort iar mama necăsătorită, legea impunea ca numele tatălui să nu fie completat. Hendrie spera să o poata scuti pe Johnann de eticheta de copil nelegitim înregistrându-i naşterea după stabilirea paternităţii în mod legal. Dar nu înţelesese corect întreaga procedură. Legea impunea ca cererea lui Mary să fie însoţită de certificatul de naştere.

Legea nu putea fi păcălită. Pe 7 noiembrie 1912, Mary a înregistrat naşterea lui Johnann, iar numele tatălui a rămas necompletat. Mai târziu în aceeaşi zi, domnul Hendrie a completat o cerere pentru stabilirea paternităţii adresată Judecătoriei din Dumfries din partea lui Mary. În acelaşi timp, l-a anunţat pe Andrew Hume, în calitate de executor al lui Jock. A doua zi, Andrew Hume a anunţat judecătoria că se opune acestei cereri.

Cererea pentru stabilirea paternităţii a fost susţinută la Judecătoria din Dumfries pe 2 decembrie 1912. Nici Andrew Hume, nici vreunul dintre reprezentaţii săi nu au venit să o conteste. Decalaraţiile făcute înainte de proces şi notiţele şerifului nu au fost păstrate atunci când dosarele au fost trimise din Dumfries la Arhiva Naţională a Scoţiei din Edinburgh, în urmă cu cincizeci de ani, astfel încât nu există nicio dovadă a audierii. Dar decizia curţii este păstrată în arhive, iar înregistrarea naşterii se află la Biroul General de Registre din Scoţia. În aceasta se spune:

„În urma unei acţiuni legate de paternitatea copilei Johnann Law Hume Costin, născută pe 18 octombrie 1912, pe Buccleuch Street nr. 35, Dumfries, în numele lui Mary Catherine Costin care locuieşte pe Buccleuch Street, numărul 35, Dumfries, împotriva lui Andrew Hume, profesor de muzică din Dumfries şi alţi reprezentanţi ai răposatului John Law Hume, Locţiitorul Şerifului din Dumfries şi Galloway a decis pe 2 decembrie 1912 că numitul copil este fiul nelegitim al lui Mary Catherine Costin şi John Law Hume.“

20
Familiile Costin şi Hume la judecată
11 decembrie, Dumfries

Decretul paternităţii, care confirma faptul că Jock Hume este tatăl copilului, i-a dat şanse lui Mary să reaplice pentru subvenţia oferită de Fondul de Ajutorare Titanic. Imediat, a trimis o nouă scrisoare care ar fi trebuit să pună capăt problemelor.

Cu toate acestea, a marcat începutul unui război de un an între Mary Costin şi Andrew Hume. Câmpul de luptă a fost Judecătoria din Dumfries care se afla chiar în faţa casei Costin, pe Buccleuch Street. Cu toate că Mary a fost cea care a deschis focul, Andrew Hume a fost cel care a început ostilităţile, furând banii care fuseseră destinaţi copilului lui Mary, propria lui nepoată.

„Cazul Fondul Titanic", aşa cum l-au numit cei de la *Standard*, a fost o luptă legală extraordinară. La sfârşitul ei, au rămas reputaţii distruse şi vieţi destrămate. Această luptă între bunica mea, Mary, o mamă necăsătorită, şi Hume, tatăl eroului mort – a împărţit locuitorii din Dumfries, care urmăreau cu ardoare povestea în *Standard*, în tabere.

În preajma Crăciunului din 1912, Mary se simţea uşurată că rezolvase problema paternităţii. Ordinul judecătoresc care stabilea paternitatea fusese înaintat Fondului de Ajutorare Titanic de domnul Hendrie, iar Mary semnase o nouă cerere pentru „subvenţie". Problema se afla acum în mâinile Secretarului Onorific de la Fondul Titanic din Liverpool, domnul Percy Fullerton Corkhill,

care era responsabil pentru cererile de alocaţii venite din Scoţia şi din Anglia, la nord de Birmingham.

Domnul Corkhill, care era asistent de avocat la Corporaţia din Liverpool, dar şi secretar privat al primarului din Liverpool, i-a scris domnului Hendrie că cererea lui Mary „este analizată". Chiar aşa a şi fost. Subcomitetul de cereri în scopuri generale s-a întrunit a doua zi, timp în care lui „Johnann" îi fusese deja alocat numărul de beneficar C689. Comitetul a aprobat plata sumei de jumătate de coroană pe săptămână (aproximativ 6 lire la valoarea de azi) plus suma de 67 de lire plătibile imediat din fondurile de „alimente" – în special mâncare, combustibil şi întreţinere, în total o sumă destul de substanţială, de 3.100 de lire la valoarea de azi. Formularele necesare au fost completate între Crăciun şi Anul Nou.

Până aici toate bune. Dar, din păcate, în loc să-i fie trimis lui Mary, cecul de 67 de lire a fost trimis din greşeală lui Andrew Hume. Acesta a încasat imediat banii la Banca Naţională a Scoţiei din Dumfries şi nu a băgat în seamă scrisoarea trimisă împreună cu banii de domnul Corkhill, care spunea clar că banii îi sunt destinaţi lui Mary „şi copilului ei". Hume a avut impertinenţa să-i scrie domnului Corkhill pe 3 ianuarie 1913, confirmându-i primirea cecului.

Corckhill a înţeles din această scrisoare că banii i-au fost daţi lui Mary pentru copil. Dar nu se întâmplase acest lucru. Tot în această perioadă, Andrew Hume îi scrise lui Gilchrist pentru a-i cere banii pentru cele două viori.

În aprilie, cum domnul Hendrie nu primise niciun răspuns de la Fondul de Ajutorare Titanic, „a făcut cercetări" şi a descoperit greşeala administrativă care se făcuse. I-a scris lui Andrew Hume pe 25 aprilie cerându-i să-i dea cele 67 de lire lui Mary Costin, destinatarul de drept. Hume a negat faptul că ar fi primit banii. Şi domnul Corkhill i-a scris lui Hume, care din nou a negat primirea banilor în ciuda faptului că deja confirmase primirea cecului. Pe 18 iunie domnul Corkhill i-a scris din nou lui Hume spunându-i:

„Vă rog să înţelegeţi că banii au fost destinaţi întru beneficiul copilului lui Mary Costin şi nu al dumneavoastră."

Andrew Hume a pretins că nu a primit niciodată această scrisoare astfel încât domnul Corkhill a redactat o a patra scrisoare trimisă şi înregistrată pe data de 23 iulie, în care cerea ca cele 67 de lire să fie restituite. Fondul de Ajutoare Titanic, i-a reamintit el lui Hume, a fost strâns „din banii oamenilor... pentru ajutorarea văduvelor, orfanilor şi rudelor care depindeau de cei care şi-au pierdut viaţa în urma scufundării vaporului Titanic în Oceanul Atlantic". Comitetul „nu putea să-l considere şi nu l-a considerat pe Andrew Hume ca fiind o persoană care depindea de decedat." Atunci când fondul fusese înfiinţat în luna iulie, comitetul a subliniat faptul că „deşi fiecare caz va fi analizat cum se cuvine şi cu generozitate, *fondul nu este o modalitate de a oferi compensaţii permanente pentru pierderea viitoarelor beneficii ale rudelor*".

Nici această scrisoare a domnului Corkhill nu a primit un răspuns, aşa că Mary Costin a trimis o citaţie. Cazul a fost audiat de Şeriful Campion din Dumfries în ziua de vineri, 8 august, atunci când au fost prezentate puţinele dovezi ale cazului. Apărarea lui Andrew Hume era că primise într-adevăr cele 67 de lire, dar că a presupus că sunt pentru el şi le-a păstrat pentru că şi el intrase în legătură cu fondul. Atunci a declarat că primise sume individuale de 25 de lire, 71 de lire 9 şilingi şi 7 peni şi 140 de lire de la Primărie şi Fondurile *Daily Telegraph* şi o donaţie de o valoare nespecificată de la Fondul Muzicienilor de pe Titanic mai devreme în acel an, înainte de naşterea copilului. Mary Costin nu ştia nimic de toate aceste donaţii. Cazul a fost amânat pentru o lună pentru ca apărarea să aibă timp să se pregătească şi pentru ca domnul Corkhill să poată veni de la Liverpool pentru a prezenta dovezile.

Când Curtea s-a reunit, domnul Hendrie l-a informat pe Şeriful Campion că i-a cerut partenerului său majoritar, domnul Bannerman, să preia cazul „pentru că sunt de părere că sunt un martor important şi nu aş fi putut-o reprezenta pe domnişoara Costin". În declaraţia sa, a prezentat curţii suita de minciuni, contradictii şi

oscilații de care s-a lovit în relația lui cu Andrew Hume. Domnul Bannerman l-a chemat ca martor pe domnul James Henderson, care a declarat că a lucrat înainte ca avocat al domnului Hume. Domnul Hume le trimisese o scrisoare a celor de la *Daily Telegraph* administratorilor de la Fondul Titanic, în care spunea că are dovada de necontestat a faptului că fiul său nu este tatăl copilului lui Mary Costin. Atunci când a întrebat care este acea dovadă, Hume nu a putut furniza niciuna. De atunci nu l-a mai reprezentat pe Hume.

Domnul Corkhill a declarat că Hume îi scrisese la o lună după naștere spunând: „Consider că în calitate de părinte (al lui Jock) și reprezentant legal se cuvine să am șansa de a rectifica așa-zisul rău făcut." I-a spus în repetate rânduri lui Hume că orice donație din partea fondului va fi dată spre beneficiul copilului.

Aceasta era prea mult pentru avocatul lui Andrew Hume care a intervenit în acest moment. A spus că se află în situația de a se retrage din caz. Așa s-ar fi cuvenit să procedeze. Se afla în mâinile Excelenței sale, dar a cerut să fie lăsat să se retragă. Preluase cazul pentru că „în biletele și hârtiile care i-au fost înmânate părea că există o justificare a apărării". I-a spus clientului său că dacă suma îi fusese adresată în mod clar domnișoarei Costin, el nu poate merge mai departe. Șeriful a spus că înțelege situația în care se află domnul Edgar și îi aprobă decizia. După ce s-a consultat cu clientul său, domnul Edgar a anunțat că își recunoaște înfrângerea în acest caz.

„Final senzațional" titra *Dumfries &Galloway Standard.* „Avocatul apărării se retrage din cazul Fondului Titanic." Dar, cu toate că Mary Costin credea că victoria îi aparține, avea să aibă parte de o surpriză pe 22 octombrie, când Șeriful Campion a emis „hotărârea definitivă": „Dificultatea acestui caz a fost aceea de a decide dacă solicitantul (Mary Costin) are dreptul de aduce aceste acuze." Prezentarea excentrică a Șerifului continua astfel: cele 67 de lire trimise din greșeală lui Andrew Hume au reprezentant o donație benevolă din partea Fondului de Ajutorare Titanic. Mary Costin nu ar fi putut da în judecată fondul pentru

donaţie pentru că toate distribuţiile au fost gratuite – aşadar nu a avut niciun temei pentru a da în judecată pe cineva care a primit banii din greşeală. El a concluzionat că acesta este un caz de *condictio indebiti* – revendicarea unei plăţi greşite – iar Mary Costin nu avea dreptul la bani.

Mary a contestat decizia. Lorzii legii din Edinburgh au preluat cazul pe 3 decembrie 1913 şi au dat un verdict de comun acord. Vice-judecătorul a spus: „Nu pot fi de acord cu această judecată." Problema este simplă. „O anumită sumă de bani a fost trimisă de la A la B pentru a-i fi dată ei. La acest lucru se rezumă totul şi la faptul că B refuză să dea banii. În aceste condiţii se pare că cel mai indicat este să trimit din nou cazul Şerifului." Lordul Dundas a fost şi el de acord: Şeriful „s-a înşelat"... există un *non sequitur* în judecata lui. Lordul Guthrie a adăugat: „Şeriful a arătat în mod clar că nu are niciun pic de compasiune pentru apărarea acuzatului (Andrew Hume)... acuzatul nu numai că trebuia să ştie, ba chiar a ştiut că primeşte aceşti bani pentru domnişoara Costin şi nu pentru el." Recursul a fost aprobat şi Mary Costin a primit banii.

Oare Andrew Hume era pur şi simplu un om rău sau era nebun? Actul final din această tragedie legală – sau farsă – ne arată că era şi una şi alta. Exact la un an după ce judecătoria din Dumfries hotărâse că Jock este tatăl lui Johnann, Andrew Hume a depus o „cerere de recurs". În legea din Scoţia, aceasta este o cerere adresată Curţii pentru a permite cuiva o altă şansă de a-şi susţine cazul dacă Şeriful a luat deja o decizie potrivnică. Hume a iniţiat un proces pentru a contesta decizia de paternitate pe motiv că a intrat în posesia unor dovezi relevante. Avocatul lui era din nou domnul Edgar.

Iată cum, Mary Costin era nevoită să traverseze drumul către Curtea de Judecată de pe Buccleuch Street. Domnul Bannerman, avocatul ei, a susţinut că cererea este „nepotrivită" şi a sugerat faptul că Andrew Hume o foloseşte ca unealtă pentru a schimba ordinul anterior de a-i plăti lui Mary Costin cele 67 de lire. Oricum, „nu este corect ca o parte să fie lăsată să audă dovezile

aduse de cealaltă parte, să se gândească un an şi apoi să adune noi dovezi care să dovedească contrariul".

Şeriful Campion a amânat audierea până pe 12 februarie 1914, când a emis decizia Curţii. A respins cererea pe motiv că Andrew Hume nu a venit cu nicio dovadă nouă sau „fapt material" din cele promise. Scuza lui de a se prezenta la stabilirea paternităţii cu un an în urmă nu-l ajuta. Ar fi fost „dezagreabil" pentru Mary Costin să redeschidă cazul după douăsprezece luni. Pentru Mary, coşmarul legal se terminase în sfârşit. Acum putea începe să-şi refacă viaţa fără Jock.

21
Deschiderea vechilor răni
31 mai 1913, Dumfries

Procesul dintre Andrew Hume şi Mary Costin a adus o mare nefericire celei mai mici fiice din familia Hume, Kate, care acum avea aproape şaisprezece ani. Era suficient că trebuia să asiste la umilirea publică a tatălui ei, care fusese etichetat ca mincinos şi hoţ. Kate a văzut cum afacerea tatălui ca profesor de muzică începe să se destrame şi a început să se simtă chiar ea marginalizată, părinţii prietenelor ei de la şcoală nemailăsându-şi fiicele să se apropie de cei din familia Hume. Dar poate că cel mai rău, din punctul ei de vedere, era că acest proces îi prelungea durerea pentru pierderea lui Jock, a cărui moarte o afectase mai mult ca pe oricare dintre fraţii ei. Fusese fratele mai mare, protectorul ei.

Nu doar procesul aducea amintiri neplăcute. La un an după moartea lui Jock, nu trecea nicio lună fără să fie chemată la vreo nouă ceremonie de prezentare a omagiilor eroilor de pe Titanic. Kate Hume a urât în mod special ultima zi din luna mai a anului 1913. Ura această zi de mai bine de un an, de când fusese propusă construirea unui monument. Se consumase deja extrem de mult la cele două slujbe de comemorare pentru Jock din săptămâna de după scufundarea Titanicului, şi două luni mai târziu înfruntase o ploaie torenţială în timpul dezvelirii unei plăci de marmură la intrarea în vechea sa şcoală, St. Michael. Acum, când încă încer-

ca să se împace cu moartea fratelui ei, avea să aibă loc o nouă revărsare a durerii publicului.

Fiecare dintre cele trei ceremonii de comemorare de până acum fuseseră dureroase în felul lor. La slujbele religioase era plin de oameni în vârstă, foarte puţini dintre aceştia cunocându-i pe Jock sau pe Tom Mullin. Îşi prezentaseră omagiile „tinerilor eroi din Dumfries" într-un mod în care Kate nu înţelegea aceste demonstraţii publice ale durerii pentru fratele ei. Dezvelirea plăcii de la şcoală a fost ceva diferit, care a luat-o prin surprindere. Au fost prezenţi aproape numai copiii de la şcoală şi mulţi dintre băieţi erau la vârsta la care şi-l amintea pe fratele ei în copilărie – cu pantaloni scurţi, alergând pe terenul de joacă pentru a le întâmpina pe ea şi pe mama ei atunci când veneau să-l ia. Deşi puţini dintre elevii prezenţi îl cunoşteau, mulţi dintre băieţi aveau lacrimi în ochi, iar tinereţea lor îi amintea lui Kate cât de mulţi ani ar fi avut Jock în faţă. Directorul, domnul Hendrie, un om a cărui misiune în viaţă a fost să predea şi să-i ghideze pe copiii pe care îi avea în grijă, a vorbit despre Jock şi Tom nu ca despre nişte eroi, dar ca fiind nişte „flăcăi buni". A fost mai mult decât ar fi putut suporta Kate.

Dar în termeni colocviali, ziua de azi avea să fie „una mare" – Parohul Thomson avea să dezvelească un obelisc din granit de aproape cinci metri în Dock Park, în onoarea vieţilor şi morţii eroice ale lui Jock şi prietenului său Thomas Mullin. Au participat mai multe sute de oameni, iar Kate a stat cu tatăl ei şi cu mama vitregă în primul rând împreună cu parohul, sub privirea tuturor oamenilor din Dumfries. Dar erau două persoane a căror absenţă a bătut la ochi: Nellie şi Grace, cele două surori ale lui Jock, în vârstă de douăzeci şi cinci, respectiv, douăzeci şi unu de ani. Ambele fete plecaseră de acasă cu mult timp înainte ca Jock să moară şi lucrau departe de Dumfries. Nellie se mutase la scurtă vreme de la moartea mamei sale, dezgustată de avansurile pe care tatăl i le făcea lui Alice. De la moartea lui Jock, Nellie şi Grace au început să vină acasă extrem de rar, întrucât relaţia lor cu tatăl şi cu mama vitregă se deteriorase. Niciuna dintre fiicele

lui Andrew nu s-a înţeles cu Alice, care o acuza în mod special pe Grace că este nepoliticoasă, leneşă şi inutilă. Aveau loc scandaluri uriaşe, iar până în anul 1913 Nellie încetase să mai vină acasă. Tatăl le scrisese ambelor fete spunându-le că le aşteaptă pentru ceremonie. Dar acestora le era ruşine de comportamentul lui imprevizibil şi erau hotărâte să evite orice confruntare dintre el şi Mary Costin, care ştiau că va fi acolo împreună cu copilul lui Jock. Aşadar s-au scuzat.

Andrew Hume hotărâse deja că Andrew, cel mai tânăr membru al familiei, în vârstă de unsprezece ani, era prea mic pentru a trece printr-un alt moment sfâşietor. Astfel, Kate era cea care rămânea ca amortizor între el şi Mary Costin. Era pentru prima dată când Mary şi Andrew se întâlneau după multe luni de zile în afara sălii de judecată. Kate ura această situaţie, răzbunarea tatălui ei împotriva familiei Costin părând că se transformase deja din ură în nebunie.

Designul şi construirea monumentului ridicaseră şi ele controverse. Avuseseră loc discuţii nesfârşite despre forma pe care să o aibă. Comitetul Memorial Titanic a fost întrunit pentru a se lua o decizie democratică. Unul dintre mai marii oraşului, domnul Hiddleston, a propus ca două plăci de granit cu numele tinerilor să fie ridicate în primărie. Domnul Malloch, a sugerat ridicarea unui monument de granit în cimitirul St. Michael, întrucât niciunul dintre băieţi nu aveau morminte în Dumfries, ambii fiind îngropaţi în Halifax, Noua Scoţie. Domnul Mitchell a susţinut cu tărie construirea unei fântâni pe strada St. Michael. Domnul Clark, un brutar, a fost cel care a propus ridicarea unui obelisc în Dock Park, cu privire spre râul Nith. Această propunere a fost aprobată de toţi, şi a fost numit un subcomitet pentru a luat deciziile legate de design şi pentru a strânge fondurile necesare trimiţând „formulare de înscriere“ către fabrici şi ateliere de lucru. S-au iscat controverse şi pentru cine să creeze şi să construiască obeliscul. Un sculptor local renumit, domnul J. W. Dods, a licitat contractul unindu-şi forţele cu firma constructoare, Messrs Stewart, din Dumfries. Dar schiţele nu s-au potrivit iar costurile ar fi fost prea

mari. Atunci li s-a cerut ajutorul şi altor firme locale, dar au fost informate de subcomitet că preţurile sunt tot prea mari. În scurt timp, totul s-a transformat într-o cursă între o firmă locală de construcţie, Messrs D. H. & J. Newall din Dalbeattie şi o firmă de zidărie din Trafford Park, Manchester, Messrs Kirkpatrick Bros. Ambele au cerut 100 de lire pentru lucrare, dar serviciile oferite de Kirkpatrick includeau şi costul unui panou cu margini de bronz cu imaginea Titanicului încadrată de câteva versuri din cântecul religios „Aproape de Tine, Doamne". Ca o dovadă de bunăvoinţă, pentru a-l proteja, au împrejmuit obeliscul şi cu nişte zăbrele. Cei de la Kirkpatrick au fost angajaţi după îndelungi dezbateri, votul de 15-9 pentru provocând resentimente negustorilor locali, care au jurat să boicoteze ceremonia. Insulta finală a fost alegerea făcută de Kirkpatrick pentru „granitul de cea mai bună calitate din Aberdeen" şi nu rocile din Dumfries.

Dar toate aceste rivalităţi şi conflicte au fost lăsate deoparte în dimineaţa zilei de 31 mai 1913, atunci când sute de localnici s-au adunat sub razele soarelui din Dock Park. Andrew şi Alice Hume, însoţiţi de neîncrezătoarea Kate, au străbătut cei aproximativ opt sute de metri de la casa lor de pe George Street până în parc. Steagurile lăsate în bernă fluturau la primărie şi la Midsteeple. Clopotele bisericilor din Dumfries şi Maxwelltown băteau cu solemnitate. În foişorul pentru orchestră, se cânta „Aproape de Tine, Doamne". Doi gornişti din al treilea regiment al regelui stăteau de fiecare parte a obeliscului aşteptând să sune „Ultimul drum". Şaizeci de cercetaşi formau un rând dublu între pavilionul de bowling şi monument. Preoţii din Dumfries şi Maxwelltown aveau să meargă printre ei înainte să se aşeze.

Pentru Kate era ca şi cum Jock ar fi murit din nou, numai că de data asta nu era împietrită de uimire. La mai bine de un an, simţea moartea fratelui ei mai apăsătoare ca niciodată, iar durerea i-a alimentat furia pentru tatăl său pe care îl învinuia tot mai mult de favorizarea circumstanţelor care au dus la moartea lui Jock.

Familia Hume a luat loc în primul rând chiar înainte ca preoţii în hainele civile să ajungă însoţiti de reverendul James Strachan,

care oficiase şi slujba de înmormântare a lui Jock. Reverendul Strachan a început rugăciunea şi apoi l-a invitat pe parohul Thomson să dezvelească în mod oficial monumentul. Când perdeaua a fost dată la o parte, Kate a putut citi pentru prima oară inscripţia de la baza obeliscului:

ÎN MEMORIA LUI
JOHN LAW HUME, MEMBRU AL ORCHESTREI,
ŞI THOMAS MULLIN, OSPĂTAR,
LOCUITORI AI ACESTOR ORAŞE
CARE ŞI-AU PIERDUT VIAŢA LA SCUFUNDAREA
VAPORULUI WHITE STAR LINE „TITANIC"
ÎN MIJLOCUL ATLANTICULUI ÎN ZIUA DE
14 APRILIE 1912
AU MURIT LA DATORIE.

Parohul a mulţumit tuturor pentru „răspunsul imediat" la iniţiativa de a ridica un monument. „Pe acel vapor maiestuos", a cuvântat el, „au fost 2206 de oameni – cât populaţia unui mic oraş – şi dintre aceştia, 1 500 şi-au aflat mormântul în apă..." Gorniştii au sunat „Ultimul drum" iar orchestra a cântat „O, Doamne din Bethel".

Apoi, parohul Nicholson i-a mulţumit parohului Thomson pentru rolul pe care l-a avut în crearea unui monument care „le va aminti locuitorilor... un monument al celui mai mare dezastru al vremurilor moderne". Fostul director al lui Jock, domnul Hendrie a mulţumit Comitetului pentru că „a păstrat vie" memoria celor doi tineri, locuitori ai oraşului. Parohul Thomson s-a ridicat apoi din nou pentru a mulţumi sculptorilor şi constructorilor pentru munca lor excelentă. Kate Hume se întreba dacă mai rămăsese cineva căruia trebuia mulţumit, când parohul Thomson s-a ridicat pentru a treia oară ca să-i mulţumească căpitanului Wingate din al treilea regiment al regelui pentru asigurarea serviciilor gorniştilor.

„Procedurile s-au încheiat cu cântarea imnului naţional", a raportat *Dumfries & Galloway Standard*, „iar apoi orchestra a

cântat muzică veselă în timp ce clopotele din Midseeple răsunau mai departe.“

Spre deosebire de familia Hume, toţi membrii familiei Costin au fost prezenţi. Mary a venit cu Susan, mama ei, cu Jock şi Menzies, cei doi fraţi şi cu Johnann care avea opt luni şi pe care a transportat-o într-un cărucior nou Marmet, pe care îl cumpărase cu o parte din banii primiţi de la Fondul de Ajutorare. Erau o familie mândră şi cu toate că nu făceau parte din programul oficial, şi-au făcut loc spre partea din faţă unde au fost întâmpinaţi de prieteni, printre care şi bunica lui Thomas Mullin, care s-a agitat foarte mult la vederea copilului.

Spre deosebire de Kate, Mary Costin nu s-a dus acasă suspinând sau extrem de tristă. Era mândră că oamenii din Dumfries aveau o părere atât de bună despre Jock şi Tom încât să merite un monument comemorativ oarecum permanent, un loc pe care oamenii să îl poată vizita şi înțelege şi peste o sută de ani. Familia Costin s-a îndreptat spre casă mergând agale, făcându-şi timp pentru oamenii care se opreau pentru a admira copilul: copilul lui Jock. Acest episod i-a dat lui Mary putere pentru următoarea rundă a luptei cu Andrew Hume.

22
Cazul asistentei mutilate
August 1914

În timpul verii din 1914, Kate Hume, care acum era o adolescentă nefericită de şaptesprezece ani, a început să caute modalităţi în care ar fi putut să-i rănească pe tatăl ei şi pe mama vitregă. Lăsată singură toată ziua în biroul inginerilor electrici Anderson, unde lucra ca funcţionar, Kate avea tot timpul din lume la dispoziţie pentru a pune la cale o răzbunare împotriva lui Andrew şi a lui Alice.

Evenimentele cărora Kate le-a dat naştere aveau să stârnească interesul internaţional în primele săptămâni ale Primului Război Mondial. Procesul despre care s-a vorbit extrem de mult, a devenit cunoscut ca „Farsa atrocităţii din Dumfries". O descriere a câtorva evenimente a apărut în cartea *Falsehood in Wartime*, publicată de Arthur Ponsonby, membru al parlamentului pentru Stirling. A făcut referiri la acest eveniment numindu-l „Cazul asistentei mutilate".

Întreaga poveste a actului de nebunie a lui Kate nu a fost dezvăluită niciodată în întregime. Multe detalii interesante au rămas nedescoperite în declaraţiile dinaintea procesului şi în notele păstrate în Arhiva Naţională a Scoţiei din Edinburgh. Pe baza acestora şi din mărturiile familiei, am pus cap la cap această tragică istorisire, care la fel ca toate evenimentele în care

apar implicate familiile Hume şi Costin, începe cu scufundarea Titanicului.

În septembrie 1914, Kate nu îşi mai văzuse părinţii şi nu mai vorbise cu ei de un an – de când tatăl ei o bătuse cu un bici, iar mama vitregă o lovise cu un baston cu cap de argint. Aceea a fost ziua în care a plecat definitiv de acasă. Deşi locuia la mai puțin de un kilometru, părinţii ei nu făcuseră niciun efort pentru a o contacta sau a afla unde locuieşte.

Nemulţumirile lui Kate îşi aveau originea în moartea mamei ei, apariţia bruscă a mamei vitrege şi moartea fratelui său, Jock. În fiecare dintre aceste evenimente traumatizante ale copilăriei, i se făcuseră mai multe nedreptăţi – sau ofense parentale, aşa cum le-a considerat ea.

Kate care era „o fată capricioasă, violentă, pasionată de băieți", aşa cum a fost descrisă mai târziu de un psihiatru, era o cititoare înrăită a ziarelor şi a romanelor poliţiste care i-au hrănit imaginaţia bogată. La fel precum copila eroină a lui Henry James din romanul *Ce ştia Maisie*, Kate „văzuse mult mai multe decât înţelesese la început". Îi era destul de limpede, acum când avea şi ea ceva experienţă cu băieţii, că tatăl ei avusese o relaţie cu Alice înainte de moartea mamei sale. Departe de a o introduce pe Alice Alston în casa lor ca pe o îngrijitoare care să țină locul mamei, aşa cum Andrew pretinsese, el se căsătorea cu amanta lui.

Kate îl adorase pe Jock şi nu şi-a putut ierta niciodată tatăl pentru răul făcut fratelui ei. Încă nu îi putea spune numele fără ca ochii să i se umple de lacrimi. Tatăl lor îl îndepărtase pe Jock la fel cum ea şi surorile ei fuseseră obligate să plece. Faptul că lui Jock îi plăcea viaţa şi munca la bordul vapoarelor, nu îl absolvea pe tată de vina pentru moartea fiului în ceea ce o privea pe Kate.

Existau şi alte nemulţumiri. Tatăl ei şi mama vitregă nu încercaseră deloc să o contacteze de când plecase de acasă. Fusese, după părerea ei, o fiică ascultătoare care îşi acompaniase tatăl la pian în seratele muzicale fără să primească vreo laudă sau mulţumire, ci numai critici. Bătăile pe care le primea erau la fel

de umilitoare pe cât erau de dureroase, mai ales pentru că era bătută în faţa mamei vitrege. Şi mai erau şi toate minciunile şi înşelătoriile tatălui de care se ruşinau toţi copiii.

Zilele lui Kate la firma Anderson treceau extrem de greu. Nu era o viaţă potrivită pentru o adolescentă, mai ales una traumatizată precum Kate; de multe ori, dacă era o zi frumoasă se furişa afară din birou şi petrecea câte o oră sau două la malul râului. Şi-a dat seama că dacă lasă uşa de la birou neîncuiată, un creion şi câteva foi cu o propoziţie neterminată pe birou, poate pretinde că a plecat un pic până la poştă în cazul în care angajatorul ei, domnul Campbell se întorcea pe neaşteptate. Dar rareori făcea acest lucru. De cele mai multe ori citea pur şi simplu romane poliţiste sau ziare. Îi plăcea *Daily Sketch* pentru atitudinea anti-germană în ceea ce privea războiul, dar şi pentru fotografiile de efect. Începuse să-l citească cu doi ani în urmă când Jock murise, iar prezentarea dezastrului Titanicului făcută de acest ziar i s-a părut cel mai bine realizată din toate ziarele. Acum, războiul era un subiect fascinant pentru ea, interesând-o în mod special prezentarea atrocităţilor. Un subiect care a stârnit un interes deosebit pentru Kate şi i-a trezit imaginaţia. Un grup de „nemţi ticăloşi", aşa cum îi descria *Sketch* dăduseră foc unui sat din Belgia după ce violaseră şi mutilaseră femeile tăindu-le sânii cu baionetele. Kate a decupat articolul şi l-a aşezat sub nişte chitanţe în sertarul biroului. Acesta avea să fie sursa ei de inspiraţie pentru pedeapsa pe care avea să le-o aplice tatălui şi mamei sale vitrege.

Planul iniţial era să dea foc casei din George Street dar a renunţat repede la idee pe motiv că persoane nevinovate, precum fratele ei mai mic, Andrew, puteau fi ucise sau rănite. Apoi s-a gândit să distrugă viorile preţioase şi violoncelul tatălui său. Acest lucru l-ar îndurera cu siguranţă şi l-ar costa foarte mult. S-a gândit să le distrugă cu un topor, să le ardă sau să le fure şi să le arunce în râul Nith, unde ar fi fost descoperite, dar nu în timp util pentru a fi salvate sau reparate. Dar Kate a renunţat şi la această idee pentru că nu îi oferea satisfacţia răzbunării împotriva mamei vitrege.

La un moment dat s-a gândit să trimită o scrisoare anonimă autorităţilor pentru a le spune despre minciuna lui Andrew, con-

form căreia Jock luase cu el pe Titanic două viori scumpe. Toţi cei din familie, inclusiv Mary Costin, ştiau că Jock plecase cu o singură vioară, cea pe care o folosea întotdeauna şi în mod sigur nu era o vioară Guadagnini din secolul al XVIII-lea. Dar Kate se îndoia că autorităţile ar fi pus preţ mai mare pe cuvintele unei adolescente decât pe cele ale tatălui. Şi nu ar fi fost o răzbunare directă împotriva lui Alice, aşa că a renunţat şi la această variantă.

Singura dată când Kate şi ceilalţi copii îi văzuseră pe tatăl lor şi pe mama vitregă cu adevărat trişti a fost atunci când au auzit vestea morţii lui Jock. Moartea mamei fusese o uşurare pentru amândoi, după părerea lui Kate, niciunul nu vărsase atunci nicio lacrimă. Dar când Titanicul s-a scufindat, tatăl ei îşi ieşise din minţi de durere şi chiar şi Alice a plâns. Grace, sora lui Kate, a remarcat mai târziu că atunci când Alice şi-a scos batista pentru a-şi şterge obrajii, era ca şi cum te uitai la o statuie de marmură peste care cade ploaia.

Această imagine i-a dat lui Kate ideea despre forma răzbunării pe care o va pune în aplicare. Îi va face să creadă că unul dintre fraţii ei a murit. La fel ca şi în cazul lui Jock, va trebui să fie o moarte eroică. Războiul era cadrul perfect. Grace se afla la Huddersfield pentru a deveni asistentă. Tatăl şi mama ei vitregă nu mai luaseră legătura cu ea de mai bine de un an şi nu ştiau unde se află. Kate va redacta o scrisoare care îi va face să creadă că Grace fusese cea mai recentă victimă a „nemţoilor"; exista o mulţime de astfel de istorisiri în *Daily Sketch*. Tatăl şi mama ei vitregă vor fi loviţi de durere aşa cum fuseseră la moartea lui Jock, îngroziţi de modalitatea crimei şi consumaţi de vina de a o fi îndepărtat, chiar şi indirect, de acasă.

Nu a luat în calcul – cel puţin nu în acea clipă – ceea ce vor crede, spune sau face atunci când vor descoperi că Grace este teafără şi sănătoasă. Nu a luat în calcul nici ce vor crede ceilalţi oameni. După ce a luat o foaie de hârtie din sertar, Kate a început să-şi pună planul în aplicare. Avea să redacteze o scrisoare pentru ea însăşi expediată de o altă asistentă curajoasă – care fusese cu Grace pe front atunci când murise. „Sora Mullard" era un nume

cu rezonanţă. De asemenea, avea să-i ofere lui Grace o moarte eroică, la fel ca cea a lui Jock. După ce a luat cel mai bun stilou al domnului Campbell, s-a aşezat la birou şi a început să scrie:

„Vilvorde, lângă Bruxells

Către domnişoara Hume,

Am fost rugată de sora dumneavoastră, asistenta Grace Hume, să vă înmânez scrisoarea din plic. Eu sunt asistenta Mullard şi am fost lângă sora dumneavoastră atunci când a murit. Tabăra infirmieriei de la Vilvorde a ars din temelii şi dintre cei 1 517 bărbaţi şi 23 de asistente, numai 19 asistente şi 149 de bărbaţi s-au salvat. Mă aştept să trec prin Dumfries în jur de 15 septembrie, dar vă scriu aceste rânduri în cazul în care nu ne vom vedea. Sora dumneavoastră mi-a dat adresa, astfel încât, pentru că ştiu foarte bine oraşul Dumfries, o voi trimite la oficiul dumneavoastră, dacă nu vă voi vedea.

Întrucât este mare nevoie de asistente la Inverness, 15 dintre noi vom fi trimise acolo. Grace mi-a cerut să vă spun că ultimele ei gânduri s-au îndreptat către Andrew şi dumneavoastră şi să nu vă faceţi griji pentru ea, căci se duce să se întâlnească cu „Jock al ei". Acestea au fost cuvintele sale.

A trecut printr-o agonie cumplită în ultimele clipe de viaţă. Unul dintre soldaţii noştri a prins doi soldaţi germani în timp ce-i tăiau sânul stâng, cel drept fiind deja tăiat. Au fost ucişi imediat de soldatul nostru.

Grace a reuşit să mâzgălească biletul ataşat înainte să o găsesc. Putem spune cu toţii că sora dumneavoastră a fost o eroină. A fost o „asistentă de teren" – adică mergea pe câmpul de luptă căutând soldaţi răniţi – iar odată, pe când aducea un soldat rănit, un german a atacat-o. A îndreptat arma acestuia spre el şi l-a împuşcat cu propria carabină.

Desigur, toate asistentele de aici sunt înarmate.

Tocmai am primit ordin să mă pregătesc pentru Scoţia, aşa că voi încerca să vă dau această scrisoare personal, pentru că aici nu există poştă şi ne adăpostim cum putem într-un camion. Vă voi da toate detaliile când ne vedem. Acum suntem în siguranţă, fiind că am primit întăriri.

Cu toată sinceritatea,
J. M. MULLARD
Asistentă, Trupele Regale Irlandeze
(nu mi se permite să spun ce trupă specială)"

Kate a scris rândurile acestea de trei ori până când a fost mulţumită de rezultat, corectând greşelile de scriere şi de gramatică şi încercând să o scrie astfel încât să nu îi fie recunoscut scrisul. Dar nu prea a reuşit. Totuşi, era mulţumită de scrisoare, despre care credea că are un aer de autenticitate cu condiţia să nu întrebe nimeni cine este sora Mullard. Apoi, folosind mâna stângă pentru a-şi masca propriul scris, a început să scrie biletul care se presupunea că este din partea lui Grace în ultimele clipe de viaţă. Aceasta avea să fie răzbunarea împotriva tatălui nemilos şi indiferent şi a mamei vitrege. Avea data de 6 septembrie:

„Dragă Kate,

Acesta este un bilet de adio. Nu mai am mult de trăit. Spitalul a fost incendiat. Germanii sunt nemiloşi. Unui bărbat de aici i s-a tăiat capul. Iar sânul meu drept a fost luat.

Transmite dragostea mea...
La revedere,
Grace X"

Când Kate a terminat de redactat scrisorile false, a mototolit biletul de la Grace pentru a părea autentic – ca şi cum ar fi fost luat, aşa cum a spus mai târziu, „din pumnul strâns al lui Grace".

De asemenea, a rupt marginile ca şi cum ar fi fost urmarea cadrului de război unde fusese scris. Apoi a pus ambele scrisori într-unul dintre plicurile de pe biroul domnului Campbell şi s-a dus acasă la scurtă vreme după ora prânzului. Doamna McMinn, proprietăreasa, a fost surprinsă să o vadă acasă atât de devreme şi a întrebat-o dacă a păţit ceva. La început, Kate a spus că are o durere de cap, dar imediat după a izbucnit în plâns, aruncându-şi braţele spre doamna McMinn şi spunându-i că sora ei, Grace, a murit. I-a arătat scrisorile „aduse în acea dimineaţă de un vizitator neaşteptat".

Doamna McMinn, o femeie cu suflet bun, a luat nişte săruri şi i-a facut lui Kate un ceai. După o oră, Kate a spus că se simte suficient de bine pentru a se întoarce la serviciu, unde după o altă oră, a ajuns şi domnul Campbell. Kate a repetat sceneta şi pentru acesta, arătându-i scrisorile şi asigurându-l că le-a spus şi părinţilor vestea îngrozitoare. Îmbrăţişarea de consolare a domnului Campbell a fost un pic mai lungă şi mai strânsă decât i-ar fi plăcut.

În dimineaţa următoare – sâmbăta – uciderea şi mutilarea lui Grace Hume era subiectul discuţiilor din Dumfries, care se răspândise precum focul. Se pare că toată lumea ştia, mai puţin Andrew şi Alice Hume. Ajunsese şi în atenţia şefului poliţiei, care a decis să nu ia nicio măsură, crima având loc în afara împrejurimilor districtului din Dumfries şi Galloway. Domnul William Dickie, editorul de la *Dumfries & Galloway Standard*, auzise şi el despre această poveste, dar pentru că era sfârşitul săptămânii şi ziarul apărea de abia miercurea următoare, şi-a petrecut după-amiaza editând minutele întâlnirii din săptămâna precedentă ale Asociaţiei Istoriei Naturale şi Anticariat din Dumfries şi Galloway.

Între timp, Kate a rămas acasă cu Robina, colega ei de cameră care îi era o veche prietenă din şcoală, şi părinţii acesteia. Deşi pusese la cale un plan atât de elaborat şi inventiv, încă nu ştia cum să le dea vestea despre moartea lui Grace tatălui ei şi mamei vitrege. Apoi şi-a amintit că Robina era prietenă cu Edward

Whitehead, un tânăr de douăzeci şi doi de ani care era reporter începător la ziar. Era de-abia sâmbătă, deci avea timp suficient să facă loc subiectului în ediţia de miercuri.

Tânărul Whitehead era pe cale să preia poate unul dintre cele mai mari ponturi din istoria ziarelor.

5th Sept.

Dear Kate,
This is to say
Goodbye. Have not long to live
Hospital has been set on fire
Germans shot a man here has
had head cut off and my
right breast taken away
Give my love to
Goodbye

X

23

Grace Hume este „ucisă"

16 septembrie 1914

Cu câteva zile înainte ca *Dumfries & Galloway Standard* să publice raportul despre uciderea lui Grace, doamnei Robertson, soţia unui tencuitor din Dockhead, i-a venit ideea de a le da de ştire lui Andrew şi lui Alice că fiica lor a fost omorâtă şi mutilată. Anunţul a fost precedat de un ciocănit zgomotos la uşă şi de sunetul clopoţelului de la uşa din George Street, nr. 42.

Alice Hume, care era singură acasă, se afla la ultimul etaj, căutând o pălărie pe care să o poarte la o nuntă din sâmbăta următoare şi nu a fost încântată să fie chemată la parter. Reumatismul făcea ca urcarea scărilor să fie dureroasă, iar coborârea avea să fie şi mai rea. S-a întrebat dacă are rost să se deranjeze. Dar curiozitatea era prea mare, aşa că a coborât scările din lemn de mahon făcute în stil georgian, treaptă cu treaptă, oricât de dureros era. Când a deschis uşa de la intrare, a fost deranjată să o vadă pe doamna Robertson stând acolo. Nu îi plăceau oamenii care veneau neinvitaţi şi oricum, Alice nu s-ar fi putut gândi la vreo situaţie în care să o invite pe doamna Robertson la ea acasă. Se salutau, cel mult, întrucât mergeau la aceeaşi biserică şi stătuseră una lângă alta la una din interminabilele cine organizate cu ocazia sărbătorii Burns Night; până aici mergea prietenia lor. Dar doamna Robertson ţinea o batistă la faţă şi era evident că plânsese, aşa că Alice s-a văzut obligată s-o invite înăuntru.

— Draga mea, ce s-a întâmplat? a întrebat Alice încercând să pară îngrijorată. Vă rog, intraţi, doamnă Robertson.

Alice a închis uşa în spatele oaspetului nepoftit, hotărâtă să o ţină în hol, unde doamna Robertson era obligată să stea în picioare şi nu să o invite în salonul unde Alice ar fi fost nevoită să o servească cu ceai şi biscuiţi.

— Este vorba despre fiica ta vitregă, Grace, a spus doamna Robertson. Toată lumea vorbeşte despre ea; voiam doar să spun...

— Despre ce vorbesc, mai exact? a întrebat Grace, care acum era evident iritată.

— Despre lucrurile îngrozitoare din Belgia,

— Ce lucruri îngrozitoare, dacă îmi permiţi să întreb?

— Vrei să spui că nu ai auzit? a întrebat doamna Robertson încercând să pară uimită, dar fiind de fapt bucuroasă că este ea cea care dă o aşa veste importantă. Şi-a dus mâinile la faţă pentru a simula groaza.

— Grace a fost mutilată şi ucisă de germani.

— Grace? Mutilată? Ucisă?

Pentru o clipă. Alice s-a gândit de câte ori îşi dorise chiar ea să o ucidă pe Grace. Existaseră momente în care ar fi vrut să le omoare pe toate cele trei fiice vitrege, mai ales pe Kate, deşi nu reuşiseră să o provoace atât de mult încât să se gândească la mutilare.

— Am crezut că ştii, altfel nu aş fi venit niciodată, a spus doamna Robertson care nu se bucura de nimic mai mult ca atunci când dădea veşti proaste celor care nu le auziseră încă.

— O soră – cred că sora Mullard o cheamă – i-a spus lui Kate totul şi i-a dat o scrisoare din partea lui Grace. Se pare că Grace a fost o eroină, îngrijindu-i pe soldaţii răniţi de pe frontul din Belgia, unde au atacat germanii. Înainte să o ucidă, i-au tăiat..., doamna Robertson a izbucnit într-un plâns nervos.

— Vă rog nu vă mai frământaţi, a spus Alice, încecând să se stăpânească în timp ce o îndruma pe doamna Robertson spre uşă.

— Când se va întoarce soţul meu, vom vorbi imediat cu Kate pentru a afla totul. La revedere, doamnă Robertson şi mulţumesc pentru ne-aţi adus la cunoştinţă.

Alice s-a aşezat în şezlongul din camera de lucru şi a privit-o pe doamna Robertosn cum se îndepărtează de casă. Când nu a mai putut-o zări, Alice s-a gândit cu calm la cele auzite. Şi-a dat seama că nu are cum să ia legătura imediat cu Kate pentru a-i spune ce s-a întâmplat pentru că nu ştia unde locuieşte. Se bucura că nu i-a spus acest detaliu doamnei Robertson, care se bucura de orice bârfă aşa cum copiii se bucură de o jucărie nouă. Alice şi-a amintit ultima dată când o văzuse pe Kate. Nu avea să-i ierte niciodată chipul sfidător atunci când a plecat şi a trântit uşa în urma ei. Cel puţin, tatăl ei îi găsise o ascunzătoare bună înainte să plece şi pentru prima dată nu dăduse vina pe ea – Alice – că le-a îndepărtat pe fiicele lui.

Cât despre Grace, nu o mai văsuseră şi nu mai vorbiseră cu ea de mai bine de un an, cu toate că, până acum, cel puţin, credeau că ştiu unde se află. Parcă la Bradford, nu? Sau poate Huddersfield. Nu mai ţinea minte.

Alice s-a gândit la efectul pe care această nouă catastrofă îl va avea asupra vieţii lor, oricare ar fi fost adevărul. Familia suferise deja destul de pe urma morţii lui Jock şi a anului petrecut în sala de judecată în timpul luptei cu Mary Costin. Nu era uşor să fii mama vitregă a celor cinci copii ai lui Andrew nici înainte ca Jock să moară, dar, fără îndoială, moartea lui amplificase toate problemele şi în special cele legate de relaţia ei cu fiicele vitrege.

Dar oare era adevărat? Oricum, probabil că Alice şi-ar fi dorit să fie. Grace şi Kate erau de nedespărţit şi problemele s-ar fi înjumătăţit dacă una din fiicele vitrege era moartă. Dar Alice era suspicioasă. În primul rând, Kate era o mincinoasă patologică, la fel ca tatăl ei. Chiar şi Alice a fost nevoită să accepte acest adevăr neplăcut despre soţul ei. Iar Grace nu a părut niciodată genul de persoană eroină sau victimă. Era o fată timidă fără niciun fel de abilităţi de o asistentă şi fără iniţiativă. Ideea de a fi în prima

linie a războiului din Belgia îi părea foarte puţin plauzibilă lui Alice. De multe ori se întreba cum reuşise să meargă neînsoţită din Dumfries până la locul unde se stabilise, oriunde ar fi fost acesta. Dar Alice nu ar fi putut să-i dea vestea soţului ei în acest mod atunci când avea să se întoarcă acasă. Va încerca să pară mai afectată.

Ceasul bunicului părea că bate tot mai tare şi mai rar în timp ce Alice număra minutele până când Andrew avea să se întoarcă acasă cu puţin timp înainte de 4 p.m. Încă avea cheile în uşă, când Alice a venit val-vârtej, spunându-i cuvânt cu cuvânt ce auzise de la doamna Robertson. Spre uşurarea lui Alice, şi lui Andrew i s-a părut povestea neplauzibilă şi au căzut de acord că trebuie să vorbească imediat cu Kate. Dar unde era? Andrew şi Alice au mers la culcare sâmbătă seară neştiind încă ce se întâmplase cu Grace. Pare incredibil că ziua de duminică a trecut fără ca cei doi să ia legătura cu Kate. Familia Hume a mers, ca de obicei, la biserică, iar după-amiaza, Andrew a trimis o scrisoare politicoasă Biroului de Război din Londra, cerându-le informaţii care să îi confime sau să-i infirme vestea despre moartea fiicei sale.

Duminică noaptea, Kate i-a dat scrisorile lui Robina şi i-a cerut să le dea mai departe lui Edward, prietenul ei reporter. Dându-şi seama de pont, acesta a dus imediat scrisorile editorului său, domnul Dickie, care s-a hotărât să publice în ediţia de miercuri ştirea senzaţională. Chiar în timp ce *Standard* pregătea articolul, Andrew şi Alice nu aflaseră încă nimic. Nimeni de la ziar nu mersese să-i vadă şi încă nu primiseră niciun răspuns de la Oficul de Război. Cei doi, păreau în mod straniu, prea puţin interesaţi de soarta lui Grace şi pare incredibil că nu au încercat deloc să o contacteze pe Kate. Luni, Andrew s-a dus, la fel ca în fiecare zi de luni, la Academia Wallace Hall din apropiere, unde preda lecţii de vioară. Marţi, a luat trenul spre Annan unde trebuia să susţină un concert la ora prânzului.

Alice îl aştepta nerăbdătoare la barieră când s-a întors. Nepoata lui Andrew, care o văzuse pe Kate cu o zi mai devreme, a convins-o pe aceasta din urmă să o lase să copieze scrisorile,

iar sora lui Andrew, doamna Irving, adusese aceste copii la casa din George Street. Andrew a fost alarmat de ceea ce a citit şi s-a dus imediat în gara din Dumfries la sediul ziarului *Standard* unde a cerut să-l vadă pe editor. I-a cerut apoi lui Dickie să amâne publicarea, cel puţin până când va primi un răspuns de la Biroul de Război. Editorul a refuzat pe motiv că el credea povestea şi că, în vreme de război, publicarea acesteia era de un interes naţional. Ce nu i-a spus lui Andrew Hume era că biletul scris de Grace pe patul de moarte fusese deja trimis la tipar. Nu i-a spus nici că în sertar avea scrisoarea originală de la „sora Mullard", scrisoare pe care Andrew nu o văzuse niciodată. Dacă editorul i-ar fi arătat fie şi numai o pagină, Andrew ar fi recunoscut imediat scrisul lui Kate. Dar Dickie nu avea de gând să-l lase pe Andrew Hume să-i strice o ştire bună.

Cu toate că Dickie lucrase pentru *Standard* timp de patruzeci şi patru de ani, editor era de numai cinci luni, după moartea neaşteptată a predecesorului său, Thomas Watson. Dickie venise la *Standard* la vârsta de cincisprezece ani, făcându-şi stagiul în calitate de culegător înainte să devină membru al echipei de reporteri câţiva ani mai târziu. După o serie de promovări de-a lungul anilor, cauzate în special de moartea sau pensionarea vreunui coleg, ajunsese în cele din urmă să fie asistent editor, poziţie pe care o considera ca fiind cea mai înaltă în cariera sa. Dar moartea domnului Watson schimbase lucrurile şi i-a oferit o şansă la care nu visase niciodată.

Eroul lui William Dickie era cel care editase *Standard* timp de patruzeci şi doi de ani, William McDowall, pe care îl luase drept model în viaţă în toate aspectele, chiar şi la înfăţişare – amândoi aveau bărbi stufoase şi mustăţi. McDowall fusese numit editor la vârsta de treizeci şi unu de ani, în 1846, la trei ani după ce *Standard* fusese înfiinţat „pentru a promova viziunea evanghelică a majorităţii Bisericii" şi pentru a susţine cauza reformei liberale şi sociale. Cu excepţia unei mici pauze în 1854, când a plecat pentru a edita un ziar din Sunderland, McDowall a ocupat poziţia până în anul 1888 când a murit.

Dickie urma cu sfinţenie paşii lui McDowall, pentru care lucrase timp de şaisprezece ani. Orice ar fi făcut McDowall, Dickie ar fi făcut şi el. McDowall era un membru fondator al Asociaţiei de Istorie naturală şi Anticariat din Dumfries şi Galloway; mai târziu, Dickie a devenit vice-preşedinte. McDowall a scris varianta definitivă a volumui *History of Dumfries*; Dickie a scris un volum similar numit *Dumfries and Round About*. McDowall a avut un cuvânt greu de spus în ridicarea unei statui în onoarea lui Robert Burns pe strada principală; Dickie a devenit preşedinte al Dumfries Burns Club. McDowall locuia în Maxwelltown; familia Dickie a cumpărat o casă pe o stradă din vecinătate. McDowall era cunoscut prin faptul că mergea întotdeauna pe jos la serviciu pentru a-şi întâlni cititorii; la fel făcea şi Dickie. Ambii bărbaţi erau pasionaţi de fosilele minerale. Chiar şi modul de a muri avea să fie acelaşi, ambii „murind în echipamentul de lucru", aşa cum a publicat *Standard*. Dar exista şi o importantă diferenţă între cei doi bărbaţi: McDowall nu ar fi permis niciodată ca povestea lui Kate Hume să fie publicată.

În analele gafelor jurnalistice, există puţine erori mai mari decât cea făcută de *Dumfries & Galloway Standard & Advertiser* în legătură cu uciderea şi mutilarea lui Grace Hume. Nu există prea multe poveşti care să se dovedească a fi false la un timp atât de scurt de la publicare.

La fel ca toţi editorii de ziare care îşi distrug cariera şi devin batjocora colegilor din cauza unui moment de proastă judecată, Dickie voia ca povestea să fie adevărată, lăsând la o parte anii de experienţă şi precauţi în căutarea unui moment de glorie personală şi profesională. Povestea ar fi trebuit să tragă toate semnalele de alarmă obişnuite. Nimeni de la *Standard* nu vorbise cu Kate Hume. Asistentele din război *nu* sunt înarmate. Tatăl fetei, care era evident că nu este îndurerat, aştepta confirmarea celor de la Biroul de Război înainte să publice ştirea. Exista cel puţin un coleg de presă care atunci când citise rândurile trăsese aer în

piept şi spusese: „Nu îmi place cum arată, domnule Dickie. Ceva nu este în regulă.“ Dar Dickie nu asculta.

Marea Britanie declarase război Germaniei în urmă cu mai puţin de două luni, iar sentimentele anti-germane erau tot mai aprinse. Bătăliile de la Marne şi Mons fuseseră deja purtate, iar în ziare apăreau liste tot mai lungi de victime, inclusiv în *Standard*. Soldaţii răniţi care făceau parte din regimentul regelui fuseseră trimişi acasă invalizi, iar regimentul Gordon Highlanders fusese luat prizonier. În Heligoland se desfăşura o luptă navală de amploare. Oamenii din Dumfries răspunseseră cu generozitate la un apel făcut de *Standard* pentru pături care să fie trimise pe front. Tot în *Standard* era publicată o declaraţie sfâşietoare a unui erou din linia întâi a Scoţiei din timpul războiului: nici mai mult, nici mai puţin decât o tânără din Dumfries.

Dickie a pus ştirea în prima parte a celei de-a doua pagini, pagină rezervată pentru cel mai important articol, iar titlul l-a scris el însuşi. L-a sfătuit pe directorul de producţie să se aştepte la o cerere foarte mare şi să tipărească un număr de ziare pe măsură. În dimineaţa zilei de miercuri, 16 septembrie, se formaseră cozi lungi în faţa magazinelor de ziare din Dumfries; toţi doreau să cumpere *Standard*. Trebuie menţionat că, dacă ar fi fost adevărată, ar fi fost o poveste foarte bună.

MOARTEA ÎNGROZITOARE
A UNEI ASISTENTE DIN DUMFRIES
ATROCITĂŢILE SOLDAŢILOR GERMANI

Povestea se întindea pe o pagină şi reproducea în întregime scrisoarea trimisă de „asistenta Mullard“ şi biletul mâzgălit de Grace în ultimele clipe de viaţă.

„Au fost primite informaţii în Dumfries despre brutalitatea cu care au tratat-o soldaţii germani pe asistenta Grace Hume, o tânără a oraşului, care se înrolase în activitatea Crucii Roşii din Belgia. Asistenta Hume, care avea douăzeci

şi trei de ani, făcea partea din personalul medical al spitalului din Huddersfield, şi în urmă cu aproximativ trei săptămâni s-a oferit voluntară pentru activitatea de pe front şi astfel a plecat în Belgia. Dăduse deja dovadă de abilităţi excelente pe teren, săvârşind adevărate acte de eroism, când, duminică, 6 septembrie, tabăra infirmieriei din Vilvorde, lângă Bruxells, din care făcea parte, a fost incendiată de soldaţii germani iar asistentele şi cei răniţi au avut parte de numeroase atrocităţi.

Asistenta Hume este fiica domnului A. Hume, profesor de muzică din Dumfries. Într-o scrisoare care a fost primită de sora sa, domnişoara Kate Hume, dim Dumfries, care nu locuişte cu tatăl şi cu mama ei vitregă, o asistentă care făcea parte din personalul spitalului descrie circumstanţele în care asistenta Hume şi-a găsit sfârşitul. Scrisoarea a fost scrisă de asistenta Mullard, care în drumul ei din Belgia spre Inverness, a trecut vinerea trecută prin Dumfries şi i-a dat ştirea despre sora ei domnişoarei Hume. A scris despre moartea asistentei Hume cu intenţia de a o expedia surorii sale, dar cum a fost trimisă acasă din Belgia spre Inverness, a putut să aducă scrisoarea personal domnişoarei Hume oferindu-i astfel şi alte detalii.

Se pare că asistenta Hume a fost victima cruzimii îngrozitoare a soldaţilor germani şi a murit în mare agonie după ce a fost mutilată în chip înfricoşător. După ce au incendiat spitalul, germanii au început să se răzbune pe soldaţii răniţi şi pe asistentele care îi îngrijeau. Scrisoarea descrie cum unul dintre soldaţii Aliaţilor a prins doi soldaţi germani în timp ce tăiau sânul stâng al asistentei Hume, cel drept fiind deja tăiat. Germanii au fost ucişi pe loc.

Asistenta Mullard vorbeşte în scrisoarea ei şi despre curajul de care a dat dovadă asistenta Hume la locul de muncă, iar în discuţia pe care a avut-o cu domnişoara Hume i-a vorbit mai mult despre acţiunile ei eroice de pe câmpul de luptă când a salvat un soldat rănit dintr-un atac

barbar al unui german. În timp ce aducea soldatul rănit, a fost atacată de un alt german deghizat în uniforma uneia din trupele aliate. A încerct să tragă în soldatul rănit, dar asistenta, cu un curaj extraordinar, a aruncat cu o armă în el, făcându-l să-şi rateze ţinta. Înainte să aibă timp să-şi revină, l-a împuşcat mortal.

Cu puţin timp înainte să moară, asistenta Hume, care trecea prin dureri îngrozitoare din cauza tratamentului pe care îl suferise, a putut să scrie un bilet pe o bucată de hârtie, pe care l-a înmânat asistentei Mullard cu dorința de a fi dat mai departe surorii sale din Dumfries."

Povestea a fost preluată imediat de posturile de radio şi publicată în ediţiile ulterioare ale câtorva ziare naţionale printre care şi *Yorkshire Post*. Atmosfera de la *Standard* era electrifiantă, iar camera de ştiri nu-şi mai încăpea în piele de mândrie. Edward Whitehead, tânărul reporter de la *Standard* şi-a petrecut ziua fiind lăudat de toată lumea şi primind felicitări. Robert Laidlaw, redactorul ziarului, s-a retras într-un colţ de unde nu putea fi auzit şi a transmis ştirea mai multor ziare şi agenţii sperând să câştige ceva bani. Domnul Dickie, care rareori era văzut în afara biroului, a mers la etajul editorial, spunându-le tuturor, inclusiv domnului Hunter, secretarul companiei, că ceea ce diferenţiază un editor bun de jurnaliştii obişnuiţi sunt buna judecată, decizia şi curajul.

Cum ştirea era acum prea importantă pentru un tânăr precum Whitehead, în după-amiaza aceleiaşi zile, Laidlaw a mers să o intervieveze pe Kate pentru un al doilea articol care urma să fie publicat în ziarul de sâmbătă (*Standard* apărea de două ori pe săptămână, miercurea şi sâmbăta). Kate i-a dat exact ceea ce voia – detalii despre vizita asistentei Mullard şi o descriere: „O femeie de aproximativ treizeci şi opt de ani, destul de înaltă, subţire; avea o faţă foarte plăcută şi delicată; ochi căprui, păr blond şi ondulat; purta un costum albastru şi avea o geantă mică." Laidlaw a notat cuvânt cu cuvânt această descriere în caietul său.

Cam în acelaşi timp, la 322 de kilometri depărtare, în Huddersfield, Grace Hume trecea pe lângă un magazin de ziare când a văzut prima pagină din *Yorkshire Post* pe care scria:

GERMANII UCID O ASISTENTĂ SCOŢIANĂ

Din curiozitate, a intrat şi a cumpărat ziarul, întrebându-se dacă este vorba despre cineva cunoscut. La început nu-i venea să creadă ce citea. Apoi s-a întrebat dacă asistenta Mullard nu i-a încurcat cumva numele cu al altcuiva. Dându-şi seama de durerea pe care articolul trebuie să i-o fi provocat tatălui său, s-a dus imediat la cel mai apropiat oficiu de telegraf şi i-a trimis acestuia o telegramă. Era scurtă şi la obiect:

ŞTIRI FALSE. ÎN SIGURANŢĂ ÎN HUDDERSFIELD.
GRACE

Apoi i-a trimis o carte poştală lui Kate. Era scrisă cu destul de multă ironie, deşi este puţin probabil ca asta să fi fost intenţia ei:

„Tocmai am primit veşti despre moartea mea în Belgia. Poţi să îmi dai numele şi adresa celei care se numeşte Mullard? Aştept răspuns. Important. Grace."

Telegrama a fost trimisă pe George Street, la nr. 42, cu puţin înainte de ora 7 p.m. Când a citit-o, Andrew Hume nu a fost nici surprins nici uşurat, întrucât nu crezuse nici măcar pentru o clipă că Grace este moartă. După ce a aflat toate datele, a fost de părere că Grace nu avea nici competenţele de a deveni asistentă şi nici curajul de a merge în Belgia. Alice era şi mai vehementă în ceea ce priveşte desfăşurarea evenimentelor, spunându-le prietenilor că, într-adevăr, fiica ei vitregă fusese omorâtă şi mutilată, lucru de care se îndoia, dar „era moartea pe care o merita".

Andrew i-a telefonat apoi domnului Dickie, care a fost îngrozit să audă că Grace este teafără şi sănătoasă, încercând să pară exact invers. „Ce veşti minunate, domnule Hume", a minţit el.

I-a promis lui Andrew o anchetă imediată pentru a afla adevărul despre „farsa asistentei Mullard“, aşa cum a numit-o el, iar între timp, va pune un anunţ în geamul biroului şi va publica un articol amplu în ediţia de sâmbătă pentru a clarifica povestea. L-a trimis pe domnul Laidlaw pe George Street pentru a lua telegrama cu instrucţiunile de a o pune în geamul redacţiei *Standard* sub un bilet pe care să scrie „Asistenta Hume este teafără şi sănătoasă“.

Toţi oamenii de presă se bucură un pic atunci când colegii de breaslă greşesc, dar era greu să nu îţi pară rău pentru domnul Dickie. Cât de tare fusese dezamăgit de echipa lui, trebuie să se fi gândit. Cât ar fi vrut să-i fi ascultat pe colegii care încercaseră să-l oprească, în loc să lase deoparte orice precauţie cu speranţa că va da lovitura. Se gândea cum le va explica această eroare celor mai avizi cititori ai *Standard* sau soţiei sale când va ajunge acasă. Până a doua zi, trebuia să se gândească cum îi va explica şi domnului Hunter, secretarul companiei.

Revelaţia că Grace Hume era teafără şi sănătoasă în Huddersfield a ajuns prea târziu pentru a opri ziarele de a doua zi care reluau povestea chiar cu câteva înflorituri pe margine. Editorii au fost ca nişte lupi flămânzi cu o ştire care confirma cele mai mari temeri şi prejudecăţi despre germani. *Yorkshire Post* scria despre „monştri cu chip de om“ şi „bestia blondă înfometată de desfrâu şi pradă“. În Londra, *Pall Mall Gazette, Westminster Gazette, Globe* şi *Evening Standard* au publicat şi ele ştirea. Fusese preluată şi de ziarele de peste graniţă. Mai multe ziare, printre care *The Times* acuzau barbarismul nemţilor tirani, luând moartea lui Grace drept un alt motiv al Marii Britanii de a merge la război. Reporterii au fost trimişi în Dumfries cu trenul de noapte pentru a-i intervieva pe tatăl îndoliat şi pe mama vitregă. Membrii Parlamentului au purtat discuţii despre acest subiect. Povestea a atras un interes imens din partea publicului, ducând chiar la dezbateri politice care au continuat şi a doua zi când ştirea a fost dezvăluită ca fiind falsă. Germanii au acuzat serviciile secrete ale Marii Britanii pentru implantarea unei ştiri care să

stârnească resentimente împotriva lor. *The Times* a contracarat sugerând că ştirea a fost trimisă de agenţii germani „pentru a discredita toate ştirile despre atrocităţile petrecute“, supoziţia fiind că „sora Mullard“ era un agent german care a falsificat scrisorile şi i le-a înmânat surorii lui Grace, care n-a bănuit nimic.

Ediţia de sâmbătă a ziarului *Standard* a publicat ştirea corectată, redactată astfel încât domnul Dickie să nu fie tras la răspundere.

O FARSĂ CRUDĂ
ASISTENTA HUME ESTE TEAFĂRĂ ŞI SĂNĂTOASĂ

„Ştirea despre asistenta din Dumfries pe nume Grace Hume care fusese ucisă cu brutalitate la Vilvorde de către soldaţii germani s-a dovedit a fi o invenţie maliţioasă. Scrisorile date presie de domnişoara Kate Hume şi publicate miercuri sunt falsuri, iar Oficiul Scoţian va iniţia o anchetă pentra a afla de unde provin.“

Raportul publicat de *Standard* care era mai mare de o mie de cuvinte, prezenta lucrurile într-o manieră care dădea de înţeles că ancheta desfăşurată de ei a fost cea care a dus la descoperirea adevărului şi i-a reunit pe Grace, tatăl ei şi mama vitregă.

„Regretăm faptul că publicarea scrisorilor false a rănit sentimentele cititorilor noştri. Dar suntem mulţumiţi că apariţia în „The Standard“ a dus la imediata expunere a impostoarei şi la punerea familiei în legătură cu tânăra la numai câteva ore distanţă, uşurându-le astfel neliniştea prin care au trecut zile întregi cu privire la soarta ei.“

Pentru a-şi lua măsuri de precauţie, *Standard* a cerut scuze chiar şi armatei germane: „Este bine de ştiut că imaginea soldaţilor germani a fost spălată de această pată murdară.“

Fiind nevinovată în toată această farsă, Grace trebuie să fi simţit că imaginea ei a fost compromisă, întrucât i-a scris tatălui ei în aceeaşi zi, din locuinţa de pe Trinity Street, nr. 62, Huddersfield, pentru a-l asigura că nu a avut nicio legătură cu ce s-a întâmplat:

„Dragă Tată,

Îmi pare rău că ai fost întristat de ştirea falsă. Nu am ştiu nimic până ieri când am văzut afişe în oraş... este un mister total pentru mine. Nu cunosc şi nici nu am auzit de o persoană precum sora Mullard, şi nici nu am fost plecată din Hudd de când a început războiul...

Îmi pare rău că a trebuit să treci prin aceste necazuri, dar sper să înţelegi că şi eu sunt la fel de îngrijorată. Persoana care a născocit povestea ştie cu siguranţă totul despre noi...

A ta,

Grace“

Autorităţile au început să fie şi ele interesate de subiect. Nu era o veste bună pentru Kate, care nu a vrut niciodată ca ştirea să ia o amploare atât de mare. Biroul de Război fusese deja anunţat de scrisoarea prin care Andrew cerea veşti despre fiica sa, iar Biroul din Scoţia îngrijorat de uciderea şi mutilarea unuia dintre cetăţenii lui în afara graniţei, trimisese zeci de alte scrisori. Ministerul de Externe a început să facă cercetări despre misterioasa soră Mullard din Belgia. Prim avocatul din Edinburgh i-a cerut procurorului fiscal din Dumfries un raport complet. Acesta din urmă a cerut poliţiei din Dumfries să facă cercetări, însuşi William Black, ajutorul şerifului fiind cel care a condus investigaţiile. O urmărire urmată de un proces public era suficient pentru a satisface autorităţile care voiau capul cuiva pe masă.

Întreaga forţă şi furie a statului şi a legii s-a îndreptat spre Kate Hume, o adolescentă nefericită de şaptesprezece ani, care pusese la cale o farsă prostească pentru a-şi răni părinţii. Investigaţia

poliţiei a stabilit repede că sora Mullard nu este agent german ci doar un personaj al imaginaţiei bogate a lui Kate. Când a fost intervievată, aceasta a recunoscut că a falsificat scrisorile, iar când a fost întrebată de ce a făcut asta, a răspuns: „Pentru a-l răni pe tatăl meu şi pe mama vitregă." Totul s-ar fi putut termina atunci. Dar nimeni nu s-a gândit să se consulte cu poliţia, înainte de a-şi începe investigaţia, cu privire la ce infracţiune se presupune că a comis. În mod sigur dăduse mult de furcă tuturor şi falsificase două scrisori, dar nu o făcuse pentru propriul câştig – singurul ei motiv era să-şi enerveze părinţii. Aşa cum unul din investigatori a remarcat, dacă aceasta era o infracţiune, atunci închisorile din Scoţia ar fi pline de adolescenţi, printre care şi propria fiică.

Ajutorul şerifului, care o intervievase personal pe Kate, s-a consultat cu procurorul pentru că era de părere că dacă nu este dovedită „intenţia infracţională", Kate nu era vinovată de nimic. Procurorul s-a consultat apoi cu prim avocatul care nu avea niciun dubiu în legătură cu motivul pentru care Kate ar fi trebuit arestată. Acţiunile ei erau o contravenţie clară a secţiunii 21 din Regulamentul de legi din 1914, un act de urgenţă care fusese introdus în urmă cu o lună pentru a proteja Marea Britanie în timpul războiului. Toţi cei arestaţi pentru o infracţiune în baza actului aveau parte de un proces militar la Curtea Marţială. Pedeapsa maximă era moartea prin spânzurare sau ardere.

Actul Regulamentului de legi dădea o putere amplă guvernului în timpul Primului Război Mondial. Printre altele, putea interzice ridicarea zmeelor, artificiilor, cumpărarea binoclurilor sau, şi mai bizar, hrănirea animalelor sălbatice cu pâine. Principalul obiectiv era păstrarea unui nivel ridicat al moralului şi împiedicarea oamenilor să transmită informaţii care l-ar putea ajuta pe inamic. În înţelepciunea lor, credeau că Kate i-a ajutat pe inamici, astfel încât a fost arestată la sfârşitul lunii septembrie şi ţinută în custodia poliţiei. Poliţia, în conformitate cu Regulamentul, a contactat autorităţile militare de la Hamilton, unde s-a propus să fie închisă în aşteptarea procesului marţial. Poliţia avea să furnizeze probele necesare pentru proces.

Autorităţile militare din Hamilton – care erau ocupate cu instruirea soldaţilor pentru război şi cu adunarea beţivilor şi a dezertorilor – n-au fost deloc încântate că trebuia să ţină o fată de şaptesprezece ani în celule lor, să o judece în faţa Curţii Marţiale pentru ca apoi să apară eventualitatea de a trebui să o lege la ochi, să o pună la perete şi să o împuşte. Au analizat din nou regulametul şi au decis că regulile se aplică numai în „zonele proclamate" şi că Dumfries nu face parte din ele, în vreme ce Vilvoorde face. Kate nu fusese niciodată la Vilvoorde şi nici sora ei, Grace. Hamilton s-a împotrivit atât cât a putut deciziei luate de prim avocat.

Prim avocatul a cerut părerea distinsului domn J. Duncan Millar, consilierul regelui şi membru liberat al Parlamentului pentru Lanarkshire de nord-est. Domnul Millar a fost de acord că o acuzaţie în baza Regulamentului ar fi greu de susţinut şi că era mai sigur ca acuzaţiile de falsificare să fie duse într-o Curte de judecată. Drept urmare, acuzaţia de falsificare adusă lui Kate a fost rectificată în „născocirea şi fabricarea" unor scrisori şi falsificarea semnăturii „cu intenţia de a alarma şi enerva superiorii, mai ales pe tatăl tău Andrew Hume şi pe mama ta vitregă Alice Mary Hume, care locuiesc pe George Street la numărul 42 în Dumfries". Kate a fost trimisă din nou în custodia închisorii din Edinburgh.

La scurt timp după aceea, prim avocatul a primit o altă părere – una nesolicitată, dar dată tot în particular – de data aceasta de la avocatul general, Sir Thomas Brash Morison. Acesta i-a scris exprimându-şi îngrijorarea pentru arestarea lui Kate pentru nimic: „La proces pot apărea dificultăţi din cauza caracterului absurd al poveştii... Mă îndoiesc că cineva serios a crezut ceva (din farsă)."

Între timp, în ciuda confesiunii lui Kate, poliţia a continuat să adune probe pentru proces. Experţi grafologi au fost chemaţi să compare scrisul lui Kate cu acela al „surorii Mullard" iar inspectorii judiciari au descoperit că hârtia folosită pentru redactarea scrisorii are o textură similară cu cea din biroul lui Kate. În total, douăzeci şi doi de martori au fost intervievaţi, inclusiv tatăl şi mama ei vitregă, care aveau să depună mărturie pentru acuzare. Totuşi mai era un obstacol destul de mare ce trebuia depăşit.

Telephone No.
[illegible]

Telegraphic Address:
[illegible]

BRITISH RED CROSS SOCIETY.

[illegible]

Any further communication on this subject should be addressed to THE SECRETARY, and the following number quoted

A16.

83 PALL MALL

LONDON, S.W.

4th November, 1914.

Sir,

In answer to your letter dated the 1st instant No: 0184/3760 (M.O.5), I am [illegible] to state that no person of the name of Nurse [illegible] has ever been [illegible] by this Society in connection with its War work; and [illegible] it may be added that a person [illegible] this [illegible] has never been employed in any [illegible] by this Society.

I am, Sir,

Your [illegible] Servant,

[signature]

Secretary.

The Secretary,

War Office,

Whitehall, S.W.

Poliţia nu putea dovedi cu certitudine că sora Mullard nu există, iar acesta era un aspect foarte important la proces. În vreme ce Biroul de Război era destul de sigur că nu există nicio asistentă pe nume Hume pe listele de victime, nu aveau de unde să ştie dacă există sau nu vreo asistentă pe nume Mullard care ajuta pe front. Ştiau prea puţin din ce se întâmpla în Vilvoorde, având la început dificultăţi şi în a-l localiza. Trimisul Coroanei din Scoţia a început să exercite presiuni în Whitehall pentru a găsi un răspuns, provocând un torent de scrisori între Ministerul de Externe şi Biroul de Război. Pe 6 noiembrie, în vreme ce mii de trupe îşi ocupau poziţiile în tranşee, iar Vilvoorde era atacat de germani, Ralph Paget, asistentul subsecretarului de stat al Ministerului de Externe, şi-a făcut timp să-i scrie secretatului Consiliului armatei:

„Domnule:-

Am fost însărcinat de secretarul Sir E. Grey să confirm primirea scrisorii dumneavoastră care cuprindea o copie a scrisorii expediate de trimisul Coroanei din Scoţia, întrebând dacă o asistentă pe nume J. M. Mullard a fost angajată într-un spital de pe frontul din Vilvoorde pe data de 7 septembrie.

Vă scriu pentru a vă transmite regretul lui Sir E. Grey că nu dispune de mijloacele necesare pentru a obţine informaţiile dorite de trimisul Coroanei.

Al dumneavoastră,
Sir,
Servitor umil,
Ralph Paget“

La final, Crucea Roşie a venit în ajutor. După o investigaţie de o lună în Belgia şi o cercetare amănunţită în birourile din Londra, Frank Hastings, secretarul Crucii Roşii, a scris Biroului de Război:

„Sunt însărcinat să vă comunic că nicio asistentă pe nume Mullard nu a fost angajată de această Asociaţie în legătură cu activitatea de război şi putem spune că nicio persoană cu acest nume nu a fost angajată pentru nicio activitate de către această Asociaţie.“

Procesul lui Kate fusese stablit pentru 27 şi 28 decembrie, în faţa celui mai mare judecător al Scoţiei, Excelenţa Sa Strathclyde, Excelenţa Sa Preşedintele Curţii Supreme, în Înalta Curte a Justiţiei din Edinburgh. Prim avocatul, domnul Robert Munro KC, membru al parlamentului avea să reprezinte acuzarea.

24
Procesul lui Kate Hume
27 decembrie 1914

John Wilson KC, avocatul lui Kate, nu era un om care să fie luat prin surprindere. Cât a stat la Biroul din Scoţia a luat parte la multe spânzurări, a acuzat sau a apărat mai mult de 100 de criminali înrăiţi şi a văzut din primul rând pedepsele aspre ale sistemului din penitenciarele victoriene în timp ce vizita deţinuţii. Ca membru al Comitetului General de Boli Mintale vizitase numeroase azile de nebuni unde condiţiile de viaţă erau îngrozitoare. Şi totuşi nu a fost pregătit pentru prima întâlnire cu Kate Hume, în celula ei de la închisorea Calton din Edinburgh, în 1914, în ziua sărbătorii Boxing Day. De la arestarea ei din septembrie, Kate petrecuse mai bine de trei luni în închisoare aşteptându-şi procesul. Frigul aspru al iernii scoţiene şi condiţiile insalubre îşi lăsaseră amprenta asupra sănătăţii, iar pentru experimentatul avocat arăta mai degrabă ca o femeie bolnavă de patruzeci de ani şi nu ca o fată de şaptesprezece. Era palidă şi slabă, cu obrajii supţi şi ochii adânciţi, rămânând doar o urmă a chipului ei frumos. Părul odată ondulat, acum era murdar şi încâlcit. Degetele lungi care cântau atât de frumos la pian erau acoperite de bătături, iar unghiile îi erau rupte de la frecat podele. Avea o zgârietură pe obraz unde o tânără prizonieră din aripa femeilor o lovise cu o mătură. Apa se prelingea pe pereţii goi ai celulei, unde temperatura scădea sub zero grade în timpul nopţii.

Construită la începutul secolului al XIX-lea după modelul unui castel impunător, închisoarea Calton avea un aspect delicat care camufla cruzimea şi suferinţa de dincolo de ziduri. Un deţinut din vremea respectivă a descris-o ca fiind „azilul tuturor închisorilor, cu fiorul rece al unei fortăreţe îngrozitoare". Timp de cincizeci de ani fusese scena execuţiilor publice; o mulţime de 20 000 de oameni s-a adunat în iunie 1864 când un căruţaş pe nume George Bryce a fost spânzurat pentru uciderea unei bone. De atunci, execuţiile au continuat în interiorul închisorii: Patrick Higgins, un lucrător din Linlithgow, care şi-a ucis cei doi fii aruncându-i într-o prăpastie, a fost spânzurat acolo cu un an înainte ca Kate să fie închisă.

Sosirea lui Wilson la închisoare a fost întârziată de un şir lung de prizonieri încătuşaţi şi legaţi cu fier la picioare care erau duşi către Saughton unde lucrau toată ziua la noua închisoare, pentru că autorităţile îşi dăduseră seama în cele din urmă că vechea Calton aparţinea unei alte epoci.

Wilson nu dorise să preia acest caz. Cazul acuzării era atât de slab construit încât Wilson era uimit că s-a ajuns la proces. Dar era clar că autorităţile doreau să dea un exemplu prin Kate Hume, şi cariera lui ar fi avut de suferit dacă ar fi refuzat cazul sau ar fi pus la îndoială argumentele avocatului. Totuşi, când a păşit în celula ei, a fost imediat revoltat de situaţia în care se afla Kate. L-a trimis imediat pe ajutorul său să cumpere nişte supă şi o pătură călduroasă cu care să se învelească Kate.

Apărarea a adresat mai multe cereri Curţii pentru eliberarea fetei pe cauţiune din cauza sănătăţii, dar toate au fost respinse. Dintr-un motiv sau altul, guvernatorul închisorii era împotriva lui Kate, trimiţând chiar un bilet privat Curţii: „Prizoniera a dat dovadă că are tendinţele unei firi criminale care trebuie verificate şi controlate." Cu toate acestea a recomandat să fie trimisă la Borstal dacă va fi găsită vinovată, ceea ce este o dovadă că nici el nu era de părere că închisoarea Calton era un loc potrivit pentru o adolescentă.

Nici tatăl lui Kate şi nici mama ei vitregă nu au fost s-o viziteze în cele treisprezece săptămâni în care a stat închisă, şi nici nu au scris autorităţilor referitor la ea. Singura scrisoare de la Andrew Hume adresate Curţii era o întrebare cu data de 11 noiembrie 1914, referitoare la cât timp va fi nevoie de el la proces şi o cerere de rambursare a cheltuielilor făcute. Scrisoarea îi era adresată preşedintelui Curţii:

> „V-aş fi recunoscător dacă aţi putea să mă informaţi cu privire la acoperirea cheltuielilor şi asupra perioadei pentru care va fi nevoie de mine şi de doamna Hume, pentru a-mi putea pune treburile în ordine aici."

Este incredibil faptul că Hume nu numai că voia să depună plângere împotriva propriei fiice, dar nici nu avea de gând să ia parte la cele două zile de proces.

Wilson era fericit că refuzase imediat sugestia avocatului apărării de a o declara pe Kate nebună şi de a cere o sentinţă redusă pe măsură. Crima ei, dacă se poate numi aşa, era actul disperat al unei persoane instabile mintal, dar Wilson nu citise nimic în vreuna dintre mărturii care ar fi putut sugera că fata era nebună. Wilson lucrase în Comitetul General al Avocaţilor pentru boli mintale din Scoţia şi redactase al 54-lea raport anual al lor. Ştia prea bine că nebunia devenise un mod convenabil pentru soţi şi taţi de a scăpa de soţii şi fiice care, dintr-un motiv sau altul, deveniseră un motiv de ruşine. Cum Curtea de judecată era dominată de bărbaţi, şi aceştia erau înclinaţi să procedeze la fel. În Scoţia erau 19 034 de bolnavi mintali recunoscuţi de Comitetul General de Boli Mintale, „cu excepţia bolnavilor mintali ţinuţi acasă", adică cu 398 mai mulţi decât în anul precedent. Wilson şi-a dat seama că nebunia era o sentinţă pe viaţă, de care Kate nu ar mai fi putut scăpa niciodată. Ştia că aceasta este şi părerea doctorului Sir Thomas Clouston, care fusese chemat de acuzare datorită „vastei lui experienţe în boli şi dereglări mintale care au loc în timpul adolescenţei". El a examinat-o pe Kate

în Ajunul Crăciunului împreună cu doctorul George Robertson, directorul azilului de nebuni Morningside. Amândoi au scris raportul în ziua de Crăciun a anului 1914. Clouston a considerat-o pe Kate „o fată cu un temperament nervos, cu tendințe isterice și dorință de autocontrol". Dar atât el, cât și doctorul Robertson au pus acțiunile ei pe baza vieții nefericite de acasă. Mama ei murise după o perioadă lungă de boală, atunci când fata avea opt ani, iar fratele ei atunci când avea cincisprezece. Clouston a scris:

> „Pare să fi fost pedepsită aspru, chiar și în ultimii doi ani. Spune că tatăl ei a bătut-o cu biciul anul trecut, iar mama ei vitregă a lovit-o cu un băț lăsându-i un semn la ochi... a spus că nu a primit „niciun fel de compasiune" acasă.
>
> Fratele ei preferat a pierit pe Titanic și acest lucru a afectat-o cel mai mult. Obișnuia să-l viseze. A existat și un proces legat de el care a durat mult timp și i-a alimentat durerea. Au fost ridicate două plăci în memoria lui la a căror dezvelire a fost prezentă, lucru care a afectat-o foarte mult.
>
> Următoarele două evenimente care au marcat-o au fost părăsirea casei pentru prima dată, după o ceartă și prezentul război... a crescut foarte mult în ultimii ani, înălțându-se cu mai bine de un centimetru de când a intrat în închisoare, și acum are o înălțime de 1,7 metri."

Doctorul Robertson a fost de acord: „A dus o viață nefericită acasă. Mama ei este moartă și nu a reușit să se înțeleagă cu mama vitregă. Nu aș putea spune că nu este în totalitatea capacităților mintale."

Wilson, care ajunsese să îl cunoască pe Clouston în Comitetul General al Bolilor Mintale, a discutat cazul cu el. Momentul în care Kate a cedat părea să fie cearta avută cu mama vitregă în legătură cu activitățile casnice și păstrarea curățeniei în camera ei. Pe măsură ce copiii lui Andrew îi provocau tot mai mult auto-

ritatea, la fel creştea şi severitatea şi frecvenţa pedepselor lui. Dar aceasta fusese prima oară când folosise biciul pentru a o pedepsi, şi era tot prima oară când o bătuse în faţa mamei sale vitrege. Kate era hotărâtă să nu plângă. Când tatăl ei i-a dat drumul, a stat în picioare fără să se uite la el, şi-a îndreptat fusta şi ţinându-şi capul sus, s-a îndreptat spre uşa camerei unde stătea Alice. A avut loc un schimb de cuvinte între fată şi mama vitregă. Alice, care tocmai se întorsese de la plimbare şi avea un baston cu cap de argint, a lovit-o pe Kate, julindu-i obrazul, lăsându-i o tăietură chiar sub ochi. Kate a alergat sus în dormitorul ei, a aruncat câteva lucruri în valiză şi a plecat. Nu avea niciun plan în minte, doar să nu se mai întoarcă niciodată acasă. S-a îndreptat spre Irish Street, la doar zece minute depărtare, unde doamna McKinn, mama unei vechi prietene din şcoală, avea o casă de închiriat. „Poţi sta aici cât doreşti, draga mea“, i-a spus doamna McKinn, care ştia despre greutăţile lui Kate de acasă.

A doua zi, Kate i-a „vorbit cu amărăciune“ despre asalt lui PC Robert Beattie, o prezenţă familiară şi prietenoasă pe strada St. Andrew acolo unde lucra Kate, dar acesta i-a spus că poliţiei nu îi place să se amestece în problemele de familie. Beattie avea să depună mărturie în procesul lui Kate scoţând în evidenţă tratamentul brutal cu care aceasta a fost tratată de tatăl şi de mama ei vitregă.

Povestea lui Kate a fost întărită şi de un raport al Procurorului Fiscal din Dumfries, care o intervievase pe Grace; aceasta i-a vorbit despre experienţele nefericite de care avusese parte într-o vacanţă de două săptămâni din iulie, în acel an, când venise acasă. „Mama ei vitregă s-a plâns de lenea şi de nepăsarea ei şi de deranjul pe care îl provoca în gospodărie. Drept urmare, Grace a părăsit casa tatălui său şi s-a mutat cu chirie în oraş pentru următoarele zece zile. De atunci nu mai comunicase în niciun fel cu tatăl şi mama ei vitregă.“

Norocul extraordinar al lui Kate a fost că l-a avut avocat pe John Wilson. Ca avocat al apărării, avea un portofoliu bogat de victorii datorate „abilităţii sale marcante, forţei şi curajului“ de

care dădea dovadă în prezentarea cazului în fața juriului. „Vastele sale cunoştinţe despre lege şi capacitatea lui de muncă" i-au adus, de asemenea, respectul şi admiraţia colegilor săi din Barou, conform celor de la *Scotsman*. Dar poate cel mai important aspect în pregătirea apărării lui Kate a fost „bunătatea inimii" remarcată şi consemnată într-o apreciere scrisă de prietenul şi colegul său, judecătorul general, Lord Sands, apreciere ce a fost publicată aproape douăzeci de ani mai târziu după moartea sa. „Făcea eforturi nemărginte pentru a ajuta pe oricine s-ar fi aflat în dificultate. Cunosc multe ocazii în care a dat dovadă de bunătate ajutând vreun câine şchiop", a scris Lord Sands.

În ziua sărbătorii Boxing Day din 1914, apărarea lui Kate Hume începea deja să prindă contur în mintea lui Wilson. A acceptat faptul că era foarte probabil ca Kate să fie găsită vinovată dar era hotătât să o prezinte în fața juriului într-un mod care să le atragă compasiunea. Chiar dacă ea era prizoniera, Wilson avea de gând să mute lumina reflectoarelor asupra tatălui ei şi a mamei vitrege. La finalul procesului, juriul va ajunge să creadă că Andrew şi Alice Hume sunt cei care ar fi trebuit judecaţi pentru cruzimea lor.

Două zile mai târziu, la ora 8 a.m., pe 28 decembire, adolescenta a fost luată din celula ei în cătuşe şi dusă cu o trăsură la Înalta Curte din Edinburgh. Păzită de doi ofiţeri de poliţie, a stat în bancă în timp ce se citeau acuzaţiile aduse în faţa juriului format numai din bărbaţi. Sala era plină de spectatori, iar atmosfera era tensionată. Kate a pledat nevinovată. Procesul avea să dureze două zile.

Kate, care purta un palton albastru şi o pălărie cu margini de blană, stătea cu capul plecat. O fotografie publicată de *Scotsman* o arată cu o batistă la nas. A adoptat „o figură patetică" conform reporterului de *Dumfries & Galloway Standard*. Cum domnul Dickie fusese păcălit de farsă, acum voia să-şi ia revanşa. Articolul de cinci pagini publicat în *Standard* miercurea următoare a fost scris şi prezentat în aşa manieră încât să aducă maximum de ruşine familiei Hume. De asemenea, a reuşit să distragă atenţia

cititorilor de la numărul tot mai mare al victimelor din Scoţia provocat de război.

Mai mult de douăzeci de persoane au depus mărturie, tatăl lui Kate şi mama ei vitregă fiind martori ai acuzării. Primul care a venit în boxa martorilor a fost tatăl lui Kate, Andrew. El a confirmat desfăşurarea evenimentelor prezentată de acuzare. John Wilson, avocatul lui Kate, s-a ridicat apoi pentru a scoate la iveală înşelăciunea. Schimburile următoare de replici au fost preluate din rapoartele din presă referitoare la procesul lui Kate:

John Wilson, Avocatul Statului:

— Domnule Hume, referitor la mama lui Kate, adică prima dumneavoastră soţie, aţi spus că a fost invalidă timp de mai mulţi ani?

Andrew Hume:

— Da, aproximativ opt ani. În cea mai mare parte a timpului a stat la pat.

— În anii de dinaintea morţii aţi sesizat perioade de depresie profundă din partea soţiei dumneavoastră?

— Da, domnule, chiar foarte multe. Nu ştiu care era cauza.

— În urmă cu aproximativ doi sau trei ani, a existat vreun deces neaşteptat al vreunui membru al familiei?

— Da, domnule, fiul meu, John.

— A avut un sfârşit bun. A fost unul dintre bărbaţii care au murit la scufundarea Titanicului?

— Da, domnule.

— Moartea fiului dumneavoastră a fost tratată cu consideraţie mai ales datorită faptului că era liderul orchestrei, dacă nu mă înşel.

— Într-adevăr.

(Aceasta a fost prima minciună a lui Andrew Hume: Jock nu fusese liderul orchestrei).

— Iar orchestra s-a scufundat cântând „Aproape de Tine, Doamne“?

— Da. Andrew Hume a devenit foarte afectat în acest moment, vorbind întrerupt: Erau cinci copii în familie, iar Kate, acuzata, are acum şaptesprezece ani. John avea puţin peste douăzeci şi unu de ani atunci când s-a înecat.

— Kate şi fratele ei aveau o legătură puternică?

— Foarte puternică.

— Este adevărat că a suportat foarte greu moartea fratelui ei?

— Da.

— Privind înapoi la ultimii doi ani, a rămas aceeaşi fată de dinainte?

— Nu, domnule. Am remarcat acest lucru din când în când.

— Şi dumneavoastră sunteţi muzician?

— Da.

Atunci avocatul statului l-a pus pe Andrew Hume să repete sub jurământ şi să dezvolte subiectul referitor la minciuna legată de bunicul său. Mă întreb dacă Wilson ştia adevărul, şi anume că tatăl lui Andrew nu era Alexander Hume, ci un lucrător de fermă pe nume Robert Hume.

— Este adevărat că timp de mai multe generaţii, familia a dovedit un talent deosebit pentru muzică?

— Aşa este, domnule, cu excepţia tatălui meu.

— Deci talentul a sărit peste tatăl dumneavoastră, dar bunicul dumneavoastră a fost autorul a mai multe cântece cunoscute precum „Afton Water“. El a compus muzica pentu acesta?

— Da, varianta nouă.

— Şi pentru „The Emigrants Farewell?

— Da.

— A compus şi muzica pentru unii psalmi?

— Pentru destul de mulţi.

— Şi altele?

— Da.

— Referitor la propria familie, există cineva care promitea să aibă un talent la fel de mare precum cel al bunicului?

— Da, doi dintre membrii familiei. Kate este una dintre ei şi fratele ei mai mic.

— A dat Kate dovadă de un talent deosebit pentru muzică?

— Foarte mult.

După ce a obţinut de la tatăl ei declaraţia că Kate este o tânără muziciană talentată, Wilson s-a folosit de Alice Hume pentru a crea un tablou al lui Kate în postura de copil abuzat.

Alice Hume:

— Am cincizeci de ani şi sunt soţia şi colocatarul lui Andrew Hume şi ultimul martor din Dumfries. M-am căsătorit în 1907. Mi-a fost destul de greu să mă înțeleg cu copiii vitregi care locuiau în casă. Kate era destul de încăpăţânată. Relaţia noastră a devenit şi mai tensionată în ultimul an.

John Wilson:

— A acceptat sau s-a împotrivit intervenţiei dumneavoastră?

— Ei bine, de multe ori s-a împotrivit, bineînţeles.

— Şi a plecat din casă în luna august a acestui an şi a închiriat o locuinţă? De ce? Ce aţi înţeles la vremea respectivă?

Aceasta era o capcană întinsă de Wilson pentru a submina credibilitatea lui Alice Hume, întrucât ştia că judecătorul şi juriul aveau să audă în scurt timp despre bătăi de la Clouston.

— Cred că poate a vrut mai multă libertate. Îşi îndeplinea destul de bine datoriile când locuia în casa mea.

Divergenţele dintre noi au fost cauzate de faptul că uneori, bineînţeles, poate că nu făcea lucrurile exact aşa cum doream şi trebuia să o verific pentru că uneori era un pic neglijentă, la fel ca orice altă fată tânără.

— Ce vreau să ştiu, doamnă Hume, este ce a dus la pasul important al fiicei dumneavoastră de a părăsi casa?

— Ei bine, cred că adevăratul motiv a fost că îşi dorea mai multă libertate de a ieşi.

Următoarea etapă în strategia de apărare a lui Wilson a fost să demonstreze că farsa elaborată a lui Kate nu ar fi avut niciun efect dacă *Dumfries & Galloway Standard* nu ar fi dat dovadă de atât de multă iresponsabilitate încât să publice scrisorile. Editorul, domnul Dickie, a venit în boza martorilor.

— Domnule Dickie, este adevărat că aţi primit scrisorile de la reporterul dumneavoastră?

— Da, de la domnul Whitehead, în ziua de luni, 14 septembrie.

— Ce aţi făcut cu ele atunci când le-aţi primit?

— Am făcut o copie a primei scrisori pentru redacţie şi am trimis un angajat cu originalul la litograf. Am făcut acest lucru luni şi am primit rezultatul marţi după-amiaza înainte ca domnul Hume să sune.

— Deci v-aţi asumat răspunderea?

— Da. Decizia irevocabilă de a publica nu a fost luată decât după vizita domnului Hume. Apoi a trebuit să tăiem coloane în mod frecvent.

— Dar aţi scris editorialul?

— De fapt, începusem să scriu o notă despre subiect atunci când domnul Hume a intrat.

— Deci trebuie să fi fost dureros să nu puteţi publica articolul.

— Dimpotrivă, am fi fost uşuraţi dacă ar fi existat vreun motiv să ne îndoim de veridicitatea poveştii şi să nu o publicăm.

— Ceea ce a apărut în ziarul dumneavoastră a fost o ştire senzaţională?

— Era o întâmplare senzaţională ce a fost prezentată.

— Cu alte cuvinte, o ediţie reuşită?

— Desigur, dar nu am privit lucrurile din punct de vedere comercial şi nu am avut ocazii în care să o fac.

— Dar recunoaşteţi că motivul pentru care tatăl v-a sunat marţi seara a fost de a vă împiedica să publicaţi acele scrisori în ziarul de a doua zi?

— Acesta a fost scopul dar în ceea ce priveşte motivul, am propriile păreri.

— La ce vă referiţi?

— La motivul pentru care a dorit să împiedice publicarea.

— Dar indiferent de motiv, scopul lui era să vă împiedice să publicaţi articolul?

— Da, dar nu sunt convins că mi-a spus adevărul atunci când a spus că scrisese Biroului de Război şi că doreşte amânarea publicaţiei.

— Nu credeţi că ar fi fost mai rezonabil, şi chiar mai prudent, ca în loc să daţi crezare vorbelor spuse de o fată de şaptesprezece ani reporterului dumneavoastră, să fi fost de acord cu dorinţa tatălui ei de a amâna publicaţia?

— Nu. Nu am fost deloc impresionat de dorinţa tatălui.

— Pe scurt, aţi fost rece cu tatăl?

— Nu, nu am fost deloc rece, dar nu mi-a dat niciun motiv pentru care să amân, şi m-a asigurat că scrisoarea este autentică. Nu am spus că a văzut scrisoarea. Spun că mi-a spus că a văzut-o. Mi-a spus că a văzut scrisoarea şi era convins că scrisul este al lui Grace.

— Când a spus că a văzut-o?

— Nu a spus nici când, nici unde.

— A fost la dumneavoastră începând de luni?

— Da.

— Deci nu avea cum să o vadă de luni încolo?

— Nu.

— Atunci unde ar fi putut să o vadă?

— Ei bine, conform declarației fetei, a fost primită joi, iar el ar fi putut să o vadă vineri, sâmbătă sau duminică.

— Cum ar fi putut să o vadă? Ați spus că aveau o relație de așa natură, că nici nu i-ați dus scrisoarea.

— Dacă aș fi suspectat ceva, probabil că i-aș fi dus scrisoarea, dar nu a fost așa. Nu știam detalii despre relația dintre ei. Se știa că această fată nu mai locuiește în casa tatălui ei și că existaseră conflicte. Nu era o problemă personală. Știm cu toții că existau adversități între fată și tată.

— Cum credeți că a văzut scrisoarea dacă spuneți că exista această adversitate între ei?

— Pot exista adversități, dar chiar dacă o fată simte antipatie pentru tatăl ei, atunci când primește o veste despre o tragedie îngrozitoare care are legătură cu un membru al familiei, este de înțeles ca ea să treacă peste resentimente și să meargă la tatăl ei pentru a-i spune că a primit o scrisoare, sau să o trimită printr-un prieten, ceea ce mi s-a spus că s-a și întâmplat.

Când a venit rândul lui Kate să depună mărturie, Wilson a insistant să fie interogată în boxa martorilor, acolo unde fuseseră toți ceilalți martori și nu în banca acuzaților. Judecătorul a fost de acord. Wilson știa cum să se adreseze juriului și a jucat imediat cartea Titanicului. Știa că avea să le câștige simpatia.

— Privind în urmă la viața dumneavoastră, domnișoară Hume, moartea fratelui dumneavoastră, John, a fost una dintre cele mai grele lovituri?

— Da.

— Îl îndrăgeaţi foarte mult?

— Da.

— Aţi suferit foarte mult după moartea lui?

— Da, domnule.

— Referitor la plecarea dumneavoastră de acasă, aţi crezut, pe bună dreptate, sau greşit, că mama dumneavoastră vitregă dorea să plecaţi?

— Câteodată.

— Una din privaţiuni era că trebuia să vă culcaţi devreme, dacă nu mă înşel.

— Nu neapărat. (Aceasta era o referire la o probă prezentată mai devreme referitor la faptul că tatăl ei îi cerea să fie în pat la ora 8 p.m. în fiecare seară.)

— Oricum, vă doreaţi un pic mai multă libertate?

— Da. Drept urmare am mers la doamna McKinn. O ştiam pe fiica ei din şcoală.

— S-a întâmplat ca înainte de a părăsi casa tatălui dumneavoastră să aveţi perioade de depresie profundă?

— Cu mult înainte de a pleca din casa tatălui meu. Mă durea capul şi nu puteam dormi şi plângeam îndelung când rămâneam singură. De multe ori m-am dus la culcare plângând. După ce m-am dus la doamna McKinn au trecut săptămâni la rând fără să primesc vreo scrisoare de la Grace.

Acum Wilson a jucat cartea războiului.

— Cât aţi stat la doamna McKinn citeaţi tot ce vă pica în mână despre război?

— Nu totul. Am citit despre faptul că germanii sunt cruzi şi toată lumea vorbea despre asta; cum la vremea respectivă, sora mea Grace nu îmi scria, m-am gândit că poate chiar s-a dus pe front. I-am scris şi am aşteptat un răspuns, dar nu am primit nimic. Tatăl meu şi mama vitregă nu au venit la mine, aşa că nu m-am dus nici eu la ei.

Chiar dinainte ca Lordul Strathclyde, judecătorul, să înceapă sinteza, Wilson ştia că a câştigat libertatea clientei sale, indiferent de verdictul juriului. O prezentase aşa cum era: o fată care suferise două lovituri emoţionale uriaşe, prima dată moartea mamei sale urmată de cea a fratelui său. Tatăl ei şi mama vitregă fuseseră prezentaţi ca fiind mai mult decât asprii, brutali chiar. În termeni legali, totul se rezuma la „gradul de vinovăţie", iar iscusinţa cu care Wilson relevase graba domnului Dickie de a face totul public, a făcut-o pe Kate să pară mult mai puţin vinovată. Juriul fusese câştigat. Judecătorul i-a încurajat să adopte o atitudine de compasiune:

— Dacă ajungeţi la concluzia că acuzata trecea printr-o perioadă de isterie dau depresie la acea vreme, acest lucru nu schimbă cu nimic vina, dar schimbă gravitatea ei, ceea ce ar duce probabil la renunţarea la orice fel de pedeapsă. Acum, domnilor, urmează momentul în care îmi puteţi fi de real ajutor.

Juriul s-a retras cu zece minute înainte de ora trei pentru a se hotărî asupra verdictului şi s-a întors după cincisprezece minute. Iată ce a spus primul jurat:

— Excelenţa Voastră, noi, juriul, am decis în unanimitate că acuzata este vinovată pentru redactarea scrisorilor, dar la vremea respectivă nu conştientiza că acest lucru este o infracţiune. Cerem, cu sinceritate, indulgenţa Curţii.

Lordul Strathclyde a spus:

— Nu îmi este clar ce doriţi. Vreţi să spuneţi că acuzata este vinovată şi cereţi indulgenţă? Asta este intenţia dumneavoastră?

— Întocmai, a răspuns primul jurat.

Domnul Wilson s-a ridicat:

— Înţeleg, Excelenţa Voastră, că verdictul este nevinovat.

Lordul Strathclyde a continuat:

— Juriul a dat explicaţii. Secretarul va citi verdictul.

Peste sala de judecată s-a aşternut tăcerea în timp ce secretarul a citit cu voce tare verdictul juriului:

Juriul a decis în unanimitate că acuzata este vinovată pentru acuzaţiile aduse şi cerem cu sinceritate indulgenţa Curţii.

În acel moment, judecătorul a anunţat,

— Kate Hume, sunt dispus să urmez sincerele recomandări ale juriului. Acesta a acordat o atenţie sporită cazului şi având în vedere faptul că ai stat deja trei luni în închisoare, şi ţinând cont de lipsa antecedentelor şi de vârsta fragedă, consider că este indicat – şi acesta este ordinul Curţii – să fii eliberată acum.

Din public s-au auzit voci aprobatoare. Kate a izbucnit în plâns. A părăsit sala de judecată însoţită de o paznică, de avocatul consultant şi de domnul Wilson. Tatăl ei şi mama vitregă nu erau în sală pentru a auzi verdictul juriului.

25

Declinul şi gloria lui Andrew Hume

29 decembrie 1914

Atunci când a fost eliberată din închisoare, Kate Hume a fost întâmpinată de un val de simpatie publică dar Andrew Hume nu se afla în sala de judecată din Edinburgh pentru a-şi vedea fiica eliberată şi nici să o conducă prin mulţimea care o aclama pe stradă. Andrew şi Alice parcă intraseră în pământ în casa din Dumfries, unde se confrunta acum cu ruinarea personală, profesională şi financiară. Procesul de un an cu Mary Costin îl expusese ca fiind un mincinos şi un hoţ care a furat de la propria nepoată. Dar acum propria fiica adusese o şi mai mare ruşine asupra lui acuzându-l ca pe un tată tiranic ce îşi bătea copiii cu biciul.

Întotdeauna a fost ceva nelalocul lui în ceea ce-l priveşte pe Andrew Hume. Era fermecător, dar exact atunci când credeai că i-ai câştiga atenţia, te lăsa cu sentimentul că este altcineva mai interesant la care să meargă. Deşi părea înstărit, îi lăsa pe negustori să aştepte săptămâni întregi plata, iar când facturile trebuia plătite le amâna luni la rând. Era recunoscut pentru faptul că promitea solemn ceva, după care dădea înapoi. Era chipeş, dar înfumurat cu neruşinare şi îşi ajusta mustaţa, părul sau cravata în vitrinele magazinelor. Deşi pretindea că este un muzician cu suflet sensibil, de multe ori se dădea de gol ca având de fapt un caracter găunos şi o fire irascibilă.

Prietenii şi vecinii care îl consolaseră după moartea soţiei sale s-au simţit trădaţi atunci când au aflat despre relaţia lui cu vecina

de alături, Alice Alston, într-un timp atât de scurt. După moartea lui Jock, s-au simţit din nou înşelaţi, întrucât consolaseră şi sprijiniseră un om ale cărui acţiuni l-ar fi întristat şi mâniat pe fiul său. Răzbunarea lui Andrew împotriva lui Mary Costin a confirmat încă o dată suspiciunile tuturor că nu era deloc ceea ce pretindea.

Contrareclama a avut un efect dramatic asupra afacerii lui Andrew Hume ca profesor de muzică, meserie ce îi aducea şi principala sursă de venit. Unul câte unul, cu fiecare nouă descoperire, elevii lui plecaseră. La început, oamenii se scuzau politicos pentru anularea lecţiilor de muzică. În scurt timp nu s-au mai obosit să dea explicaţii: pur şi simplu nu veneau. Mamele nu doreau să-şi lase fiicele singure cu un om care îşi biciuia propriile fiice; soţii nu erau de acord să-şi lase nevestele singure un bărbat fără morală. Academia din Dumfries, care ţinea la părerea guvernatorilor şi a părinţilor deopotrivă, l-au informat pe Andrew că nu vor mai avea nevoie de serviciile lui cu jumătate de normă. Primarul a anulat şi el o întâlnire la care trebuiau să se pună de acord cu privire la programul concertelor publice de vară din Dock Park conduse de Andrew.

Înainte de procesul lui Kate, Andrew era deja conştient de părerea celorlalţi din societate, dar articolele publicate în ziarele locale şi naţionale l-au transformat într-un proscris peste noapte. Prietenii şi vecinii traversau peste drum când îl vedeau pentru a-l evita; mai mult, atunci când intra într-un magazin, oameni pe care îi cunoştea de-o viaţă lăsau cumpărăturile şi plecau. Andrew Hume era un om ruinat – cel puţin, în Dumfries. Rămas fără prea mulţi bani, a început să-şi vândă stocul de viori şi să facă planuri. În iulie 1913 îşi luase două luni libere în mijlocul procesului cu Mary Costin pentru a călători în Boemia. A vorbit despre excursia lui într-o scrisoare către revista *The Strad*, care atunci ca şi acum era „principala revistă care te apropie în fiecare lună de cei mai buni muzicieni, cele mai bune instrumente şi cei mai celebri fabricanţi.“ Scrisoarea era despre efectul pe care îl au diferite lacuri asupra calităţii tonalităţii unei viori, dar ca întotdeauna, Hume nu s-a putut abţine să nu se laude:

„Ediţia de iulie a revistei *The Strad* mă găseşte în Boemia, unde am călătorit pentru a procura lemnul potrivit pentru fabricarea unei viori“, scria Hume. „Lemnul *cel mai potrivit* este, după părerea mea, foarte greu de găsit şi foarte scump.“

Cel mai probabil, Hume a făcut această călătorie pentru a cumpăra viori „în alb“. Cele mai multe dintre aceste instrumente, făcute din cel mai bun lemn de unii dintre cei mai pricepuţi meşteşugari de viori, erau vândute cu partea din faţă, cea din spate şi părţile laterale preasamblate şi lipite. Profitul scos din revânzarea lor se datora iscusinţei cu care Andrew le lăcuia. Andrew Hume se pricepea foarte bine la acest lucru şi reproducea modele clasice de viori cărora le dădea o patină a timpului, după care îşi înscripţiona propriile iniţiale.

Cel mai mult îi plăcea să îşi promoveze produsele finite în revista *The Strad*. Scrisorile frecvente pe care le trimitea editorului şi reclamele pe care le publica în aproape fiecare ediţie ne ajută să ne facem o părere despre următorii douăzeci de ani din viaţa profesională a lui Andrew, şi sunt, de altfel, singura mărturie rămasă despre aceasta. Ele ilustrează momentele de glorie şi de declin, succesele şi eşecurile lui, minciunile şi înşelătoriile. De exemplu, o reclamă care a apărut în *The Strad* cu puţin timp înainte de Crăciun în 1913, dezvăluie foarte multe despre Andrew, dar şi despre viorile pe care le vindea.

„VIORI DE CALITATE LA PREŢ DE CHILIPIR
Câteva viori din lotul precedent au fost vândute
pentru 5 lire şi 5 şilingi bucata
datorită reclamei din ediţia de octombrie a revistei *Strad.*
Unul dintre cumpărători mi-a scris:
Este o vioară foarte sigură!
Am văzut şi încercat foarte multe viori
în ultimii douăzeci de ani în calitate
de muzician profesionist,
iar acesta este în mod sigur cel mai
bine acordat instrument

pe care l-am folosit. Alături găsiţi un cec
pentru încă o vioară la fel.
Tonalitatea, lemnul, lustrul, etc. sunt la fel de bune,
şi având o astfel de vioară, nu invidiez pe nimeni
care ar avea o Strad.
Veniţi cât mai repede, căci nu le veţi găsi
pentru mult timp.
HUME, George Street 42, Dumfries."

Se pare că Andrew şi Alice plănuiau să plece din Dumfries încă dinainte de procesul lui Kate, întrucât Andrew a continuat să-şi vândă stocul de viori pe parcursul anului 1914, renunţând la predat şi cântat. După arestarea lui Kate din septembrie, Andrew a scăzut preţul viorilor la 5 lire şi a anunţat că scoate la vânzare „o colecţie de 30 000 de plăci cu muzică orchestrală, cu sau fără pian, pornind de la preţul de 2 peni placa. În plus, şi alte 2 000 de plăci cu orchestra militară."

Cam în aceeaşi perioadă, Andrew Hume a pus în aplicare un plan bine gândit de a se reinventa ca meşteşugar de viori. O etapă a acestui proces a fost un lung interviu pe care l-a dat celor de la *The Strad*, care a fost publicat în ediţia din aprilie 1915 cu titlul (potrivit): „Viorile meşteşugarilor în viaţă: Alexander Hume". Este un interviu măgulitor despre viaţa şi munca lui „Alexander" Hume din Dumfries, despre anii în care a învăţat această artă în atelierele de lucru din Erlbach, Schönbach şi Marneukirchen, abilitatea de a face replici după viorile Amati şi iscusinţa de a crea arcuşuri. Dar semnificaţia articolului devine evidentă în ediţia din luna următoare a revistei, în care a apărut o scurtă corectură spunând că interviul cu Alexander Hume a fost de fapt un interviu cu *Andrew* Hume. De data aceasta autorul, Towry Piper, nu mai era un reporter începător de la *Dumfries & Galloway Standard.* Piper era un fost avocat consultant de cincizeci şi şase de ani şi elev al lui Carl Jung care se alăturase echipei de la *The Strad* cu câţiva ani în urmă pentru a-şi urma pasiunea pentru viori. Piper scria la vremea respectivă o carte care a fost publicată un an mai tâziu cu titlul *Violin Tone and Violin*

Makers. El depusese efortul de a călători de la Londra la Dumfries pentru a afla mai multe despre Andrew, pe care l-a descris ca fiind un „frate scoţian". Faptul că l-a prezentat pe Andrew Hume ca fiind „Alexander" nu a fost o greşeală de-a lui. Este evident că Andrew l-a indus în eroare intenţionat pe Piper cu privire la numele lui pentru că, aşa cum Andrew pretinsese odată că Alexander Hume a fost bunicul său, acum întindea o plasă de minciuni adoptând numele Alexander pentru sine. Articolul din *The Strad* era doar începutul unei fraude viitoare.

Cam în aceeaşi perioadă în care a fost publicat articolul din *The Strad*, familia Hume – Andrew, Alice şi tânărul Andrew – au plecat din Dumfries pentru totdeauna iar casa din George Street a fost luată de altcineva. În timpul cercetării mele, am pierdut complet urma lor pentru o vreme. Nici biblioteca Ewart din Dumfries şi nici arhivele ziarului *Dumfries & Galloway Standard* nu mi-au putut oferi niciun indiciu despre noua reşedinţă a familiei. Un blog despre arbori genealogici sugera că a plecat în America pentru a începe o nouă viaţă, dar nu am găsit nicio urmă de-a lui Andrew pe listele de emigranţi ale vapoarelor. Un alt site spunea că a murit din cauza unui atac de cord, dar nu am găsit nicio dovadă a morţii sale – cel puţin nu în Scoţia. Pierdusem orice urmă a lui când dintr-o dată Andrew Hume a apărut din nou în revista *The Strad* încercând să scape de cele 30 000 de discuri cu muzica orchestrală. Se afla în Peterborough.

„VIORI, VIOLE, VIOLONCELE, etc.
Plus un stoc mare de MUZICĂ ORCHESTRALĂ
Instrumentele ideale ale profesioniştilor
pot fi achiziţionate acum la preţuri accesibile:
bani gheaţă sau valută, la buna înţelegere.
Un stoc la îndemână, vechi şi modern, ieftin.
Atenţie promptă şi profesionistă pentru fiecare comandă.
HUME,
Cântăreţ şi meşteşugar profesionist,
Granville Street 39, Peterborough".

De ce Peterborough? Va rămâne un mister de ce au ales Andrew şi Alice să meargă acolo şi nu la Londra, unde au ajuns în cele din urmă. Granville Street este o stradă plăcută cu case etajate lângă King's School, unul din posibilele motive pentru care Andrew şi-a început afacerea acolo, aşa cum în Dumfries alesese o casă în apropierea Academiei. Andrew şi Alice – care încă îl aveau în grijă pe Andrew jr., fratele mai mic al lui Jock, acum în vârstă de paisprezece ani – au închiriat o casă la mai puţin de un kilometru distanţă de numărul 9 de pe Paliament Street. De aici, a trimis Andrew Hume o nouă scrisoare pe data de 12 aprilie 1916, adresată administratorului Fondului de Ajutorare Titanic.

„Cu privire la Cazul Titanic Nr. 689
Administratorul Fondului
Domnule,

Vă scriu cu privire la tratamentul inuman de care am avut parte în cazul mai sus menţionat, datorat în parte acţiunilor unui reprezentant fără scrupule care pentru a se salva, a dat bir cu fugiţii, fapt ce a dus la deteriorarea sănătăţii soţiei mele de la dezastru încoace, cauzând în acelaşi timp o isterie mintală a fiicei mele care a fost reţinută timp de un an de zile. Casa îmi este vândută de foştii agenţi iar viaţa socială şi profesională îmi este ruinată, astfel încât sunt obligat să caut de lucru în altă parte ca muzician.

Solicit, cu respect, să începeţi o anchetă a acestei probleme întrucât îmi este imposibil să mă împac cu situaţia în care mă aflu.

Mă găsiţi la această adresă de unde mă străduiesc să găsesc o altă locuinţă.

Al dumneavoastră,
A. Hume,
Părintele răposatului J. L. Hume."

Hume nu face nicio referire la faptul că încercase să primească despăgubiri de la White Star Line pentru cele două viori pe care se presupunea că Jock le-a luat cu el pe Titanic. Nu există nicio dovadă a vreunui răspuns din partea administratorului fondului. Tonul şi conţinutul scrisorii lui Andrew indică faptul că era disperat, aproape pe punctul de a se sinucide. Totuşi, aşa cum avea să demonstreze în scurt timp, era departe de a fi atât de deznădăjduit. Andrew era deja pe cale să se reinventeze.

Familia Hume a locuit în Peterborough până la sfârşitul Primului Război Mondial, timp în care Andrew a fabricat, a finisat, a cumpărat şi a vândut viori. Apoi s-au mutat pentru o scurtă perioadă la Bedford înainte de a se stabili la Londra, unde şi-a deschis un magazin pe Brixton Road, numărul 167. De aici trimis noi reclame în *The Strad*:

> „...câteva vechi viori italiene şi cele mai bune exemplare moderne de vânzare la preţuri mici. În plus, arcuşuri bune, viole, etc. Reparaţii de primă clasă şi recondiţionări executate la comandă."

Brixton nu i-a mai mulţumit pe cei din familia Hume, iar în câteva luni s-au mutat într-o locuinţă mai centrală, în Great Portland Street de cealaltă parte a Oxford Street din Soho, unde se aflau şi încă se află magazine cu instrumente de cea mai bună calitate. Aici, departe de scandalurile, tragediile şi amintirile din Dumfries, Andrew Hume şi-a recăpătat încrederea în sine, iar Andrew jr., care acum avea nouăsprezece ani, şi-a lansat propria carieră în muzică, formând un cvartet numit Andy and the Boys.

În 1920 Hume a achiziţionat o vioară bună făcută de meşteşugarul milanez Leandro Bisiach. Se pare că a fost făcută special pentru Hume întrucât Bisiach a semnat instrumentul şi a adăugat numele lui Andrew Hume pe eticheta din interior. Cum a ajuns Hume la ea sau a putut să şi-o permită este unul dintre acele mistere care duc la dezbateri interminabile în lumea elegantă şi discretă a viorilor. După moartea lui Hume, vioara a ajuns în

colecţia celebrului violonist Howard Davis, care a fost timp de 33 de ani lider al trupei Alberni Quartet şi profesor la Academia Regală de Muzică. Pentru o vreme, a fost instrumentul prefereat al lui Davis. După moartea acestuia în 1984, vioara a fost vândută pentru 6.000 de lire şi este folosită şi azi de mâinile unui violonist talentat din Opera Naţională din Ţara Galilor.

Tot cam în acea perioadă, Hume pare să fi achiziţionat o vioară Guadagnini. A fost menţionată în una dintre primele reclame ale noii lui afaceri din Great Portland Street, lângă circul Oxford, unde el şi Alice locuiau deasupra magazinului. Reclama a fost publicată în 1921 în *The Strad*:

„LUNA ACEASTA, VIORI DE PRESSENDA, 1839;
ROCCA, 1855;
L. GUADAGNINI, CERUTI
În plus, cele mai bune şi moderne arcuşuri, coarde, etc.
Instrumente vechi de cumpărat sau schimbat
Dacă vechiul instrument nu vă mai mulţumeşte
trimiteţi-l pentru reparaţie sau recondiţionare la:
HUME, Great Portland Street 34, W.1"

În anul următor, reclama lui Andrew Hume ocupa o pagină întreagă în *The Strad.* Acum vorbea despre el ca fiind un „Expert în viori, meşteşugar şi reparator". Printre instrumentele oferite spre vânzare se număra şi „Un pian cu semicoardă achiziţionat de la Curtea din Italia", un Stradivarius din „colecţia Heroz Coburg-Gotha" şi „câteva modele speciale proprii".

A. Hume – care în mod intenţionat nu folosea numele de botez, Andrew – a devenit un corespondent constant în paginele revistei *The Strad*, luând parte la dezbateri despre lacuri şi lipiciuri, discuţii în care profita cu neruşinare de orice oportunitate de a-şi promova instrumentele şi competenţele. În 1921 a scris:

„De la ediţia din iunie a apreciatei dumneavoastre publicaţii, foarte mulţi vizitatori au venit să vadă exemplarele pe

care le deţin în prezent; practic, toţi au avut aceeaşi remarcă, şi anume că nu au mai văzut un lustru atât de perfect şi frumos sau lemn şi manoperă de o aşa bună calitate."

Hume a intrat şi în competiţiile muzicale, împărţind un premiu de douăzeci de guinee donate de un filantropist pe nume Walter Wilson Cobbett într-un concurs organizat de Colegiul Regal de Muzică; de asemenea, a câştigat o medalie de aur la Expoziţia Imperiului Britanic de la Wembley din 1924, 1925. Această expoziţie pare să fi fost un moment foarte important în noua viaţă a lui Andrew. A fost deschisă de Regele George al V-lea, care a făcut prima transmisie realizată de vreun monarh; momentul a fost marcat şi prin faptul că şi-a trimis o telegramă peste tot în lume şi înapoi (via fiecare avanpost îndepărtat din Imperiul Britanic, bineînţeles); totul a durat un minut şi douăzeci de secunde. Sir Edward Elgar a adus „un cor format din 10 000 de voci" la ceremonia de deschidere. Andrew a profitat de interesul imens manifestat de public pentru expoziţie şi a avut propriul stand cu numărul v.917 în „Palatul Industriilor" – a întâmpinat personal vizitatorii. Reclama lui din ediţia din august 1914 din *The Strad* a fost o ofertă irezistibilă pentru cititori:

„Expoziţie imperială la Wembley
Standul v.917 Palatul Industriilor
Dacă vioara dumneavoastră NU vă mai satisface,
aduceţi-o sau trimiteţi-o la standul de mai sus
între orele 11 a.m. – 4 p.m. în orice zi
şi vă voi răspunde personal.
Mai jos puteţi citi una dintre multele păreri
primite în ultima vreme despre rezultatele obţinute:
Stimate domn, Astrele au fost de partea mea atunci când
mi-am adus vioara la dumneavoastră. Sunteţi un magician.
Îmbunătăţirile aduse tonalităţii nu pot fi decât magice;
„râncezeala" de dinainte a dispărut
lăsând în urmă un sunet pur şi clar.

Şi dacă m-ar fi costat mult mai mult, tot v-aş fi îndatorat.
Cu mulţumiri, Al dumneavoastră, J.G.A."

Cum cariera sa a fost relansată cu ajutorul expoziţiei, Andrew şi-a petrecut următorii doi ani folosind-o pentru a se promova fără reţineri într-o serie de reclame din *The Strad.*

„Viori, Viole şi Violoncele Hume
Primul premiu, Londra, 1918 şi
Expoziţia I.B. 1924, 1925
Descris de Messrs Strockoff, Thibaud
ca fiind de neîntrecut din toate punctele de vedere.
Un cumpărator recent a scris:
Are un farmec, delicateţe şi rafinament aparte,
dar şi putere şi o energie minunată,
care este extrem de rară; cu cât cânt mai mult la ea,
cu atât îmi place mai mult şi mă bucur de muzica mea
mai mult decât înainte. Pur şi simplu nu o pot lăsa din mână."

Faptul că Andrew se folosea de nume celebre – Leo Strockoff şi Jacques Thibaud erau doi dintre cei mai buni violonişti ai generaţiei lor – nu avea să se oprească aici. De la standul lui din sala de expoziţie, Andrew vindea un dispozitiv care fixa violoncelul de podea. Acest „fixator perfect de violonce şi bas" costa 4 şilingi şi 6 peni şi era recomandat de Pablo Casals: „Foarte simplu şi eficient. Sincere felicitări – Pablo Casals."
Ţinând cont de istoria lui Andrew în ceea ce priveşte înşelătoria, este puţin probabil ca Strockoff, Thibaud sau Casals să fi spus ce pretindea el. Oricum, modestia şi precauţia nu se numărau printre calităţile lui Hume, iar acum era din nou în plină ascensiune a vânzărilor, lucru cu care se şi lăuda:

„Am zece exemplare din vechile modele
italiene din anii 1550,

1564 şi 1745. Am făcut lustrul folosit pentru
un astfel de instrument (vioară) în 1907.
Consider că este cel mai pur şi mai bun
conservant din prezent...
Deţin şi MODELE VECHI DE VIORI, VIOLE ŞI
VIOLONCELE PROFESIONISTE de vânzare."

Zece ani îi luase lui Andrew Hume să-şi refacă viaţa după ce aceasta îi fusese destrămată în Dumfries. Acum era, din nou, un om cu poziţie, cu o afacere înfloritoare şi un mare talent – de data aceasta, acela de a face şi a restaura viori şi nu a cânta la ele. Totuşi, în ciuda succesului şi a încrederii pe care o transmitea, scandalurile şi suspiciunile au continuat să-l urmărească în ceea ce priveşte instrumentele despre care Hume vorbea cu modestie ca fiind „unele dintre modelele mele speciale". Purtau iniţialele A. H., dar nimeni – nici chiar Andrew – nu ştia dacă „A" vine de la Alexander sau Andrew. Toate scrisorile erau semnate cu „A. Hume", iar afacerea sa se numea tot „A. Hume".

Şi iscusinţa cu care Andrew obţinea modele vechi de viori italiene cărora le aplica lustru ridica dubii în ceea ce priveşte instrumentele pe care le făcea sau le vindea. Era cunoscut pentru faptul că vindea viori care nu erau întotdeauna ceea ce pretindea. Uneori, se găseau greşeli în certificatele de autenticitate. Şi provenienţa lor era disputată. „Să spunem doar că oamenii din domeniu învăţaseră să aibă foarte mare grijă atunci când li se oferea un instrument din partea lui Andrew Hume", spune David Rattray, remarcabilul supraveghetor al instrumentelor de la Academia Regală de Muzică şi autorul a mai multe cărţi despre vioară.

La începutul lunii martie 1934, Andrew Hume a vândut ultimul său instrument, o vioară Giovanni Gaudagnini pe care o promovase în ediţia lunii respective a revistei *The Strad*, un instrument asemănător cu cel pe care se presupunea că l-a luat Jock pe Titanic. Pe 24 martie, Andrew s-a prăbuşit în urma unei hemoragii cerebrale în atelierul său din Great Portland Street. A fost dus la spitalul

Charing Cross, unde a murit a doua zi. Avea şaizeci şi nouă de ani. După înmormântarea la care nu a venit niciunul din copiii săi, Alice s-a întors în Scoţia, dar nu în Dumfries. A murit în Edinburgh pe 11 aprilie 1939, la vârsta de şaptezeci şi patru de ani.

The Strad fusese trimis deja la tipar şi în luna de după moartea lui Andrew a fost publicată ultima sa reclamă:

„Viori de foarte bună calitate. Fără fisuri. Chappuy, 8 lire;
Mezzin, 6 lire; Degani, Bausch şi altele.
Schimb urgent trompetă argintată cu una neacordată şi nefolosită.
Clarinete, Albert şi Boehm.
Hume, Gt Portland Street 34, W.1"

Acesta nu a fost singurul lui epitaf. În luna următoare, *The Strad* a publicat un scurt necrolog, care începea astfel:

„Anunţăm cu regret decesul recent al domnului A. Hume, binecunoscutul meşteşugar şi reparator de pe Great Portland Street... ale cărui instrumente au câştigat un premiu la Expoziţia din Wembley din 1924-1925."

The Strad nu a menţionat dacă este consemnată moartea lui Andrew Hume sau cea a lui Alexander Hume.

Pe 5 octombrie 2009, o vioară etichetată cu „Alexander Hume Londra Anul 1930" şi cu „Copie Antonius Stradivarius, Cremona" a fost vândută la o licitaţie pentru 1.200 de lire de firma de licitaţii Brompton. Vioara era probabil unul din ultimele instrumente create de Andrew Hume. Chiar dacă nu era exact aşa cum era descrisă în catalog, este în mod sigur un obiect de colecţie.

26

Viaţa şi moartea lui Johnann Costin

1912-1996

Mama mi-a spus că din momentul în care s-a născut a fost tratată altfel decât alţi copii, lucru care a continuat întreaga sa viaţă. Nici nu este greu de înţeles de vreme ce. tatăl ei murise ca un erou; a fost etichetată ca fiind copil nelegitim în ciuda testului de paternitate care a fost recunoscut în instanţă; şi a devenit un „copil ajutat" prin subvenţia acordată de Fondul de Ajutorare Titanic. A conştientizat cu durere încă de la o vârstă fragedă cum este arătată cu degetul de oamenii din Dumfries. „Ea este fata Costin", spuneau ei. Sau uneori: „Ea este copilul lui Jock Hume."

Din acest motiv, Mary Costin, mama ei, a avut grijă întotdeauna să o îmbrace frumos, cu haine curate şi apretate şi părul aranjat şi pieptănat. În primul an de viaţă a fost plimbată prin Dumfries într-un cărucior Marmet cu două roţi, cel mai bun la vremea respectivă în afară de Silver Cross. Mary i-a dat o foarte mare importanţă fiicei sale atât în public cât şi în particular. Dar această mamă mândră era şi un părinte muncitor, care a continuat să lucreze la fabrica de mănuşi pentru a-şi câştiga existenţa. Mama şi-o aminteşte venind acasă seara târziu şi făcând amidon din cartofi pentru a-şi apreta hainele.

Toate acestea se reflectă în portretul tinerei Johnann realizat atunci când avea în jur de doi ani: un şirag de perle în jurul gâtului,

o fundă de mătase aranjată cu grijă şi mâinile împreunate – un portret al inocenţei. Următoarea fotografie făcută împreună cu mama ei doi ani mai târziu o ilustrează cu un şorţ şi cizme noi legate cu grijă. Şi acum are o fundă în păr. Dar chipul ei exprimă nelinişte, nesiguranţă, poate chiar un pic de teamă.

Cât timp Mary a continuat să lucreze, Johnann a fost îngrijită de bunica ei, Susan în casa familiei de pe Buccleuch Street şi a mers la şcoala de pe George Street de după colţ. Johnann şi-a adorat bunica şi aceasta o iubea la rândul ei. Sosirea unei noi nepoate a compensat cumva pierderea fiului ei cel mai mare în 1911.

Nu era, aşa cum nu este nici acum, ceva neobişnuit ca bunica să preia atribuţiile mamei în absenţa fiicei sale. Dar se pare că între 1912 şi 1915 responsabilităţile mamei au fost transferate treptat bunicii, ajungându-se în cele din urmă ca Johnann să o considere pe Susan părintele ei. „Am fost crescută de bunica mea", spunea mama întotdeauna. Chiar dacă nu a fost aşa în primii săi ani de viaţă, cu siguranţă aşa s-a întâmplat mai târziu.

Izbucnirea Primului Război Mondial a avut un efect dramatic şi imediat asupra familiei Costin, la fel cum s-a întâmplat cu majoritatea familiilor. Ambii fraţi ai lui Mary, John şi Menzies, s-au înrolat. Menzies a fost trimis în Argyll şi Sutherland Highlanders. Şi Mary a fost afectată de război. A renunţat la slujba din fabrica de mănuşi şi a plecat să lucreze la fabrica Arrol-Johnson din Heathhall, în afara oraşului Dumfries. Arrol-Johnson a fost înfiinţată în 1894 pentru a face tramvaie cu abur, dar s-a reprofilat pe fabricarea maşinilor la începutul secolului al XX-lea. În timpul războiului a fabricat motoare de avioane şi învelişuri de artilerie, motiv pentru care a angajat mai mult de 1000 de oameni în plus. Mary a lucrat acolo până la sfârşitul războiului.

La un moment dat în timpul războiului, Mary a cunoscut un soldat ce se afla acasă în permisie, pe nume Walter Thomson, fiul unui paznic de vânătoare. Walter era cu doi ani mai mic decât ea. La o lună după sfârşitul războiului, pe 12 decembrie 1918, Walter şi Mary, care avea acum douăzeci şi şapte de ani, s-au căsătorit

în Dumfries. Adresa lui Walter este înregistrată ca fiind „c/o BEF France“ (British Expeditory Force), ceea ce indică faptul încă mai era soldat în activitate, deşi a declarat că ocupaţia sa este „şofer“.

Mama, care atunci avea şase ani, nu îşi aminteşte ca nunta să fi avut loc; poate că nu a participat. Oricum, se pare că de atunci nu mai făcut parte din viaţa mamei sale. La începutul anului 1919, Mary şi Walter au luat un apartament micuţ în apropiere de strada St. Andrew, părăsindu-le pe Johnann şi pe bunica sa. Mai târziu în acelaşi ani, Mary a dat naştere primului lor copil, Walter, iar în septembrie 1921 a născut un al doilea băiat, pe nume Kennedy. Este greu de înţeles de ce şi-a abandonat Mary fiica, mai ales după ce dusese atâtea lupte pentru ea, dar asta s-a întâmplat. Mama nu i-a văzut niciodată pe cei doi fraţi ai ei şi foarte puţin pe propria mamă. Pare sfâşietor ceea ce a făcut Mary, dar există posibilitatea să fi dorit ca într-o zi să fi unit cele două familii. Totuşi, nu vom şti niciodată adevărul pentru că pe 6 noiembrie 1922 Mary a murit de tuberculoză la vârsta de treizeci şi doi de ani.

Aşa cum pentru Johnann a fost o tragedie să rămână orfană la numai zece ani, trebuie să fi fost foarte dureros şi pentru Susan, mama lui Mary, care îşi îngropa al patrulea copil din cei şase. În acelaşi timp, îl îngrijea şi pe fiul ei mai mare, John, care se întorsese rănit din război, împuşcat şi cu dificultăţi de respiraţie din cauza faptului că fusese gazat. Johnann a locuit în continuare cu bunica ei, dar nu pentru mult timp: paisprezece luni mai târziu, pe 10 ianuarie 1924, iubita ei bunică Susan a murit din cauza unei anemii fatale, la vârsta de şaizeci şi doi de ani. Johnann avea numai doisprezece ani.

Mama nu îşi aminteşte foarte bine ce s-a întâmplat, cu toate că nu s-a insistat niciodată prea mult pe detalii. Unchiul ei, Menzies, şi soţia lui au devenit tutorii ei; pentru o vreme a locuit pe Insula Skye; au existat zvonuri că Mezies a abuzat de ea, iar la cincisprezece ani a fugit în Londra pentru a scăpa de el şi a lucrat la un magazin de pălării de pe Sloane Street. Este o parte a vieţii

ei pe care a preferat să o lase în umbră, iar noi i-am respectat dorinţa. Dar în 1935, când avea douăzeci şi trei de ani şi îşi spunea „Jackie“ Costin, l-a cunoscut pe tatăl meu, John Ward, un reporter pentru *London Evening News*. S-au căsătorit doi ani mai târziu la Kew Church. Numele ei apare pe certificat ca „Jacqueline Law Hume Costin“, iar ocupaţia declarată este „vânzătoare“. A născut-o pe sora mea, Cherry, în anul următor şi apoi pe mine, în 1942, în timpul războiului. În 1944, tatăl meu care făcea parte din Forţele Aeriene, s-a îmbolnăvit grav din cauza unei tumori pe creier şi a murit un an mai târziu; mama mea a devenit astfel a treia generaţie de femei din familia Costin care a trebuit să-şi crească singură copiii.

La fel ca şi mama şi bunica ei, ea a înţeles că cel mai important lucru era să găsească o slujbă. A fost luată de două celebrităţi în ascensiune din industria de film britanic – Herbert Wilcox şi Anna Neagle – pentru a se ocupa de promovarea lor şi a lucrat în industria filmului până la cincizeci şi cinci de ani, când s-a reprofilat în industria turismului. A continuat să lucreze până la şaptezeci de ani şi a murit la optzeci şi trei de ani fără să se fi recăsătorit vreodată. Niciodată nu a vorbit urât despre mama ei. În ciuda modului tragic în care şi-a început viaţa, Johnann a fost o mamă minunată pentru mine şi sora mea, deci la rândul ei trebuie să fi fost îngrijită bine, atât de propria mamă cât şi de bunica ei. „Nimeni nu este de vină pentru ceea ce mi s-a întâmplat“, a spus odată. „Totul a fost cauzat de Titanic.“

27
Inima ne va tresălta de mândrie
2010

La începutul anului 2010, când această carte nu era decât o intenţie de a rememora istoria familiei, am contactat vechea şcoală a lui Jock, St. Michael, pentru a verifica nişte date şi a întreba dacă există arhive din vremea respectivă. Nu am avut noroc în acest sens, pentru că arhivele au fost pierdute sau distruse. Dar sincronizarea a fost bună deoarece câteva luni mai târziu am fost contactat de directoarea şcolii, doamna Sommerville, care m-a invitat să iau parte la o serbare în luna aprilie la care copiii vor dezveli ceea ce ea a numit „proiectul Titanic“, la care lucraseră de ceva vreme. „Cred că vă va face plăcere şi copiii vor fi şi ei încântaţi să-l cunoască pe nepotul lui Jock Hume“, mi-a spus ea.

A fost un eveniment minunat şi emoţionant, plin de optimism, energie şi creativitate. Peretele unei clase era acoperit de o pictură imensă, plină de culoare a Titanicului. În faţa lui se afla o machetă a vaporului, construită de copii. Fiecare centimetru din perete era acoperit de amprenta Titanicului creat de copii: listele de pasageri, meniuri, afişe cu White Star Line, pentru fiecare dintre ele depunându-se eforturi de cercetare atentă. Copiii implicaţi în proiect şi profesorii lor au venit îmbrăcaţi cu haine din perioada respectivă, fie ca pasageri, fie ca membri ai echipajului. Doamna Sommerville însăşi a întruchipat foarte bine un pasager de la clasa întâi, iar un băiat a jucat rolul lui Harold Bride, tânărul

operator radio care a supravieţuit. Tommy Henderson, energicul custode de la Muzeul Dalbeattie, a prezentat o gamă largă de lucruri folosite la vremea respectivă – cheia codului Morse, o vestă de salvare de pe Titanic şi copii ale articolelor originale din ziarele care au prezentat dezastrul.

Atunci nu ştiam nimic despre domnul Hendrie, directorul lui Jock, care a jucat un rol atât de important în timpul anilor de şcoală, implicându-i, provocându-i, încurajându-i şi inspirându-i pe copiii pe care îi avea în grijă, dar în mod clar prezenţa lui este încă simţită acolo. Pentru a intra în şcoală, trebuie să treci de placa de marmură din stânga porţii, care îi comemorează pe cei doi băieţi, Jock şi Tom, care au murit pe Titanic. Poate fi o experienţă tristă să treci pe lângă ea, dar deasupra stă un îndemn optimist: „Ţelul şcolii noastre este... Să ajungem la stele." Dedesubtul lui sunt desenate două mâini întinse spre cerul albastru şi plin de stele.

Am plecat de la serbare binedispus. Seara fusese o celebrare a succesului şi a realizărilor, o recunoaştere a curajului celor doi foşti elevi care au plecat pe mare; un îndemn pentru tinerii care aspiră spre lucruri măreţe să nu se lase descurajaţi de teama unei catastrofe.

Mi-am amintit de această seară câteva luni mai târziu, când răsfoiam ediţiile din 1912 ale ziarului *Dumfries & Galloway Standard & Advertiser* şi am dat peste *Ultimul cânt* – un elogiu anonim la adresa lui Jock, care a fost publicat la o săptămână după scufundarea Titanicului. Am citat primul paragraf din scrisoare în epigraful acestei cărţi, dar merită citit în întregime pentru că, la fel ca şi acea seară a Titanicului de la St. Michael, are un mesaj foarte optimist. Mă întreb dacă nu cumva l-a scris însuşi domnul Hendrie.

> „Nimeni nu era mai îndrăgit în şcoală decât „Johnny", aşa cum i se spunea. Toţi cei care l-au cunoscut pe flăcăul mereu vesel, au avut, fără doar şi poate, un nod în gât şi au rămas fără respiraţie atunci când au citit că bietul Johnny

a trecut în lumea odihnei veşnice, asemenea unui pribeag. Totuşi, mândria precede durerea, căci flăcăul a murit erou, cu mult iubita vioară strânsă la piept, cântând un ultim recviem pentru sufletele efemere ale celorlalţi şi al lui.

Johnny şi-a iubit vioara, iar noi, care l-am auzit cântând, i-am iubit pe amândoi. Ne-am aşteptat ca flăcăul să facă lucruri măreţe cu vioara lui şi nu am fost dezamăgiţi. Odinioară l-am auzit la vechiul teatru din Shakespeare Street cântând până la ridicarea cortinei, înaintea unor tragedii. Am crezut că va deveni celebru cu arcuşul lui şi asta a şi făcut, dar într-un mod mai măreţ şi mai eroic decât ne-am fi închipuit. Din nou, şi pentru ultima oară, a cântat până la ridicarea cortinei în faţa unei tragedii, dar nu una de pe scenă, ci o tragedie cumplită, îngrozitoare pe viaţă şi pe moarte.

Johnny nu mai este, iar vioara lui a tăcut pentru totdeauna; totuşi, atâta vreme cât vor rămâne amintirile, va ajunge la noi acel acord trist, plăcut şi solemn al ultimului cânt pe care l-a interpretat. Poate că ochii ni se vor umezi la auzul cântecului aievea şi ne vom întrista la gândul că un tânăr atât de inteligent, vesel şi isteţ s-a dus, dar imediat, inima ne va tresălta de mândrie când ne vom aminti de modul eroic în care a murit."

Epilog

Madeleine Astor a moştenit alte 5 milioane de dolari dintr-un fond pe care soţul său, colonelul J. J. Astor îl înfiinţase şi avea permisiunea de a folosi pe viaţă reşedinţa Astor din Manhattan atâta timp cât nu se recăsătorea. În iunie 1916, Madeleine s-a căsătorit cu un prieten din copilărie, un bancher pe nume William Dick, co-proprietar şi director la *Brooklyn Times*. A plecat din reşedinţa Astor, dar a păstrat o mare parte din moştenire. A avut doi copii cu Dick, dar au divorţat în 1933. Patru luni mai târziu, s-a căsătorit cu Enzo Fiermonte, un boxer de douăzeci şi şase de ani, dar au divorţat cinci ani mai târziu. A murit la vârsta de patruzeci şi şase de ani.

John Jacob Astor VI Fiul născut după moartea colonelului Astor a moştenit o avere de 3 milioane de dolari la naşterea sa în 1912, şi alţi 5 milioane când a împlinit douăzeci şi unu de ani. A avut o viaţă zbuciumată, căsătorindu-se de patru ori. A murit în Miami Beach, Florida în 1992, la vârsta de şaptezeci şi nouă de ani.

Kate Hume nu şi-a revenit niciodată complet după moartea lui Jock sau după multele tragedii care au urmat în viaţa familiei Hume, inclusiv închiderea şi procesul ei. Tatăl ei avea să spună mai târziu că a trebuit pusă „sub supraveghere" pentru isterie mintală. După eliberarea din închisoare, Kate a lucrat ca îngrijitoare, iar în 1919 s-a căsătorit cu un mecanic de locomotivă pe nume Thomas Terbit, cu care a avut patru copii. În 1927 a născut

un băiat pe care l-a botezat John Law Hume Terbit. Băiatul a murit în 1946, la vârsta de optsprezece ani din cauza unei meningite cerebrospinale. Kate a murit în anul următor la vârsta de cincizeci de ani.

John Wilson, avocatul lui Kate, a devenit unul dintre cei mai iubiţi şi proeminenţi avocaţi ai Baroului din Scoţia. În 1917 a fost numit şerif în Perthshire şi membru al comitetului de conducere al închisorii HM, poziţie pe care a folosit-o pentru a propune reforme în sistemul închisorii. În calitate de prim avocat, a primit titlul de Lord Ashmore, după locuinţa sa din Perthshire. A murit în 1932.

William Dickie a supravieţuit scandalului „asistenta mutilată" şi a lucrat în continuare ca editor pentru *Dumfries & Galloway Standard*, dar a trecut printr-o serie de tragedii personale care, fără îndoială, i-au grăbit moartea la vârsta de şaizeci şi doi de ani, cinci ani mai târziu. Fiul său mai mare, locotenentul William Dickie din regimentul regelui, a fost ucis la Beaumont Hamel în prima zi a bătăliei de la Somme, pe 1 iulie 1916. Comandantul său le-a scris domnului şi doamnei Dickie: „Deşi rănit, a continuat să-şi conducă plutonul până când a fost împuşcat mortal. Cu toţii deplângem moartea unui ofiţer curajos şi vă transmitem cele mai sincere condoleanţe." La slujba de înmormântare din Dumfries, tinerii ofiţeri care au luptat alături de absolventul de la Oxford în Gallipoli şi la Somme au vorbit despre curajul de care a dat dovadă sub atac şi despre bunătatea pe care le-a arătat-o soldaţilor săi răniţi.

Dickie „nu şi-a revenit niciodată" de pe urma morţii lui William, iar când soţia sa, Jane, a murit în anul următor după o scurtă boală, Dickie a intrat într-un declin accentuat şi a decedat şi el pe 12 august 1919. Necrologul din propriul ziar, unde a lucrat timp de patruzeci şi opt de ani, spunea: „A continuat să editeze ziarul cu dedicare şi responsabilitate chiar dacă puterea îi era mult slăbită... se poate spune că a murit în hainele de lucru."

Andrew Hume Jr. a format un cvartet numit Andy and the Boys, care s-a bucurat de un succes mediu pentru o vreme. S-a

căsătorit, a divorţat, s-a recăsătorit şi a dispărut în Australia în anii 1950 fără să lase vreo adresă de corespondenţă.

Nellie Hume şi **Grace Hume** au plecat amândouă din Dumfries şi nu s-au mai întors niciodată după scandalul provocat de procesul lui Kate şi celelalte procese ale tatălui lor. Nu am putut să aflu ce s-a întâmplat cu ele.

Mackay-Bennett a continuat să repare cabluri subacvatice în timpul Primului Război Mondial. S-a retras în cele din urmă în 1922, iar ultima sa călătorie a fost la Plymouth în Anglia pentru a fi dus la înmagazinare. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost scufundat în timpul unui atac cu bombe, dar mai târziu a fost scos la suprafaţă. A fost distrus în 1963.

Căpitanul Frederick Larnder s-a alăturat Marinei Regale în timpul Primului Război Mondial şi a luptat pe front. Fiul său, pe care îl chema tot Frederick, s-a alăturat vasului HMS Canada ca marinar brevetat şi a fost ucis la sfârşitul războiului.

Tom Mullins a fost urmărit de ghinion şi dincolo de moarte. După ce a fost recuperat de SS Minia, a fost identificat cu ajutorul insignei de ospătar. Trupul lui a primit numărul 32 şi a fost îngropat în cimitirul Fairview Lawn în Halifax. Fratele şi surorile lui au primit ajutor financiar de la Fondul de Ajutorare Titanic. Insigna lui Mullin, împreună cu ceasul său, carneţelul de ospătar şi o carte poştală au fost returnate familiei. În 2003, o rudă care credea că aceste obiecte aduc ghinion familiei, le-a scos la licitaţie în Dumfries, unde un poliţist pensionar le-a cumpărat pentru 102 dolari. În următorul an, insigna a fost cumpărată la o altă licitaţie de un colecţionar anonim pentru 28.000 de dolari. Sume similare au fost oferite pentru ceasul lui, despre care se crede că a fost luat tot de un colecţionar.

Bibliografie

Cărți de referință:

Anthony, Richard. *Herds and Hinds – Farm Labour in Lowland Scotland 1900-1939.*

Baptie, David. *Musical Scotland, Past and Present: Being A Dictionary Of Scottish Musicians, From About 1400 Till The Present Time (1894)*. Paisley: J & R Parlane, 1894.

Barrie, J. M. *The Greenwood Hat*. London: Peter Davies Limited, 1937.

Barczewski, Stephanie. *Titanic: A Night Remembered.* London: Hambledon and London (no date).

Beavis, Debbie. *Who Died on the Titanic?* Ian Allen Publishing, 2002.

Beed, Blair. *Titanic Victims in Halifax Graveyards*. Nova Scotia: Dtours Visitors and Convention Service, 2001.

Beesley, Lawrence. *The Loss Of The SS Titanic*. USA: 7 C's Press, Inc., 1973.

Booth, Dorothy Hyslop. *Echoes from the Border Hills.*

Brown, Richard. *Voyage Of The Iceberg – The Story of the Iceberg that Sank the Titanic*. Toronto: James Lorimer & Company, 1983.

Bryceson, Dave. *The Titanic Disaster – As reported in the British National Press April-July 1912*. Yeovil: Haynes Publishing, 1997.

Bullock, Shan F. *'A Titanic Hero' – Thomas Andrews, Shipbuilder*. USA: 7 C's Press, Inc., 1973.

Carroll, David. *Scotland in Old Photographs – Dumfries*

Carroll, Yvonne. *A Hymn for Eternity – The Story of Wallace Hartley, Titanic Bandmaster*. Stroud : Tempus Publishing Limited, 2002.

Cussler, Clive. *Raise The Titanic !* London : Michael Joseph Limited, 1977.

Davie, Michael. *The Titanic – The Full Story Of A Tragedy*. London : The Bodley Head Ltd, 1986.

Donnachie, Ian. *Scottish Textile Industry.*

Donnachie, Ian L. and Innes MacLeod. *Old Galloway.*

Eaton, John P. and Haas, Charles A. *Titanic – Triumph and Tragedy*. Yeovil : Patrick Stephens Limited, 1998.

Everett, Marshall. *Story of the Wreck of the Titanic*. L. H. Walter, 1912.

Gracie, Colonel Archibald. *The Truth About The Titanic*. USA: 7 C's Press, Inc., 1973.

Houston, George. *The Third Statistical Account of Scotland* – The County of Dumfries.

Hume, Yvonne. *RMS Titanic – Dinner is Served.* Catrine : Stenlake Publishing Limited, 2010.

Jeffers, Alan and Gordon, Rob. *Titanic Halifax – A Guide To Sites*. Nova Scotia : Nimbus Publishing Limited, 1998.

Lockwood, David. *Dumfries Story – a tribute to William McDowall.*

Lord, Walter. *A Night To Remember*. Middlesex : Penguin Books Ltd, 1976.

MacLeod, Innes. *Where the Whaups are Crying – a Dumfries and Galloway Anthology.*

Mackay, J. A. *Pictorial History of Dumfries*. Darvel : Alloway Publishing Ltd, 1990.

Maxtone-Graham, John. *Titanic Survivor – The Newly Discovered Memoirs Of Violet Jessop Who Survived both the Titanic and Britannic Disasters*. New York : Sheridan House Ltd, 1997.

Murdoch, Alexander G. *The Fiddle in Scotland.* Simpkin, Marshall & Co, 1888

Myers, L. T. *The Sinking Of The Titanic*. Nova Scotia : Nimbus Publishing Limited, 1998.

Robertson, Morgan. *The Doomed Unsinkable Ship. The Wreck of The Titan*. USA : 7 C's Press, Inc., 1974.

Rattray, David. *Masterpieces of Italian Violin Making 1620-1850.* London: The Royal Academy of Music, 1991.

Rattray, David. *Violin Making in Scotland 1750-1950.* Oxford: British Violin Making Association, 2006.

Ruffman, Alan. *Titanic Remembered – The Unsinkable Ship and Halifax.* Nova Scotia: Formac Publishing Company Limited, 2005.

Scarth, Alan. *Titanic and Liverpool.* Liverpool: Liverpool University Press and National Museums Liverpool, 2009.

Smith, Robin. *The Making of Scotland.*

Storrier, Susan. *Scottish Life & Society – A Compendium of Scottish Ethnology*, Vol 6, Tuckwell Press Limited.

Towler, David S. *Lighthouses of Atlantic Canada.* Nova Scotia: Excel Publishing, 2005.

Wade, Wyn Craig. *The Titanic – End Of A Dream.* London: George Weidenfi eld & Nicolson Limited, 1980.

Alte materiale de referinţă:

Daily Sketch

The Courier, Liverpool

The Daily Echo, Evening Mail, Morning Chronical, Halifax

The Daily Gleaner, Jamaica

The Dumfries & Galloway Standard & Advertiser

The Diary of Frederick Hamilton, National Maritime Museum, Greenwich

The New York Times

The Titanic Commutator (mai multe ediţii din ani diferiţi), publicat de Titanic Historical Society

Internet:

The Strad magazine online archive, http://www.orpheusmusicshop.com/category-105.html

Encyclopaedia Titanica, http://www.encyclopedia-titanica.org/

Nova Scotia Archives and Records Management, http://gov.ns.ca/nsarm/virtual/titanic/

Titanic Historical Society, http://www.titanichistoricalsociety.org/index.asp

Titanic Inquiry Project, http://www.titanicinquiry.org/

New York Times Archive, http ://www.nytimes.com/

The Atlantic Cable website, http ://www.atlantic-cable.com/

Maritime Museum of the Atlantic, http ://museum.gov.ns.ca/mmanew /en/home/default.aspx

The US National Archives and Records Administration, http ://www. archives.gov/

Scotland s People, http ://www.scotlandspeople.gov.uk/

Mulţumiri

Trebuie să le mulţumesc prietenilor mei Mark şi Colette Douglas Home, care nu numai că m-au încurajat să scriu această carte, dar mi-au prezentat-o pe agenta lor, Maggie Pearlstine, care a făcut totul posibil. Editorul meu de la Hodder & Stoughton, Rupert Lancaster, mi-a îndrumat apoi paşii şi m-a făcut să fac pasul uriaş de la un jurnalist de tabloid la autor. Mulţumesc, de asemenea, lui Camilla Dowse şi Kate Miles de la Hodder: Camilla a căutat cea mai mare parte din imaginile din această carte, iar Kate a pus cap la cap întregul proiect într-un timp foarte scurt.

Mulţi oameni mi-au dedicat timpul lor pentru a mă ajuta în munca de cercetare. David Rattray, supraveghetorul instrumentelor de la Academia Regală de Muzică, mi-a vorbit despre lucruri interesante din lumea minunată a instrumentelor cu coarde, în special vioara, ceea ce a fost extrem de important pentru a înţelege gândirea şi viaţa lui Andrew Hume. Alan Ruffman, autorul cărţii *Titanic Remembered – The Unsinkable Ship And Halifax*, mi-a împărtăşit cunoştinţele sale enciclopedice. Garry Shutlak, arhivar-şef la Arhivele din Noua Scoţie, care a câştigat jocul *Mastermind* pentru subiectul despre Titanic, m-a îndreptat în direcţia potrivită în arhivele din Halifax şi mi-a corectat multe prejudecăţi. Lynne Marie Richard de la minunatul Muzeu Maritim din Halifax a fost amabilă să mă lase să citesc jurna-

lul de bord al vasului Mackay-Bennett în mijlocul unei dimineţi aglomerate când făcea pregătirile pentru o expoziţie. Ed Kamuda, care a înfiinţat şi conduce Titanic Historical Society împreună cu soţia sa, Karen, şi sora lui, Barbara, ne-a primit pe mine şi pe soţia mea cu braţele deschise în muzeul lor din Indian Orchard, Massachusetts. Brian Ticehurst, un fost operator de presă din Southampton, care şi-a dedicat viaţa studierii distribuţiilor făcute de Fondul de Ajutorare Titanic, mi-a arătat cu generozitate dosarele sale.

Tommy Henderson, creatorul şi custodele minunatului muzeu Dalbeattie, m-a dus înapoi în timp în perioada de început a ziarului Dumfries & Galloway.

Cărţile despre vehicule din Cecil Court, Covent Garden m-au ajutat să aflu cu ce trenuri au călătorit cei din familia Hume de la Dumfries la Liverpool. Isla Robertson a făcut cercetări în istoria din Dumfries şi Galloway, dar şi în arhivele din Dumfries, Edinburgh şi Glasgow.

Erica Johnson, arhivar, şi tot colectivul de la biblioteca Ewart din Dumfries au lucrat pe brânci adulmecând piesele lipsă din istoria familiei. Erica, care este specializată în cercetarea descendenţelor, le-ar putea da lecţii domnişoarei Marple sau lui Hercule Poirot. Mulţumirile mele se îndreaptă şi către personalul librăriilor şi muzeelor unde mi-am petrecut cu folos multe ore în anul 2010, pentru răbdarea de care au dat dovadă. Printre acestea se numără Muzeul Maritim Merseyside, Biblioteca din Liverpool, Arhivele Naţionale din Scoţia şi Biblioteca Naţională a Scoţiei.

Verişoara de gradul al doilea, recent descoperită şi autoare a cărţii *Titanic*, Yvonne Hume, a făcut schimb de fotografii şi informaţii cu mine, completând astfel multe goluri legate de istoria familiei noastre comune. Charles Pellegrino – cu al său minunat tribut adus lui Jock Hume în *Ghosts of Vesuvius* – mi-a deschis ochii despre rolul important pe care l-a avut orchestra în prevenirea panicii şi, implicit, a salvării de vieţi umane.

Dar cel mai mult vreau să-i mulţumesc soţiei mele, Nonie, fără a cărei răbdare şi susţinere nu aş fi putut să-mi fac timp pentru cercetarea şi scrierea acestei cărţi într-un an. Ardoarea cu care a căutat fotografii în arhivele din Noua Scoţie din Halifax a fost de nepreţuit şi a furnizat multe dintre cele mai şocante imagini din carte.

Cititorii pot continua călătoria lui Ward la :
www.titanic-band.com

CĂRȚI ADEVĂRATE

CHRISTOPHER WARD

ȘI ORCHESTRA CÂNTA...

100 de ani după scufundarea Titanicului, cea mai cumplită tragedie navală a secolului XX scoate în continuare la iveală povești dramatice. Una dintre acestea este și povestea lui Jock Hume – bunicul autorului Christopher Ward –, care avea doar 21 de ani atunci când a devenit o victimă a celebrei nave de pasageri. Violonist în orchestră, Jock moare ca un erou alături de colegii săi, cântând până în ultima clipă. Ce rămâne în urma lui este istoria tulburătoare a trei generații marcate de eveniment.

Cartea de față este un produs al amintirilor, dar și al cercetărilor amănunțite. Christopher Ward, nepotul lui Jock Hume și al logodnicei acestuia, Mary Costin, povestește drama familiei sale. O poveste de dragoste interzisă, înconjurată de minciuni, indiferență și trădare, o demonstrație a faptului că, de cele mai multe ori, viața bate filmul.

Christopher Ward și-a făcut debutul în presă la vârsta de 17 ani, când a început să lucreze pentru *Evening Chronicle* din Newcastle. La 21 de ani a devenit jurnalist pentru Daily Mirror, unde și-a desfășurat activitatea timp de optsprezece ani. La 42 de ani s-a retras din lumea gazetărească, devenind fondatorul agenției de publicitate *Redwood Publishing*. În prezent locuiește în Scottish Borders, la aproximativ 100 de km de Dumfries, locul de naștere al bunicului său, Jock Hume.

www.all.ro

ISBN 978-973-724-400-0

9 789737 244000